

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (301-384. SAYILAR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyhan ARIKAN

Danışman: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

TOKAT – 2023

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Alpay Doğan YILDIZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “**Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)**” adlı Yüksek Lisans tezimi bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun olarak hazırlandığımı, atıf ve alıntıları kaynak göstererek belirttiğimi beyan eder aksi hâlde her türlü yasal sorumluluğu kabul ederim.

09.06.2023

Beyhan ARIKAN

JÜRİ KABUL VE ONAY

Beyhan Arıkan tarafından hazırlanan “**Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 22.06.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan): Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

.....

Üye: Doç. Dr. Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN

.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Emel HİSARCIKLILAR

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

RAHMETLİ BABAMA VE CANIM ANNEME...

ÖN SÖZ

Dergâh, Türk edebiyatında iki farklı zamanda aynı isimle çıkan iki farklı derginin adıdır. 15 Nisan 1921-5 Ocak 1923 tarihleri arasında çıkan ilk *Dergâh*, on beş günde bir olmak üzere toplam kırk iki sayı çıkar. Türk edebiyatının önemli yayın organlarından biri olarak kabul edilir. Mart 1990-Şubat 2022 tarihleri arasında 384 sayı olarak çıkan ikinci *Dergâh* dergisi de Türk edebiyatı için önem arz eder. Gösteriştten uzak, seviye ve ilkeleri dâhilinde her kesimden insana açık olma fikriyle yola çıkan *Dergâh* dergisi, yayımlandığı süre boyunca bir okul olarak varlığını sürdürür. Geçmişle bağını koparmadan geleneksel ve güncel edebiyatı her ay okuyucularıyla buluşturur. “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)” başlıklı çalışma tez olarak hazırlanmak üzere tasarlandığında Mart 1990’da çıkan *Dergâh* dergisi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyde bir çalışmaya denk gelinmedi. Derginin önceki sayıları, başka öğrenciler tarafından çalışılmakta olduğu için araştırma konusu olarak 301-384. sayılar seçildi.

Dergâh’ta şiir, deneme, hikâye gibi edebi türlere ek olarak eleştiri, inceleme, hatıra, araştırma, söyleşi gibi farklı türlerde pek çok yazı yayımlanmıştır. Bu çalışmada şiir, şair, poetika, şiir eleştirisi, şiir toplulukları ve dönemleri üzerine kaleme alınan yazılar temele alınarak bir araştırma yapıldı. Derginin iskeletini oluşturan konularla ilgili kaleme alınan yazılar, tasniflenerek değerlendirmeye alındı. Bu tasnifler, şiirle ilgilenen okurlara, araştırmacılara ilgilendikleri konuyla ilgili kaynak tespiti noktasında kolaylık sağlayacaktır. Yapılan tasnifler, önce dergi sayı sırasına göre sonra yazarlarına göre en son konularına göre ayrıldı ve tezde bir bölüm hâlinde ayrıca verildi.

Dergâh dergisinde, Türk şiirinin farklı dönemlerinin konu edildiği yazılar bulunmakla beraber derginin yayımlandığı dönem şiiri üzerine kaleme alınan yazılar onun ana hatlarını oluşturur. Şiir, şairler, poetika, şiir toplulukları ve dönemleri üzerine yazılan değerlendirme, eleştirme yazılarından örnekler seçilerek bu yazılarda nasıl bir eleştiri yapıldığı gösterilmeye çalışıldı. Çalışma sayesinde okurlar, *Dergâh* dergisindeki şiir eleştirisi hakkında da bilgi sahibi olacaktır.

Tez konumun belirlenmesinde ve çalışma sürecimde bir baba şefkatiyle yanımda olan kıymetli hocam Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız’a, tez ders döneminde yazma disiplini oluşturmam da destek veren kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Emel Hisarcıklılar’a, bana her zaman güvenen ve benim için çok değerli olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Jale Gülgen

Börklü'ye, geçirdiğim beyin ameliyatı sonrasında her an yanımda olan canım anneme, ikinci annem dediğim ablam Ruhan İnan'a, biriciğim Reyhan Solak'a, Meryem halama, Name halama, eniştem Deniz İnan'a, manevi desteklerini benden hiç esirgemeyen can arkadaşlarım Hasan Yıldırım'a, Hülya Seyyar'a, Fadime Altan'a, Emine Ayaklı Atak'a, Adalet Odabaşı'na, Gülnur Ekiz'e, Mine Karakuş'a, Hasan Kuş'a, Fatma Karaca Vural'a, Gözde Güllüler'e, tez dönem arkadaşlarım Hasan Ali Bodur'a, Taner Sarıtaş'a, Rabia Elif Özsoy'a, Hasret Varilcioğlu'na, Reşadiye Borsa İstanbul Fen Lisesi ailesine ve benden desteklerini esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

Beyhan ARIKAN

Haziran 2023

Tokat

ÖZET

DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (301-384.SAYILAR)

Arıkan, Beyhan

Yüksek Lisans Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Alpay Doğan YILDIZ

Haziran 2023, viii +139 sayfa

Türk edebiyatında yayımlandıkları süre boyunca farklı hedefleri olan dergiler, kendilerine has ve ilkeli bir yayın politikası içinde çıkmaya başlar. Edebiyat dünyasına kazandırılan dergilerle beraber edebi verimlilik ve canlılık da büyük bir ivme kazanır. 15 Nisan 1921’de çıkan ilk *Dergâh* dergisi edebi verimlilik noktasında ciddi bir yol alır. Mart 1990 tarihinde yayımlanmaya başlayan ikinci *Dergâh* dergisi de Türk edebiyatında varlığını uzun süre devam ettirmiş kültür, edebiyat ve sanat dergisidir. İlk sayısından itibaren onun yayın politikası; millilik ve yerlilik, edebi verimlilik, gösteriştan uzaklık, dili doğru kullanma ve seviye ilkeleri üzerine şekillenmiştir. Bu ilkeler kapsamında dergi, aylık olarak toplam 384 sayı olarak çıkarılmıştır. Tezin konusu, 1990 yılının Mart ayında yayın hayatına merhaba diyen *Dergâh* “Edebiyat, Sanat, Kültür” dergisinin 301-384. sayılarındaki şiir eleştirisidir.

“Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)” başlıklı çalışma iki ana bölümden oluşur. “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi” adlı birinci bölümdeki yazılar; 1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı Yazıları, 2. Şairler Hakkında Yazılar, 3. Şiir İnceleme Yazıları, 4. Poetika Yazıları, 5. Şiir Toplulukları/ Dönemleri Hakkında Yazılar, 6. Sonuç başlıkları altında değerlendirilmiştir. “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi Yazıları Listesi” adlı ikinci bölümünün yazı listesi; “Dergi Sırasına Göre Yazılar, Yazar Adlarına Göre Yazılar, Konuya/ Hakkında Yazılana Göre Yazılar” olarak sıralanmıştır. “Giriş” kısmında kullanılan farklı çalışmalar Kaynakça’da ayrıca verilmiştir. İlk bölümdeki “Şiir Eleştirisi” başlığında örnek olarak kullanılan yazıların künyeleri ikinci bölümde liste halinde verildiğinden “Kaynakça” da gösterilmemiştir. “Ekler” bölümündeysen dergiye ait görseller paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dergâh dergisi, şiir, şair, eleştiri, Türk şiiri.

ABSTRACT

POETRY CRITICISM IN DERGAH MAGAZINE (301-384. ISSUES)

Arıkan, Beyhan

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Alpay Doğan YILDIZ

June 2023, viii+139 pages

Journals with different goals throughout the period of their publication in Turkish literature begin to appear within a unique and principled publication policy. With the magazines brought to the world of literature, literary efficiency and vitality gain a great momentum. The first Dergah magazine, published on 15 April 1921, took a serious lead in terms of literary efficiency. The second Dergah magazine, which started to be published in March 1990, is a culture, literature and art magazine that has continued its existence in Turkish literature for a long time. Its editorial policy from the first issue; It has been shaped on the principles of nationality and locality, literary efficiency, distance from vanity, correct use of language and level. Within the scope of these principles, the journal was published monthly as a total of 384 issues. The subject of the thesis is 301-384 of the Dergah "Literature, Art, Culture" magazine, which said hello to its publication life in March 1990 poetry criticism.

The work titled "Poetry Criticism in Dergâh Journal (301-384. Issues)" consists of two main parts. The articles in the first chapter named "Poetry Criticism in Dergah Magazine"; It has been evaluated under the titles of 1. Book Introductions about Poetry and Poets, 2. Articles About Poets, 3. Poetry Reviews, 4. Poetics Articles, 5. Articles About Poetry Communities/Periods, 6. Conclusion. The article list of the second part named "List of Articles on Poetry Criticism in Dergâh Magazine"; They are listed as "Articles in Journal Order, Articles by Author Names, Articles by Subject/About". Different studies used in the "Introduction" section are also given in the Bibliography. Since the citations of the articles used as examples in the title of "Poetry Criticism" in the first section are listed in the second section, they are not shown in the "References". In the "Appendix" section, the images of the magazine were shared.

Keywords: Dergah magazine, poetry, poet, criticism, Turkish poetry.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa.</u>
Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Önsöz.....	ii
Özet.....	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
Kısaltmalar.....	viii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1. DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (301-384)	
1.1.Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı Yazıları.....	15
1.2.Şairler Hakkında Yazılar.....	24
1.3.Şiir İnceleme Yazıları.....	36
1.4.Poetika Yazıları.....	43
1.5.Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar.....	47
1.6.Sonuç.....	51
BÖLÜM 2. DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ YAZILARI LİSTESİ	
2.1. Dergi Sırasına Göre Yazılar.....	55
2.2. Yazar Adlarına Göre Yazılar.....	76
2.3. Konuya / Hakkında Yazılana Göre Yazılar.....	94
KAYNAKLAR.....	117
EKLER.....	122
Ek 1. Dergâh Dergisi İlk Sayı Kapak (S. 1).....	122
Ek 2. Dergâh Dergisi Son Sayı Kapak (S. 384).....	123
Ek 3. Dergâh Dergisi İçindekiler Görseli (S. 1).....	124

Ek 4. Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar Görseli (S. 311).....	125
Ek 5. Şairler Hakkında Yazılar Görseli (S. 356).....	126
Ek 6. Orta Sayfa Sohbeti Görseli (S. 361).....	128
Ek 7. Derkenar Görseli (S. 364).....	130
Ek 8. Şiir İnceleme Yazıları Görseli (S. 381).....	132
Ek 9. Poetika Yazıları Görseli (S. 350).....	134
Ek 10. Edebiyat Kültür Sanat Haberleri Görseli (S. 384).....	136
Ek 11. 301. Sayı Ön Kapak (S. 301).....	137
Ek 12. 384. Sayı Arka Kapak (S. 384).....	138
ÖZGEÇMİŞ	139

KISALTMALAR

bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
haz.	Hazırlayan
S.	Sayı
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı

GİRİŞ

Türk edebiyatına bakıldığında farklı iki zamanda çıkmış ve döneminde büyük bir ivme yakalamış iki ayrı *Dergâh* dergisine rastlanır. Bunlardan ilki Yahya Kemal'in görüş, zevk ve estetik anlayışının hâkim olduğu, 15 Nisan 1921'de çıkan ilk *Dergâh*'tır. Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ziya Gökalp, Falih Rıfkı Atay, Ahmet Kutsi Tecer, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar, Hüseyin Namık, Şükûfe Nihal, Kemalettin Kamu, Hasan Ali Yücel, Ruşen Eşref Ünaydın, Halil Vedat Fıratlı ve Nurullah Ataç gibi isimleri bünyesinde barındırarak pek çok önemli ismin yetişmesinde aktif rol üstlenen *Dergâh* dergisi, 5 Ocak 1923'e kadar milli ve yerli bir dergi olarak yayımlanır. Abdullah Uçman, *İslam Ansiklopedisi*'ndeki "Dergâh" başlıklı maddede¹ derginin çıkış sürecine dair bilgiler verir. Bu maddeden derginin yayın anlayışına, yazar ve şair kadrosuna, dergide ne tür eserlerin yer aldığına dair pek çok bilgiye ulaşmak mümkündür. O dönem için ismini duyurmaya çalışan pek çok sanatçının günümüz edebiyat tarihi içinde yer edinmiş olmaları da dikkate değer bir husustur. Mart 1990 ile

¹ 15 Nisan 1337-5 Kânunusânî 1339 (15 Nisan 1921-5 Ocak 1923) tarihleri arasında on beş günde bir olmak üzere toplam kırk iki sayı neşredilen derginin mesul müdürü Mustafa Nihat'tır (Özön). Milli Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde yayın hayatına giren dergi büyük ölçüde Yahya Kemal'in (Beyatlı) fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkmıştır. Nitekim Yahya Kemal başyazar olarak dergide sadece edebî ve fikrî muhtevalı makaleler yazmakla kalmamış, çok defa diğer yazarlara da yön vererek mecmuanın politikasını tayin etmiştir. Dergi, büyük bir kısmını Dârülfünun Edebiyat Fakültesinde okuyan genç aydınların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih ve kültüre dayalı yeni bir milliyetçilik anlayışı getirmiştir. [...] Dergide bütün bir Şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. Özellikle Dârülfünun felsefe müderrisi Mustafa Şekip'in (Tunç) makaleleri, Bergson'dan yaptığı tercüme ve onun hakkındaki incelemeleri, İsmail Hakkı'nın (İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu) yazıları, Yakup Kadri'nin (Karaosmanoğlu) 'Erenlerin Bağından' başlığı altında yazdığı mensur şiirler, tekke ve divan şairlerinden seçilen parçalar ve onlar üzerinde yapılan araştırmalarla modern-mistik bir hüviyet kazanan dergi tarihi, mânevî ve kültürel değerlere dayanan bir sanat anlayışını savunmuştur. Mecmuada ayrıca Yahya Kemal'in temsil ettiği 'şiirde mükemmellik' ile Ahmet Haşim'in 'saf şiir' fikri Yeni Türk şiirinin estetiğini kurmuş ve Ahmet Hamdi Tanpınar daha sonraki yıllarda bu yolu devam ettirmiştir. Yaşayan Türkçe fikri de *Dergâh* mecmuasından, bilhassa Yahya Kemal'in dil anlayışından doğmuştur. *Dergâh*'ta imzaları görülen seksenin üzerinde şair, hikâyeci, ilim adamı, yazar ve mütercim vardır. Bizzat bazı yazan devrin tanınmış kalemleri arasında Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Falih Rıfkı (Atay), Halide Edip (Adıvar), Ruşen Eşref (Ünaydın), Abdülhak Şinasi (Hisar) ve Mustafa Nihat derginin edebî ve fikri yönünü; Ziya Gökalp, Köprülüzade M. Fuat, Mehmet Halil (Bayrı), Hüseyin Namık (Orkun), tarih ve edebiyat tarihi yönünü; Mustafa Şekip, Mehmet Emin ve İsmail Hakkı felsefî tarafını oluşturmuştur, Fevzi Lutfi (Karaosmanoğlu) ise 'İstanbul'un On beş Günü' başlığı altında tarih sütunlarını idare etmiş ve zaman zaman da kitap tenkitleri yazmıştır. Dergide sürekli imzaları görülen ve zamanla yeni Türk edebiyatının belli başlı şahsiyetleri arasında yer alacak olan diğer şair ve yazarlar arasında şu isimler de vardır: Ahmet Kutsi (Tecer), Ahmet Hamdi (Tanpınar), Ali Mümtaz (Arolat), Necmettin Halil (Onan), Kemalettin Kamu, Şükûfe Nihal (Başar), Halil Vedat (Fıratlı), Hasan Âli (Yücel), Nurullah Ataç, Sâmih Rifat, Kilisli Muallim Rifat (Bilge) ve pedagog Sâti Bey [...] Milli ve ruhi değerlere ön planda yer veren dergide şiir, makale, tenkit ve müsâhabe yanında edebiyat tarihi, tiyatro, biyografi, dil, musiki, felsefe ve mimari konularında da telif ve tercüme birçok yazı yayımlanmıştır (Uçman, 1994, s. 172-174).

Şubat 2022 tarihleri arasında yayımlanan *Dergâh* “Edebiyat, Sanat, Kültür” dergisi ise, yayın politikasını *millilik ve yerlilik*² kavramları üzerine şekillendirir. İlkeleri dâhilinde herkese açık olacaklarını vurgulayan dergi yönetimi, bunu ilk sayıda ilan eder. Esas amacı edebiyat dergisi olmak olan *Dergâh*, özentisi ve abartıdan uzak kendine has özellikleri olan bir dergi olarak çıkar. Çıktığı ilk dönemlerde siyasi, sosyal ve kültürel anlamda tüm Türkiye’de büyük bir huzursuzluk ve yorgunluk vardır. Fakat bu yorgunluk yavaş yavaş değişime evrilmiştir. Mustafa Kutlu, Mukadder Gemici ile yaptığı “Mustafa Kutlu’nun Dilinden İlk Sayının Hikâyesi” adlı bir telefon konuşmasında, 1980 ihtilâlinin edebiyat alanında da derin izler bıraktığını söyler. Ancak 1990’lı yıllarda siyasi alanda serbestlik ve liberalizmin etkisiyle daha özgür bir sürecin ve değişimin varlığına da işaret eder (Gemici, 2020). Bu değişim sürecinde, Nurettin Topçu geleneğini devam ettirmek isteyen Mustafa Kutlu, Ezel Erverdi ve İsmail Kara; diğer kültür yazılarının yanında geleneksel ve güncel edebiyatı dergi vasıtasıyla okuyucularına ulaştırmıştır.

Dergâh dergisi, kendinden kapaklı olarak çıkmaya başlar ve yayın hayatı boyunca bu durum değişmez. Kapağın üst kısmında derginin adı büyük punto harflerle yazılır. Hemen altında “Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi” ifadesi yer alır. Kapak, dergi adının hemen altından iki sütuna ayrılır. Soldaki sütun, sayfanın büyük bölümünü kaplar. Bu kısımda yazılar, şiirler, öyküler yayımlanmaktadır. Sağ tarafta yer alan sütunda, içerik hakkında bilgilere yer verilir. En alt satırda ise o sayıdaki “Orta Sayfa Sohbeti”nde yer alan kişi ve konu kısaca tanıtılır. Derginin ebatları 24x34 cm’dir. Kapaktaki dergi adını oluşturan harflerin rengi her sayıda değişiklik göstermektedir. Böylece dergide bir canlılık oluşturulur. Aylık olarak çıkan *Dergâh*, 313.sayıya kadar genelde 24 sayfa olarak çıkar daha sonra -Ali Ayçıl yazı işleri müdürü olunca- sayfa sayısı 32 sayfaya kadar ulaşır. Dergideki bazı sayılar özel sayı niteliği göstermekte olup 100. sayı kırk sekiz sayfa olarak çıkar. Sayfa düzeni ise dergi kapanana kadar pek değişime uğramadan devam eder.

Mustafa Kutlu ve İsmail Kara 100. sayıya özel yapılan “Orta Sayfa Sohbeti”nde dergiyle ilgili samimi bir sohbet gerçekleştirir. Kutlu, *Dergâh*’ın diğer dergilerden farklı

²Mukadder Gemici, Mustafa Kutlu ile *Dergâh*’ın çıkışını konuşur. Konuşma, “Mustafa Kutlu’nun Dilinden İlk Sayının Hikâyesi” başlığıyla yayımlanır. Kutlu’nun, derginin yerli ve milli oluşuyla ilgili görüşleri şöyledir: “Elbette Yahya Kemal ve arkadaşlarının çıkardığı *Dergâh* dergisi de vardı, isim benzerliği olarak. Fakat aradan yıllar geçmiş olduğu için farklar olacaktı. Onların da, yerli ve milli tavrı sergilemeleri bir tutamak oldu bizim için. Bizim de Nurettin Topçu’dan bu yana devam eden düşüncemiz yerli ve milli idi. Ben bunu o ilk sayıda yazdım. Bizim dayandığımız yerli ve milli olmaktır” (Gemici, 2020).

olduğunu, piyasada renkli ve kaliteli kâğıtlarla basılmış dergilerin fazla olmasına rağmen mütevazı³ olan *Dergâh*'ın bunlar arasında kaybolmaması için battal boy ve beyaz bir çerçeve olarak çıktığını söyleyerek derginin iç düzeninin kendisi tarafından tasarlandığını da okuyucuyla paylaşır (Dergâh, 1998, s. 24). İlk sayının ön kapağında İsmet Özel'in *Özgürlük İçin Şiir* adlı yazısı bulunur. Özel, poetik unsurlar içeren bu tarzdaki yazılarına on iki sayı devam eder daha sonra bu türden yazılar yazmayı bırakarak farklı konularda kaleme aldığı şiirlerini dergi sayfalarında yayımlamaya başlar.

İlk sayının şair kadrosunda Hüsrev Hâtemi, Nihat Hayri Azamat, Mevlâna İdris, Şaban Abak, Sefa Kaplan; bu sayının yazar kadrosunda ise Mustafa Kutlu, Mustafa Özel, Necmettin Turinay, Mustafa Tahralı, Beşir Ayvazoğlu, D. Mehmet Doğan, M. Ruhi Şirin, Halit Refiğ ve İsmail Kara yer almaktadır. Prof. Dr. Ömer Faruk Akün, ilk sayıda "Orta Sayfa Sohbeti"ne konuk olur. İlk sayısının okuyucu tarafından ilgi gördüğü ve beğenildiği derginin ikinci sayısının sunuş bölümünde "*Dergâh*'ın ilk sayısı umulanın üzerinde ilgi ile karşılandı." (Dergâh, 1990/II, s. 1) cümlesinden anlaşılır.

Dergâh dergisinde, yenilik ve değişim arayışı her zaman devam etmekte olup farklı isimlerde yeni ve özgün bölümler açılmıştır. "Okuyucu Mektupları" bölümünde derginin çıkışıyla dergi yönetimine gelen teşekkürlere nazikçe cevaplar verilir. Bu bölüm, dergiyle ilgili okurların gönderdiği değerlendirmeleri içermektedir. Bu değerlendirmeler, sadece okuyucudan gelen olumlu ve teşvik edici görüşleri değil onlardan gelen olumsuz ancak tavsiye niteliği taşıyan eleştirileri de içerir. Ali Ayçıl, yazı işleri müdürü olduktan sonra bu bölümün yerinde "Edebiyat, Kültür, Sanat Haberleri" başlığı ile güncel haberlere yer verilir.⁴ Bu vesileyle okur, güncel sanat, kültür ve edebiyat haberlerine de ulaşır.

³Mustafa Kutlu ve Uğur Mantu 29 Haziran 2020'de bir röportaj yapar. Mustafa Kutlu, şunları aktarır: "*Dergâh* dergisinin öncesinde Nurettin Topçu'nun *Hareket* dergisinin son dönemine yetiştim ve derginin on iki ciltlik çıkışına katıldım. Daha sonra Dergâh Yayınlarının aylık bir mevkutesi olarak *Dergâh* dergisi kuruldu. Bunu ben planladım. İddiasız, manifestosu olmayan dergi. Sadece Dergâh Yayınlarının varlığını gösteren, reklam alıp vermeyen bir dergi. İsmet Özel, Beşir Ayvazoğlu gibi değerli arkadaşların dergiye katılımıyla benim ummadığım bir şekilde özellikle edebiyat fakültelerinde ilgi gören, sözü dinlenen bir dergi oldu. Dergide iki kuşak yetişti. Şimdi üçüncü kuşak yetişiyor. Dergilerin de böyle zemini olduğu kanaatindeyim. Bir mesaj kaygısı olmasa da biz *Hareket* dergisinden geldiğimiz için zımnen zaten *Dergâh* dergisi de mazisinde kalan bu değerleri savunmaya devam eder" (Mantu, 2020).

⁴Örneğin derginin 360. sayısında Mustafa Kutlu'nun bir televizyon kanalında *Kalbin Sesi* adlı belgeselinin yayımlanacağı bilgisi buradan verilir. 364. sayıda, İsmet Özel'in *Erbain* adlı eserinin ilk kez Osmanlı Türkçesi ile basıldığına ve kitabın şairin şiirlerini içeren iki cd ile raflarda yerini aldığına değinilir. Yine aynı sayıda çeşitli edebiyat ödülleri sahipleri yazılırken Mayıs 2020'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nın *Döngel Dünya* kitabıyla Ethem Baran'a verildiğinden söz edilir. Bu köşede şair Bülent Keçeli'nin ölüm haberi de bulunur. Derginin 368. sayısında Ayfer Tunç'un *Kapak Kızı* ve *Yeşil Peri Gecesi* romanlarının

İlk sayıdan itibaren istikrarlı bölümlerinden biri olan “Derkenar” derginin ilk sayfalarında sağ ve sol olarak sayfaların dış kısımlarında yer alır. Bu bölümde çoğunlukla yeni çıkan kitapların tanıtım yazıları bulunmakla beraber kitap tanıtımlarının dışında farklı konularda kaleme alınan yazılara da yer verilir. Yazı tek sayfaya sığmazsa arka sayfadaki bölümden devam eder. Bu sütunla ilgili İsmail Kara şu bilgiyi verir: “Derkenar sütunları zaman zaman fikir ve değini ağırlıklı olmaya doğru seyreitse de derginin en istikrarlı ve en çok okunan itibarlı sütunları olmaya devam etti”(Dergâh, 1998, s. 25). Okuyucu tarafından bu bölümün ilgi gördüğü Kara’nın sözlerinden anlaşılmaktadır.

Derginin “Orta Sayfa Sohbeti” bölümünde her sayı farklı alanlardan isimlerle sohbetler yapılmıştır. *Türk Edebiyatı Tarihi Yazmak Mümkün Müdür?* başlığıyla derginin ilk sayısında Prof. Dr. Ömer Faruk Akün ile başlayan bu sohbetler- dergi ara verinceye kadar- sanat, sosyoloji, edebiyat, tarih, sinema gibi konular üzerinden farklı isimlerle gerçekleştirilir. İstikrarını sürdüren bu bölümde farklı edebiyatlara ait veya alanında uzman yabancı isimlerle de sohbetler yapılmıştır. “Orta Sayfa Sohbeti” derginin orta sayfasına denk geldiği için bu isimle adlandırılmıştır.

Derginin ilk sayısında yer alan bölümlerden biri de “Türkçesi”dir. Bu bölüm için dergide bir sütun ayrılırken derginin yayımlanan ilk sayısında, “Türkçesi” adının hakkını vermek için Türkçenin güzel kullanımının esas alınacağı belirtilmiştir (Dergâh, 1990/I, s.2). Burada kaleme alınan ilk metin, D. Mehmet Doğan’ın *Gazûb Bir Şairi Anarak* başlıklı yazısıdır. Ancak bu bölümün sadece birkaç sayı sürecektir bir macerası vardır.

Fonetik sanatların en önemli kolu olan müzik, *Dergâh* sayfalarında kendine yer bulmakla beraber sürekliliğini sağlayamaz. Derginin ilk sayılarında “Müzik” adında bir bölüm açılır. Bu bölümde Münir Nurettin Selçuk, Muazzez Abacı ve Barış Manço gibi isimlere yer verilmesi hedeflenir (S.1, s.2). İbnülemin Mahmut Kemal İnal’ın *Hoş Sada* adlı eseri bu bölüm için sadeleştirilir ve eserin ön sözünün ilk bölümü ilk sayının “Müzik” bölümünde okuyucuyla paylaşılır (S.1, s. 19). Daha sonra yayımlanan dört sayıda da bu eserin ön sözünden kesitler verilir. Dergi yönetimi, bu bölümde kendi müziğimizin içinde

devamı niteliğinde *Osman* adlı bir romanının çıktığı okuyucuya duyurulurken Ankara’da *Buzdokuz* adıyla çıkarılan yeni edebiyat dergisi de tanıtılır. 370. sayıda Orhan Pamuk’un İstanbul gecelerinde sokak sokak gezerek çektiği fotoğraflardan ve yazılarından oluşan fotoromanının *Turuncu* ismiyle çıktığından da söz edilir. 374. sayıda psikolog yazar Doğan Cüceloğlu’nun 13 Şubat 2021’de 83 yaşında öldüğü haberi verilir. 377. sayıda *Büyük Doğu* dergisinin on ciltlik bir koleksiyonunun Büyük Doğu Yayınları ve Necip Fazıl Kısakürek Kültür ve Araştırma Vakfı tarafından hazırlanacağı müjdesi okuyucuyla paylaşılır.

bulunduğu durumu tartışmak niyetindedir (S.1, s.2). Bu noktada arabesk müziğe yönelik farklı tartışmalar başlatma gayesi taşıyan dergi için bu durum bir tasarı olarak kalmıştır. Bu bölümde müzikle ilgili yazılar yer alsa da ilk sayıda okuyucuyla paylaşılan hedefe ulaşılmadan bölümün ömrü tükenmiştir. İncelenen sayılar arasında konu edilen başlıkla alakalı yazılara rastlanmamakla beraber ele alınan bazı sayılarda müzik üzerine çeşitli yazılar ve sohbetler yayımlanmaya devam eder.

Derginin bir başka bölümü “Hatıraların Gizli Tarihi” olarak adlandırılır. Bu bölüm genellikle son sayfada yer alır. Sayfanın hemen devamı arka kapak olarak kullanılır ve burada çeşitli sanatçılara ait fotoğraflar yayımlanır. Bu bölümde gün yüzüne çıkmamış hatıra nitelikli yazılar, notlar, belgeler, mektuplar, incelemeler vb. yayımlanmıştır. Mehmet Kaplan’ın Ahmet Hamdi Tanpınar üzerine yazdığı hatıra niteliği taşıyan *Hamdi Bey’i Nasıl Tanıdım?* başlıklı yazısının kesitleri ilk sayıda aynı isimle yayımlanır (S.1, s. 23). “Satıraraları” adlı bölümün dergide yer alacağı bilgisi ilk sayının sunuşunda okurla paylaşılır. Bu bölüm ikinci sayıda yer almakla beraber çok uzun soluklu olamamış ve sonraki dergi sayılarında yer almamıştır.

İlk sayıda yer almayan “Tiyatro” bölümü 4. sayıdan itibaren okurla buluşmaya başlar. İbrahim Sadri, bu bölümde *Oyunbazlar* ana başlığıyla monografi niteliği taşıyan altı tane yazı hazırlar. 4. sayıda *Oyunbazlar:1: Gazanfer Özcan* başlığıyla Gazanfer Özcan üzerine bir yazı yazar daha sonra bu yazıları Ferhan Şensoy, Münir Özkul gibi isimlerle devam ettirir. İsmail Kara, bu bölümün devam etmesi gerektiğini 100. sayıdaki “Orta Sayfa Sohbeti”nde: “İbrahim Sadri’nin yanlış hatırlamıyorsam altı tane nefis tiyatro monografisi denilebilecek yazıları yayımlandı. Keşke bunları devam ettirseydi.” (Dergâh, 1998, s. 25) cümlesiyle ifade eder.

Derginin arka kapağında özgün fotoğraflar yayımlama hedefi olsa da bu fikir neticeye ulaşamamıştır. Ancak burada farklı zamanlarda muhatabına ulaşmış fotoğraflar yayımlanır. Çoğu zaman Mustafa Kutlu bu fotoğrafların altına hikâyeler yazar⁵. Kutlu, 100. sayıda yer alan “Orta Sayfa Sohbeti”nde arka kapakla ilgili şunları söyler:

“Derginin arka kapağı hem fotoğraf sanatçıları hem de kısa bir metinle hikmetli ifadeleri buluşturacak bir platform olarak düşünülmüş idi. Maalesef bu sayfa da gerçek sahiplerini fotoğraf sanatı açısından arayıp durdu. Bulamayınca da başka yerlerde yayımlanan fotoğraflara mecbur kaldı. *Dergâh*’ın yüz sayılık macerası geçen yıllar içinde sayısız sevinç

⁵ Mustafa Kutlu’nun ilk sayılarda derginin arka kapağında yazdığı yazılar/hikâyeler, Mayıs 1995’te *Arkakapak Yazıları* adlı kitapta toplanır.

ve keder barındıran hatıra ile dolu. Aslında şu konuşmamız bu hatırları belki de bir fotoğraf karesinde dondurmaktan ibaret” (Dergâh, 1998, s. 25).

1990 yılında yayımlanan ilk sayıda, derginin sahibi Dergâh Yayınları adına Ezel Erverdi, yazı işleri müdürü ise Mustafa Kutlu’dur. (Ancak zaman içinde Ezel Erverdi’nin yerini oğlu Asım Onur Erverdi alır.) İlk sayıda derginin idare ve yazışma adresi Peykhane Caddesi. Cami Sokak. 57/1 34490 Çemberlitaş/İstanbul olarak belirtilmiştir. Dizgi ve baskısını Emek Gazete ve Matbaacılık üstlenmiş olup ilk sayının baskı tarihi 27.02.1990 olarak okuyucuya ilan edilmiştir.

Mart 1990 yılında çıkan derginin ilk sayısı ile beraber uzun süre yazı işlerini sürdüren Mustafa Kutlu, derginin 311. sayısı ile (Ocak 2016’da) görevini Ali Ayçıl’e devretmiştir. *Dergâh*, 2022 yılının Şubat ayında 384. sayısı ile yayın hayatına ara verdiğini bir bildiriyle duyurarak bu aranın nedenini, bütün dünyada gözlemlenen kâğıt tedarikindeki zorluklar yaşanması olarak açıklamıştır (S. 384 s.1). Bu tarihten itibaren derginin tekrar yayınlanmasına yönelik talepler devam etmektedir.

Derginin ilk sayısının kapak giriş yazısında Eski *Dergâh* ve yeni *Dergâh*’la ilgili birtakım karşılaştırmalar bulunur. Bu karşılaştırmalardan da anlaşılacağı üzere dergi yönetimi aynı isimle farklı bir dergi çıkarmayı hedeflemektedir. Yazıda her iki dergi ile ilgili şu bilgiler yer alır:

“*Dergâh* mecmuası ilk olarak 15 Nisan 1921 tarihinde yayın hayatına girdi. Milli Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde özellikle Yahya Kemal’in fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda yayımını sürdürdü. Dergi, büyük bir kısmını Darülfünun Edebiyat Fakültesinde okuyan genç aydınların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih ve kültüre dayalı yeni bir kimlik anlayışını getiriyordu. Bu tarih, sanat ve kültür anlayışı, yerli ve milli kaynaklara dayanan, milli hayatı yaşanmakta olan zaman ile geçmişte arayan ve onu Türk tarih ve coğrafyasının içinde değerlendiren bir görüştü. Böylece kaybolmakta olan bütün bu şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmak isteniyordu. Yahya Kemal’in temsil ettiği ‘şirde mükemmellik’ ile Ahmet Haşim’in ‘saf şiir’ fikri yeni Türk şiirinin estetiğini kuruyordu. Ayrıca dergi Anadolu’da sürdürülen ölüm-kalım savaşında başarının sırrını, ancak vasıta olarak değer taşıyan sayı, ölçü, pozitif ilim ve teknolojiye değil; kemmiyete karşı keyfiyetin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zaferinde arıyordu. Elinizde bulunan dergi 1921’de neşredilmiş olan *Dergâh* mecmuası ile aynı adı taşıyor. Bu ad esasen 1977 yılından itibaren yayın hayatımız içinde faaliyetini sürdüren Dergâh Yayınları a.ş.den gelmektedir ki bu derginin yayımını da bu yayın evi sürdürmektedir. Eski *Dergâh* mecmuasının uyandırdığı çağrışımlar, aynı adlı yeni bir dergi çıkarırken bizi rahatsız etmiyor; hatta yerli, milli ve bağımsız olma bağlamında memnurluk bile uyandırıyor. Yine de bizim çıkışımız aradan geçen bunca yılı da gözeterik yeni ve kendine has bir çıkıştır. Nasıl bir dergi hedeflediğimiz elinizdeki ilk sayı ile örneğini vermiş bulunuyor. Gerisini zaman gösterecek” (Dergâh, 1990, s. 1).

Dergâh dergisinin ilk sayısının “Okuyucu Mektupları” köşesinde (S.1, s. 2) derginin bundan sonra nasıl ilerleyeceğine yönelik bazı açıklamalar bulunmaktadır. *Muhterem okuyucular* şeklinde başlayan, içindekiler kısmının hemen yanında yer alan

yazıda, yayımlanacak eserlerin akademik üslupta değil edebi tat verebilen deneme tarzında olmasının beklendiği belirtilir. Derginin küçük hacimli ve mütevazı bir dergi olduğu anlatılarak onun seviye ilkeleri dâhilinde herkese açık olduğu ifade edilir. Yayımlanacak yazıların dergi sayfalarına uygun bir hacimde olması gerektiği vurgulanır. “Derkenar” sütunlarının bir buçuk daktilo sayfası yazı aldığı, normal dergi sayfalarının ise iki buçuk, üç daktilo sayfası yazı aldığı bilgisi verilirken dergide bir yazı kadrosunun olmadığı, yazmak isteyen herkese kapılarının açık olduğu eklenir.

“Türkçesi” sütunu ile dilimizin *Güzel Türkçe* kavramı etrafında işlenmesi, dil tartışmalarına girilmeden önemli görülen bu özelliğin yansıtılması amaçlanmıştır. “Satıraraları” sütununda kitap kurdu olan okurların *okuma notlarının* kısa tutulan paragraflar ve konular çerçevesinde yansıtılmak istendiğine işaret edilirken dergide şehir, mimari, sinema, tiyatro, bilim, felsefe gibi konularda iki üç sayfalık yazıların olacağı bilgisi de okuyucuyla paylaşılır. “Okuyucu Mektupları” sütununda okuyucudan gelen mektupların hacimlerine göre yayımlanacağı bilgisi verilirken gönderilen her yazının yayımlanma garantisinin olmadığı da belirtilir (S.1, s. 2). Yazıların yazarına tekrar iade edilmeyeceği, her sayıda içindekiler bölümünün hemen altında ayrıca tekrarlanır.

100. sayıya özel Mustafa Kutlu ve İsmail Kara ile yapılan “Orta Sayfa” sohbetinde dergiyle ilgili bazı bilgiler yer alır. İsmail Kara ve Mustafa Kutlu sohbetinden derginin çıkış öyküsü, şekilsel özellikleri, amacı, gelişimi, çıkış sürecinde yaşanan zorluklar ve dergide yazar isimlerle ilgili şu bilgilere ulaşmak mümkündür:

İsmail Kara: *Aralık* dergisi projesi çok özel bir hikâye. Bu dergiyle belki Türkiye’nin 12 Eylül sonrası şartlarında İsmet Özel Bey’in de katılmasıyla siyasi hedefleri öne çıkan fikri bir dergi ortaya çıkacaktı. Fakat bu proje epeyce uzun sayılabilecek görüşmelerden sonra akim kaldı. Ama dergi arayışımızın akamete uğraması söz konusu olamazdı. Bizim yokluğumuz manasına gelirdi.

Mustafa Kutlu: Evet. Demek ki dergisizliğe epeyce sabretmişiz. *Hareket*’in Mart 1982’de kapanmasından sonra yine bir Mart ayında *Dergâh* dergisi yayımlandı. 1990’a gelmiştik. Dediğin gibi Sultanahmet’teki Derviş çay bahçesinde sen, ben ve Ezel Erverdi, *Dergâh*’ın çıkışını kararlaştırdık. Bu karara ve derginin esasen bir edebiyat-sanat dergisi olarak çıkışına İsmet Özel’in yazar olarak katılma sözü vermiş olması bizi hem güçlendirmiş hem de heyecanlandırmıştı.

İsmail Kara: Küçük ayrıntı demeysen eğer bir şey ekleyeyim. Ezel Bey’in dergi düşüncesi edebiyat, siyaset ve fikir birlikte bir dergi düşüncesi idi. Orada senin ‘Edebiyatı ben götürürüm, öbürüne bir şey diyemem.’ demen üzerine iki dergi birbirinden ayrılmış oldu. Dolayısıyla *Dergâh* dergisi çıktı. Daha sonra Ezel Bey *Ülke* dergisini ayrı bir dergi olarak düşündü ve çıkardı. Dergi çıkarmaya karar vermiş olarak ikimiz İsmet Bey’e gittiğimiz zaman söylediği cümle ‘Keşke bana böyle bir teklifte bulunmasaydınız.’ oldu. Anlattıklarından hatırladığım kadarıyla iki sebep ileri sürüyordu. Biri akamete uğramış *Aralık* dergisi projemiz. Bunun tortuları hatta yorgunluğu vardı. İkincisi de kendisi doğrudan

derginin yayın kurulunda yer alırsa şiir başta olmak üzere edebiyat ürünlerinin yayımında problemlerin olabileceği doğrultusunda idi. Durdu ve bize şunu söyledi: ‘Bazı sayıların şiirsiz çıkmasına katlanabilir misiniz?’

Mustafa Kutlu: Hafızan çok iyi. Ben de hatırladım şimdi bunları. Ama sağ olsun, İsmet Özel söz verdiği gibi bir yıl süre içinde yazılarını hiç aksatmadı. Lakin bu yazıların edebiyat dünyasında –var mı öyle bir dünya-aksi seda bulmaması üzerine bir yıl sonra yazılarını kesti. Ama *Dergâh*’ta şiir yayımlamayı sürdürdü.

İsmail Kara: İlk yazı, ‘Özgürlük için şiir’ geldiği zaman hemen dizdirip birinci sayfaya nasıl yerleştirilebileceğine bakmıştık...

Mustafa Kutlu: *Dergâh*’ın 24 sayfa kendinden kapaklı mütevazı bir dergi olarak tasarlanması bir bakıma hem yayım hem yönetim hem de muhteva açısından hakkından gelebileceğimiz bir iş olmasından kaynaklanıyordu. Aslında benim ülkedeki edebiyat ortamından da bir beklentim yoktu doğrusu.

İsmail Kara: Derginin çıkacağı günler bir soru olarak da sonra vaka haline gelmiş bir tespit şeklinde edebiyat dergileri genç şairlerle ve hikâyecilerle çıkar. Böyle bir gençler kümesi görünmüyor diyordunuz.

Mustafa Kutlu: Dediğin gibi o sırada nazımımızın geçtiği bizimle birlikte dergiye evet diyen birkaç isim vardı sadece: Nihat Hayri Azamat, Beşir Ayvazoğlu, Necmettin Turinay, Abdullah Uçman. Bu kadar. Necmettin, bir yazı verdikten sonra Ankara’da Aile Kurumunun başına geçti. Diğer arkadaşlar Nihat hariç, yazmaya hâlâ devam ediyorlar.

[...]12 Eylül’den sonra geçen yıllar içinde piyasayı renkli kapaklarıyla kaliteli kâğıtlarıyla yüzlerce dergi kaplamıştı. Bizim mütevazı dergimiz bunlar arasında muhtemelen kaybolacaktı. Bu sebeple battal boy ve beyaz bir çerçeve düşündüm. İç düzenini ayarladım. Lakin kapakta fotoğraf ve manşet bir türlü yerleşmiyordu. Şimdi sevgiyle anıyorum, Rey matbaasından ahabamız grafiker Ferit Erkmen sağ olsun bu problemi çözdü ve derginin kapağıyla görünür hâle gelmesini sağladı.

İsmail Kara: Tekrar yazarlara dönelim. *Hareket* dergisinin her döneminde Türk fikir ve kültür hayatına yeni isimler kazandırma geleneği hamd olsun *Dergâh*’la da –istediğimiz oranda olmasa da–sürdü. Derginin üçte biri, bazen yarısını fikriyat dediğimiz yazılar doldurdu. Orhan Okay, Ali Birinci, Mustafa Özel, Mustafa Armağan, Nuray Mert fikir yazılarıyla tebarüz ettiler. Tasavvuf, tarih ve ilmiye sınıfı ağırlıklı güzel tercüme metinler de yayınladık. İbrahim Kalın ve Sami Erdem’i bu arada zikrederim.” (*Dergâh*, 1998, s. 24)

Bu sohbetten anlaşılabileceği üzere derginin kuruluşunda Mustafa Kutlu ve İsmail Kara önemli bir rol üstlenmiştir. Kutlu ile yaptığı bu sohbette Kara, dergideki “Orta Sayfa Sohbetleri”nin edebiyat, düşünce ve siyaset konularını birleştiren sayfalar olduğunu, “Derkenar”lar ile “Satıraraları”nın devam etmesini istediklerini ve “Türkçe Sütunu”nun en erken kapanan sütun olduğunu söyler. Kutlu, tiyatro ile ilgili yazıları yayımlamak istedikleri sütunun kapandığına dikkat çekerek hikâye mevzusunda yüzlerinin güldüğünü, pek çok kadın hikâyecinin dergide hikâye yazdıklarını belirtir. Fatma Barbarosoğlu, Nazan Bekiroğlu, Cihan Aktaş, Melek Paşalı, Münire Daniş, Fatma Şengil Süzer gibi *Dergâh* dergisinde hikâyeleri yayımlanan yazarların zaman içinde çeşitli kitaplar yayımladıklarını ekler.⁶ Kutlu, resim, minyatür, tezhip, hat gibi sanatlar üzerinde etkili

⁶ Mustafa Kutlu, Mukadder Gemici’ye *Dergâh*’ta yetişen isimlerle ilgili şöyle söyler: “Edebiyata yeniden itibar kazandırmak için şiir ve hikâyeyi öne aldım. Çok seçmeci bir tavır takındık. *Dergâh*’ta hikâye, şiir yayımlamanın bir saygınlık olduğunu genç arkadaşların kabul etmelerini, çok emek sarf etmelerini istedim.

olamadıklarını ancak musiki hususunda epey yol aldıkları savunarak dergide *Yeşilçam Günlüğü* başlığı altında yazılar yazıldığına da değinir. Kara ile yaptığı sohbette Kutlu, *Dergâh*'ı, Nurettin Topçu'nun 1939'dan itibaren çıkardığı *Hareket* dergisinin uzantısı olarak değerlendirir (Dergâh, 1998, s. 25). *Hareket* dergisinin 1982 yılında kapanması *Dergâh*'ın çıkışında önemli bir etkiye sahiptir. *Dergâh*'ta farklı gelenekten gelen pek çok isimle ilgili yazılar da yer alır.⁷

İsmail Kara, *Dergâh* dergisinin 311. sayısında *Dergâh'ın İlk Sayısı Çıkarken* başlıklı bir yazı kaleme alır. Bu yazıda derginin çıkışı ve ilk sayı hakkında bilgiler verir. Ezel Erverdi'nin dergi çıkarma konusunu gündeme getirdiğini ancak bu fikrin Mustafa Kutlu ve kendisi tarafından bazı nedenlerden ötürü sıcak karşılanmadığını Kara'nın yazısındaki şu bilgilerden anlamak mümkündür:

“4 Kasım 1989 Cumartesi günü Sultanahmet'teki Konak Otel'in karşısında Park'ta, Drej Ali'nin yerinde *Dergâh*'ın çıkış kararı verilmişti. Bu tarihten birkaç gün önce Fatih Gökdağ Bey'de İstanbul'da idi. Yayınevinde Ezel Ağabey ile birlikte üçümüz kalmıştık akşamüzeri. Ezel Erverdi epey zamandır dergi meselesini, daha doğrusu biri *Dergâh* biri *Odak* adlarında iki dergiyi gündeme getiriyor, fakat Mustafa Kutlu ile ben prensip itibarıyla dergilere sıcak bakmakla birlikte şartların elverişsizliğini gerekçe göstererek yumuşak-sert karşı çıkıyorduk. O akşam da aynı konuyu açtı ve özellikle beni üstü kapalı olarak tekliflerine yeteri kadar cevap vermemekle, dergi projelerine pek yakınlık duymamakla tavsif etti” (Kara, 2016, s. 9).

İsmail Kara, Kutlu'nun dergi meselesi konusundaki fikirlerine yazısında yer vermiştir. Onun başka bir dergiyle ilgilendiğini aktaran Kara, Kutlu'nun dergiye katılım sürecini ayrıntılı olarak değerlendirir ve bu süreci şöyle aktarır:

“Ertesi gün yayınevinde akşamki konuşmaları Mustafa Kutlu'ya aktardım. *Dergâh* konusunda düşüncelerini neticelendirmesi ve Ezel Bey'le konuşması gerektiğini söyledim. Meğer Kutlu'da bir müddettir kafasında dergi işini müsbet istikamette hayli geliştirmiş. Daha önce bana bir şeyler söylemişti ama kesin kararını vermemişti. Çünkü yakında Ebubekir Eroğlu yönetiminde yayına başlayacak olan *Yönelişler*'le yakından ilgileniyor, kapak için Eroğlu ile birlikte Hasan Aycın'a gittiklerini, yeni yazdığı *Mürit* hikâyesini de oraya vereceğini söylüyordu. Yeni kararını bana şöyle anlattı: ‘Anlaşılan o ki Ezel bu işten

Özellikle 90-95 arasında bu oldu. Şimdi o arkadaşlar artık yaşları kemale erdi, kendi dergilerini çıkarıyorlar. Yeni şair ve hikâyeci isimler yetiştiler, biz onları yetiştirdik demeyelim ama buradan başladılar. İbrahim Tenekeci'den rica ettim ben, *Dergâh*'ta çıkan hikâyecileri ve şairleri iki *Güldeste*'de topladı, o iki antolojiye bakıldığı zaman bu isimler görülür” (Gemici, 2020).

⁷Mustafa Kutlu, Mukadder Gemici'ye *Yeşilçam Günlükleri* ve farklı gelenekten gelen isimleri kaleme alan yazılarla ilgili şu açıklamaları yapar: “Ben kendim [Derkenar] sütunlar[ı] için çok yazı kaleme aldım. Tahsin Yücel'in de Orhan Pamuk'un da eserlerini yazdım mesela. Üç yıl her hafta Ayşe Şasa'ya gittim. Benim zorumla o yazıları yazdı. (Yeşilçam Günlüğü'ndeki yazılar) Halit Refiğ, Metin Erksan, Ayşe Şasa ile *Hareket* dergisinden gelen, sinema ilişkimiz vardı. Birinci sayıda ben bir başlangıç yapmak için Mustafa Tahralı'dan İbn-i Arabi'deki “Zıll-i Hayal”ın Esrarı'nı, Karagöz oyununa dair bir metin istedim. İktisadi bakımdan Mustafa Özel'den Cevdet Bey ve Oğulları ile Buddenbrook romanlarını kıyaslamasını istedim.” (Gemici, 2020).

vazgeçmeyecek, bizim mesafeli hatta karşı durmamız gördüğün gibi fazla bir işe yaramadı. Ayrıca işin ortada kalması hem onu hem bizi yoruyor. Şimdi *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'nin yazımı bitmek üzere [...] Sonra nasıl bir çerçeve düşündüğünü anlattı. Uzun konuşmaların neticesinde derginin yayımına karar verildi ve ilk iş olarak da İsmet Özel'le görüşmek kararlaştırıldı" (Kara, 2016, s.9).

İsmail Kara, *Dergâh'ın İlk Sayısı Çıkarken* başlıklı yazısında, derginin çıkışının Şubat 1990 olarak kararlaştırıldığını ancak Ezel Erverdi'nin bu süreci Mart 1990'a kaydırıldığını söyleyerek bu hassasiyeti, *Hareket* dergisinin ilk sayısının şubat ayında çıkmasına bağlar. Mustafa Kutlu'nun Ebubekir Eroğlu'nun çıkaracağı *Yönelişler* dergisiyle yakından ilgilendiğini söyleyen Kara, Ebubekir Eroğlu ve arkadaşlarının onlara karşı bir dergi kurulduğu düşüncesinde olduklarını da paylaşır. Hatta bu yüzden başlangıçta pek çok şairin *Dergâh*'ta şiir yayımlama konusunda çekimser olduğunu da vurgular. Derginin çıkarılma kararı verildikten sonra listeler yapıldığını, yazı peşine düşüldüğünü aktaran Kara, *Dergâh*'ın etkili bir şekilde çıkmaya başladığını anlatır (Kara, 2016, s. 10). İlk sayının en önemli ve hikâyesi yazılmaya değer macerasının Ömer Faruk Akün ile yapılan "Orta Sayfa Sohbeti" olduğunu söyler. Kara, bu konuşmayı Mustafa Kutlu'nun "En zor konuşmamızı yaptık bundan sonra bize karada ölüm yok." (Kara, 2016, s. 10) şeklinde değerlendirdiğini belirtir.

12 Haziran 2023'te TRT 2'de yayımlanan ve Erkan Şimşek'in sunduğu *Mecmua* adlı programın (6.bölüm) konukları Mustafa Kutlu ve İsmail Kara olur. İki eski arkadaş, bu programda yaklaşık bir saat boyunca derginin çıkış sürecini anlatır. Kutlu, 1990 yılının siyasi, kültürel değerlendirmesini yaparak *Dergâh* dergisini çölde açan bir şemsiyeye benzetir ve onu bir toplanma yeri olarak tanımlayarak amaçlarının edebiyata yeniden itibar kazandırmak olduğunu ifade eder. İsmail Kara ise *Hareket* dergisinin bir fikir dergisi olduğunu ancak bu dergide edebiyat ürünlerinin hem az sayıda bulunduğunu hem de zayıf kaldığını belirterek *Dergâh*'ı, *Hareket* dergisinin uzantısı olarak tanımlar ve fikri yönden Nurettin Topçu'ya benzediklerini söyler. Kutlu, derginin "arka kapak yazıları" bölümünde özgün fotoğraf sanatçılarının eserlerini yayımlamak niyetlerinden bahseder. Sohbetin ilerleyen bölümlerinde İsmail Kara, Mustafa Kutlu'nun genç hikâyeci ve şairlerle yakından ilgilendiğini, onlara mektuplar yazdığını açıklar. Ayrıca derginin ana hedefi olan *yerli, milli ve bağımsız olma* sloganını da değerlendirir. Kutlu, İsmet Özel konusunda da açıklamalarda bulunur. İsmet Özel'in yayına dâhil olmasının derginin saygınlığı açısından önemli olduğunu vurgular. Hatta Özel'e dergide yayımlanacak şiirleri seçme tekliflerinin olduğunu ancak onun bazı sayılarınız şiir olmadan basılır

görüşüyle tekliflerini reddettiğini anlatır. İsmail Kara, Mustafa Kutlu’nun dergi için olağanüstü bir gayret gösterdiğini söyleyerek bunun tarihe geçmesi gerektiğini dile getirir. Kutlu ise çok yorulduğunu ve sağlık sorunlarının baş gösterdiğini, bu yüzden dergiyi Ali Ayçil’e emanet ettiğini söyler (Şimşek, 2023). Bu programdaki sohbetlerden anlaşılacağı üzere *Dergâh*, büyük bir emeğin mahsulüdür. Kutlu, yazı işleri müdürlüğüne vedasını derginin 310. sayısında “Veda”⁸ başlığı ile duyurur. Onun veda yazısının altında Ezel Erverdi’nin de vedası bulunur. Erverdi’nin yazısı Mustafa Kutlu’ya bir vefa olarak da değerlendirilebilir.⁹

Ezel Erverdi, *Sabahı Beklemeden* adlı eserinde *Dergâh* dergisiyle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunarak Nurettin Topçu’nun ilk sayısını 1939’un Şubat ayında çıkardığı, zaman içinde yeniden yayımladığı *Hareket* dergisini, Ocak 1966’dan 1974 Mart’ına kadar çıkardıklarını, *Hareket* dergisinden sonra yeni bir dergi çıkarma ihtiyacı doğduğunu belirtir. Derginin isminin *Aralık* olması öncelikli olarak İsmet Özel’in fikridir. Ezel Erverdi *Dergâh* dergisinin çıkışıyla ilgili *Aralık Dergisi* başlıklı yazısında şu hususlara değinir:

“İsmet Özel’in de katıldığı toplantıların ilki 18 Şubat 1984 günü yapıldı. İsim olarak İsmet Bey ‘*Aralık*’ teklif etti. İkinci toplantı 19 Mart 1984’te yapıldı. İsmail Kara’nın tuttuğu, daktilo ettiği notlardan faydalananak yazıyorum.

⁸Mustafa Kutlu, *Dergâh* dergisinin 310. sayısında yazdığı “Veda” yazısında şunları söyler: “İlk sayısını Mart 1990’da çıkardığımız *Dergâh* dergisinin “Yazı İşleri” görevinden ayrılıyorum. Tanıyanlar bilir, uzun vedaları sevmiyorum. Bu görevi artık Ali Ayçil yürütecek. Ali Ayçil ismini Asım Erverdi’ye ben teklif ettim. *Dergâh*’la ilgili tüm sorumluluk bundan böyle ona aittir. Ürünlerinizi ve mektuplarınızı Ali Ayçil’e gönderin. Bu yirmi beş yıl nasıl geçti? Rüzgâr gibi. Geçen zaman içinde kimin kalbini kırdım, kimi üzdüysem hakkını helal etsin. Ben eğer varsa hakkımı helal ediyorum. Cenab-ı Hak yar ve yardımcımız olsun”(Kutlu, 2015, s. 2).

⁹“1968 yılının Şubat veya Mart ayında Erzurum’da Orhan Okay’ın odasında hocasının tanıştırdığı Mustafa Kutlu ile o günden bu yana gelişen arkadaşlık, sonrası doğan dostlukla şükür bu günlere geldik. Mezuniyet sonrası Tunceli’deki öğretmenlik günlerinden İstanbul günlerine, öğretmenliği noktalayarak meslek olarak yazarlık ve yayıncılığı seçtiği günleri yaşadık [...] yılları tükettik. Mustafa Kutlu’nun deyişiyle “az zamanda çok iş, çok emek” sarf ettik. *Dergâh* dergisi 2015 yılını geride bırakmak üzere. Mustafa Kutlu dergide üç neslin yetişmesini sağladı, çok büyük “palto”sunda gençleri barındırdı. Projelendirdiğimiz *Medine Müdafası* filminin senaryosu için rahmetli Metin Erksan’la dört ay sabahlara kadar çalıştı. Rahmetli Halit Refiğ’le de senaryo çalışmaları yaptı. Osman Sınav onun hikâyelerini filme çekti. Ben Mart 2010 tarihinde *Dergâh* dergisi sahipliğini, iki yıl sonra da yayınlardaki hissemi ve sorumluluklarımı oğluma devretmişim [...] Yöneticilikten emekli olunur ama yazarlıktan asla. [Kutlu] yer değiştirme ve vedayı da sevmez. Çok kısa bir “veda” yazmış. Ben tamamlıyorum. Yayınevindeki masası, köşesi hep duracak, istediği zaman gelecek. Görevi devrettiği hemşehrisi ve arkadaşı Ali Ayçil’le yirmi senedir tanışırlar. Son senelerde dergiye az yazı yazıyordu artık daha çok yazacak. Bütün okuyucuları gibi ben de yeni kitaplarını bekliyorum. İlk röportajı ben yapacağım, canım kardeşim (Erverdi, 2015, s. 2).

Niçin bir dergi: 1.Yayınevinin ve yayınların bir uzantısı, 2. Fikirlerin gelişmesi ve yeni insanların yetişmesi için bir vasıta hazırlama, 3. Ufuk gösterme, tartışma açma, en azından başka bazı şeylerin olduğunu da ihsas ettirme, 4.Yayınevindeki arkadaşlarım (benim) yetişmesini sağlama. Nasıl bir dergi: 1.Mümkün olduğunca akademik olmaktan uzak araştırmalar içeren, 2. Edebiyatın teori ve pratiğini söz konusu eden, 3. İslami araştırmalara yer veren, 4. Ağırlığı olmak şartıyla aylık yorumlara yer veren, 5. Yayıncılık ve kitaplarla ilgili tanıtıcı bilgiler veren, 6. Eser veya bir görüş üzerine seçimi iyi yapılmış kişilerle konuşmalara yer veren, 7. 64. sayfalık küçük boy bir dergi” (Erverdi, 2022, s. 141-142).

Ezel Erverdi, *Sabahı Beklemeden* adlı eserinde yer alan *Dergâh Dergisi* başlıklı yazısında derginin yayın kurulunda İsmet Özel’in yer almayışını, derginin çıkarılış hikâyesini ve dergideki yazarları ayrıntılı olarak şöyle anlatır:

“1989’un son ayları-1990 yılı başında, aylık ‘*Dergâh*’ edebiyat, sanat, kültür dergisini çıkarma çalışmaları yapıyordu. Yayın için 1990 Mart’ı hedef alınmıştı. Yayın Kurulunda İsmet Özel’in de yer alması düşünülüyordu fakat olmadı. Derginin çıkışı bir metinle duyuruldu. Tanıtım mektubunda duyurulan yazarlar: Nuri Akbayar, Niyazi Akı, Yavuz Akpınar, Ömer Faruk Akün, Arif Ay, Ruhi Ayangil, Beşir Ayvazoğlu, Nihat Hayri Azamat, Nazan Bekiroğlu, Ali Birinci, D. Mehmet Doğan, İnci Enginün, Ezel Erverdi, Orhan Şaik Gökyay, Hüsrev Hatemi, Mustafa İsen, Sefa Kaplan, İsmail Kara, Mustafa Kara, Zeynep Kerman, Mustafa Kutlu, Muhsin Mete, Ahmet Yaşar Ocak, Orhan Okay, İsmet Özel, Mustafa Özel, Halit Refiğ, Mustafa Ruhi Şirin, Ahmet Tabakoğlu, Necmettin Turinay, Abdullah Uçman, Süleyman Uludağ, Mevlana İdris Zengin.

İlk sayının ilk sahifesinde İsmet Özel, ‘Şiirin özgürlüğe ihtiyacı yoktur fakat özgürlüğün şiire ihtiyacı vardır. Yani ortaya çıkan şiir yöneldiği eksen doğrultusunda bağlantısını kurmuşsa (şairin fırlattığı ipin ucundan birileri tutmuşsa) şiirin özgürlüğü tamdır. Şiire fazladan, şiirin dışındaki ortamdan bir özgürlük armağan edilmesine gerek yoktur.’ diyordu [...] Mevlana İdris’in ve Sefa Kaplan’ın şiirleri dergide yer aldı. Mustafa Özel’in ‘Buddenbrook ve Cevdet Bey ailelerinde teşebbüs ruhu’ başlıklı birkaç sayı sürecektir incelemesi, Necmettin Turinay’ın ‘Ahmet Muhip Dıranas’ın şiirinde ilk etkiler’ yazısı, Ömer Faruk Akün’ün ‘Bir Türk edebiyatı, tarihi yazmak mümkün müdür?’ başlıklı ‘Orta Sahife Sohbeti’, Mustafa Tahralı, Beşir Ayvazoğlu, D. Mehmet Doğan, M. Ruhi Şirin, Halit Refiğ, İsmail Kara’nın yazıları *Dergâh*’ta yer aldı.

Ezel Erverdi’nin sahipliğinde M. Kutlu’nun Yazı İşleri Müdürlüğünde *Dergâh* dergisinde yazı ve şiirleri yer alanlar: İsmet Özel, Mustafa Kutlu, Hasan Akay, Beşir Ayvazoğlu, Nazan Bekiroğlu, Ali Birinci, Hüsrev Hatemi, Süleyman Çobanoğlu, Düccane Cündioğlu, Mehmet Erdoğan, Nuray Mert, İsmail Kara, Mustafa Kara, Mustafa Özel, Ayşe Şasa Oran, Süleyman Uludağ, İnci Enginün, Fazıl Gökçek, Muzaffer Civelek, Orhan Okay, İbrahim Kalın, Ahmet Tabakoğlu, Abdullah Uçman, Fatma Karabıyık Barbarasoğlu, Ali Ayçıl, Halime Toros, Cemal Kurnaz, Nihat Hayri Azamat, Mustafa Ruhi Şirin, Hüseyin Yorulmaz, Kemal Sayar, Erol Özbilgin, Necip Tosun, Cevdet Karal, Osman Özbahçe, Mustafa Tahralı, Cihan Aktaş, Mustafa Armağan, Muhsin Mete, İskender Pala, Yusuf Kaplan, Mehmet Ocaktan, M. Fatih Andı, Ömer Erdem, Süleyman Seyfi Ögün, Münire Daniş yer almaktadır” (Erverdi, 2022, s. 142-145).

15 Nisan 1921’de yayımlanmaya başlayan ilk *Dergâh* dergisi ile ilgili lisansüstü düzeyde bazı çalışmalar yapılmıştır.¹⁰ 1990’da yayımlanmaya başlayan *Dergâh* dergisi

¹⁰Zeynep Çalıkıran’ın “*Dergâh ve Anadolu Mecmualarında Anadoluçuluk Hareketi (1921-1925)*”[Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2021], Dinçer Apaydın’ın *Dergâh (1921) ‘tan Varlık (1938)’a Türk Şiiri*, [Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı: Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2017], Fikret Uslucan’ın *Dergâh Mecmuası Üzerine İnceleme*, [Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1995], Mustafa Işkın Tercan’ın *Milli Mücadele*

hakkında bu türden bir çalışma yapılmamıştır. *Dergâh* dergisi, edebi yönden zengin malzemelere kaynaklık ettiği için üzerine değişik çalışmalar yapılabilir. Özellikle 1990-2022 arasındaki Türk şiirine tuttuğu ayna sebebiyle *Dergâh*, incelenmeye değerdir.

Öncelikle 301-384. sayılar tek tek taranarak yazılar dergi sayısına, yazar adlarına ve konuya/hakkında yazılanlara göre listelendi. Sonra bu listelerden örnekler alınarak bu yazılar hakkında değerlendirmeler yapıldı. Örnekler seçilirken özellikle *Dergâh*'ın hem güncel edebiyatı hem de geleneksel edebiyatı işlemesi dikkate alındı. Çalışmada, Türk edebiyatında tanınan şairlerle ilgili yazıların yanında güncel edebiyattan yeni isimleri kaleme alan yazılara da büyük yer verildi. *Dergâh*'ta şairler, bazen yazıların öznesi bazen nesnesi olmaktadır. Söz konusu şairler, bir sayıda şiir ve şairle ilgili bir yazı yazarken başka bir sayıda yine bir şair veya araştırmacı tarafından değerlendirilebilir.

Dergâh, farklı şairlerden şiirlere, şairler üzerine yazılan yazılara, şiir eleştirilerine, poetik metinlere, şiir toplulukları, dönemler üzerine yazılara ve şiir kitabı tanıtımlarına veya şiirle, şairle ilgili çıkmış kitap tanıtımlarına sayfalarında yer verir. Dergideki şiir ve şairlerle ilgili yazılar merkeze alınarak tez şekillendirilmiştir. Bütün bu özellikler ışığında hem günceli hem de geleneği satırlarına taşıyan *Dergâh* dergisi, geçmişle bağlarını koparmayarak günceli yakalamıştır. Bir okul görevi üstlenen dergide pek çok yeni isim yazılarına, şiirlerine ve eleştirilerine yer verilmiştir.

“Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)” başlıklı bu yüksek lisans tez çalışmasında *Dergâh* dergisinin 301-384. sayılarında şairler, şiirler, poetikalar, şiir kitabı tanıtımları, şiir toplulukları ve dönemleri hakkındaki yazıların tespiti ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İki bölümden meydana gelen tezin “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)” başlıklı birinci bölümünde: 1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı Yazıları, 2. Şairler Hakkında Yazılar, 3. Şiir İnceleme Yazıları, 4. Poetika Yazıları, 5. Şiir Toplulukları/ Dönemleri Hakkında Yazılar, 6. Sonuç başlıkları yer alır. Bu başlıklar için ilgili alanlardan örnek yazılar seçilmiş ve yazılardan alıntı yapılarak şiir üzerine eleştiri yapılmıştır. Tezin “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi Yazıları Listesi” başlıklı ikinci bölümü ise (Şairler, şiirler, poetikalar, şiir kitabı tanıtımları, şiir toplulukları ve dönemleri

Döneminde Anadoluçuluk Hareketi ve Dergâh Mecmuası, [Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009], Ekrem Karadişoğulları'nın *Dergâh Mecmuası İnceleme, Fihrist, Metin*, [Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 1995] adlı çalışmaları bulunmaktadır.

hakkındaki yazılar) “Dergi Sırasına Göre Yazılar, Yazar Adlarına Göre Yazılar, Konuya/Hakkında Yazılana Göre Yazılar” listesinden oluşmaktadır. “Kaynakça” bölümünde kullanılan kaynaklar “ana kaynaklar” ve “diğer kaynaklar” olarak adlandırılmıştır. Ana kaynaklardan alınan alıntılar, tez içinde dergi sayısı ve sayfa sayısı olarak belirtilirken farklı çalışmalardan edinilen alıntıların kaynağı ayrıca verilmiştir. “Ekler” bölümünde ise, derginin çeşitli sayılarından alınmış, araştırmaya esas olan başlıklarla ilgili görseller mevcuttur. Bu birleşenler çerçevesinde çalışma meydana getirilmiş ve değerlendirmeler eklenerek şiir eleştirisi yapılmıştır. Dergi sayfalarında yer alan çoğu yazı konuyla ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık edecektir. Bu yüzden daha önce üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış 1990 sonrası yayımlanan *Dergâh* dergisi, farklı inceleme sahaları için mevcut olup araştırma yapmak için uygundur.

BÖLÜM 1

1. DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (301-384. SAYILAR)

1.1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı Yazıları

Dergâh dergisinin 301-384 sayıları içinde yeni çıkan şiir kitapları hakkında çok sayıda yazı bulunur. Derginin bu yazılarla amacı, edebiyat dünyasına kazandırılan yeni eserlerin tanıtımını yapmaktır. Kitap tanıtım yazıları, “Derkenar” adlı bölümde iki ya da üç sütunda yayımlanmakla beraber daha ayrıntılı kitap tanıtım yazıları bu sütundan bağımsız olarak derginin iç sayfalarında yer alır. Tanıtım yazılarında farklı türde kitaplar yer almaktadır. Ancak burada sadece şiir kitabı tanıtımıyla ve şiirle ilgili kitaplar hakkındaki tanıtım yazıları ele alınmıştır. *Dergâh* dergisinin 301-384. sayıları arasındaki kitap tanıtım yazılarının büyük bir çoğunluğu, 1980 Sonrası Türk şiirine aittir. Bu yazılar genelde “Derkenar” bölümünde bazen bir sütun bazen iki sütun bazen de üç sütun olarak kaleme alınmıştır. Şiir kitabı tanıtılırken önce eserin şairi/yazarı, basım yılı ve basım yeri hakkında bilgi verilmiş daha sonra şiir kitabından örnekler de alınarak hem kitap tanıtımı yapılmış hem de şairin poetikası üzerinde durulmuştur.

Şiir kitabı tanıtım yazılarına örnek olarak Fatma Özkaya tarafından kaleme alınan “Adil Bir Akşam” başlıklı “Derkenar”da yer alan (S. 342, ss. 3-4) yazı verilebilir. Yazıda Hasan Bozdaş’ın Nisan 2018 yılında çıkan *Adil Bir Akşam* adlı şiir kitabı tanıtılır. Kitapla ilgili şu bilgiler verilir:

“Hasan Bozdaş’ın ilk şiir kitabı ‘Adil Bir Akşam’ geçtiğimiz Nisan ayında (Nisan 2018) Hece Yayınları tarafından neşredildi. Şiirlerine zaman zaman *Dergâh* dergisinde de rastladığımız genç şair, bu kitabında muhtelif dergilerde yayımlanmış on dokuz şiirini bir araya getirdi. Bir ilk kitap olmasına karşın, ismiyle ve kapağıyla okuru daha en başından etkisi altına alıyor” (s. 3).

Fatma Özkaya, yazısında eserin okuyucuların dikkatine ve beğenisine yönelik özellikleri üzerinde durur. Eserdeki şiirler, “alışlagelmişin dışındaki düzene şairane bir başkaldırı” yansıması olarak değerlendirilir. Esere ad olan *Adil Bir Akşam* ifadesinin eserin içindeki şiirlerden herhangi birinde başlık ya da ifade olarak geçmediğine işaret edilir (s.3). Fatma Özkaya, bu yazısını Nisan 2018’de çıkan *Adil Bir Akşam* hakkında birkaç ay sonra Ağustos 2018’de yazmıştır. Bu da *Dergâh* dergisinin güncel edebiyatı günü gününe takip eden bir dergi olduğunun göstergesidir. Şiir kitabı tanıtım yazıları tanıtılan şiir kitapları çıktıktan birkaç ay sonra yazılır.

Taner Sarıtaş tarafından kaleme alınan “Şiirin Ardındaki Huzursuz Ses: Her Şey İçin Çok Geç” adlı yazıda (S. 343, ss.5-6.) Bülent Parlak’ın *Her Şey İçin Çok Geç* adlı şiiri kitabı tanıtılır. Eylül 2018’de yayımlanan yazı, Şubat 2018’de çıkmış olan bu kitap hakkındadır.

“Şair Bülent Parlak’ın üçüncü şiir kitabı, bu yılın şubat ayında [2018] raflardaki yerini aldı. *Her Şey İçin Çok Geç* adını taşıyan kitap, şairin çoğunluğu *İzdiham* dergisinde yayımlanan şiirlerinden oluşuyor. Önceki iki kitabı *Sevgili Huzursuzluğum* ve *Ricakesh*’teki ses bu kitapta da kendini duyurmaya devam ediyor” (s. 5).

Kitapta yer alan dizelerden yola çıkılarak kitabın genel teması üzerinden çıkarımlarda bulunulur. Sarıtaş, Bülent Parlak’ın şiir kitabında yer yer “İsmet Özel üslubuna benzer dizelerin varlığına” dikkat çeker. “İnsanın dinlemek ve anlamak üzerine yaratıldığını” söyleyen Sarıtaş, “şiir yazmanın da bir anlatma ihtiyacından doğduğuna” değinerek “Bülent Parlak’ta da bu ihtiyacın var olduğunu” belirtir. Sarıtaş’a göre Bülent Parlak, “kaybeden, kırgın ve huzursuz” (s. 5) bir adamdır.

“İnsan dinlemek ve anlamak üzerine yaratılmıştır. Bülent Parlak da insanın içindeki bu anlatma isteğini, belki de kendisine şiirler yazdıran şeyi şu dizelerle ortaya koyuyor: ‘tek başıma güvenerek/peki, ne yapacağız sorusunu sorarken/sabah, öğlen, ikindi ve tüm vakitlerde/ anlıyorum ki sessizlik sadece ona mahsus’ (Gördüm Gördüğümden Şüphe Ettim)” (s. 5).

Sarıtaş, Bülent Parlak’ın şiirlerinin şekilsel özelliklerinden de bahseder. “Kitapta genel olarak uzun dizelerin aşağı doğru kırılarak devam etmesi de dikkat çeken bir başka özellik olarak gözükmüyor. Bülent Parlak, dizeleri bazen üç dört yerinden birden kırıp aşağı doğru uzatarak dramatik bir gelişim içinde şiiri kuruyor”(s. 6). Bülent Parlak’ın *Sevgili Huzursuzluğum* kitabından beri kendi şiirini yazdığını, bu süreçte farklı yönelimlerinin olmadığını, bu şekilde kendi şiir dünyasını derinleştirdiğini(s. 6) belirtir.

Fatma Özkaya, Kasım 2018’de yazdığı “Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem” (S.345,ss.3-4) adlı değerlendirmesinde, Hüseyin Atlansoy’un *Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem* adlı şiir kitabını tanıtır. 1980 *Sonrası* şairlerinden biri olan Hüseyin Atlansoy’un adı geçen şiir kitabının 2018’in Temmuz ayında Hece Yayınlarından yeniden neşredildiğini söyler ve şiir kitabının otuz yedi şiirden ve dört ana bölümden oluştuğunu hatırlatır. Atlansoy’un şiirlerinde “hüzün, keder, ölüm temalarına” ek olarak “ölümün bilinmez oluşunun” da önemli bir yer tuttuğu belirtilir. Ayrıca “şiirde, duygunun yanında düşüncenin varlığının da dikkat çektiği” vurgulanır. Şairin daha önceki şiir kitaplarından *İntihar İlacı*’nın büyük ses getirdiğinden de söz edilmektedir (s.3). Tarzıyla Atlansoy’un farklı bir şair olduğu şöyle ifade edilir:

“Şiirde sanat, felsefe ahenk ve arabeskin bir arada bulunması epey riskli bir denemedir. Çoğu zaman bu denemeler başarısız birer kelime oyunundan ibaret kalır, bu oyunların şiire yaklaşması bile mümkün değildir. Atlansoy bu birlikteliği başarılı kılacak nadir kalemlerden olduğunu “*Non Figuratif*” şiirinde [gösterir]” (s. 4).

Fatma Özkaya, Atlansoy’un şiirlerinde gündelik hayatın izlerinin olduğunu savunur. Ayrıca bu “şiirlerde ses uyumunun yanı sıra renk uyumunun da olduğunu ve Türk şiiri denince şairin isminin anılmadan geçilemeyeceğini” belirtir. Özkaya, şairin *Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem* adlı şiir kitabının da bunun bir kanıtı olduğunu söyler. “Gündelik hayatın şiiri mecazdan uzaklaştırdığını ve hakikate yaklaştırdığını” savunan Özkaya, Atlansoy’un şiirlerinde zaman zaman gündelik hayatın ayrıntılarına yer verildiğine işaret eder. *Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem* adlı şiirin “umutla umutsuzluk, beklemekle vazgeçmek arasında etkileyici bir şiir”(s.4) olmasını da vurgular.

Arzu Özdemir, Ocak 2019’da yazdığı “Babanın Açtığı Yaralara Bir Peçete: Üstelik Sarışın” adlı (S. 347, ss.5-6) yazısında Cengizhan Genç’in *Üstelik Sarışın* adlı şiir kitabını tanıtır. İlk önce bu eserin şairin ilk şiir kitabı olduğunu, eserde bir ön söz yer almadığını, ön söz özelliğindeki *İnsanın İyi Yüzünü Parçalayan Şeyler* adlı bu şiirde diğer şiirlerin izlekleri hakkında bilgi verildiğini söyler (s. 5). Özdemir, şairi şu cümlelerle değerlendirir:

“Edilgen durumda dünyaya fırlatılan insanın güya ona dünyada bahşedilen cüzi bir iradeyle etken hâle gelmesi ama önünde sonunda çaresiz kalışını her fırsatta duyumsaması... Bu kısır döngüyü emir kipinde çekimlenmiş fiilleri (kapatın, açın, çık, in, korkut, vur, yoğur, unut, verme, al, uyan...) çokça kullanarak protesto ediyor bu ilk şiirde Genç. Küllü irade karşısında elinin kolunun bağlanmışlığına verebileceği tepkinin havaya bir yumruk sallamaktan öteye gidemeyeceğinin de farkında üstelik”(s. 5).

Arzu Özdemir, Cengizhan Genç’in şiirlerinde “varoluşsal sancıların işlendiğine”, “çocuk, baba, anne” gibi öne çıkan sözcüklerin varlığına dikkat çeker (s.5). Bu şiirlerde Âdem ve Havva’dan beri süre gelen *aşk* konusunun işlendiğini, Cengizhan Genç’in ilk çocukluk döneminde oraya buraya savrulmak zorunda kalan parçalarını psikolojideki savunma mekanizmalarından yüceltmeyi kullanarak toparlamak derdinde olduğunu ifade eder. Genç’in şiire yönelişinin nedenini, parçalanmışlığa yeni bir form verip hem onların üstesinden gelebilmek hem de onları dönüştürerek ilk çocukluk döneminden kalma sancılarını bir nebze hafifletmek (s.6) olarak yorumlar.

Dergâh dergisinde, iç sayfalarda yer alan şiir kitabı tanıtım yazıları “Derkenar” sütunundakilerden daha kapsamlıdır. Bu yazılara örnek olarak Abdulhâlik Aker’in Aralık 2019’da yazdığı Süleyman Çobanoğlu’nun şiiri hakkında bilgiler verdiği ve *Tamgalar*

adlı eserini değerlendirdiği “Ayağın Çobandır, Dilin Padişah” (S. 358, ss. 14-15) adlı yazısı verilebilir. Aker, *Tamgalar*’ı *içerik, şekil ve zeyl* olarak üç alt başlıkta ele alır.

“Süleyman Çobanoğlu’nun üçüncü şiir kitabı *Tamgalar* Ekim ayında [2019] çıktı. 2012 yılından bu yana Çobanoğlu’nu büyük bir ilgiyle takip ediyorum. Bunun yanı sıra şair hakkında ilk bilimsel çalışmayı yapmak bana nasip oldu. [...] *Tamgalar* ismini ilk duyduğumda Türk kültüründe birer motif hâline gelmiş bu unsurları göreceğimi tahmin ediyordum.[...] Çobanoğlu, *Şiirler*, *Çağla* ve *Hudayinabit*’ten bambaşka bir kitapla karşımızda. Evet, içerik ve bazı teknik yönlerden *Tamgalar*, önceki iki kitaptan farklı fakat asıl büyük fark dil, üslup ve edada” (s. 14).

Abdulhâlik Aker, yukarıdaki ifadelerinde şairin tarzında değişmelerin oluştuğunu diğer kitaplarıyla karşılaştırarak yaparken *İçerik* alt başlığında kitaptaki şiirlerin konuları hakkında bilgiler verir ve şairin pek çok konuya değindiğini (s.14) söyler. Çobanoğlu’nun yer yer toplumsal konulara da değindiğini ifade eden Aker, *Şekil* alt başlığında *Tamgalar*’da yer alan şiirlerin biçim özelliklerine değinir ve bu kitapta yer alan 15 şiirin 14’lü, 12 şiirin 11’li, 12 şiirin 7’li ve 2 şiirin ise birden fazla hece ölçüsüyle yazıldığını söyler. Birden fazla ölçünün iç içe geçtiği karışık vezinli olan şiirlerinin *Tay tay ve Sen Aslında* şiirleri (s.15) olduğunu belirtir. *Zeyl* bölümünde ise şairle yapılan bir görüşmeden alıntılar bulunmaktadır.

Hüseyin Karacalar’ın Ocak 2020’de kaleme aldığı “Yürüyelim” başlıklı yazısında (S.359, ss.3-4) İdris Ekinci’nin *Yürüyelim* adlı şiir kitabının tanıtımı ve değerlendirilmesi yapılır. Şairin üçüncü şiir kitabı olan *Yürüyelim*’in on dört şiirle okuyucunun karşısına çıktığı söylenir. Ayrıca kitapta “yerinde duramayan bir şairin izlerinin olduğu” savunulur. *Yürüyelim*’in içinde uzun soluklu şiirlerin varlığından da söz edilmektedir. Şairin bu kitabında *Uyku Kuşu* kitabında yer alan mısralara benzer mısraların olduğu üzerinde durulurken onun yaşadıkları ve yazdıkları arasında derin bir bağ kurduğu (s.3) savunulur. “Ekinci, görünen ve yenilik adına yapaylık tuzağına çekilen, oynanan şiirin değil de duygudan, hissiyattan ve yaşanmışlıktan gelen güçle yazıyor şiirlerini” (s. 3). Ekinci’nin şiirinin kurucu unsurunun hayat olduğu söylenerek şiirlerinin hayata karşı duyulan derin isyanın bir yansıması olduğu (s.4) yorumu yapılır.

Can Yaşar’ın Ocak 2020’de kaleme aldığı “Biri Bir Biraz” başlıklı yazısında (S.359, ss. 5-6) Semih Diri’nin *Biri Bir Biraz* adlı ilk şiir kitabının tanıtımı yapılır. Kitabın yüz sayfadan oluştuğunu belirten Yaşar, esere adını veren şiirin arka sayfada yer aldığını açıklar. Kitabın dış kapağı hakkında bilginin bulunduğu inceleme yazısında ön ve arka kapakta kapakların kesişim noktalarında ortalanmış, yeşil renkli, simetrik bir insan

siluetinin varlığından, bu siluetin insana hayatın karamsarlığını hatırlattığından, ön ve arka kapaklara yayılan kuşların hayatın canlılığını ifade ettiğinden, Diri'nin şiirlerinde kelime oyunlarının ve dilsel sapmaların fazlaca olduğundan (s.5) söz edilir.

Orhan Tepebaş, Haziran 2020'de kaleme aldığı "Teslim veya Özgürlüğün Kanatları" (S. 364, ss. 5-6) adlı yazısında İbrahim Yolalan'ın *Teslim* adlı şiir kitabının tanıtımını yapar. Tepebaş, bu kitabın şairin ikinci kitabı olduğunu söyledikten sonra kitabın *Menekşenin Kalbine Biriken Tarih*, *Zimen Defterinin Eksik Sayfaları* ve *Bazı Şarkıların Açık Kalan Kapıları* olmak üzere üç bölümden oluştuğunu ve ilk bölümde yer alan en özgün şiirin *Kahkaha Tohumu* olduğunu söyler (s.5). *Zimen Defterinin Eksik Sayfaları* adlı bölümde şairin geçmişle hesaplaştığını anlatır. Onun *Albay Şakir öldü mü, dava yerde kaldı mı?* dizeleriyle Alper Tunga Sagusu'na gönderme yaptığından söz eder ve *Teslim* 'in okurdan çok şairler için daha özel olduğunu savunur (s.6). Yazının sonunda şunları vurgular:

"Şiir yazar her şairin büyük Türkçeye vefa borcu vardır. Şairimiz bu borcunu anlaşılan o ki özgürleşerek ödemek istemiştir. Kendi adıma mevsimi kış, rengi mor ve kara, meyvesi nar, çiçeği menekşe, yaprağı Gürcü, müziği Wagner, hayvanı at, hatırladığı arkadaşları kurt bayraklı gençler olan şairin zengin imgeleri karşısında 'Anlaşılmayacaksınız. Ey kanatsızlık' (Ece Ayhan) dizesinin karşılığı neden teslim olmasın"(s. 6).

İbrahim Yolalan şiirinin bir flaş aydınlığı sağladığını ifade eden Orhan Tepebaş, aydınlanabilmek için okuyucunun önce karanlıkta olması gerektiğine, onun şiirlerindeki flaşın okuyucuya bağışlanan bir anlık aydınlık olduğuna ve şiirlerin okuyucuyu gölgede bırakma etkisine işaret eder. Tepebaş, bu yüzden Yolalan'ı ortalama şiir okurunun değil, şiire yakınlaşmış okurun, hatta şairlerin daha çok okuduğunu (s.6) savunur.

Zeynep Arkan'ın Nisan 2021'de kaleme aldığı "İlk İnsandan Bu Yana Âdemin Duaları" (S.374, ss.11) başlıklı yazısında Levent Dalar'ın *Âdemin Duaları* adlı kitabı tanıtılır. Arkan, öncesinde *mistik şiir* 'in iki kaynağından beslenen şairler olduğunu söyler ve birincisinin "mistik altyapısını kendi ruhsal döngüsünden besleyen şairler", ikincisinin de "mistik yönelimini bir kaynağa bağlayan şairler" olduğunu açıklar. Levent Dalar'ın ikinci grupta yer aldığını söyleyerek *Âdemin Duaları* adlı şiir kitabının şairin dördüncü kitabı olduğunu belirtir. "Levent Dalar, şiirlerinde bireysel, içe bakışı hep öncelendiği diliyle sükûnet arzusu içinde olduğu hissedilen dünyasını tanımlar. Bu içsel dünyada kendini tanımak ve bu dünyayı şekillendiren atmosferi yorumlamak arzusu içindedir" (s. 11). Arkan'a göre Dalar'ın şiirinde "tabiatın keşfi, ölüm düşüncesi, dış dünyadan çok içeriye odaklanma ve inancın şekillendirdiği esin kaynakları" (s.11) ana temalardır.

Hasene Gün, Haziran 2021’de kaleme aldığı “Babam ile Mercedes” adlı yazısında (S.376, ss. 5-6) Hüseyin Akın’ın *Babam ile Mercedes* kitabını inceler. Gün, *Babam ile Mercedes* adlı şiir kitabının Hüseyin Akın’ın son şiir kitabı olduğunu, kitabın 2021’in Mart ayında Şule Yayınlarından çıktığını, kitapta üç bölümün ve otuz yedi şiirin bulunduğunu hatırlatır. Kitapta, Cengiz Orakçı’ya ithaf edilen aynı isimli bir şiirin de yer aldığını belirtir. Hasene Gün, kitap kapağında *Baba*’yı temsil eden bir mont ve bu montun hemen altında da bir mercedes resminin var olduğunu söyleyerek kitabın *Yoksul Kafiye*, *Dikkat Siyanür* ve *Son Çiçek* olmak üzere toplam üç bölümden oluştuğuna dikkat çeker (s. 5). Baba figürünün, şiirlerde önemli bir yere sahip olduğunu vurgulayarak *Anlamayan Okura Şiir*’in dikkatini en çok çeken şiir olduğunu (s.6) da beyan eder.

Mert Mevlüt Gökçe, Haziran 2021’de kaleme aldığı “Asla Kapanmaz Yüreğimdeki Çatlak” (S.376, s. 20) adlı yazısında Mehmet Erte’nin *Çatlak* adlı şiir kitabını tanıtır. Kitapta “yirmi sekiz yıllık bir dönemin başlangıcına ve sonuna aynı anda ulaşıldığını” söyleyen Gökçe, şairin otuz yıllık bir sürede şiirini nasıl geliştirdiğine dikkat çekerken onu “kendinden emin, net, trafikte ne yaptığını bilen ama sakince seyretmeyen bir şoför tipinin şair yansıması” olarak tanımlar. Erte’nin şiir kitabında “kıyamet karmaşasının yaşanılan dünyaya hâkim olduğuna ve kitapta yer alan şiirlerin her birinin de yaşanılan dünyanın kıyamet manzaralarından izler taşıdığına”(s.20) da değinir.

“Mehmet Erte’nin yeni şiir kitabı *Çatlak*, Edebi Şeyler tarafından nisan ayında [2021] yayımlandı. Kitap Erte’nin üçüncü şiir kitabı. Şairin daha önce *Suyu Bulandıran Şey* (2003), *Alçalma* (2010) isimli iki kitabı yayımlanmıştır. 2016’da bu iki kitap Zoomkitap etiketiyle tek ciltte toplanmıştır. Erte’nin yeni kitabı *Çatlak*’ın ilginç bir yanı var. Şairin *Alçalma*’dan sonra yayınladığı şiirlerle birlikte bu kitapta ilk gençliğinde yazdığı ve kitaplarına girmeyen şiirler de *Çatlak*’a dâhil edilmiş” (s. 20).

Kitap, daha önceki tanıtım yazılarında olduğu gibi basım yılı, basım yeri, şairin kaçınıcı kitabı olduğu gibi hususlarda tanıtıldıktan sonra şairin diğer kitapları da isim olarak söylenir. Bu kitabın şairin daha önceki kitaplarından farkı da belirtilir.

“*Çatlak* iki bölümden oluşuyor. İlk bölüm ‘*Çatlak*’ ikinci bölüm ‘*Çatlaktan Sızanlar*.’ İlk bölümde 2010-2017 yılları arasında yayınlanan şiirlerin yanında 2002 ve 1995’te yazılmaya başlanan iki şiir de var. İkinci bölümündeysen 1993-2005 arasında yazılmış ve kitaplarına girmemiş şiirler yer alıyor. [...] ‘*Çatlak*’ bölümünde artık dili oturmuş, şiir kurmayı bilen, poetik tercihlerde bulunan bir şair varken ‘*Çatlaktan Sızanlar*’ bölümünde klişeleri savurganca kullanan, koşarak değil adımlayarak mısra kuran bir şair var” (s. 20).

Erte’nin şiir kitaplarında bir “hakikat olgusunun bulunduğunu” söyleyen Gökçe, hakikat karşısında onun yenilgiye uğradığına da işaret eder. *Çatlak* adlı kitabı iki başlık altında değerlendiren Gökçe, yazarın dil ve üslubundaki değişmelere de dikkat çeker.

Şairin hemen hemen bütün şiirlerinde “çağrışım alanının genişlediğine, görüntü ve imgelerini çeşitlendirdiğine bunu yaparken de şiirlerini kamusallaştırdığına” değinerek “kitabın ilk bölümündeki şiirlerde hikâyenin ağırlıkta olmasına”(s.20) da dikkat çeker.

“Kitabın ilk bölümü ‘Çatlak’ a tahkiyeye dayalı şiirler hâkim. Anlatan, anlatırken şiirsel finallerle noktayı koyan şiirler daha çok. Bu bölümde İsrail vurgusu benim dikkatimi çekti. Daimi olarak Sur’a üfleyen bir İsrail görüntüsü veriliyor özellikle birkaç şiirde. İsrail üzerinden geliştirilen bu söylem Erte’nin şiirlerindeki gerilimli atmosferi yansıtan bir unsur olarak okunabilir” (s. 20).

Gökçe, yazının ilerleyen bölümlerinde eserin içeriğine yer vererek kitapta dikkatini çeken şeylere de değinmiştir. İsrail vurgusunun yinelendiği Erte şiirlerinde İsrail’in Sur’a üflemesinin daimi oluşu, şiire bir ürperti verdiği için yazarın dikkatini özellikle çeker. Ayrıca Gökçe, Erte’nin çocukluğuna ait şiirlerinden mısralar alarak yazısını geliştirmiştir.

Atakan Yavuz, Elif Özcan Uğur, Kâmil Yeşil, İbrahim Gökburun, Cemal Kurnaz, Veysel Doğan, Fatih Çodur, Hüseyin Karacalar, Serdar Arslan, İrfan Dağ, Âdem Yazıcı, Zeynep Arkan, Mustafa Melih Erdoğan, Fatma Süzer Şengil, Nadir Aşçı, Yunus Pustu, Abdullah Karakaş, Feyza Betül Aydın, Ercan Yılmaz, İbrahim Bilal Durak, Yakup Altıyaprak, Gülşah Sanin, M.Sadi Karademir, Mehmet Akif Çetin, Taner Sarıtaş, Gürsel Aytaç, Betül Yeşil Çelik, Özgür Aras Tüfek, Ali Ayçıl, Hüseyin Akın, Fatma Özkaya, A.Samet Atılğan, Arzu Özdemir, Remzi Toprak, Abdulhâlik Aker, Can Yaşar, Tuba Kırac, Mustafa Uçurum, Orhan Tepebaş, Raşit Ulaş, Yakup Öztürk, Ayşenur Biçer, Hasene Gün, İhsan Ayal, Mert Mevlüt Gökçe, Hatice Ebrar Akbulut gibi isimler dergide ilgili sayılarda kitap tanıtımı yazıları yazmıştır.

Dergâh dergisinin 301-384. sayıları arasında kitap tanıtımları üzerine en çok yazı kaleme alan isimler; Taner Sarıtaş, Atakan Yavuz, Zeynep Arkan, Mert Mevlüt Gökçe ve Fatma Özkaya olmuştur. Derginin 301-384. sayılarında pek çok isim ve onların şiir kitapları okuyucuya tanıtılmıştır. Dergi sayılarında bazı şairlerin birden fazla kitabı, farklı isimler tarafından tanıtılarak okuyucuyla paylaşılmıştır.

Sakin Kuyular (Murat Saldıray), *Orada Merhamet Varmış* (Zeynep Arkan), *Ölüm ve Ayna* (Şakir Kurtulmuş), *Poetik Fiiller* (İdris Ekinci), *Fena* (Süleyman Unutmaz), *Cevapsız Aramalar* (Hüseyin Karaca), *Elsiz Eldiven* (Mustafa Ruhi Şirin), *Göç Defteri* (İbrahim Yolalan), *Otomatların Marşı* (Nergihan Yeşilyurt), *Kuş Günlükleri* (Şadi Kocabaş), *Ağır Kapı* (Rıdvan Sözen), *Kuşlar ve Zaman* (Hüsrev Hatemi), *Yan Tesir* (Hüseyin Akın), *Adil Bir Akşam* (Hasan Bozdaş), *Her Şey İçin Çok Geç* (Bülent Parlak),

Üstelik Sarışın (Cengizhan Genç), *İstanbul'a* (Ömer Erdem), *Barışta Elverişsiz* (Barış Ş. Çelik), *Tamgalar* (Süleyman Çobanoğlu), *Biri Bir Biraz* (Semih Diri), *Tanıyor Olabileceğin Kişiler* (Atakan Yavuz), *Şehrin Şarklısı* (Abdülhâlik Aker), *Bir Gökyüzüne Ön Söz* (Mehmet Sümer), *Freud'un Göremediği Rüya* (Yağız Gönüler), *Bütün Ayrılıklar* (Suavi Yazgıç), *Babam ile Mercedes* (Hüseyin Akın) gibi isimler ve eserler tanıtılmıştır.

“Derkenar” sütununda şiir kitap tanıtımlarına ek olarak şiir üzerine yazılmış eserlerden de söz edilmiştir. Örneğin, Elif Uğur Özcan, Mayıs 2015’te kaleme aldığı “İki Armağan Hakkında” adlı yazısında (S. 303, ss. 3-4) *Divan Edebiyatı Araştırmaları* dergisinden Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu’na *Hatıra* ve Prof. Dr. Orhan Bilgin’e *Armağan* başlıklı dergi sayılarını değerlendirir. Zeynep Arkan, Mart 2016 ‘da yazdığı “Şiir Nasıl Okunur” adlı “Derkenar” yazısında (S. 313, ss. 3-5) Michel Foucault’un *Doğruyu Söylemek* adlı eserinden örnekler vererek şiir eleştirisinden söz eder.

Veysel Doğaner, Temmuz 2015’te yayımladığı “Garip Kalan Bir Şair Biyografisi: Asâf Halet Çelebi” başlıklı (S. 305, ss. 5-6) yazısında Beşir Ayvazoğlu’nun biyografi eserinin değerlendirmesini yapar. Yunus Pustu, Temmuz 2016’da kaleme aldığı “Şemsi Kuseyri’den Yahya Kemal’e Geç Kalmış Bir Çelenk” adlı yazısında (S. 317, ss. 3-4) *Sabah* gazetesinde neşredilen Yahya Kemal hakkında onun arkadaşlarıyla yaptığı görüşmelerin Yusuf Turan Günaydın tarafından kitap hâline getirilmesini anlatır. Abdullah Karakaş, Ağustos 2016’da yayımladığı “Gazelin Kitabı Gazelden Gazele” adlı yazısında (S. 318, ss. 3-5) *Gazelden Gazele: Dünün Şiirine Bugünden Bakışlar* adlı eserin Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim Sırrı Kuru, Ali Emre Özyıldırım tarafından hazırlandığını söyleyerek söz konusu eseri tanıtır. Mehmet Akif Çetin, Nisan 2017’de kaleme aldığı “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bütün Eserlerine Doğru: Hep Aynı Boşluk” adlı yazısında (S.326, ss. 3-4) Erol Gökşen’in Tanpınar’ın unutulmuş yazılarını *Hep Aynı Boşluk* adıyla kitaplaştırılmasından söz eder.

Dergâh dergisinin 301-384 sayıları arasında gerek “Derkenar” sütununda gerekse bu sütundan bağımsız olarak derginin iç sayfalarında çok sayıda şiir kitabı tanıtım yazıları bulunur. Bu tanıtım yazıları, yeni çıkmış bir şiir kitabı üzerine yazılabileceği gibi şiire veya belli bir şaire özgü bir kitap hakkındaki değerlendirmeleri de içerebilir. Asıl konuya geçmeden önce yazının hemen başında kitabın sahibi ve kitabın künyesi hakkında kısa bir bilgilendirme yapılır. Bu bilgilendirmenin ardından asıl anlatılmak istenen şeyler

söylenip kitaba yönelik tespitler okura sunulur. Şiir kitaplarının tanıtımı, konu edinilen kitaplardan örnek mısralar verilerek iyice pekiştirilir. Ayrıca yazıların sonunda tanıtımı yapılan şiir kitabı ve kitabın şairi hakkında özgün yorumlar da okuyucuyla paylaşılır. Bu yorumlar, şiir kitabını okumak ve değerlendirmek isteyenler için önemli bir kaynaktır. Tanıtım yazıları, şiir kitapları hakkında ön bilgi vermesi açısından da önem arz eder. Yazıların büyük çoğunluğunun şair kökenli isimler tarafından kaleme alınması onları daha da önemli kılar. Yazılar, genellikle değerlendirilmesi yapılan şiir kitapları çıktıktan birkaç ay sonra kaleme alınmıştır. Ayrıca bu değerlendirmelerde/ incelemelerde samimi, sıcak ve özgün bir anlatım mevcuttur. Bu üslup özellikleri okur ve yazar arasındaki bağı güçlendirmiştir. Tüm bunlar *Dergâh* dergisinin güncel edebiyatı takip ettiğinin işaretidir.

1.2. Şairler Hakkında Yazılar

Dergâh dergisinin 301- 384. sayıları arasında şairler hakkında kaleme alınan yazılar mevcuttur. Bu yazılarda şairler farklı farklı yönlerden ele alınmıştır. Şairler; bazen şairin hayatı, poetikası, yeni bir şiiri, mensup olduğu akım bakımından irdelenirken bazen de doğrudan şairlik yönüyle değil de edebiyattaki önemi yönüyle değerlendirilmektedir. Dergide Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Veli Kanık, İlhan Berk, Mehmet Akif Ersoy, Tevfik Fikret, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, Turgut Uyar, Behçet Necatigil, Cahit Sıtkı Tarancı, Cahit Külebi gibi döneminde tanınmış ve bugüne kadar gelmiş şairlerin yanında İdris Sabih gibi tanınırlığı az şairlere ve Hayriye Ünal, Ervanur Erdoğan, Gökçe Özel, Hüseyin Akın gibi daha yakın dönem şairleri hakkında yazılara da yer verilir. Bu da yazıların yaşayan, daha ilk kitabını çıkarmış genç bir şairi tanıtmak maksadıyla yazılabileceğini ayrıca hayatını kaybetmiş bir şairi anmak için de kaleme alındığını gösterir. Bu tür yazılarda samimi bir üslubun tercih edilmesi de yazar ve okur arasındaki mesafeyi kırdığından önemlidir.

Derginin 301-384 sayıları arasında pek çok şair hakkında yazılar yayımlanmıştır. Ancak bazı şairlerin bu yazılarda öne çıktığını söylemek yanlış olmaz. Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim, Hüseyin Atlansoy, İsmet Özel, Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Yahya Kemal Beyatlı, Tevfik Fikret, Cahit Sıtkı Tarancı ve Cevdet Karal gibi şairleri bu sınıfta sayabilmek mümkündür.

Örneğin İnci Enginün'ün "Bir Asker-Şair: İdris Sabih" (S.381, ss. 30-31) adlı yazısı tanınmamış eski şairlerle ilgili konuyu örneklemektedir. İnci Enginün, bu yazısında İdris Sabih hakkında bilgisinin araştırma yapmadan önce olmadığını belirtir. "*Servet-i Fünun* dergisinde adını gördüğüm bu şair hakkında, itiraf edeyim ki hiçbir fikrim yoktu. Hatta bir ara sıkça rastladığım bu adın takma ad olabileceğinden bile şüphelenmiştim" (s. 30). İdris Sabih'in asker bir şair olduğunu ifade eden İnci Enginün, başlangıçta bu adın takma isim olduğunu düşünür ve zamanla bu isim üzerine dikkatini yoğunlaştırarak şair üzerine çalışmalar yapar. Söz konusu yazı, İdris Sabih'in tanıtım yazısıdır.

Reyhan Çorak "Süleymaniye Kürsüsü'nde İki Vaiz: Abdürreşid İbrahim Efendi ve Mehmet Akif" (S.306, ss. 20-21) başlıklı yazısında, Mehmet Akif'in şairlik yönüne ek olarak vaizlik yönünü de anlatır. Mehmet Akif'in ve İbrahim Efendi'nin benzer görüşte olduğunu vurgulayan Çorak, "bu iki şahsın pek çok Müslüman ülke gezdiğini ve temel

amaçlarının ölü toprağı serpilmiş Müslümanlara derman olmak olduğunu” söyler. Onları *Süleymaniye Kürsüsü’nde* buluşturan temel şeyin mücadeleciler tarafları olduğuna değinen Çorak, bunlardan birinin şairlik diğerinin vaizlik yönünden zengin olduğunu açıklayarak ikisini kıyaslar (s.20). Kısaca Mehmet Akif’in biyografisinden bahseden Çorak, onun şiiri hakkında şunları söyler: “Onun şiirinin (Mehmet Akif) sahası hayat kadar geniştir, çünkü Akif’in derdi sanat kadar hatta sanattan çok dünya ve toplumdur. Bu nedenle Akif, ‘şiir toplum içindir’ ve hatta ‘dava içindir’ fikrinin önde gelen isimlerindendir” (s. 20). İkinci Meşrutiyet sonrası gelişen Turancılık anlayışının Akif’te İslamcılık olarak şekillendiğine dikkat çeken Çorak, Akif’in özellikle *Sırat-ı Müstakim*’in yayın hayatına başlamasıyla yazı ve şiirlerinin geniş İslam coğrafyasına yayıldığını savunur. Yazısının devamında İbrahim Efendi’nin biyografisinden kısaca bahsettikten sonra onun hayatının büyük bir bölümünü, “Müslümanların uğradığı haksızlıkları ve Müslümanların yaşadığı ızdırapları tespit edip dünyaya duyurmakla geçirdiğini” aktarır. İbrahim Efendi’nin “bir dava adamı” olduğunu yineleyen Çorak, onun pek çok lisan bildiğini de yazısına ekler ve Mehmet Akif ile büyük bir dayanışma içinde olan İbrahim Efendi’nin Akif’le beraber söz konusu bu yönlerini *Süleymaniye Kürsüsü’nde* şiirinde pekiştirdiklerini hatırlatır (s.20). Yazıda, Mehmet Akif’in ve İbrahim Efendi’nin bir “dava adamı” oluşlarına ve İslam coğrafyası açısından önemlerine değinilerek iki isim karşılaştırılmıştır.

Mehmet İhsan, “Attila İlhan’ın Kendi Kaleminden Biyografisi ve Mehmet Kaplan’a Serzenişi” başlıklı yazısında (S.316, ss. 20-22) İlhan’ın yaşantısı hakkında bilgiler verir. Bu biyografinin Attila İlhan’a yazılan bir mektuba üç sayfalık bir cevap olduğuna işaret eden Mehmet İhsan, bu cevabın Attila İlhan tarafından büyük bir titizlikle yazıldığını söyleyerek onun cevap mektubundaki bilgilerin yetersiz olması durumunda bilgilere ilaveler yapabileceğini (s.20) ekler. İlhan’ın Mehmet Kaplan’ın kendisini alkolik olarak nitelendirmesini ve şiirlerini bu eksende yazdığı görüşünü reddettiği bilgisini de verir. İhsan, mektupta bir tarih olmadığına dikkat çekerek onun 1976’dan sonra Dergâh Yayınlarına gönderildiğini (s.21) beyan eder. Bu yazıda İlhan’ın mektuplarından kesitlere de yer verirken onun biyografisini kaleme alır.

Feyza Betül Aydın, “Cahit’ten Mektuplar” başlıklı “Derkenar” yazısında (S.320, ss.3-4) Cahit Sıtkı Tarancı’nın *Ziya’ya Mektuplar* adlı eseri ve *Evime ve Nihal’e Mektuplar* adlı eserleri üzerinden Tarancı’nın şiir anlayışını yazar.

Hayrettin Orhanoglu, “Poetik Art Alan ve Hayriye Ünal’ın Şiirlerinde Çok Seslilik” (S. 320, ss. 24-25) adlı yazısında önce *Çok Sesli* şiiri açıklar. Sonra *Çok Sesli* şiiri, “kimi eyleyenleri arasındaki bağıntılar ve bu bağıntıların nedensellik ilkesiyle ortaya koydukları akıl ve algı süreçleri” olarak tanımlar. Orhanoglu, “şiiri poetik art alanlarla düşünen” Hayriye Ünal’dan bahsederken onun düzyazı tarzındaki şiirleriyle tanındığını ve şairin zamanla şairanelikten uzaklaşıp kendine döndüğünü söyler. Ünal şiirlerinin “hesaplaşma” ilkesine yaslandığına işaret ederek “şairin çok sesliliğin getirdikleriyle klişe dilden uzaklaştığına ve bu durumun bu tarzda yazan bütün şairlerde olduğuna” dikkat çeker (s.24). Ünal’ın şiirlerinde *İkinci Yeni* şiirinden gelen gelenek ve kadın sorunlarının da yer aldığını belirtir: “Hayriye Ünal, iç denen şeye bir tarih, mitoloji yahut kıssalarla örülü birkaç dünya sığdırırsa da bir kadın kalbine değil bir insan kalbine dair çılgınlığıyla şiirlerini yazıyor. Dili de bu absürd dünyanın bir sonucudur. Tıpkı söylemi gibi” (s.25). Ünal şiirlerinin “hem toplumun hem de bireyin kazı bilimi olduğunu” söyleyen Orhanoglu, onun şiirlerinde tarih, mitoloji ve kıssaların geniş yer kapladığını hatırlatır ve şiirlerindeki çoğulluğu vurgulayarak (s.25) incelemesini tamamlar.

Ahmet İlhan Sancak, “1980 Kuşağı Şairlerinden Adnan Özer ve İhsan Deniz’in Poetik Eğilimleri: Aynı Kuşak İçerisinde İki Farklı Serüven: Folklorik Şiir ve Metafizik Şiir”, adlı yazısında (S.333, ss. 26-27) *folklorik şiiri ve metafizik şiiri* ele alır. Özellikle *1980 Sonrası* şiiri temele alan Sancak, önce Adnan Özer’in şiir anlayışını açıklar ardından İhsan Demir’in şiir anlayışını değerlendirir. “1980 Sonrası şiirin, tek sesli şiir algısından vazgeçip *çok sesli* şiir anlayışına” evirildiğini söyleyen Sancak, bu dönemin şiir açısından verimli olduğuna işaret ederek “1980 şairlerinin geleneğe önem verdiklerini, geçmiş şiirin verimini göz ardı etmediklerini ve şiir geçmişimize sırt çevirmediklerini” ifade eder. “1980 Sonrası şiirde, *İkinci Yeni* şiirine ait uzak çağrışımlara, yoğun ve güçlü imajlara yeniden değer verildiğine ve şiirde orijinal imgelerin yaratıldığına” da vurgu yapar. Şiire yönelik eğilimlerin farklı olduğunu söyleyen Sancak, *folklorik şiir ve metafizik şiir* başlıklarını ele alarak (s. 26) Adnan Özer ve İhsan Demir’in poetikalarına değinir.

Adnan Özer’in Şiir Anlayışı başlığı altındaki bölümde Ahmet İlhan Sancak, önce şairin kısa bir biyografisine yer verir. Daha sonra Adnan Özer’in şiirlerinde folklorun varlığına işaret eder:

“Adnan Özer, şairlik serüveni içerisinde folkloru şiire ‘düşman’ olarak görmemiş ve onu şiirlerinin bir çıkış noktası haline getirmiştir. 1980 kuşağı içerisinde kendi sesini bulmuş,

özgün şairlerden biri olan Adnan Özer, ‘şairlerinde folklor, sufilğe geleneksel hayatın sembollerine yaslanarak kentli insanın yaşama biçimlerini sorguladı. (Bu bilgi Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi C. 2, YKY, İstanbul 2001,s.662 bölümünden alınmıştır) Özer, halk şiirimizin lirik yönünü de şairlerinde belli oranda uygulamıştır. Şiirde halk kültürü imgelerine dönmeyi önemseyen Özer’in şiiri bir yandan folklorik olduğu kadar bir yandan da modernidir. Şiirlerinde gelenekselle modern bir arada temellük ettiği görülür” (s. 26).

Yeni Türkü hareketi içinden gelen Adnan Özer’in şiire gönül verdiğini ve sanatçı duruşunu iyice sağlamlaştırdığını ifade eden Sancak, Özer’in şiirlerinde “hem yerliliğin hem de *Greko-Latin* havasının” beraber olduğunu ve yettiği Trakya kültürünün onun şiirlerinde etkili olduğunu belirtir (s. 26). Devamında da *İhsan Deniz’in Şiir Anlayışı* başlığı altında Deniz’in şiir anlayışını değerlendirir. İhsan Deniz’in şiirlerinde *mistik-metafizik* etkinin çok olduğunu söyleyen Sancak, bu şiirlerde İslami inancın merkezde olduğunu savunur. İhsan Deniz’in şiirle ilgili görüşleri hakkında şunları söyler:

“(Dergâh dergisi 52. sayıda yapılan röportajdan yola çıkılarak yapılan değerlendirmelerden) İhsan Deniz, Türk şiirinin en büyük sıkıntısının metafizik sıçramadan yoksun kalışına bağlar. Çözümü ise özellikle genç şairlerin şiirlerindeki fizik ötesi unsurları gözden geçirmesinde bulur. Onlara Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu şiirlerinden örnekler gösterir [...] Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve Cahit Zarifoğlu’nu Cumhuriyet sonrası Türk şiirinde bir üçgenin üç köşesine yerleştiren İhsan Deniz, bu isimlerin bütün ön yargıların dışında tutularak yeniden keşfedilmesi ve anlaşılması gerektiğini söyler” (s. 27).

Adnan Özer ve İhsan Deniz’in aynı kuşak içerisinde yer alan iki şair olmasına rağmen dünya görüşleri ve şiir anlayışları açısından farklı olduğunu savunan Ahmet İlhan Sancak, Özer ve Deniz’in “*1980 Sonrası* şiirde çok sesliliğin somut örnekleri” olduğuna işaret eder. Adnan Özer’in taşraya daha yakın olduğunu söyleyen Sancak, İhsan Deniz’in en baştan beri *metafizik şiire* eğilimli olduğunu ifade eder ve bu yüzden her iki şairin şiirlerindeki referansların farklı olduğunu, bu açıdan da özgün olduklarını (s.27) hatırlatır.

Ahmet Demirhan tarafından kaleme alınan “Şairler Muhalif de Mi Olmasın?” (S. 338, ss.23-25) başlıklı yazıda, *İkinci Yeni* şairlerinden olan Cemal Süreya’nın poetik anlayışlarına değinilir. Bu yazının temelini, Cemal Süreya’nın *Şiir Anayasaya Aykırıdır* başlıklı makalesi oluşturur. 1950’lerden sonraki sanatçıların en belirgin özelliklerinin devlet yöneticileriyle iletişimi kesmek olduğunu vurgulayan Demirhan, “*Garip* şiirinin toplumsal olana yönelirken toplumsal olanı karşısına aldığını” (s. 23) ifade eder. Cemal Süreya’nın Cumhuriyetin ilk yıllarında bile devlet ve yazar arasına bir çizgi çekmediğine değinen Demirhan, *İkinci Yeni*’nin şiirdeki arayışının farklı olduğunu şöyle değerlendirir:

“Muzaffer İlhan Erdost’un, vaftiz babası olduğu *İkinci Yeni* şiirinin başkallığını açıklarken önceki şairlerde ‘doğayı olduğu gibi anlatma özelliği’nin bulunduğunu oysa *İkinci Yeni* şairlerinin böyle bir eğilimden uzaklaşarak şiirleriyle yeni bir ‘gerçek’, matematiksel evrene benzer bir ‘evren’ ve ‘düzen’ yarattıklarını iddia ettiklerini hatırlarsak tabiatın yanına sanatı da alarak ahlaki kovma düşüncesi, elbette şaşırtıcıdır” (s. 23).

Ahmet Demirhan, Cemal Süreya'nın yazısını okuduğunu ve bu yazıdan bazı çıkarımlarda bulunduğunu belirterek Süreya'nın yazısının temelinde “şiiir, en evrensel olandır” tezinin yattığını söyler. Demirhan, “evrensel olanın yalnızca teorik kategorilerle değil pratik emirlerle de sunulacağına, bunun da ancak şiiirle olacağına”(s.24) dikkat çekerek bu şiiirin de *İkinci Yeni* şiiiri olduğunu yazısına şöyle ekler:

“Yazıdan şunu anladım: Bir insanlık durumu vardır; bu insanlık durumu olabildiğince tabiatla belirlenmiş bir durumdur; şiiir ve ancak şiiir bize tabiatına bitişik olan insanlık durumunu verebilir. Onun dışındaki kriterle belirlenmiş kurulu düzenler, en başta da ahlak bu tabiat durumuyla çatışma hâlinindedir. Şiiirin amacı, bu tabiat durumundan haber getirmektir ve özünde yapıcılığı ya da yıkıcılığı yoksa da sonradan getirdiği haberlerle kendi tabiat durumundan haberdar olan insan, başka ölçütlerle kurulmuş düzenlere karşı kendisini donanmış hisseder. Böylece ahlak, yani kurulu düzene başkaldırır” (s. 24).

Ahlak ve tabiat ilişkisi üzerinden giden ve “şairlerin muhalif olabileceğini” ancak bunun bir sınırının olması gerektiğini vurgulayan Demirhan, Muzaffer İlhan Erdost'un *İkinci Yeni*'nin “matematiksel dünyaya benzer bir dünya icat ettiği görüşünde olduğunu, Cemal Süreya'nın ise o icat edilen dünya modelinin de aslında doğanın dünyası olduğunu iddia ettiğini söyler. Demirhan, bu bakış açısından yola çıkarak sanatın ahlak ve tabiat arasındaki çatışmadan beslenerek gelişebileceğini” (s.23) savunur.

Necati Tonga, “Ahmet Haşim'in Unutulmuş Bir Mektubu” (S. 367 ss. 20-21) adlı yazısında Ahmet Haşim'in şairlik yönüne değinirken onun Reşat Nuri Darago'ya yazdığı mektubu da değerlendirir. Ahmet Haşim'in şairlik ve yazarlık yönüne yer verilen yazıda mektup üzerinden de Haşim ile ilgili tespitler yapılır. “Ahmet Haşim, şiiirleriyle olduğu kadar nesirleriyle de edebiyat tarihimize damga vurmuş önemli isimlerdendir. Bazı eleştirmenlerce ilk ‘modernist’ şairimiz kabul edilen Haşim, eserleriyle kendinden sonraki pek çok şairi etkilemiştir” (s. 20). Darago'ya yazılan mektup üzerinden Ahmet Haşim ve Yahya Kemal dargınlığına da yer veren Tonga, bu dargınlığın sebebinin Beşir Ayvazoğlu tarafından Yahya Kemal'in Haşim'in yazdığı *Göl Saatleri* hakkında tek bir satır yazmaması olarak açıklandığını (s.20) söyler.

“Şairin mektubundaki övücü ifadelerden anlamaktayız ki Darago, Haşim'in gönlünü hoş eden, şiiirlerinden Fransızca tercümeleri de içeren makaleler kaleme almıştır. [...] Mektubun bu bölümünde görülen Yahya Kemal'e dönük ‘galiz’ ifade, Ahmet Haşim-Yahya Kemal dargınlığının boyutuna dair de fikir vermektedir. [...] Darago'ya yazdığı mektupta [Haşim'in] Yahya Kemal'le ilgili bölümü, iki şair arasındaki çatışmanın bir yansıması olarak dikkat çeker” (s. 20).

Necati Tonga, mektubun *Seninle beraber olmak için ben üste para vermeye hazırım sevgili Reşad* cümlesiyle, Ahmet Haşim'in Reşat Nuri Darago'ya duyduğu muhabbeti anlattığını, mektupta Ahmet Haşim'in Darago'nun çıkaracağı dergiye şiiir göndermek için

söz verdiğini ve Haşim'in Darago'ya Ankara'da yaşayan Yakup Kadri ile görüşmesi noktasında tavsiyelerde bulunduğunu (s.20) da yazar.

Mustafa Karabulut, "Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde Allah Algısı" (S. 341, ss. 20-22) başlıklı yazısında şairin poetik bakış açılarını değerlendirmiştir. Karabulut, Necip Fazıl'ın şiirlerini yorumlarken onun pek çok şiirinden örnekler vererek ondaki *Allah algısını* farklı açıdan işler.

"Necip Fazıl Kısakürek'in şiiri lirik, mistik ve metafizik yönleriyle beraber ontolojik bir mahiyet taşır. Lirizm, şairin şiir karakteristiğinin genel yapısını teşkil etmekte olup mistik, metafizik ve ontolojik kaygılar onun Abdülhakim Arvasi ile tanışmasından sonra ön plana çıkar. Artık Kısakürek'in bilinçaltında bir 'fikir çilesi' kendini gösterir" (s. 20).

Görüldüğü gibi Karabulut, burada şairin şiirlerindeki poetik anlayışın değişimi üzerine bilgi verir. Şairdeki değişimin Arvasi ile tanışmasıyla yön değiştirdiğini söyler. "Çile bir dönüşümün, değişimin, fiziki mekânın yerini metafiziğin aldığı şiirdir" (s. 20). Karabulut, şairin *Çile* şiir kitabından geniş örneklere yer verirken onun poetik kitapları arasında önemli bir yere sahip olan bu kitabı da değerlendirir. Necip Fazıl'ın şiirlerinde Yunan mitolojisine ait unsurların varlığı dikkat çeken Karabulut, onun şiirlerinde "bireyin madde-ruh çatışması evreninde bir muhakeme içinde olduğuna" işaret eder. *Çile* şiirinin "dünyaya geldiği ilk günden itibaren çile çeken insan üzerinden şekillendiğini" belirten yazar, "insanın omuzlarındaki ağırlığı hissettiğinde yaratılışını anlamlandırdığı" söyler. Metafizik, hayat, din ve sanatın beraber olduğu Necip Fazıl şiirlerinde, şairin poetikasının düşünce temelli olduğunu savunan Karabulut, onun görüşünde "Mutlak hakikat Allah'tır" tezinin var olduğunu (s.20) okuyucuya aktarır.

Hayriye Ünal, "Canım İzzet Yaşar" (S.343, ss.27) başlıklı yazısında şair İzzet Yaşar'ı anlatır. İzzet Yaşar'ın "öğretici olmaya yeltenmediğini ancak yine de öğreten bir tavrı olduğunu" belirten Ünal, "bu tavrının adındaki güçten, bilgelikten ve merhametten geldiğini" söyler. Ölümünün Türkiye ve Türkçe için büyük bir kayıp olduğunu ifade eden Ünal, İzzet Yaşar'a tek yönlü değil çok yönlü bakmak gerektiğini savunur. İzzet Yaşar'a tek yönden bakıldığında Yaşar'ın çelişkili görüneceğini ancak onda çelişkinin olmadığını okuyucuya hatırlatır. Ünal, İzzet Yaşar'ın objektif olduğunu ve melodramdan uzak eserler yazdığını ifade eder (s.27) ve İzzet Yaşar'ın kısa bir biyografisini verir:

"Galatasaray'da doğal bir şekilde solcu olarak başlar serüveni. Kendine önce komünist der, sonra Marksist der, sonra Marksizimle sorun yaşamaya başlar. Kendisi bunu şöyle anlatır: 'Kendime sosyalist bile dememeye başladım.' Bu, 80'lerde *Ölü Kitap* ile başlayan süreçtir. Bu kitapta 'Öznesiz Sürçmek' dediğidir belki. 22 Ekim 2014'te ilk kez buluştuk. Bana kendisini 'yalnızca demokrat biri' olarak tanımlayacaktı. Bu tanı onu tarif etmeye yetmese

de siyasi ağırlık atma hareketinin getirdiği bir yalınlığın ifadesi olacaktı. İnsana zulmeden her kimlikten soyunmak nihayetinde şair İzzet Yaşar'ın dünyaya dayanıksızlığını açıklayabilir. [...] 67 yaşındaydı. Vefat ettiği gece bile son etkinliği şiire dairdi.”(s. 27).

Ünal, İzzet Yaşar'ın kendini abartmadığını ve şahsi görüş biçimine inancının tam olduğunu savunarak onun karşılıksız sevmeyi çok iyi bildiğini söyler. Yaşar'ın İngilizce, Fransızca ve İtalyanca bildiğini ekleyen Ünal, onun yazım kuralları noktasında titiz olduğunu da belirtir. Murai toplumun Yaşar'ın cehennemi olduğunu ifade eden Ünal, onun bu durumu ancak ironi yoluyla hafiflettiğini (s. 27) anlatır.

Ahmet İlhan Sancak, “İkinci Yeni Şiirinde Ahmet Muhip Dıranas İzleri” (S. 346, ss. 22-23) başlıklı yazısında, *İkinci Yeni* şiirinde Ahmet Muhip Dıranas'ın izlerine rastlandığını söyleyerek özellikle Turgut Uyar ve Edip Cansever'in Dıranas şiirinden etkilendiklerine işaret eder. Ahmet Muhip Dıranas'ın az şiir yazdığını ancak kendinden sonra gelen kuşaklar üzerinde etkili olduğunu söyleyen Sancak, “*Garip* şiirinin Ahmet Muhip Dıranas etkisini kırdığını” (s. 22) belirttikten sonra *İkinci Yeni* şiiriyle bu etkinin tekrar canlandığını savunur:

“1933-1949 yılları arası Dıranas'ın şiir verimi bakımında zirve dönemidir. Bu yıllarda – *Garipçi* 'leri ayrı tutarsak- dönemin diğer şairleri üzerinde etkili olmuştur. Yine de *Garip* kuşağı Dıranas'ın etkisini kırar gibi olsa da *İkinci Yeni* hareketi ile tekrar gündeme gelmiştir. Dıranas'ın ilgiyle takip ettiği hareketlerden biri *İkinci Yeni* 'dir. Bu bağlamda “*Halk Şiiri, Divan Edebiyatı, Fransız Şiiri*, Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Tanpınar gibi birincil kaynakların yanında, *İkinci Yeni* şiirini de Dıranas'ın tanıdığı bir hareket olarak ekleyebiliriz. *İkinci Yenici* 'lerin ‘anlamsız’ olarak nitelendirilen şiirlerini bile sevgiyle izleyip değerlendiren Dıranas, *İkinci Yeni* şiirini açıkça destekler ve bu şairlere olumlu açıdan bakar. *İkinci Yeni* 'yi Türk şiir tarihimiz içerisinde önemli bir kalkışma sayar.” (s. 22).

Sancak, Ahmet Muhip Dıranas'ın “*İkinci Yeni* şiirini, kendi şiir anlayışı da dâhil olmak üzere başka şiir anlayışlarıyla kıyasladığını, topluluğun isteklerini önemseydiğini ve *İkinci Yeni* şiirinde *Divan* şiiri ile Ahmet Haşim şiirinin belli ölçüde etkili olduğu görüşünü” açıklayarak Dıranas'ın “*İkinci Yeni* şiirinin bir yönüyle *Divan* şiirine, bir yönüyle de günün sanat anlayışına uzanan kollarını kapsayan şiiri kıymetli bulduğunu” belirtir(s.22). Onun herhangi bir topluluğa bağlı kalmadan kendine has bir tarzla yazdığını savunan Sancak, Dıranas'ın pek çok noktada “*İkinci Yeni* şiirinin kilit noktası” olduğuna işaret eder ve bu noktadan yola çıkarak şairin “*İkinci Yeni* şairleri için tam bir ekol oluşturamadığını” ancak her şeye rağmen bu akım üzerinde hazırlayıcı ve kuvvetli bir etkisinin olduğunu (s.23) söyleyerek yazısını sonlandırır. Yazıdan da anlaşılacağı üzere Ahmet Muhip Dıranas, poetik duruşuyla pek çok sanatçı üzerinde etkili olmuş ve şairlere kendi şiir anlayışı çerçevesinde yön vermiştir.

Abdullah Uçman, “İlhan Berk’in Acıklı Hayat Hikâyesi: Uzun Bir Adam” (S.350, ss 20-22) başlıklı yazısında şairin çocukluk yıllarında yaşadığı sıkıntıları, kendisinin İlhan Berk ile tanışma öyküsünü şöyle ifade eder:

“Galiba 1983 yılı Mayıs ayı başlarındaydı. O yıllarda sık sık uğradığım İstanbul Üniversitesinin Nadir Eserler Kütüphanesinde bir yazma üzerinde çalışırken bir gün baktım dergilerde çıkan fotoğraflarından tanıdığım İlhan Berk çıkageldi. [...] Nihat Azamat’la birlikte [kendisiyle] ilgilendik. Böyle eski eserlerin bulunduğu bir kütüphanede kendisini tanıyan, daha doğrusu şiirlerini okumuş birilerinin çıkması, hoşuna gitti. [...] İlhan Berk, fakir u zaruret içinde Manisa’da geçen çocukluğundan başlayarak annesini, ablalarını, ağabeylerini, daima çıplak dolaşan deli ablasını; Milli Mücadele yıllarında Yunan işgali sırasında Manisa’nın yanışını, ahalinin dağlara kaçışını, geri döndüklerinde yandığı için evsiz kalışlarını; ağabeylerinden biriyle tren istasyonunda dondurma sattığını [...] hiçbir sansüre gerek duymadan bütün çıplaklığıyla anlatıyor” (s. 20).

İlhan Berk’le tanışmasını ve onun yaşadıklarını alıntılar yaparak anlatan Abdullah Uçman, yazısının devamında İlhan Berk’in kendisine *Uzun Adam* kitabını hediye olarak gönderdiğinden söz eder (s.20). İlhan Berk, kendi ağzından çocukluk yıllarında yaşadığı acıları ve çileli yıllarını gizleme gereği duymadan olduğu gibi eserinde anlatmıştır.

Ahmet Duran Arslan, “Her Nisan Biraz Daha Genç, Her Bahar Biraz Daha Âşık: Orhan Veli” (S. 356, ss. 22-23) başlıklı yazısında, Orhan Veli’nin şair olarak değişimini ve *Garip* şiiri üzerindeki etkisini anlatır: “Kimi zaman Mehmet Ali Sel oldu, kimi zaman Adil Hanlı, kimi zaman ise ‘Veli’nin oğlu bir fakir Orhan Veli’. Orhan Veli edebi anlamda tabiri caizse pek ‘yerinde durmadı’, sürekli arayış içindeydi, varmak değil yolda olmaktı onu cezbeden!” (s. 22). Orhan Veli’nin her şiirde farklı bir Orhan Veli olarak değişim gösterdiğini söyleyen Arslan, şairin şiirlerindeki dönüşümleri de okuyucuyla paylaşır. *Garip* şiirinin temsilcisi olarak bilinen Orhan Veli’nin savunduğu şiir anlayışı için verdiği mücadeleyi “Orhan Veli, manifestonun yayımlandığı dönemde nice eleştirilere göğüs gerer.”(s. 22) şeklinde açıklayarak onun “çelişkilerden çekinmediğini” hatta bundan beslendiğini söyler. Orhan Veli şiirlerinde hareketin, seyrin ve yolculuğun olduğunu savunarak şairdeki özgürlük fikrinin yazdığı şiirlerde ağır bastığına işaret eder (s.22). Şairin şiirlerinden de örneklerin verildiği yazıda, Veli’nin şairlik yönü şöyle ele alınır: “Kendini doğanın sahibi değil bir parçası bir çocuğu ya da en azından bir konuğu olarak gören, onunla temasa geçtiğinde adeta mest olan özgür bir ruhtur Orhan Veli. Bazen ‘aylak’, bazen ‘çılgn’, çoğunlukla da ‘delice’ bir ruh”(s. 23). Söz konusu yazıda, Orhan Veli’nin renkli bir şair kişiliği olduğu vurgulanır. Onun şiirlerindeki özgürlük düşüncesinin bile cazibeli olduğunu söyleyen Arslan, biraz giysi, bir çift ayakkabı ve sokak fikrinin söz konusu şiirlerde özgürlüğün en sade hâli olarak var olduğunu savunur.

Ahmet Duran Arslan, Orhan Veli'nin *Ev* kavramına karşı şiirlerinde olumsuz bir tutum benimsemediğini ancak sokaktan yana bir tavrının olduğunu, şiirlerinde sokakların sahipsiz oluşunun vurgulandığını söyler. Risk alıp yola çıkacak cesareti olmayan şairin herhangi bir hikâyesi olmayacağını ifade eden yazar, şairin özgürlüğü uzaklarda değil her yerde aradığından (s.22) söz eder.

Zeynep Arkan, “Bülent Keçeli'nin Anısına” (S.365, ss. 20) başlıklı yazısında, şairin hayatına ve şiir anlayışına değinir. Yazının hemen başında şairin vefat ettiği bilgisi veren Arkan, şairin kendisini *iki binci yeni veya yeni gerçekçi* olarak tanımladığını, onun her şiir kitabında kalıpların dışına çıktığını ve bu kalıplardan çıkış yollarını değiştirdiğini bu yüzden beğenilmek amacıyla yazmadığına (s.20) açıklık getirir. Bülent Keçeli'nin kendisi hakkındaki görüşlerine de yer vererek yazısını daha sağlam bir zemine oturtur.

“İkibinli yılların öne çıkan şairlerinden Bülent Keçeli'yi 20 Mart 2020'de kaybettik.1968 doğumlu olan Keçeli, şiirin üretimindeki yaygın yönelişlerden uzakta, kendi deyimiyle ‘ikibinci yeni veya yeni gerçekçi’ şiir atmosferini kuran şairdir. Her şiir kitabında dilini kalıpların dışına taşıyan, çıkış yollarını çoğaltan bir tavrı vardı” (s. 20).

Arkan, şiirlerini “kapalı değil içsel konuşmalar şeklinde tanımlayan” Bülent Keçeli'yi, “*İkinci Yeni* şiirinin yoğun etkisini aşmak gerektiği fikrini benimseyen ve bu açıdan üretmeye devam eden, şiirin bastırılmış seslerini işiten onları işitmekle kalmayıp bu sesleri ifade etmeye çalışan gönüllü bir şair” olarak tanımlar. Bir şairin önceki şiir geleneğine ve çağdaşlarına bırakacağı en önemli değer kendi şiir dili olduğunu söyleyen Arkan, şiirin insanın ruh dünyasını düzenlendiğini ancak bunu yaparken de zihnin bir yansımasıyla karşılaştığı görüşündedir. Keçeli'nin şiirlerindeki “dinamizm, yenilik ve özgünlük” unsurlarının bulunması Arkan'a göre şairin poetikasına (s.20) uygundur.

Mehmet Sümer'in çevirisiyle hazırlanan “Hüseyin Daniş'in Kendi Kaleminden Özgeçmişi” (S.373, ss. 24-26) adlı yazıda şairin kendi kaleminden özgeçmişi anlatılır. Daniş, kendisi ve ailesi hakkında şunları söyler: “Bu kulun doğumu Miladi 1870 yılında İstanbul'da gerçekleşmiştir. Adım Hüseyin'dir, Daniş şiirdeki mahlasımdır. Babam, Muhammed Haşim İbn-i Abdülmecid. [...] Babam Fazıl Paşa ailesinin terbiyesinden geçmiş annem Fatma Hanım'la nikâh kıymıştır”(s. 24). Bir takdim bölümünün bulunduğu yazıda daha çok şairin kendini anlatışına yer verilir.

Şairler hakkında yazılarda “Orta Sayfa Sohbeti”ni konuşmak yerinde bir tutum olacaktır. Pek çok farklı şairle yapılan bu sohbetler, onların şiir dünyalarını ve şairliklerini anlatma hususunda önem arz etmektedir. “Orta Sayfa Sohbeti”nde farklı alandan

isimlerle sohbetler yapılmışsa da bu sohbetler arasından şairleri esas alan konuşmalara da ulaşmak mümkündür. Örneğin Atakan Yavuz'un Fatma Şengil Süzer ile yaptığı "Orta Sayfa Sohbeti" nde (S. 345, ss.16-17) Süzer'in şiir hakkındaki görüşlerine yer verilir. Bu sohbette Atakan Yavuz, Fatma Şengil Süzer'e sorular yöneltir ve iki isim şiir üzerine bir sohbet gerçekleştirirler. Atakan Yavuz, Süzer'in şiir dili ile tasavvuf arasında ciddi bir bağ olduğunu söyler ve tasavvufun onun şiir dilindeki yerini/önemini sorar. Karşılığında ise "record" cevabını alır. Fatma Özkaya, Hüseyin Atlansoy ile (S. 352, ss.16-17. "Orta Sayfa Sohbeti" gerçekleştirir. Şiir ve şairle ilgili pek çok temaya ulaşmanın mümkün olduğu bu sohbette, Fatma Özkaya ve Hüseyin Atlansoy *1980 Sonrası* şiiri ve şairlerini konuşur. Özkaya, Atlansoy'un edebiyattaki popülerliğini, aldığı Necip Fazıl ödülünü, dergiye sadık bir şair oluşunu, şiirlerindeki fizik ve metafizik algısını öne çıkarır.

"Orta Sayfa Sohbeti"nde sadece Türk şairlere değil bunun yanında yabancı şairlere de yer verilmektedir. Örneğin Selim Karlıtekin (S. 372, ss. 16-17) İspanyol edebiyatından Ivan Repila ile bir sohbet gerçekleştirmiştir. Bu sohbette hem İspanyol edebiyatı hem de Ivan Repila'nın şiiri ve romanı konuşulmuştur.

Dergâh dergisi, şairler hakkında kaleme alınmış yazılarda Türk şairlerin yanında yabancı şairlere de yer verir. Örneğin Zümrüt Karabudak "Ariel ve Seçme Şiirler" (S.356, ss.14-15) adlı yazısında Sylvia Plath'ı ve onun şiir dünyasını anlatır. Plath'ın hayatının şiirin önüne geçtiği fikrinde olan Karabudak, onun şiirlerinde *at* imgesinin bulunduğunu ve bunun "ayağa kalkmanın, dirilişin, coşkuyla uzaklara yol almanın ve sadakatin simgesi olduğunu" söyler. Plath'ın *arılara* karşı da yoğun bir ilgisi olduğunu savunan Karabudak, "Arı imgesinin Plath'ın feminist yönünü ortaya çıkardığını" ekler (s.14). Onun Amerikan tarzı şiirlerinin bizim şiirimize uymadığına işaret ederek Plath'ın babasının ölümü ve kötü sonuçlanan bir evliliğinin olmaması durumunda iyi bir şair olacağının (s.15) altını çizerek yazısını sonlandırır.

İsmail Güleç, "Victor Hugo Naat Yazabilir Mi?" başlıklı yazısında (S. 346, s.19) Victor Hugo'nun *Mahomet* adlı şiirini ele alarak Hugo'nun bu şiiri sürgündeyken yazdığını ayrıca şiirin Fransa'nın "gerçek anlamdaki tek destanı olarak kabul edilen "La Legende des Siecles" yani *Yüzyılın Efsanesi*" adlı eserde yer aldığını belirtir. Şiirin yazıldığı günden beri büyük tartışmalara sebep olduğunu söyledikten sonra şiirden yola çıkarak Hugo'nun Müslüman olduğu görüşünü savunanların olduğuna (s.19) işaret eder.

Şairler hakkında kaleme alınmış bazı yazılarda onlarla ilgili anıların da yer aldığını söylemek mümkündür. Bu türden yazılarda şairlerle arkadaşlık eden veya onların hayatının bir bölümüne şahitlik edenlerin fikirlerine de başvurulmuştur. Özellikle İsmail Kara'nın arkadaşlık ettiği birçok ismi yazılarına taşıdığı görülmektedir. Örneğin İsmail Kara, "Tapu Sicil Muhafızı Yahut Şeyh Hududi" başlıklı yazısında (S. 360, ss. 26-27) Hüsrev Hatemi ve ikizi Hüseyin Hatemi ile tanışma hikâyelerini anlatır. Burada şairin isminin "Hasan Hatemi" olma süreci de bizzat şair tarafından anlatılır. Kara, bu yazısını vaktiyle tuttuğu ancak yayımlama fırsatı yakalayamadığı dipnotlarından hareketle yazar. Kaleme alınan bu yazının anı niteliği taşıması da önemli bir husustur. Kara, şaire ait pek çok bilgiyi, onunla önceden konuştuklarını vaktiyle not alır, sonra bu notları bir araya getirerek yeniden düzenler. "Haşiye" başlıklarıyla Hüsrev Hatemi'ye ait bilinmeyen pek çok bilgiyi (s.26) okuyucularıyla paylaşır.

Tahsin Yıldırım tarafından kaleme alınan "Doktor Vart Şigaher'den Yahya Kemal'in Son Günlerine Dair Bir Tanıklık" (S. 384, s. 22) adlı başka bir yazıda, Yahya Kemal'in Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tedavi gördüğü süreçteki yaşadıkları, onun doktoru Vart Şigaher tarafından anlatılır. Tahsin Yıldırım, önce Yahya Kemal hakkında kısa bir takdimde bulunur. Sonra Şigaher'le yapılmış bir röportajdan kesitlerle Yahya Kemal'i, onun ağzından tekrar okuyucuya tanıtmıştır. Aslında bu hatıra ile Yıldırım, ünlü şairin biyografisine bir katkı sağlamak niyetindedir. Şigaher'in verdiği bilgilerden yola çıkılırsa Yahya Kemal'de ciddi bir kan rahatsızlığı mevcuttur. Söz konusu hatıra vesilesiyle Yahya Kemal'in Şigaher'den Ermeni edebiyatını yansıtan ve insanlığa hizmet eden şiirler istemesi, Şigaher'in onun isteği doğrultusunda özgün şiirler yazması, Yahya Kemal'in bu şiirleri iki edebi ırk arasında benzer yaşanmışlıklar ve bağlantılar var şeklinde yorumlayıp çok beğenmesi, Şigaher'in Sessiz Gemi'yi çok sevdiği için bu şiiri Ermenice'ye çevirmesi (s.22) gibi konulara ulaşmak mümkündür.

Dergâh dergisinin bazı sayılarında şairlerin özel hayatlarına dair bilgilerin olduğu görülmektedir. Örneğin, İnci Enginün'ün kaleme aldığı "Yaşantıdan Eserlere Taşan Aşk: Mektuplarıyla Faruk Nafiz ve Şüküfe Nihal" (S. 377, ss.18-20) başlıklı yazıda, Zeynep Kerman'ın *Gölgeden Güneşe: Faruk Nafiz Çamlıbel'den Şüküfe Nihal'e Mektuplar* adıyla bir kitap çıkardığı bilgisi verilir. Bu kitapta şair Faruk Nafiz Çamlıbel ile Şüküfe Nihal'in aşkları önemli bir yer tutar. İnci Enginün, -her iki isim de şair olduğu için- mektuplarda pek çok isimle ilgili kısa yazışmaların olduğu bilgisini verirken Faruk Nafiz

ile tanışıklığından da söz eder. Şükûfe Nihal'in romanlarındaki kadınların erkeklerin hayran bakışları altında dolaşmasının nedenini Şükûfe Nihal'e âşık olan isimlerden gelmesi (s.18) olarak yorumlayan Enginün, yazısını Faruk Nafiz ve Şükûfe Nihal'in aşklarının nihayete kavuşamamasından duyduğu üzüntüyü belirterek noktalar. Ayrıca Enginün'e göre bu aşk Faruk Nafiz'in şiirlerinde geniş yer (s. 20) bulmuştur.

Şairlerle ilgili kaleme alınan yazılarda bazen şairlerin hayatı, poetikası, yeni bir şiiri, mensup olduğu grubu değerlendirilirken bazen de onların şairlik yönü dışında bir özelliği konu edilir. Bazı yazılarda şairlerin özel hayatına dair duyulmamış yeni bilgilere ulaşmak da mümkündür. Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşım ve Mehmet Akif Ersoy hakkında en çok yazı yazılan isimlerdir. Ancak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şairlik dışındaki özellikleri daha çok işlenmiştir.

Sonuç olarak, *Dergâh*'ın 301-384. sayıları arasında bulunan şairler hakkındaki yazıların farklı hacimlerde olduğunu söylemek mümkündür. Yazılar, bazen şairin şiir anlayışı hakkındaki bilgileri güncellerken bazen de onunla ilgili hiç bilinmeyen bir yöne temas eder. Ele alınan ismin doğrudan şiirinin ve şairlik yönünün işlenmediği fakat onun farklı yönlerden değerlendirildiği bazı yazılarda okur, şairin çok yönlülüğüne şahit olur. *Dergâh* dergisinin bazı sayılarında şairlerin bizzat kendi kalemlerinden otobiyografilerini yazmaları dergi okurları için önemli bir fırsattır. İlgili kişi hakkında çalışma yapacaklar için bu durum yeni bir kaynak teşkil eder. Ayrıca kimi şairlere “Orta Sayfa Sohbeti”nde yer verilmektedir. Dergi sayfalarında yabancı şairler hakkında yazılar da mevcuttur.

1. 3. Şiir İnceleme Yazıları

Dergâh dergisinin 301-384.sayıları arasında, Türk edebiyatının kült isimlerinin şiirlerinin yanında derginin yayımlandığı dönemde yazılan yeni şiirler de incelenmiştir. Bu incelemeler/ değerlendirmeler sohbet havasında yapılmıştır. Ancak akademisyenler tarafından yazılan bazı incelemelerin makale tarzında olduğunu söylemek mümkündür. Şiirleri biçim, içerik, poetika kavramları üzerinden ele alan bu tür incelemeler, kitap tanıtım yazılarında olduğu gibi pek çok şiir üzerine değil tek bir şiir üzerine yazılmıştır. Bazı incelemelerde, şiirle ilgili değerlendirme yapılmadan şair ve poetikası hakkında okuyucuya kısaca bilgi verilirken bazı incelemelerde ele alınan şiir üzerinden hem şairin hayatı hem de poetikası hakkında çıkarımlarda bulunulur. İncelemeye esas olan şiirler, genellikle şairin poetik görüşlerinin belirgin olduğunu eserlerdir.

Örneğin Ahmet İlhan Sancar, “Ece Ayhan’ın ‘Bakışsız Bir Kedi Kara’ Şiirinde İkinci Yeni’nin Temel İzlekleri” başlıklı yazısında (S.329, ss. 28-29) Ece Ayhan’ın *Bakışsız Bir Kedi Kara* şiirini inceler. Yazısının başında *İkinci Yeni* şiiri ve Ece Ayhan hakkında kısaca bilgi veren Sancar, ardından *Bakışsız Bir Kedi Kara*’yı değerlendirmeye başlar. *Bakışsız Bir Kedi Kara*’nın Ayhan’ın aynı adı taşıyan kitabındaki şiirlerden biri olduğunu söyleyerek bu şiirin *İkinci Yeni*’nin haritasını çıkaracak türden olduğunu belirtir. Şiirin bu açıdan önemli olduğu görüşünde olan, *İkinci Yeni* için geçerli olan bütün özelliklerin bu şiirde mevcut olduğunu savunan, şiirin başlangıçta bir aykırılık taşıdığını bu yüzden de onun ne düz yazıya ne de şiire yakın olduğuna işaret eden (s. 28-29) Sancar, *Bakışsız Bir Kedi Kara*’da dilsel sapmaların olduğunu şöyle tespit eder:

“*Bakışsız Bir Kedi Kara* şiiri kapalı ve güç bir anlatıma sahip olmasının yanında içerisinde çeşitli göndermeler de bulunan çağrışımlı bir şiirdir. *Danyal Yalvaç* ile tarihe göndermelerde bulunur ki Ece Ayhan’ın şiirinde tarih önemli bir yer tutmaktadır. Bunların sonucunda karşımızda entelektüel bir şair buluruz. Şiir ilk başta biçim yönüyle bir aykırılık taşımaktadır. Ne tam düz yazı havası ne de tam şiirsel anlatım tarzı taşır. Dolayısıyla hem düzyazı hem de şiirselliğin mezcedildiği bir anlatım biçimi vardır.[...] *Bakışsız Bir Kedi Kara* yerine *Bakışsız Bir Kedi Kara* şeklini kullanarak dille oynamış ve dizilimi istediği şekle sokmuştur” (s. 29).

Söz dizilimi bozulmalarının kapalılığa yol açtığı görüşünde olan Sancar, *Bakışsız Bir Kedi Kara* adlı bu şiirde, dizilimindeki bağlantının kopmasıyla mantıksal kopmaların ve alışılmamış bağdaştırmaların oluştuğunu söyler. Ayrıca şiirde küçük ve büyük harf yazımına dikkat edilmediğini de belirleyen Sancar, son olarak Ece Ayhan’ın özgün bir şair olduğunu ve *İkinci Yeni*’ye yön verdiğini vurgulayarak (s.29) yazısını tamamlar.

Dergâh dergisinde (S.384, ss. 20-21) “Sezai Karakoç’un ‘Şehzadebaşı’nda Gün Doğmadan” adlı şiirini şair-eleştirmen Ali Celep, iki temel sınıflandırma içinde inceler. Şiir tahliline geçmeden Sezai Karakoç’un 1962 yılında toplamda üç şiir yazdığı bilgisini verir. Şiirin on iki dörtlükten oluştuğunu söyleyen ve *İslam Medeniyeti ile Osmanlı Kültürünün* bu şiirde harmanlandığı savunan Ali Celep, “şiirdeki realizmden sürrealizme evrilmenin aşamalarını, tarihten metafiziğe yönelen anlık değişmelerin yaşanışını ve bireysel bir duyuştan öte geçmiş şimdiki zamanda yaşama anlayışıyla kullanılan akıcı dili” tespit ettiğini söyler. Ayrıca ilk iki dizede teknik bir kuruluşun var olduğuna da işaret ederek (s.20) bunun nedenini, zihindeki tasavvurun gönülden gelenle buluşma arzusu olarak açıklar: “Diyeceğim bu ilk dörtlük, kafada tahayyül edilenin az sonra gönle inenle buluşacağı zemini hazırlıyor gibidir” (s. 20). Ali Celep, başlangıçta realiten yola çıkan Karakoç’un sonraki dizelerde tarih ve ahlakla şiiri değiştirdiğini şöyle ifade eder:

“Şairin caminin avlusunda yerleşecek yer araması ve avlunun içindeki soğuk bir taş oturması, şiire gerçek bir mekân arayışını ifade ettiği gibi duygu ve düşüncelerini harekete geçirecek bir metafizik yuva arayışını da gösterir. Düz mantık fiziki bir ihtiyacın dışavurumu değil sadece (cami, caminin avlusu, taş, avuç, baş, kuşlar, çatı katı gece) fiziği metafizikle buluşturacak ruhsal mekân arayışının da başlatıcısıdır.” (s. 20)

Şiirdeki mekân arayışının gerçekliğini ve şiirin metafizikle ilişkisini açıklayan, ikinci dörtlükte manzaranın *şekilsel* unsurlara dönüştüğünü düşünen Celep, Karakoç’un söz sanatlarını şiirde ustalıkla kullandığına ve şiir örgüsünü sağlam kurduğuna işaret eder. “Geçişler gerçeklikten alegoriye dönerek yapılırken üçüncü dörtlükte soyutlama ve kişileştirme tekniğinin kullanılışı kusursuzdur. Karakoç’un şiir görüşünü örneklendiren, şiir mantığını serimleyen, örgüsü sağlam, etkin bir başlangıç yaptığı söylenebilir”(s. 20). Doğrudan bir sınıflandırma yapmadan şaire ait üslup unsurlarını incelemesine yediren Celep, şiirin genel tahlilini şöyle özetler: “Sezai Karakoç, forma yönelik ses-ritim-anlam bütünlüğünü, şairin inşa etmek istediği metafizik sistemi, Yunus Emre’nin ilahileri gibi ya da mübarek halk ezgisi gibi dört dörtlük işletmeyi başarmış görünüyor”(s. 21). Böylece Celep, Sezai Karakoç’a ait *Şehzadebaşı’nda Gün Doğmadan* adlı poetik alt yapı şiiri, ses-ritim ve anlam üçlemesi çerçevesinde daha çok olumlu yönleriyle değerlendirmiştir

Başka bir inceleme yazısı, İsmail Güleç tarafından “Melih Cevdet Anday’ın Karacaoğlan’ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler’indeki Edebi Sanatlar” (S. 342, ss.18-19) adıyla kaleme alınır. Bu incelemede Güleç, Melih Cevdet’in *Karacaoğlan’ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler*’ini değerlendirir. Edebi sanatların sadece Eski edebiyatın konusu olmadığı üzerinde duran, yeni şiirlerin de eski şiirler kadar edebiyat malzemesi içerdiğini

savunan Güleç, her türlü şairane söyleyişten uzak durma amacıyla yola çıkan *Garip* akımı mensubu Anday'ın şiir dünyasının bu bakımdan incelenmesinin önemli olduğunu söyler. Şairin on iki bölümden oluşan ve bir yolculuğun anlatıldığı şiirini değerlendirmeye geçmeden önce incelemesine yönelik kısa bir açıklamada bulunur (s.18). Bu açıklamada şairin biyografisine neden yer verilmediği bilgisi de mevcuttur. Anday'ın söz konusu şiirini, edebi sanatlar yönünden inceleyen İsmail Güleç, onu bütün olarak ele almadan sadece kendi metni üzerinden değerlendirir:

“Şiirden önce Melih Cevdet ve şiiri hakkında bilgi verilebilirdi. Ancak bu yazının amacı şairin kim olduğuna bakmaksızın sadece metin üzerinden giderek bir şiirde edebi sanatlara göz atmak, edebi sanatlardan yola çıkarak şiiri açıklamaya çalışmak. Dolayısıyla amaçtan uzaklaşmamak için şiirin bütününe girmekten özellikle kaçınıldı” (s. 18).

Şiirden belli dizeler vererek şiir incelemesine başlayan Güleç, *Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler*'de tekerlemeyi andıran bir havanın varlığından ve yer yer türkülere yapılan atıfların halk şiirinden esinlenme olabileceğinden söz eder. Şiirde, bazı kavramlar yoluyla söz sanatlarının varlığını örneklerle açıklar:

“Daracık daracık bir yerimde yok. Bu dizeler hem tekerlemeyi andıran bir söyleyiş hem de başka türküyü göndermede bulunarak halk şiirinin etkisini iyice hissettiriyor okura. Bize aynı kelimelerle başlayan türküyü hatırlatan (telmih) dizede daracık kelimesinin tekrarı (tekrir) ile türküyü ve onun neşeli havasını okurun aklına getirdikten sonra ‘bir yerimde yok diyerek’ neşeli bir şey bekleyen okuru birden hüzne sevk ederek şaşırtıyor”(s. 18).

Güleç, *Daracık daracık bir yerim de yok* dizesiyle şairin sözü kendine getirdiğine değinir. Bu dizede Melih Cevdet'in kendini anlattığını söyleyen Güleç, *Akşam geçiyor derken geçiyor* dizesiyle şairin bulunduğu ortamı ve zamanı anlatmaya çalıştığından, *akşam* imgesinin ise tevriyeli kullanıldığından (s.18) söz eder. Şiirden alıntılar yaparak Melih Cevdet'in şiirinde mecaza, söz sanatlarına yer verişini değerlendirir.

Ahmet Duran Arslan tarafından yazılan “Turgut Uyar'ın ‘Çok Üşümek’ Şiirinde Beden, Ruh ve Zihin Üşümesi” (S.347, ss.25) başlıklı yazıda Turgut Uyar'ın *Çok Üşümek* şiiri değerlendirilir. Yazar, öncelikle *İkinci Yeni* şiirinde kaçış ve sığınma kavramlarının önemli olduğunu vurgular ve içinde bulundukları toplumsal durumların şairleri bir “kurtuluş kapısı aramaya sevk ettiğini” ifade eder. Bu kurtuluş kapısının her şairde farklı yansımaları olduğunu söyleyen Ahmet Duran Arslan, “Ece Ayhan'da bu durumun anarşizme ve iktidar karşıtlığına, Sezai Karakoç'ta din ve mistisizme, Cemal Süreya'da cinsellik ve erotizme, Turgut Uyar'da ise tabiata evirildiğini” açıkladıktan sonra *Çok Üşümek* adlı şiiri, “kent-tabiat karşıtlığının ve medeniyet tartışmasının temele alındığı sanatsal ürünlerden biri” olarak tanımlar. *Çok Üşümek*'te modern düzene alışamayan

insanın giderek nasıl yalnızlaştığının anlatıldığını söyleyen Arslan, şiirdeki *uzan duvarlar* vurgusunun önemli olduğundan söz eder, ayrıca bu vurguyu insanın kendisiyle, doğayla ve başkasıyla olan çatışması olarak tanımlar. *Çok Üşümek*'te “şairin şehirleri *yanık yağ kokuları* olan yerler olarak tanımladığına, bunun da tüketim toplumlarına gönderme olduğuna” işaret eden Arslan, “şiirdeki üşümenin; yalnızlığın, soğuyuşun, kentleşmeyle beraber tabiatın daha büyük bir hızla yok oluşunu sembolize ettiği” (s.25) bilgisini verir.

Ahmet Duran Arslan, “Özdemir İnce'nin Gündönümü Gündönümü'nde Karşıtlık Estetiği ve Muhtelif Söylem Biçimleri”(S. 350, ss. 30-31) adlı başka bir incelemesinde İnce'nin *Gündönümü Gündönümü* adıyla çıkan kitabından seçilmiş şiirleri inceler. Önce kısaca Özdemir İnce'nin hayatına değinir. Daha sonra onun şiirlerinde öne çıkan temaların “hayatla tutuşulan zoraki savaş, varlık-yokluk, hayat-ölüm gibi zıt kavramlar” olduğunu söyler ve şiirlerinden örnekler vererek açıkladığı zıt kavramların şiirlere nasıl yedirildiğini anlatır (s.30). Özdemir İnce'nin şiirlerinde alışılmamış bağdaştırmaların oldukça fazla olduğunun altını da çizer. *Geceyi göremiyor güneşten sonra uyananlar [...]* *gece gündüzün, gündüz gecenin tayf çizgilerinin izindeyim [...]* *sohbete dalmış hikmet ile delilik, istihâreye yatmış iki vaha [...]* *ve sen dalgıç ol, ölümümle koyun koyuna yaşa [...]* dizelerinde gece-gündüz, hikmet-delilik ve yaşam-ölüm gibi tezatlıkların olduğunu savunan Ahmet Duran Arslan, şiirin öznesinin birçok zıtlığı içinde barındıran bir unsur olduğunu, karşıtlıkların hayat içinde hep var olacağını hatırlatır ve İnce'nin şiirlerinde ses ile sözün ön planda (s.30) olduğunu da vurgular.

Dergâh dergisindeki şiir inceleme yazıları, Türk şiirinde önemli yer edinmiş eski isimlerin şiirlerine ek olarak yakın dönemde çıkan şiirler üzerine de kaleme alınabilir. Bu da derginin Türk şiirini günü gününe takip ettiğinin bir göstergesidir. İncelediğimiz sayıların 2015 sonrasında çıktığı düşünülürse yeni isimlerin de şiir yazdığına, onların da edebiyat dünyasında yer bulmak için tanıtımlarının yapılmasına ihtiyaç vardır. Burada incelenen şiirlerin yeni şairler için yol gösterici olması da önemli bir husustur.

Örneğin Levent Dalar, “Salıverilen Geyikler”, (S.377, s. 23) başlıklı yazısında, Türk şiirin yakın dönem şairlerinden Gökçe Özel'in *Tık Etti Bir Şey Çöz Geyikleri* adlı şiirini inceler ve şiirde bazı kusurların olduğunu söyler. İyi şiiri; *sağlam içerik, ritim, müzik ve mimari* olmak üzere dört başlık altında incelemek gerektiğini savunan Dalar, Gökçe Özel şiirini bu hususlarda olumlu ve olumsuz yönlerden ele alır.

“İyi şiiri oluşturan dört temel unsur var. Sağlam içerik bunlardan ilki. Bu şiirde öfke ve isyan duygusu ile başlayan yüzleşmenin sağlam bir içeriğe evirildiğini söylemek mümkün. [...] Diğer unsur ise ritim. Şiirin içinde tekrarlanan “toplama” sözcüğü bazen emir, bazen temenni olarak ritmi oluşturan temel ses dizimi [...] şairin içinde biriken öfkeyi yansıttığı için [şiire] doğal bir akış sağlıyor. Ancak kimi sözcük farklılıklarının ya da dize işçiliğinin eksikliği [...] ritmin aksamasına, şiirin sonunda anlamın vurgusunu artırması gerekirken gürültüye dönüşüyor. Bana göre bu, şiirin çok iyi olmasına engel olan birinci sorun. İyi şiiri oluşturan bir diğer unsur ise müzik. Gökçe Özel’in şiirinin kendiliğinden bir şarkısı var. [...]Dördüncü unsur ise mimarî. [...]Bu şiirde Gökçe Özel’in en büyük eksigi mimaride” (s. 23).

Levent Dalar, incelemesinde şiirin aksayan yönlerini de şiiri şiir yapan estetik yönleri de ele alarak tespitlerde bulunmuştur. İçerik noktasında ise hem Orta Asya *Şaman* geleneği hem de *tasavvuf* anlayışı için önem arz eden *geyik* sembolüne işaret ederek bu sembolün “hem türeyiş unsuru hem de kutlu bir av, bazen asla elde edilmeyecek lanetli bir av, bazen yol gösterici, bazen şamanik bir şekil değiştirme” olarak “folklorik kültürde” yer bulduğunu söyler. Özel’in şiir dilinin “otomatizm üzerine kurulu olduğuna” değinen Dalar, bu tarzın “Dadaistlerde, Sürrealistlerde ve bazı *İkinci Yeni* şairlerinde” kullanıldığını bilgisine yer vererek Özel’in yeni bir “varoluş kimliği kazandığını” (s. 23) vurgular.

Levent Dalar, Ervanur Erdoğan’ın *Boz Atını Kaybeden Hızır* adlı şiirini incelediği, “Atın Başını Şehre Sokmak” (S.381, ss. 20-21) başlıklı başka bir yazısında ilgili şiiri şekil ve anlam olarak iki ana başlığa ayırarak inceler. Şiirin Shakespeare’nin sonelerine benzer formatta yazıldığını belirten Levent Dalar, şekil ile ilgili bazı tespitlerde bulunur. Bu tespitler, şiirin soneyi andırdığı ancak bağımsız uyakların lirizmle birleşerek bu etkiyi kırdığı yönündedir. *Boz Atını Kaybeden Hızır*’ı dörtlük dörtlük inceleyen Dalar, ilk dörtlükte geleneksel popüler söyleyişin şiirde harmanlandığını vurgular ve şiirde bazı seslerin tekrar edilmesinin önemi üzerinde durur. Birbiriyle uyumlu olan ses geçişlerinin şiirin tamamını etkilediğini bunun da şiire ritim kolaylığı sağladığını savunur (s.20). Şiirdeki olumlu yönleri elen alırken ikinci dörtlükte olumsuz bir eleştiriye yer verir ve şiirdeki bazı imgelerin neden kullanıldığının pek açık olmadığını şöyle ifade eder:

“Toplumsal hafızanın içine derinlemesine yerleşmiş, her bireyin hayal dünyasında kolayca karşılık bulabilecek ‘su, kuşlar, uzaklar’, her ses geçişini kolaylaştıran ‘d ve n’ ünsüzleriyle dizelerin birbirine yaslanması ve anlam örgüsünün buna uygun yapılması, şiirin kendini kolayca okutmasını sağlıyor. [...] Kimi kolektif hafızada kolayca karşılık bulabilecek ‘uç uyku, kırk puslu rüya, kör bıçak, kuyu, gül ağacında kurşunlanma’ gibi imaj ve söz öbekleri neden sıralandıklarını anlayamadığımız bir şekilde bir arada sunuluyor. Amaç ilk dörtlükte tanımlanan durumun nedenlerine inmek gibi görünse de maalesef kulağa güzel gelse de dörtlük anlam derinliğini sağlayamıyor” (s. 20).

Hangi maksatla kullanıldığı bilinmeyen imgelerin, dörtlüğün içindeki bütünselliğe zarar verdiğini ve bu sebeple akıcılığın bozulduğunu belirten Dalar, dörtlüklerde anlam derinliğinin olmadığını tespit eder. Üçüncü dörtlükte ilk dörtlükteki imge evrenine tekrar

dönüldüğünü, şairin kelime tercihlerinin bilinçli olduğunu söyler ve onun toplumdaki hassas konuları bildiğini, bunu da şiirin gidişatına çok iyi yedirdiğini (s.20) savunur.

“Üçüncü dördlükte ilk dördlükte yaratılan imaj dünyasına geri dönüyoruz. Orada acıların ve ölümün karşısında zorlanan ama dik duran bireyin kendini takdimi vardır burada takdim genişleyerek çözüm önerisine ya da çözümü bulanın durumunu ifade edişine ulaşıyor. Yine kolektif hafızanın sağlam unsurları kullanılmış. ‘Kılıç, on bin oğul, çatlak, sızma’ (s. 20).

Şiire eklenen farklı unsurların ahenkle buluşmasının ona akıcılık getirdiği konusunda Dalar’ın olumlu görüşleri de mevcuttur. Ayrıca Dalar, sonuç dizesinde yine iyi bir ses uyumunun ve ritim duygusunun varlığından da söz eder. “n” sesinin yine ritmi oluşturduğunu ve şiirin her okunduğunda okuyucuda büyük etki uyandıracağını söyler (s.20). İçeriğe yer verdiği incelemenin ikinci bölümünde şiire verilen başlığın etkileyici olduğuna, bu başlık sebebiyle farklı çağrışımların düşünülebileceğine işaret eder: “Boz Atlı Hızır atını kaybetmiştir, yolda kalanlara, çaresizlere, dardakilere yardım edebilmesi çok güçtür ve rahmani özelliğinin esas bileşenini yitirerek dünyevileşmiştir”(s. 20). *Hızır ve at* motifleri üzerinde duran Dalar, burada manevi bir havanın estiğini savunur.

Hilal Takcı tarafından kaleme alınan “Cinayetler Kitabı’nın Son Cüzü: Amentü” adlı yazıda (S.377, ss.12-15) İsmet Özel’in *Amentü* şiiri incelenir. Bu yazıda şiirin şekil yönüyle değil içerik yönüyle değerlendirilmesi göze çarpar. Yazının başında Takcı, İsmet Özel’in şiir dünyasına kısaca değindikten sonra asıl konuya giriş yaparak İsmet Özel’de var olan *arayış* kavramının bu şiirde ön plana çıktığını söyler.

“İsmet Özel’in temel söylemlerinden biri olan sahicilik arayışına dikkat kesilmek gerek. Buradaki sahiciliği, düşüncelerin ve davranışların birbirini tutması/karşılması şeklinde alabiliriz. *Amentü* bu arayışın mahsulüdür; şairin hayatında deneyimlediği tutarsızlıktan, sahtelikten doğan huzursuzluğun dışavurumudur. Bu sahteliğin yaşanmakta olduğunu ona düşündüren ise anne ve babasının dünyası olur. Özel, 1899 doğumlu bir baba ve 1902 doğumlu bir annenin çocuğu olarak İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda dünyaya geldi” (s. 12).

Takcı; *Amentü* şiiri için en önemli söylemlerden birinin sahicilik kavramı üzerinden şekillendiğini, bunun da Özel’in hayatıyla doğrudan ilgili olduğunu savunur ve *Amentü* şiirinin bu noktadan yola çıktığını açıklar. *Amentü* şiirinden dizeler alarak açıklamalar yapan yazar, şiirin otobiyografik izler taşıdığını tespit eder (s.12). Bu izlerin imgeye dönüşüp şiirde var olduğuna ve onun temelini oluşturduğuna tanık olan Takcı, şiirdeki her dizenin Türkiye Tarihi açısından önemli olduğunu (s.13) ekleyerek *Amentü*’de geçen *Merkep kiralayıp da kazılan kökleri Forbes firmasına satan babamdı* dizesini, Özel’in kültürel bir iklim havasında yazdığını savunur. Takcı’nın yorumu: “Şairin babasının Forbes firmasına meyan kökü satmasından bahsetmesi, Türkiye’de o söz konusu iklimi

değiştiren sürecin kilometre taşlarından birini düşündürür. Forbes firması emperyalizmin Türkiye'ye gelmesini imler[...]Özel'de Batılılaşma bahsi zannedebileceğimizden daha karmaşıktır" şeklindedir. (s.13). Takcı'ya göre Özel, şiirinde kullandığı otobiyografik unsurları şiirinin içine yedirmiş ve şiire yeni anlamlar yüklemiştir (s.13). İncelemesini bu unsurlar üzerinde yoğunlaştıran Takcı, *Amentü*'nün imge açısından çok zengin olduğunu ifade eder ve şiirdeki kelimelerden yola çıkarak Özel'in hayatı hakkında bilgi verir:

"Mekkârenin sözlükteki karşılığı 'kira ile tutulan yük hayvanı' dır. *Amentü*'nün tahlillerinde genellikle buradaki mekkârenin yük hayvanı güden kişiye işaret ettiği ifade edilir. Ancak şair seferberlikte babasının yük hayvanı güttüğü bilgisini verecek olsa mekkâreci, kelimesini kullanırdı. Nitekim yük hayvanı güden insanlar için 'mekkâreci, mekkârebaşı, mekkâre eri' gibi tanımlar mevcuttur [...] Yani burada imge söz konusudur ve imgenin yük hayvanı güden kişi üzerinden kuvvetli bir anlamı olmaz" (s. 14).

Şiir kitabını bir resim sergisine benzeten Özel'in poetik anlayışının zaman içinde değişimini de ele alan Takcı, şairin bu değişimi "yön değişimi olarak kabul etmediğini, onu belirlenen hedef için izlenen yolun tıkanması sebebiyle mecbur kalınan bir yer değişimi olarak adlandırdığını, iyilerin savaşına sosyalist cephede devam edemeyeceği fikrini benimsediğini ve Özel'in kendisi için aradığı yerin Türkiye için aradığı yer" olduğunu söyler (s.12). Ayrıca İsmet Özel'in kitaplarında yer alan farklı pasajlardan yola çıkarak onun şiirdeki görüşlerini desteklemektedir.

"Özel'in sahicilik arayışı insanın 'ne' olduğu sorgusuyla sürdürdüğüne Bir Yusuf Masalı'nda da şöyle şahit oluruz: 'Aradın ve anladın/ Haber almakla yol tüketilmiyor/ Arayış sahicilik vaktine erişsin istiyorsan/Senin kendin/Haber olsa gerektir.' Yani şair sahiciliği ararken kendinden haber almaya çalışmış ve neticede sahiciliği eleştirisi beni âdemin eşref-i mahlûkat oluşunda bulmuştur" (s. 14).

Ele alınan örneklerde görüldüğü gibi şiir değerlendirme/eleştiri yazılarında şair ve şiir seçiminin değişken olduğu görülmektedir. Melih Cevdet Anday, Sezai Karakoç, Turgut Uyar, İsmet Özel, Özdemir İnce gibi kendi devrinde önemli bir yer edinmiş ve günümüze kadar gelmiş şairlerin yanında yakın dönemde şiir yazan Ervanur Erdoğan, Gökçe Özel gibi şairlerin şiirleri de incelenmiştir. Şiir inceleme yazılarında şiirlerin hem şekil yönüyle hem de içerik yönüyle ele alındığı gözlemlenmektedir. Bu tür yazıların sohbet havası içinde yazılması; yazının akıcılığını, öğreticiliğini artırmaktadır. Ancak bilimsel bir dille yazılan daha büyük hacimli şiir tahlilleri de dergi sayılarında mevcuttur. Bu yazılarda kanıtlama, tanık gösterme anlayışı olduğundan kaynakça kısmı verilmiştir. Kitap tanıtımı yapılan bazı şairlerin dergide şiir değerlendirmeleri yaptığı söylenebilir. Şiirle uğraşan bir ismin şiir üzerine yaptığı yorumlar daha dikkat çekici olduğundan derginin bu yönü de değerlendirilmelidir.

1.4. Poetika Yazıları

Derginin 301-384. sayılarında poetika yazılarına rastlamak mümkündür. Bu yazılarda kimi zaman neticeye ulaşamamış tartışmalar; şiirin ne olduğu, şiirin nasıl olması gerektiği, şiir dili, şiirde anlam gibi konular ele alınır. Yazılarda doğrudan metni kaleme alan kişinin görüşlerine yer verildiği gibi ele alınan konu çerçevesinde pek çok ismin görüşüne de başvurulur. Poetik yazılar, incelenen sayılar arasında nicelik olarak az olmakla beraber nitelik olarak önemli bir yere sahiptir. Poetika meselesinin konuşulduğu bu türden değerlendirmelerde şiir nedir, edebiyatın vazifesi nedir, şairin şiirdeki etkisi nasıl olmalıdır, şiir dünyası nasıl kurulur, şiir dili nasıl olmalıdır, şiirde anlam aranır mı, dönem ve şiir ilişkisi nasıldır? gibi pek çok sorunun cevabı vardır. Bu değerlendirmelerde şiir hakkında ayrıntılı görüşlere de yer verilir.

Mehmet Şahinkoç, “Mu’tedil Rüya, Mu’teriz Şiir, Muhteris Sahir” (S. 330, ss.18) başlıklı yazısında, *şiirdeki imge* konusunu değerlendirir. Tanpınar’ın şiir dünyasının da değerlendirildiği yazıda, onun şiirindeki *imge ve rüya* kavramlarına değinilir. Tanpınar’ın şiir anlayışından yola çıkan Şahinkoç, şiirin apaçık olmadığına, tam tersine imgelerle dokunduğuna dikkat çekerek şöyle bir açıklama yapar: “Tanpınar, ‘belki’ gibi belirsiz sözcüklerin şiirde mutlakiyeti bozacağını söylerken hakikatine atıfta bulunuyor” (s. 18). Şiirin sonlandırılmayan ve asla terk edilemeyen bağını rüyanın belirgin olmayan tarafıyla özdeşleştirerek şiiri bu açıdan değerlendiren Mehmet Şahinkoç’a göre şiirin referansa ihtiyacı yoktur ve şiir dipnotlarla açıklanmayı kesinlikle kabul etmez. Şiirin yanı başında bulunan ve ona yeni bir zemin oluşturan rüya ise *doyurulmamış arzuların tamamlanması* ya da *dengeleyici* olması bakımından mu’terizdir. Rüyanın da şiir gibi insandan bir şey götürmeyeceğini söyleyen Mehmet Şahinkoç, şiirin bitirilemeyen ve terk edilemeyen bu yüzden de tamamlanmayı bekleyen tavrıyla rüyanın belirgin olmayışını bağdaştırarak (s.18) yazısını sonlandırır.

Mehmet Yılmaz, “Şairin Epistemolojik Kaynakları ve Şiirin Bilgi Değeri” (S. 350, ss. 24-25) adlı yazısında, şiirdeki gerçeklik algısının dış dünyadaki gerçeklik algısından uzak olduğunu savunur. Şiirin bilgi değerinin hayal dünyasıyla yakından ilgili olduğunu söyleyen Yılmaz, imgeyle şiirin daha güzel olacağı tezini temel alır. Evrenin var oluş nedenini merak eden, öğrenmek isteyen tek canlının insan olduğunu söyleyen Yılmaz, bu

sorunun cevabına yaklaşanların şairler olduğuna işaret eder (s.24). Bunun nedenini ise şairlerin cazibeli olan şeyleri daha çabuk görmesi olarak gösterir.

“Şiirin objesi, şair tarafından cazibeli hale dönüştürülür. Tabiatla kendi doğal yapısı içinde var olan herhangi bir nesne, olay, durum, soyut veya somut oluşum; şairin algı alanına girdiği andan itibaren ‘kendi gerçekliğinden daha çekici daha büyüleyici bir hâle, şekle bürünür. Şairin sıradan bir nesneyi veya fikri, olağanüstü güzelliğe dönüştürme gücündeki sırdır bunu yapan” (s. 24).

Şiirde düşüncenin varlığını savunan Yılmaz, gerçekliği arayan şairin ancak bunu dış dünyanın hakikatini yıkarak bulabileceğini, şairin bir anda şapkadan tavşan çıkarır gibi şiir yazamayacağını ve şiir içinde bilgi temelinin olması gerektiğini belirtir. Yılmaz’a göre şiirde bilginin varlığı da göz ardı edilemez. “Şiirdeki bilginin zamanın ötesinde oluşu ve şairin kendi zamanını yaratabilecek güce ulaşması” söz konusu yazı da ele alınan bir diğer meseledir. “Bilincin dünya ile ilişkisi tazeyken ve doğuştan gelen yetenekler henüz sönmemişken iki dünya arasındaki önemli bağ, büyük eserler doğmasına vesiledir” diyen Yılmaz’a göre (s.24) çoğu büyük şair önemli eserlerini gençken vermiştir.

Atakan Yavuz, “Radikal Bir Zanaat Olarak Şiir” (S. 356, ss. 3-4) başlıklı yazısında, şiir hakkında görüşlerini yazmıştır. Marjorie Perloff’un *Radikal Zanaat: Medya Çağında Şiir Yazmak* başlıklı kitabından yola çıkarak şiir hakkında görüşlerini dillendirir.

“Matbaanın icadıyla bu kahramanları hayatımıza davet eden nesne-kitabın işgal ettiği yer, dijital teknoloji ile birlikte giderek daralıyor. Eğer her öğretim modeli yeni bir söylemi, kahraman tipini ve kültürü doğuruyorsa günümüz teknolojisinin edebiyat açısından ne gibi sonuçlara gebe olacağı konusu da üzerinde ciddi olarak düşünülmeyi hak ediyor. [...] Görselliği ön plana çıkararak içeriğin dışlanmasıyla mevcut teknolojik kültürü kuşatan sulandırılmış söz ve kuru gürültü de anlaşılır hâle geliyor böylece. Şiirin saçak altının eskisi kadar korunaklı olmaması ve insan tekinin dünya karşısında saldırıya daha açık hâle gelmesi bunun doğal bir sonucu” (s. 3).

Yazısını, *Şiirin Kavimler Göçü Başladı mı?* ve *Sanatın Tedavülden Felsefi Düşüşü* olarak iki başlık altında kaleme alan Yavuz, bu başlıklar altında şiirin nasıl olması gerektiği açıklar. Teknoloji, edebiyat ve şiir üçgeninde değerlendirmeler yaparak bahsi geçen kitaptan alıntılar yapar ve onlar üzerinden konuyu genişletir. Şiirin eskisi kadar korunaklı olmayışının nedeni, insanın savunmasız oluşuna bağlar. Şekilsel unsurun ön plana çıkarılıp içeriğin geriye itilmesinin de doğru olmadığını (s.3) savunur.

Ali Ayçıl, “Edebiyatın Vazifesi” (S. 361, ss.10-11) başlıklı yazısında, “şairlerin ve yazarların bir bölümünün edebiyatın bir vazifesinin, metnin kendisinden öte bir mesajının olmadığını” savunduklarını belirtir. Yazarların politik olabileceğini ancak metnin politik olamayacağını savunan yazarların ve şairlerin var olduğunu belirten Ayçıl, “Tanzimat’tan

beri düşünce ve siyaset tarihinin edebiyattan, özellikle de şiirden bağımsız olmadığını” söyler. Yahya Kemal’in *Dergâh* dergisini çıkarmakla *Tanzimat* edebiyatının iyimser havasını taşıyan ve şiir dilinde süslü bir üslup benimseyen şairleriyle *Servet-i Fünun* edebiyatının bunalımlı havasını teneffüs eden şairlerin bıraktığı etkileri yok etmeyi hedeflediğini söyleyen Ayçıl, edebiyat tarihine yepyeni bir sayfanın açıldığını ifade eder. Hece ölçüsünün işlevini yitirdiğine dikkat çeken yazar, *Garip* şiiriyle bunun daha da belirginleştiğini söyler. 1950’li yıllarda şiir dilinde değişimin olduğu vurgulayarak *İkinci Yeni*’nin erken modernlikle uğraştığına (s.10) işaret eder:

“*Garip* şiiri ortaya çıkar çıkmaz ‘Milli vezin şiirini’ büyük ölçüde işlevsizleştirmiştir. Ancak bu şiirin ironisi de sağladığı geçici rahatlamadan ibarettir. *İkinci Yeni*, bu Türk usulü rahatlamaya, erken bir modernlik/sekülerlikle müdahale edecek, Orhan Veli’nin cemiyet tarafından pekâlâ anlaşılabilecek latifelerine ve hüznlerine ‘öznenin dili’yle cevap verecektir. 1950’li yıllarda Yahya Kemal, Ahmet Haşım gibi şairlerin açtığı estetik-kültürel damar da, Akif’in dini idealizmi de, *Hececilerin* iyi niyetli yurt sevgileri de edebiyat kamusunu etkileyecek durumda değildir.” (s. 10).

Ayçıl, şiirde zamanla poetik değişimlerin olduğunu, 1950’lerde bunun daha çok hissedildiğini, şiirin zamanla katman katman değişime uğradığını ve siyasi değişimlerin bunlara ön ayak olduğunu söyler. 1990 yılının en önemli kültür hadiselerinden birini, *Dergâh* dergisinin yayın hayatına başlaması olarak gören Ayçıl, edebiyatın vazifesinin her koşulda çözülen kazançlı tarafta değil, koşulları çözümleyen tarafta durmak olduğunu belirtir ve bu hususta şiirin önemine işaret eder (s.11). Özellikle *Garip* ve *İkinci Yeni* şiiri üzerinden değerlendirmelerde bulunan Ali Ayçıl, milli veznimiz hece ölçüsünün bu akımlardan sonra itibar kaybettiğini söyleyerek eski geleneksel şiirin de yeni akımlar karşısında gücünü yitirdiğine (s.10-11) işaret eder.

Osman Özbahçe, “Modern Şiir, Süreç ve Kuram” (S.327, s.15) başlıklı yazısında modern şiirin imge, bilinç akışı, konuşma dili ve serbest vezinle büyük bir değişim geçirdiğini savunur. Şiirin 1900’e doğru ana hatlarıyla üç türde yazıldığına dikkat çeken Özbahçe, onun lirik, dramatik ve epik olarak yazılabileceğini söyler. 1850’lerden itibaren şiirin şekilden ziyade içerik olarak değiştiğini belirten yazar, yeni dönemle birlikte yeni bir insan sesinin duyulduğunu, modern şiire gelinceye kadar şiirin hayal ve hakikat kavramları çevresinde geliştiğini vurgular. Hayal kısmının *Divan* şiirini kapsadığını, şiirdeki hakikat kısmının ise *Tanzimat* şiiri olduğunu açıklayan Özbahçe, modern şiirde böyle bir tasnifin yapılamayacağını ifade ederek modern şiirin lirik, epik, dramatik gibi ayrımları kaldırdığını belirtir (s.15). Bunlara ek olarak modern şiirin bağımsız bir tür olduğuna da dikkat çeker ve modern şiirle ilgili şöyle bir tespit yapar: “Ben modern şiirin

bir çağ etkisi olmaktan çıktığını, şiiri yeniden kuran kalıcı bir etkiye dönüştüğünü düşünüyorum. Bugün şiirden bahsediyorsak bu modern şiirden bahsediyoruz anlamına gelmelidir”(s.15). Modern şiirin geçmişin ve geçmiş türlerin yeniden yaratılması olarak değerlendirilemeyeceğini söyleyen Özbahçe, modern şiirin ayrı bir tanımla ifade edilmesi gerektiğini söyleyerek yazısını sonlandırır.

Dergâh'ta, 301- 384. sayılar arasında yukarıda bazı örneklerini verdiğimiz poetika yazıları yayımlanmıştır. Yazılarda şiirin varoluş sürecine dair özgün değerlendirmelere rastlamak mümkündür. Genel olarak bakıldığında soyut konuların ele alındığı bu yazılarda, yazıları kaleme alanların konuya açıklık getirmek için örnekler ve alıntılar yaptığı söylenebilir. Söz konusu yazılar şairler tarafından kaleme alınmakla beraber yer yer bu yazıları akademisyenlerin yazdığını da söylemek mümkündür. Bu yazılar sayesinde şiir anlayışına yeni bakış açısı da kazandırılmıştır. Özellikle burada 1950 sonrasında ortaya çıkan şiir anlayışlarının ele alınması, şiirdeki kuramların değişimi ve şiir algısı güncel şiire ayna tutmak maksadıyla irdelenmiştir. Bu yazılar vesilesiyle okuyucu hem var olan şiir anlayışlarını tekrarlamış hem de şiire dair yeni tespitlerle karşılaşmıştır. Böylece şiir anlayışına canlılık, verimlilik ve yeni bir tarz kazandırılmıştır.

1.5. Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar

Çalışmamıza konu olan *Dergâh* dergisinin 301-384.sayılarında yazar/eser tanıtım, şiir inceleme veya değerlendirme yazıları dışında derginin farklı sayılarında Türk şiirinin belli dönemleriyle, şiir topluluklarıyla ilgili yazılara rastlamak mümkündür. *İslamiyet Öncesi Dönem* şiirine ait herhangi bir yazı bulunmamakla beraber *Divan* şiiri, *Halk* şiiri, *Tanzimat* şiiri, *Servet-i Fünun* şiiri, *Milli Edebiyat* döneminde kaleme alınan şiirler ve *Cumhuriyet Dönemi* şiiri bu tür yazılarda konu başlığı olur. *Cumhuriyet Dönemi* şiiri dışında diğer dönemlerle ilgili yazılar nicelik olarak az olmakla birlikte bazı yazılarda süreç anlatılırken geleneğe, bu dönemlere gönderme yapılmıştır. Günceli takip eden dergide daha çok 1980 sonrasında yazan isimlerin şiirleri üzerinden yakın dönem şiir toplulukları ve dönemleri ele alınmıştır.

Örneğin Zeynep Arkan, “2000’li Yılların Şiir Ortamına 2015’ten Bakış”, (S.311, ss.17.) adlı yazısında, 2000’li yıllardaki şiir anlayışını yorumlar ve yazısını *2000 Kuşağı Ne Söyledi, Ne Söylüyor?* ile *2000’lerden Bugünlere Gelen Etkiler* olarak iki temel başlığa ayırır. 2000’li yılların şiirine ve şiir ortamına dair yapılmış eleştirilerin ve yorumların düşündürücü olduğunu fakat yeterli olmadığını söyleyen, 2000’li yılları ilk on yıl ve sonrası olarak ayıran Arkan, son on yılın şiir açısından son derece hareketli olduğuna ve şiire dair yaklaşımların zenginleştiğine dikkat çeker. Arkan, bu dönemde ortak söylemi oluşturuyormuş gibi duran ve yeni bir bakış açısıyla filizlenen şiirin yanı sıra anlaşmaya dayalı fakat genel beğeni üzerinde duran şiirin aleyhinde farklı bakış açılarının oluştuğunu ifade eder. Bu dönem şiirinin otoriter perdeden yayılan ve otoriter perdeyi yırtmaya çalışan iki ana kola ayrıldığına da değinir. Sosyal medyanın 2015 şiirine katkısının tamamen kişisel bir algı içerdiğini ve sosyal medyanın şiir üzerinde olumsuz bir etki bıraktığını (s.17) savunur.

Zeynep Arkan, “Garip ve İkinci Yeni Şiirinde İdeolojik Eğilimler” (S.321, ss.10-11) başlıklı bir başka yazısında, Türk şiirinin ülkedeki siyasal meselelerden bağımsız olmadığını ve *İkinci Yeni* şiirinin de Cumhuriyet Dönemi Türk siyasetinin önemli bir tarihi göstergesi olduğunu savunur. Zeynep Arkan, “*Toplumcu Gerçekçi Şiir ve Garip* şiirine tepki olarak 1955-1965 yılları arasında şekillenen *İkinci Yeni* şiirinin hem Batıcı hem de bireysel olduğuna” işaret eder ve *İkinci Yeni* şiirinin ortaya çıkışında “köyden kente göçün, yabancılaşma ve yalnızlaşmanın, uygulanan ekonomik politikaların şiir

dilinde ve zihniyetinde önemli değişmelere neden olduğunu” hatırlatır. Oluşan yeni zihniyet dünyasının “azınlığın elinde olduğunu” da yazısına ekler. *İkinci Yeni* tavrının aksine *Garip* şiirinin “şiir müreffeh sınıfın zevki değildir” sözünü benimsediğini hatırlatan Zeynep Arkan; *Garip* şairlerinin “şiiri, yaşama hakkını büyük bir çekişmeyle kazananların gerçeği” olarak gördüğünü söyler ve *Garip* şiirinin sanatın herhangi bir düşüncenin savunuculuğunu yapmama konusundaki tutumunun *İkinci Yeni* ile ideolojik açıdan benzerlik gösterdiğine değinir. Ayrıca Arkan, “*Garip* şiirinin biçimsizleştirmedeği anlamın, *İkinci Yeni* şiirinde bozulduğunu, buna ek olarak dilde de ciddi bozulmaların var olduğuna” da işaret etmektedir (s.10). *Garip* şiirinin, geleneğin bütün imkânlarına savaş açtığını da belirterek konuyla ilgili şunları söyler:

“Konuşma dili, ölçsüz ve kafiyesiz biçimiyle soyut ifadelerden sakınarak bir yalınlık açığa çıkardılar. Pozitivizmin etkisinde somut düşüncenin peşinden giderek metafizikten uzak bir düşüncüyü yaymaya çalıştılar. Orhan Veli, somutu ve materyalizmi kitleleştirmek isteyen yönüyle; Oktay Rıfat özellikle [‘Şehitlik’ şiirinde olduğu gibi] materyalist yaklaşımıyla metafizik düşünce yapısını pozitivizmin alanına çekmiştir” (s. 10).

Zeynep Arkan; Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet’in yayımladıkları *Garip Ön Sözü’nde* şiirin, “burjuvanın malı olarak Sanayi Devrimi öncesinde dine ve feodal zümreye hizmet ettiği” hususundaki görüşlerine dikkat çekerek bunları “savaşlardan sonraki bunalımın yankılarını, ekonomik bunalımın içinde kalan insanların basit ve sıradan olanla mutlu olabilmesinin tesellisi” olarak açıklar. *Garip* şiirin şiirde herhangi bir anlam aramadığına ayrı bir parantez açan Arkan, bu konuda şunları söyler:

“*Garip* şiiri gagesizliğin yanı sıra şiire dâhil edilen mevzuların sınırsızlığıyla dikkat çekti. Bu sınırsız mevzu alanı, şiire mevzusuzluk getirdi. Şiir yoluyla ele geçecek hakikat üzerinde pek konuşulmadı. Yıkıcı fakat zihinsel bir inşa teklifi yapmayan bir şiirdi. Şiir tümüyle, tek anlam üzerindeydi. Kelimelerin tek başına önemi ve şiirin zihinsel çağrışım çokluğu önemsenmiyordu. Türk şiir geleneğine uymamak bir yana âdeta savaş açmışlardı. Batı özellikle Fransız şiirine ilgi duyuyor ve o şiirin unsurlarını benimsiyorlardı. Apolitik oldukları, herhangi bir sınıf ve tarih bilinci taşımadıkları için Türkiye’nin sorunlarıyla ilgilenmediler. Aşk ve parasızlık dışında dertleri olmayan, süreksizlik içinde ‘serbest’ görünümlü şairlerin şiiriydi *Garip* şiiri” (s. 10).

Çağın, sanatçının üzerinde kaçınılmaz bir etkiye sahip olduğunu savunan Zeynep Arkan; Turgut Uyar, Edip Cansever ve Sezai Karakoç’un yalnızca kendi dünyalarına değil çevresini kuşatan insanlığın iç dünyasına da eğildiklerini ifade eder (s.11). *İkinci Yeni* şiirini kültürel değişim atmosferi içinde şu şekilde anlatır:

“*İkinci Yeni* şairleri kendilerini çabucak ele vermeyen, ideolojik safını toplumsal eğilimlere göre belirlemeyen şairlerdi. Belki de bu sebeple 27 Mayıs 1960’tan sonra artan biçimde içe kapanık ve iyice apolitik bir şiir ortaya çıkmıştır. Akıl dışı unsurlarla donatılmış bir zihinsel yalnızlık sergilenir. Bu yalnızlığın siyasal gelişmeler ve bu gelişmelerin zemin oluşturduğu kültürel değişimlerle ilgili olduğu muhakkaktır” (s. 11).

Zeynep Arkan, *İkinci Yeni* şiirini siyasal bildiriler ve siyasi girişimlere fırsat vermeyen, soyut semboller kullanan böylelikle geleneğe savaş açmadan geleneği yok sayan bir akım olarak ele alır. 1960 Sonrası Türk şiirinin ideolojiden uzak daha sakin bir süreç geçirdiğine dikkat çeken Arkan, bu durumun şiirde zihinsel bir yalnızlığa sebep olduğunu söyler. Bu yalnızlığın temel sebebini, kültürel değişimler (s.11) olarak belirler.

Atakan Yavuz, “İkinci Yeni’nin Doğuşu” (S.339, ss.5-6) başlıklı yazısında *İkinci Yeni* hakkında pek çok tartışmanın varlığından söz ederken “*İkinci Yeni*’yi konuşmanın modern Türkiye’nin ve insanın imkânlarını, çıkmazlarını görme ve günümüzü anlama” noktasında önemli bir yerde olduğunu savunur (s.5). Söz konusu yazının amacı Osman Özbahçe’nin *İkinci Yeni’nin Doğuşu* başlıklı kitabını tanıtmaktır. Atakan Yavuz, “*İkinci Yeni* şiirinin vaktinde ve sağlıklı bir şekilde ortaya çıktığını ancak resmi ideolojisinin hastalıklı ifadeleri ve modern Türkiye’nin siyasal zemininin yetersizliği sebebiyle kısa sürdüğünü”(s.5) söyler ve *İkinci Yeni* şiiriyle ilgili şunları aktarır:

“Modern birey, meşruiyetini alacağı yegâne kaynak olan sanatın kuşatıcı dilinden mahrum kalmıştır. Bunu yerine önce Ortodoks sol, sonra neoliberal siyaset dili almıştır ki bu dil ancak pragmatist ve egosantrik, yaşayışı/tecrübeyi değil pratik menfaati önceleyen insana meşruiyet imkânı vermiştir. Bu akımın aşamadığı konular bugün Türkiye’nin de aşmadığı konulardır” (s. 5).

Atakan Yavuz, Osman Özbahçe’nin üç bölüme ayırdığı kitabının *Şiir Siyasete Yenildi* adlı ilk bölümünde şiirin, “Cumhuriyet’in Batı görüşünü benimseyen üst sınıfının yetersiz düşünceleri ve taşra siyasetinin sıradan dili arasında sıkışıp kalmasına açıklık getirdiğini” söyler. Özbahçe’nin şiir sağ, sol ve İslamcı siyasete yenilerek arada kalmıştır tezini haklı bulan, kitabın *İkinci Yeni’nin Doğuşu* bölümünde Özbahçe’nin önemli fikirleri tartıştığı görüşünü yineleyen Yavuz, kitabın *İkinci Yeniden Sorumlu* adlı bölümünde ise Özbahçe’nin, Sezai Karakoç’un kendi şiiri için çizdiği sınırın onun akıma katılımını engellediği ve akımın zamanla siyasete teslim olduğu görüşünü destekler. Yavuz, Özbahçe’nin bu kitabında *Modern Türk* şiirinin kısa bir aydınlanma yaşadktan sonra özüne döndüğünü anladığını belirtir ve Karakoç’un *İkinci Yeni* şiiri için engin ve özgün bir derinlik (s.5-6) oluşturduğunu savunur.

Fahri Kaplan, “Şiirin Şarabı” (S.349, ss.19-20) başlıklı yazısında şairin şiirdeki *şarap* algısını anlatır. *Divan* şiiri üzerinden kaleme aldığı yazıda Fahri Kaplan, şairlerin şiirinde şarap olarak tanımladıkları şeyin gerçek şarap olmadığını, şairi kendinden geçiren başka bir unsur olduğunu savunur. Şiirdeki hünerin, kapalı belirsiz sözdeki mana sırlarını

anlamak olduğunu belirten Kaplan, *Divan* edebiyatına ait şiirlerden örnekler vererek şairlerdeki şarap anlayışının nasıl olduğunu belirtir. *Sakın mey dirsem mey-i engûru fehm itme ey zâhid/Hüner esrâr-ı ma'na anlamakdur lafz-ı muğlakdan* dizesinde Kaplan, Bakî'nin, aşk şarabıyla kendinden geçmesinin okuyucunun zihninde derin bir karşılığı olduğu görüşündedir. Şairin bu derinliği *zahid* tipine gönderme yaparak gerçekleştirdiğini söyleyen, aşkın ve aşkın dıştan bakılarak anlaşılmayacağı fikrini savunan ve *Divan* edebiyatı şiir anlayışındaki *rind-zahid* meselesine değinen Kaplan, *zahidin* ham sofu olduğunu, asıl aşkla yanan kişinin *rind* olduğunu açıklar (s.19). Görüldüğü gibi burada eski edebiyata ait bazı kavramların şiir üzerindeki yansımalarına değinilmiştir.

Dergâh dergisinde farklı milletlerin edebi dönemlerine dair yazılara rastlamak da mümkündür. Örneğin Ülkü Tamer'in çevirdiği "Yirminci Yüzyılda İngiliz Şiiri" başlıklı yazıda (S. 362, ss. 24-26) *İngiliz* şiiri üzerine tespitler bulmak mümkündür. Öncelikle bu yazı İsmail Kara tarafından takdim edilir. Bu takdimden Nurettin Topçu'nun öğrencisi Ülkü Tamer'in bu konuyu ödev olarak yaptığı bilgisine ulaşılır. Yazıda *İngiliz* şiiri üzerinden T.S. Eliot ve Ezra Pound'un öncülüğünde gelişen *anti-romantik akımdan* söz edilir ve *İngiliz* şiirlerinde imge akımının ağırlıklı olduğu savunulur. İmge akımının etkilerinin anlatıldığı yazıda *İngiliz* edebiyatından Alex Comfort, Lawrence Durrell, Rou Fuller, David Gascoyne, Anne Ridler, Dylan Thomas'tan (s.24-25) söz edilir.

Görüldüğü üzere *Dergâh* dergisinin 301-384. sayıları arasında daha çok yakın döneme ait şiir toplulukları üzerine kaleme alınmış yazıların olduğu tespit edilmiştir. İncelenen sayılarda *İkinci Yeni* ve *Garip* şiirinin esas alındığı yazılar çoğunluktadır. Bu yazılar hacimli ve kapsamlı olup dergide birkaç sayfalık yer kaplamaktadır. Ayrıca farklı edebi dönemlere ait bilgilere de rastlamak mümkündür. Şiir topluluğu/dönemi konulu bu metinlerde akımların etkisi, bu akımların mensubu isimlerin poetik görüşleri, edebiyattaki etkileri farklı sanatçıların görüşlerine, yazılarına başvurularak değerlendirilmiştir. Bazı yazılar akademisyenler tarafından yazıldığı için kullanılan dil daha bilimseldir. Şairin, şiirin ve şiirin doğduğu ortamdaki gelişmelerin temele alındığı poetik veya kuramsal yazılarda şiir topluluklarının ayakta kalma serüvenleri yazıların genel çerçevesini oluşturur. Bazı yazılarda yazıyı kaleme alan kişi, şiir üzerine kendi görüşlerini de yazmaktadır. Ele alınan konunun daha iyi anlaşılması için yazının hemen başında dönem ve şiir topluluğu hakkında bilgi verilmesi okuyucu adına bir ön hazırlıktır. Dergi, günceli yakalama tezini bu tür yazılarda da sürdürür.

1.6. Sonuç

Dergâh dergisinin şiir, şair, şiir eleştirisi, poetika, şiir topluluğu ve dönemleri konulu yazılarına bakıldığında hem yeni çıkan şiir kitaplarının, yakın dönem şairlerinin üzerinde durulması hem de önceki dönemlerden şairlerin ve onların eserlerinin dergide konu edilmesi dikkat çeker. Dergi, çıkış politikası gereği *yerli, milli ve bağımsız* olanı yakalama arzusundadır. Bunu yaparken geleneğe sırt çevirmemiş ancak güncel edebiyatı ön plana çıkararak canlı, yeni ve özgün eserleri sayfalarına taşımıştır.

Yayın hayatına girdiği ilk günden beri merkeze edebiyatı alan *Dergâh*'ın ara verdiği zamana kadar edebiyat dünyasında bir okul görevi üstlendiği söylenebilir. Bu sayede şiir ve hikâye alanında farklı isimler yetişmeye başlar. Seviye ilkeleri dâhilinde herkese açık olduğu için dergide birçok isim eserlerini yayımlar. Eserlerini yayımlatan bu isimlerin bir kısmı, yazmaya yeni başlamış kişilerdir. Bu açıdan bakılınca *Dergâh* kubbesi altında bir araya gelmiş şairler, yazarlar Türk şiirinin, hikâyesinin canlı yönünü göstermişlerdir. Mehmet Akif'in yeni fark edilen *Allah* adlı şiirinin dergi sayfalarında yer alması *Dergâh*'ın günceli takip ederken eski değerleri göz ardı etmediğinin bir örneğidir.

Mustafa Kutlu yönetiminde Nurettin Topçu fikriyatını sürdürmek isteyen dergi, *yerli, milli ve bağımsız* olma anlayışını koruyarak edebiyatı meselenin merkezine alır. Ali Ayçıl'ın 311. sayısı ile birlikte yazı işleri müdürlüğünü üstlenmesi derginin çizgisinde herhangi bir değişime sebebiyet vermemiştir. Ancak zamanla derginin sayfa sayıları artar, yayın hayatına yirmi dört sayfa olarak başlayan dergi, sonra otuz iki sayfa olarak çıkar. Özellikle son sayılara doğru edebiyat, kültür ve sanat haberlerinin “edebiyat, kültür ve sanat haberleri” başlığıyla ikinci sayfadan verilmesi dergiye canlılık, yenilik ve verimlilik kazandırır. Güncel olanı daha yakından takip etmeye çalışan dergi, edebiyat ürünlerinin yanında fikir, kültür yazıları da yayımlar. Dergi sayfalarında şiir, hikâye, roman hakkında değerlendirme, eleştiri yazıları da bulunur. Böylece *Dergâh* dergisi, edebiyat ürünlerinin yayımlandığı ve değerlendirildiği bir ortam olarak Türk edebiyatında yerini almıştır.

Dergâh dergisinin “Derkenar” sütununda şiir kitapları tanıtılırken tanıtımı yapan yazarlar, söz konusu eserlere uygun çarpıcı ve özgün başlıklar atar. “Derkenar” sütununda sadece yeni çıkmış şiir kitapları değil yeni çıkmış şiir kitapları hakkında yapılan incelemeler de mevcuttur. Burada hem yayın hayatına yeni giren şiir kitapları hem de şiirle ilgili inceleme ya da kuram kitapları tanıtılmıştır. Eserler tanıtılırken onların basım

yeri, basım yılı hakkındaki bilgilere ve kitaplardan alınan şiir örneklerine yer verilmiştir. Verilen şiir örnekleri genellikle şairin şiir dünyasını özetler niteliktedir. Şiir örnekleri sayesinde okuyucu, söz konusu kitabı daha yakından tanıırken şairin dünyasına ve önceki eserleri hakkındaki bilgilere de ulaşma fırsatı yakalar. Kitap tanıtım yazılarında, bazen şairlerin biyografilerine de yer verilmiştir. İncelenen sayılarda önceki dönemlere ait şiir kitapları tanıtılmış olsa da daha çok 1980 sonrası yazılmış eserlere yer verilmiştir. Bir şiir kitabı yayınlandıktan birkaç ay sonra *Dergâh* dergisinde tanıtılmıştır. Dolayısıyla *Dergâh* dergisi, günün şiirini takip etme de önemli bir kaynaktır. Şiir kitabı tanıtım yazılarında samimi bir üslup da göze çarpar.

Tanıtım yazıları; Atakan Yavuz, Elif Özcan Uğur, Kâmil Yeşil, İbrahim Gökburun, Cemal Kurnaz, Veysel Doğan, Fatih Çodur, Hüseyin Karacalar, Serdar Arslan, İrfan Dağ, Âdem Yazıcı, Zeynep Arkan, Mustafa Melih Erdoğan, Fatma Süzer Şengil, Nadir Aşçı, Yunus Pustu, Abdullah Karakaş, Feyza Betül Aydın, Ercan Yılmaz, İbrahim Bilal Durak, Yakup Altıyaprak, Gülşah Sanin, M.Sadi Karademir, Mehmet Akif Çetin, Taner Sarıtaş, Gürsel Aytaç, Betül Yeşil Çelik, Özgür Aras Tüfek, Ali Ayçıl, Hüseyin Akın, Fatma Özkaya, A. Samet Atılgan, Arzu Özdemir, Remzi Toprak, Abdulhâlik Aker, Can Yaşar, Tuba Kırac, Mustafa Uçurum, Orhan Tepebaş, Raşit Ulaş, Yakup Öztürk, Ayşenur Biçer, Hasene Gün, İhsan Ayal, Mert Mevlüt Gökçe, Hatice Ebrar Akbulut gibi isimler tarafından yazılmıştır. Dergide, şiir kitapları hakkında yazan isimlerin bir kısmının yine şair olması önemli bir husustur. Şairler hem şiir yazarlar hem şiir hakkındaki görüşlerini dile getirirler. Bu tür yazıların dergi sayfalarındaki varlığı, okuyucular ve araştırmacılar için şiir hakkında yazılmış zengin bir arşive ulaşma imkânı sağlar.

Şairler Hakkında Yazılar başlığı altında toplanan ve şairlerin tanıtımını ön plana çıkaran yazılarda şairler; hayatı, poetikası, yeni bir şiiri, mensup olduğu grubu ve bazen de edebiyattaki önemiyle ele alınmıştır. Deneme, sohbet ve makale türünde kaleme alınan yazıların çoğunda samimi bir üslup ve sohbet havası dikkat çeker. Zaman zaman yazıların bizzat şairlerle tanışıklığı olan isimler tarafından kalem alınması da önemli bir husustur. Bazen bir şairin ölüm yıldönümü veya ona duyulan saygı bazen şairle ilgili yeni bilgilere ulaşılması sebebiyle bu türden yazılar kaleme alınmıştır. Burada İnci Enginün ön plana çıkar. Enginün daha çok Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Haşim gibi isimler üzerinde durur. Çok yönlü isimlerin farklı yönlerinin de ele alındığı bu türden yazılarda sadece Türk edebiyatından değil, Dünya edebiyatından farklı isimler de konu

edilmiştir. “Orta Sayfa Sohbeti” bölümünde pek çok sanatçı, şair hakkında birinci ağızdan bilgilere ulaşılabılır ve söz konusu isim daha yakından tanıtılır.

“Orta Sayfa Sohbeti”ni çalışmanın kapsamı açısından ele alırsak bu sohbetlerin okuyucu açısından iki önemli işlevi vardır: bunlardan ilki şairler hakkında bilgi edinmek ikinci ise edebiyat dünyasına yeni adım atmış bir ismi tanıtmaktır. Yani dergi tanıtımlarını “Derkenar” sütunlarıyla sınırlı tutmamıştır. Bu durum bundan yirmi yıl sonra tanınırlığı olacak isimlerin teşviki hususunda önemli bir uygulamadır. Bekir Tunga Uyar, Fatma Şengül Süzer, Bahtiyar Aslan, İvan Repila, Kadir Korkut, Zeynel Beksaç, Taner Sarıtaş bu sohbetlerin konukları olur. Şairler hakkında yazıları kaleme alan isimler arasında Reyhan Çorak, Mehmet İhsan, Feyza Betül Aydın, Hayrettin Orhanoğlu, Ahmet İlhan Sancak, Ahmet Demirhan, Necati Tonga, Mustafa Karabulut, Hayriye Ünal, Abdullah Uçman, Zeynep Arkan, Atakan Yavuz sayılabilir.

Şiir İnceleme Yazıları başlığında yer alan şiir değerlendirme/eleştiri yazılarında, şair seçiminin değişken olduğu görülmektedir. Kendi devrinde önemli bir yer tutmuş ve günümüze kadar gelen şairlerin yanında günümüzde şiir yazan isimlerin şiirlerinin de incelendiği görülmektedir. Bu türden yazıların sohbet havası içinde yazılması; yazının akıcılığını, öğreticiliğini ve niteliğini artırmaktadır. Şiir inceleme yazılarında, genellikle yazıyı yazarlar kısaca şairin hayatından bahsetmiştir. Bu durum okuyucu ve şair arasında bir köprü görevindedir. Farklı isimler tarafından kaleme alınan yazılarda, şairler hakkında verilen kısa bilgiler okuyucu için bir ön bilgi oluşturmaktadır. İncelemelerde; şiirler, şekil ve içerik yönüyle ele alınır. Özellikle *İkinci Yeni* şiiri yazılara konu olmuştur. Ahmet İlhan Sancak, Ali Celep, İsmail Güleç, Ahmet Duran Arslan, Levent Dalar, Hilal Takcı gibi isimler değerlendirdikleri şiirlerin farklı boyutlarından kesitler alarak onu yorumlamıştır.

Poetika Yazıları başlığında tespit edilen yazılarda, şiirle ilgili konular üzerinde durulur. Kimi zaman soyut konuların ele alındığı bu yazılarda, konuya açıklık getirmek için şiirlerden örnekler verilir. Bazen bir şair hakkında da olabilen bu yazılar, çoğunlukla tartışma havası içinde yazılmış ve hem şairi hem de onun şiir anlayışını ele almıştır. Türk şiirinde geçmişte yaşanmış tartışmalar da hatırlatılmıştır. Genel olarak bakıldığında dergi sayfalarında daha çok *Garip* ve *İkinci Yeni* tarzındaki şair ve şiirlerle ilgili poetik yazılar dikkat çeker. Bazı yazılarda, şairin şiir görüşünden ziyade yazarın şairle ilgili tespit ettiği görüşler öne çıkar. Mehmet Şahinkoç, Atakan Yavuz, Ali Ayçıl poetik unsurları içeren

yazılar yazar. Çoğunluğu akademisyenler tarafından yazılan bu türdeki yazılar daha geniş hacimlidir ve bilimsel bir dille yazılmıştır.

Şiir Grupları ve Dönemleri Hakkında Yazılar başlığında toplanan yazılarda, Türk şiirinin farklı dönemleri ele alınmış olsa da en çok *Garip*, *İkinci Yeni* ve *1980 Sonrası Şiir* üzerinde durulduğu dikkat çeker. İslamiyet Öncesi Türk edebiyatına dair herhangi bir yazıya rastlanmamıştır. Halk edebiyatında, şairlerden ziyade *hece ölçüsü* konuşulmuştur. Divan edebiyatı üzerine ise kaleme alınan yazılar sınırlı sayıdadır. Söz konusu bu yazılar, şiir toplulukları ve dönemleri başlığındaki pek çok ismin poetik görüşlerinin edebiyattaki etkilerini tespit etme noktasında önem arz eder. Yazılar, *1980 Sonrası Türk şiirine* ayna olması sebebiyle bu dönemlerin değerlendirilmesinde özellikle dikkate alınmalıdır.

Dergâh dergisinin 301-384. sayıları arasındaki değişik başlıklar altında kaleme alınan yazıların çoğunluğu Zeynep Arkan (16 yazı), Abdullah Uçman (14 yazı), Atakan Yavuz (11 yazı), İsmail Güleç (8 yazı), İnci Enginün (8 yazı), Ali Ayçıl (6 yazı), Mert Mevlüt Gökçe (6 yazı), Osman Özbahçe (6 yazı), Fatma Özkaya (6 yazı), Taner Sarıtaş (6 yazı), Levent Dalar (4 yazı), Ahmet Demirhan (4 yazı) tarafından kaleme alınmıştır. Hakkında en çok yazı yazılan isimler Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Behçet Necatigil, Cahit Sıtkı Tarancı, Cevdet Karal, Faruk Nafiz Çamlıbel, Hüseyin Akın, Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Rıza Tevfik, Sezai Karakoç, Tevfik Fikret, Yahya Kemal; hakkında en çok yazılan gruplar ise *Garip* ve *İkinci Yeni*'dir.

“Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (301-384. Sayılar)” başlıklı bu çalışmada şiir, hikâye gibi edebiyat ürünlerini yayımlayan *Dergâh* dergisinin şiir, şair, poetika, şiir eleştirisi, şiir kitabı tanıtımı, şiir topluluğu ve dönemi üzerine kaleme alınan yazılarla şiirin değerlendirilmesine, anlaşılmasına katkılar sunan bir dergi olduğu görülmüştür. Söz konusu sayılarda daha çok Cumhuriyet dönemi şiiri konu edilmiştir. Bu dönem içerisinde özellikle *1980 Sonrası Türk şiiri* hakkındaki yazıların varlığı dönemin değerlendirilmesi, anlaşılması ve aydınlatılması için önemlidir. Çalışmanın ilk bölümünden, dergideki şiirle ilgili yazıların genel niteliği anlaşılacaktır. İkinci bölümünde yer alan yazılar listesinden ise ilgi duyulan isim ve konuyla ilgili dergide bir yazı olup olmadığı kolayca taranacak, araştırmacı ilgili yazıya daha kısa sürede ulaşacaktır.

BÖLÜM 2

2. DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ YAZILARI LİSTESİ

2.1. Dergi Sırasına Göre Yazılar

301. Sayı

Erdoğan, Mehmet, “Hüseyin Cöntürk’ün Divan Şiiri Üstüne Denemeler’i”, **Dergâh**, S.301, Mart 2015, ss.10-11,17-18.

302. Sayı

Yavuz, Atakan, “Ya Külden Başka Renk Kalmazsa Dünyada”, **Dergâh**, S.302, Nisan 2015, ss.3-5.

303. Sayı

Özcan, Uğur Elif, “İki Armağan Hakkında”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 3-4.

Yeşil, Kamil, “İnsan ve (N)isyan”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 4-5.

304. Sayı

Gökburun, İbrahim, “Serin Kuyularda Bir Şair: Murat Saldıray”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 4-6,21.

Kök, Mustafa, “Necip Fazıl’ın Felsefeyle Hesaplaşması Üzerine”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 9-11.

305. Sayı

Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.

Doğaner, Veysel, “Garip Kalan Bir Şair Biyografisi: Âsaf Hâlet Çelebi”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 5-6,11.

Yavuz, Atakan, “Eski Şiir Düşerken”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 10-11.

Kara, Mustafa, “Benzer Olan ve Olmayan Tefvîk Fikret -Mehmet Âkif”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 14-16.

Uğurlu, İsa, “Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç’un Mevlid’i Yeniden Yazımına Bir Bakış”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss.17-19.

306. Sayı

Çodur, Fatih, “Hüseyin Akın Şiirinin Hayat ile Bağı”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 4-6, 17.

Ak, Nazlı Berivan, (Bahadır Cüneyt Yalçın ile Sohbet), “Mağlup Varsa Galip Değiliz: Bahadır Cüneyt Yalçın ile Sohbet”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss.12-14.

Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihani”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.

Çorak, Reyhan, “Süleymaniye Kürsüsü’nde İki Vaiz: Abdürreşit İbrahim Efendi ve Mehmet Âkif Ersoy”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 20-21.

Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.

307. Sayı

Gökşen, Erol, “Tanpınar’ın Kitaplarına Girmeyen Bir Yazısı”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 10-11.

Karademir, M.Sadi, “Biçimden İçmek”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 22-23.

308. Sayı

Karaca, Hüseyin, “Merhamet Oradaysa Hâlâ Bir Umut Vardır”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss.3-5.

Akbulut, Hatice Ebrar, “Ölüm ve Aynadan Yansıyanlar”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss. 5-6.

309. Sayı

Arslan, Serdar, “Orada Merhamet Varmış”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 3-4.

Eskin, Şerif, “Dıranas’ın Hafıza Sarkacı”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 10-11.

Yılmaz, Ercan, “Görünmez’in Arısı Haşım’de ‘Güzel’”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss.20-22.

Yavuz, Atakan, “O Yarayı Seviniz”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss 22-23.

310. Sayı

Dağ, İrfan, “Poetik Fiiller”, **Dergâh**, S.310, Aralık 2015, ss.5-6.

Uçman, Abdullah, “Ölümünün 100. Yılı Dolayısıyla Tefik Fikret Hakkında Soruşturmaya Cevaplar”, **Dergâh**, Sayı. 310, Aralık 2015, ss.20-21.

311. Sayı

Arkan, Zeynep, (Bekir Tunga Uyar ile Sohbet) “Turgut Uyar’ın Bir Çalışma Odası Hatta Masası Bile Olmadı”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.12-16.

Arkan, Zeynep, “2000’li Yılların Şiir Ortamına 2015’ten Bakış”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.17.

Öztürk, Yakup, “Nevsâl-i Milli ve Yahya Kemal’in Gözünden Nigâr Hanım”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.22.

Kara, Mustafa, “Celal İçre Cemal Var Ömrümün Bereketi 1’e Zeyl Celal İçre Cemal Var”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.23.

312. Sayı

Yazıcı, Âdem, “Yankısı Geri Dönem Öfkenin Şiiri”, **Dergâh**, S.312,

Şubat 2011, ss.5-6.

Arkan, Zeynep, “Gençleri, Ustaları ve Vaatleriyle 2015’in Şiirleri”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.14.

Günaydın, Yusuf Turan, “Hamdî-i Şakir Ma’rûf Be-nâm-ı Tanpınar’dan Mâhpeyker Sultan’a Mektup”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.16-17.

313. Sayı

Arkan, Zeynep, “Şiir Nasıl Okunur?”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.3-5.

Yavuz, Atakan, “Şiirin İflası ve Dilin Vaadi”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.14.

Ayvazoğlu, Beşir, “Tanpınar, Mâhpeyker Hanım Sultan’a Niçin Mektup Yazdı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss. 19.

Özbey, İmren Gece, “Ahmet Haşim’in Kitap Dergisi Hakkında İki Yazısı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.20-21.

Gözel, Özkan, “Çocuklar Yaralı Bir Kuştur Kalbimde”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.26.

314. Sayı

Yavuz, Atakan, “Sirkeci’den Pera’ya Seyrek Yağmur”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.3-5.

Erdoğan, Mustafa Melih, “Cevapsız Aramalar ya da Ses Vermeyen Duvar”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.5-6.

Arkan, Zeynep, “Bir Kişi Ringde: Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.10-11.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Anlaşılmamanın Kıyısında Bir Şair: Cevdet Karal”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.14-15.

Ayçil, Ali, “Tanpınar’ın Mektubu Tartışmasına Son Noktayı Koyuyoruz”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.20.

315. Sayı

Süzer, Fatma Şengil, “Kuşların İlahisi”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.3-4.

Yavuz, Atakan, “Elsiz Eldiven”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.5-6.

Arkan, Zeynep, “Tahayyülat”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.12.

Aylar, Selçuk, “Sinan Paşa ve Tazarrunâme Nazıma Karşı Nesir”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.30-31.

316. Sayı

Aşçı, Nadir, “Göç Defteri”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.6.

Uçman, Abdullah, “Doğumunun 100. Yılı Münasebetiyle Behçet Necatigil’in Şiir Dünyası”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.10-12.

İhsan, Mehmet, “Attila İlhan’ın Kendi Kaleminden Biyografisi ve Mehmet Kaplan’a Serzenişi”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.20-22.

Kemikli, Bilal, “Hikmet Geleneğinin Mihveri Hakikat-ı Muhammediye”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss. 28-30.

317. Sayı

Pustu, Yunus, “Şemsi Kuseyri’den Yahya Kemal’e Geç Kalmış Bir Çelenk”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.3-4.

Yavuz, Atakan, “Şair Olarak Muhammed Ali”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.10-11.

Uzun, Mehmet Fatih, “Kaygusuz Abdal’ın Gülistân’ı”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.24-25.

318. Sayı

Karakaş, Abdullah, “Gazel’in Kitabı Gazelden Gazele”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 3-5.

Bildirici, Galip, “Tanpınar Üzerine”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.10-11.

Arkan, Zeynep, “Borges Borges”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.12.

Birinci, Ali, “Necip Fazıl’ın Hayat Hikâyesi Etrafında Bazı Meseleler”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.20-21.

Akgül, Ahmet, “Sezai Karakoç Şiirinin Olgusal Âlemden Mutlak Âleme Geçışı”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 24-27.

Altıyaprak, Yakup, “Umut Edebiyatından Yenilgi Edebiyatına”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 28-29.

319. Sayı

Arkan, Zeynep, “Kötülük Çiçekleri Solar Mı?”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.4-5.

Yavuz, Atakan, “Otomatlar Marşı”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.13.

320. Sayı

Aydın, Feyza Betül, “Cahit’ten Mektuplar”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.3-4.

Lerner, Ben, (Çev. Handan Arıkan), “Şiir Nefreti”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.20-21.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Poetik Art Alan ve Hayriye Ünal’ın Şiirlerinde Çok Seslilik”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.24-25.

Atık, Necmi, “Kendi El Yazısıyla Mehmet Âkif Ersoy’un İki Cüzlük Meali”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss. 26-28.

321. Sayı

Yılmaz, Ercan, “Edip’in Lastik Topu”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.3-5.

Arkan, Zeynep, “Garip ve İkinci Yeni Şiirinde İdeolojik Eğilimler”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016,ss. 10-11.

Karataş, Turan, “İyi ki Bilmiyor Kalabalıklar...”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.18-19.

Korkmaz, Sakine, “Tanpınar’ın Resmi Biyografisine Bir Katkı”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.20-21.

Enginün, İnci, “Tanpınar’dan Son Derleme: Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.22-24.

322. Sayı

Durak, İbrahim Bilal, “Tanpınar’ın Türküsü”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.3-4.

Altıyaprak, Yakup, “Şiir Şairlerden Artakalan Yalan Mı?”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss 5-6.

Ayvazoğlu, Beşir, “Edebiyat Âleminde Bir Muhavere”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.10-12.

323. Sayı

Sanin, Gülşah, “Al Çiçekle Korulanmak”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.3-4.

Uçman, Abdullah, “Kendi Kalemile Alişanzâde İsmail Hakkı”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.18-19.

Gökburun, İbrahim, “Bir Şairin Dünya Hatırası”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.23.

324. Sayı

Diri, Semih, “Kusursuz Talan”, **Dergâh**, S.324, Şubat 2017, ss.15.

325. Sayı

Karademir, M. Sadi, “Kendine Bakan Edebiyat”, **Dergâh**, S.325, Mart 2017,ss.3-4.

326. Sayı

Çetin, Mehmet Akif, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bütün Eserlerine Doğru; Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.3-4.

Arkan, Zeynep, “Dilek Kartal’ın Çifte Açmaz’ı”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017,ss. 9.

Süphandağı, İsmail, “Şiir ve Oryantalizm”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.20-21.

327. Sayı

Karademir, M.Sadi, “Kuş Günlükleri”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017,ss. 5-6.

Çetin, Mehmet Âkif, “Şark Karşısında Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.14-15.

Özbahçe, Osman, “Modern Şiir Süreç ve Kuram”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.15.

Alı, Rozina (Çev. Bengisu Filiz), “Rumi’nin Şiirlerinden İslamiyet’in Çıkarılması”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.20-21.

Birinci Ali, Günaydın Yusuf Turan, “Mehmet Akif’in Zeytin Ağacı”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss. 24-25.

328. Sayı

Stallings, E.A, (Çev. Atakan Yavuz), “Şiire Gerek Var Mı?”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.12.

Özbahçe, Osman, “Kültürün Sınırı Şiir”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.19.

Olgun, Ayşe, “Cahit Zarifoğlu’nun Hiç Yayınlanmamış Aile Günlüğü”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.22-25.

329. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Ağır Kapıyı Aralamak”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.5-6.

Kara, İsmail, “Nurettin Topçu’dan Yeni Bir Mektup: Şiire ve Sanata Dair”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.19.

Özbahçe, Osman, “Müzik”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.23.

İsen, Mustafa, “Hikmet, İlaydın’a Mektuplar- 2”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.24-25.

Sancak, Ahmet İlhan, “Ece Ayhan’ın ‘Bakışsız Bir Kedi Kara’ Şiirinde İkinci Yeni’nin Temel İzlekleri”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.28-29.

330. Sayı

Çetin, Mehmet Akif, “Çeviriler ve Tanpınar’dan Çeviriler”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017, ss.3-4.

Özbahçe, Osman, “Anlaman Gereksizliği”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.13.

Şahinkoç, Mehmet, “Mu’tedil Rüya, Mu’teriz Şiir, Muhteris Sahir”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.18.

Özcan, Ömer, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bir Raporu”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.20-21.

Seyfeddin, Ömer, (Haz.Yakup Öztürk), “Ali Canib Bey ve Sanatı”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.28-31.

331. Sayı

Aytaç, Gürsel, “Beşir Ayvazoğlu ve Yunus Emre Yorumları”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.3-4.

Sümer, Mehmet, “Han Duvarları’ndan Zindan Duvarları’na Faruk Nafiz Çamlıbel”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.5-6.

Olgun, Ayşe, “Bir Şairin Mezuniyet Tezi “Erzurum’da Ahilik ve Yaşayan Ahi Gelenekleri”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.18-20.

332. Sayı

Çelik, Betül Yeşil, “Bir Başına Kalanlar: Kuşlar ve Zaman”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.3-4.

Tüfek, Özgür Aras, “Şiirde Beklenmedik Etki: Yan Tesir”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.5-6.

Özbahçe, Osman, “Tabu Kelime”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.13.

Yörük, Ali Âdem, “Bir Satır Yazı Yazmam, Necip Fazıl’ın İstanbul Hukuk Fakültesindeki Bilinmeyen Kaydı”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.18-19.

Lerner, Ben, (Çev. Atakan Yavuz), “Zaman Dışından Bir Fısıltı: John Ashbery”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.23.

Bozyer, Hazal, “Dört Şairin Dört Nedircik’i”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.24-26.

333. Sayı

Yılmaz, Ercan, “Biçimler ve Biçimlerimiz”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.3-4.

Ayçıl, Ali, “Abdülhak Şinasi’den Turgut Uyar’a Bir isim Armağanı: Dünyanın En Güzel Arabistanı”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.13.

Sancak, Ahmet İlhan, “1980 Kuşağı Şairlerinden Adnan Özer ve İhsan Deniz’in Poetik Eğilimleri: Aynı Kuşak İçerisinde İki Farklı Serüven: Folkrolük Şiir ve Metafizik Şiir”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.26-27.

Uçman, Abdullah, “Bâbüâlî’den Rıza Tevfik’e Mektuplar”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.30-31.

334. Sayı

Sanin, Gülşah, (Emel Koşar ile Sohbet) Derinlik ve Ahenk İyi Şiirin Ayırt Edici Özellikleridir: Emel Koşar ile Sohbet, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.16-17.

Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal’ın Hazırlığı”, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.23.

335. Sayı

Ayçıl, Ali, “Dünyanın Rengi”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.5-6.

Ayçil, Ali, (Yalçın Armağan ile Sohbet) “Cumhuriyet Şiirde Özgürleşmeyi Değil Bir Başka Kalıba Geçmeyi Önerdi: Yalçın Armağan ile Sohbet”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.16-19.

336. Sayı

Kuchma, Oleksandır, “Ukrayna Fikrinin Bayrağı: Taras Şevçenko”, **Dergâh**, S.336, Şubat 2018, ss. 13.

337. Sayı

Demirhan, Ahmet, “Şairler de Kırmızı Işıktaki Durmalı”, **Dergâh**, S.337, Mart 2018,ss. 18-21.

338. Sayı

Akın, Hüseyin, “Şairlerden Şiirle Ne Söylüyor?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss. 18-21.

Özbahçe, Osman, “Şiir Bir Hitaptır”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.15.

Demirhan, Ahmet, “Şairler Muhalif de Mi Olmasın?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.23-25.

Uçman, Abdullah, “Sâti Bey’den Rıza Tevfik’e Mektuplar”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.30-31.

339. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Şiirin Derisine Sığmayan Acı: Büyük Yanık”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.3-4.

Yavuz, Atakan, “İkinci Yeninin Doğuşu”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.5-6.

Arkan, Zeynep, “Her Şeyin, Hiçbir Şeyin Yolculuğu: Ülkü Tamer”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.11.

Searls, Damlan(Çev. Merve Yalçın), “Sıkı Yazmak”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018,ss.18-19.

Demirhan, Ahmet, “Ötesini Siz Anlayıverin, Çocuklar!” **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.20-22.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Meçhul Kalmış Şiiri”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018,ss.23.

340. Sayı

Demirhan, Ahmet, “Güneş’in Altında Yeni Bir Şey Var!” **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.22-24.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid’-i -1”, **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.25-27.

341. Sayı

Enginin İnci, “Gazete Kesikleri Arasında”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.9.

Özel, Mustafa, “Roman ve Şiirin Medeniyeti”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.10-11.

Özkaya, Fatma, “Soruşturma: Akif’in Yeni Bulunan ‘Allah’ Başlıklı Şiiri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.15.

Doğan, D. Mehmet, “Anadolu: Battalnâme, Rumeli: Saltuknâme”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.18-19.

Karabulut, Mustafa, “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde Allah Algısı”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.20-22.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid-i -II, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.26-28.

342. Sayı

Özkaya, Fatma, “Adil Bir Akşam”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.3-4.

Kocabaş, Şadi, “Modern Türk Şiirinde Na’t”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.5-6.

Güleç, İsmail, “Melih Cevdet Anday’ın ‘Karacaoğlan’ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler’indeki Edebi Sanatlar”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.18-19.

343. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Şiirin Ardındaki Huzursuz Ses: Her Şey İçin Çok Geç”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.5-6.

Ünal, Hayriye, “Canım İzzet Yaşar”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2008, ss.27.

Koç, Mustafa, “Yahya Kemal’in İlk Mısraları, Yahya Kemal ve Şeyh Sa’deddin Efendi Arasında Müşaaare ve Üsküp Rifa’i Dergâhı”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.28-31.

344. Sayı

Güleç, İsmail, “Victor Hugo Naat Yazabilir Mi?”, **Dergâh**, S.344, Aralık 2018, ss.12-13.

Bollıg, Ben, (Çev. Merve Yalçın), “Neruda Bugün Hâlâ Okunmaya Değer Mi?”, **Dergâh**, S.344, Ekim 2018, ss.14-15.

Aydın, Ertuğrul, “Yahya Kemal Beyatlı’nın İspanya Yılları”, **Dergâh**, S.344, Ekim 2018, ss.24-25.

345. Sayı

Özkaya, Fatma, “Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.3-4.

Yavuz, Atakan, (Fatma Şengül Süzer ile Sohbet) “Benim Şiirim ‘Ya Eyyühennas!’ Hitabına Kulak Kesilmiştir”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.16-17.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Hüseyin Akın’ın Şiirinde Tasvir ve Tasavvur”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.20-21.

346. Sayı

Güleç, İsmail, “Romeo’dan Mecnun Olur Mu?”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.19.

Sancak, Ahmet İlhan, “İkinci Yeni Şiirinde Ahmet Muhip Dıranas İzleri”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.22-23.

Uçman, Abdullah, “Yayınlanışından 120 Yıl Sonra Türkçe Şiirler”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss. 26-27.

347. Sayı

Atılğan, A. Samet, “Hece Şiiri Bitmeyecek!”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.3-4.

Özdemir, Arzu, “Babanın Açtığı Yaralara Bir Peçete: Üstelik Sarışın”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.5-6.

Arslan, Ahmet Duran, “Turgut Uyar’ın ‘Çok Üşümek’ Şiirinde Beden, Ruh ve Zihin Üşümesi”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.25.

348. Sayı

Genç, Erhan, (Bahtiyar Aslan ile Sohbet) “Hikâyeye Geçerken Şiire İhanet Ettiğim Duygusuna Kapılmadım”, **Dergâh**, S.348, Şubat 2019, ss.16-17.

349. Sayı

Toprak, Remzi, “Görevimiz Tehlike”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.5-6.

Özel, Mustafa, “Şairleri Dehşete Düşürenler”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.14-15.

Kaplan, Fahri, “Şiirin Şarabı”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.19-20.

Aslan, Mehmet, “Bir Masal İşçiliği”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.28-29.

350. Sayı

Uçman, Abdullah, “İlhan Berk’in Acıklı Hayat Hikâyesi: Uzun Bir Adam”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss 20-22.

Yılmaz, Mehmet, “Şairin Epistemolojik Kaynakları ve Şiirin Bilgi Değeri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.24-25.

Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz Anılara I”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.26-28.

Arslan, Ahmet Duran, “Özdemir İnce’nin ‘ Gündönümü Gündönümü’nde Karşıtlık Estetiği ve Muhtelif Söylem Biçimleri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.30-31.

351. Sayı

Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz, Anılara II”, **Dergâh**, S.351, Mayıs 2019, ss.24-25.

352. Sayı

Atılğan, A. Samet, “Hece Şiirine Bir Bakış”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.14-15.

Özkaya, Fatma, (Hüseyin Atlansoy ile Sohbet)“İstanbul Dışında Bulunman Bir Tercih ve Bir Şanstı”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.16-17.

353. Sayı

Gökburun, İbrahim, “İstanbul’a Erdemli Bir Bakış”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.3-4.

Arslan, Ahmet Duran, “Cahit Sıtkı Tarancı’dan Yaşam- Ölü/m Portreleri”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.20-21.

Cevdet, Abdullah, (Hz. Yakup Öztürk), “Doktor Rıza Tevfik Bey”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss. 28-29.

354. Sayı

Güleç, İsmail, “Âsaf Halet Çelebi ve Mevlevilik”, **Dergâh**, S.354, Ağustos 2019, ss.26-27.

355. Sayı

Özkaya, Fatma, “Barışta Elverişsiz”, **Dergâh**, S.355, Eylül 2019, ss.5-6.

356. Sayı

Yavuz, Atakan, “Radikal Bir Zanaat Olarak Şiir”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.3-4.

Arkan, Zeynep, “Şiir Ölüyor Mu?”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.5-6.

Karabudak, Zümrüt, “Ariel ve Seçme Şiirler”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.14-15.

Sımcı, Charles, (Çev. Merve Yalçın), “Şairin Kurşun Kalem”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.19.

Arslan, Ahmet Duran, “Her Nisan Bir Yaş Daha Genç, Her Bahar Biraz Daha Âşık: Orhan Veli”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.22-23.

357. Sayı

Enginün, İnci, “Burhaniye Anıları”, **Dergâh**, S.357, Kasım 2019, ss.19-21.

358. Sayı

Aker, Abdulhâlik, “Ayağın Çobandır, Dilin Padişah”, **Dergâh**, S. 358, Aralık 2019, ss. 14-15.

Kara, İsmail, “Yoktur Eleminden Şu Sağır Kubbede Bir İz”, **Dergâh**, S.358, Aralık 2019, ss.28-30.

359. Sayı

Karacalar, Hüseyin, “Yürüyelim”, **Dergâh**, S.359, Ocak 2020, ss.3-4.

Can, Yaşar, “Biri Bir Biraz”, **Dergâh**, S.359, Ocak 2020, ss.5-6.

360. Sayı

Kıraç, Tuba, “Sesini Arayan Şair”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.

Güleç, İsmail, Necatigil ve Eski Türk Edebiyatı, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.

Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.

Kara, İsmail, “Tapu Sicil Muhafızı Yahut Şeyh Hududi”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss. 26-31.

361. Sayı

Uçurum, Mustafa, “Şiir Üstüne Denemeler”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.3-4.

Ayçil, Ali, “Edebiyatın Vazifesi”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.10-11.

Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal ve Küçük Şiirler Üstüne”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.13.

Ayçil, Ali, (Taner Sarıtaş ile Sohbet) “Şiir Benden Bana Bir Yol Açar”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.16-17.

362. Sayı

Korkut, Kadir, (Yılmaz Daşcıoğlu ile Sohbet) “Genç Şair Geleneğe Hesap Vere Vere Kendini Kabul Ettirir”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.16-18.

Tamer, Ülkü, “Yirminci Yüzyılda İngiliz Şiiri”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.24-26.

363. Sayı

Özkaya, Fatma, “Tedirgin Kanatlar”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.3-4.

Arslan, Ahmet Duran, “Yalnızlığın İki Kıyısında Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.22.

364. Sayı

Tepebaş, Orhan, “Teslim veya Özgürlüğün Kanatları”, **Dergâh**, S.364, Haziran 2020, ss.5-6.

365. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Tanıyor Olabileceğin Kişiler Arasında Kendinde Var mısın?”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.3-4.

Arkan, Zeynep, Bülent Keçeli’nin Anısına, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.20.

Güleç, İsmail, “Osmanlı Şiirinin Seattle’deki Uçbeyi: Walter G. Andrews”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.24-25.

366. Sayı

Ulaş, Raşit, “Hecede Yeni Bir Nefes: Abdülhâlik Aker”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.5-6.

Payam, Nazım, “Güz Yapraklar Altında Üşüyedursun”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.21.

Kara, Mustafa, “Âsaf Hâlet Çelebi’nin Üç Mektubu”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.22-23.

Arslan, Ahmet Duran, “Kırgın Bir Türkü Yahut Cahit Külebi Şiiri”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.30-31.

367. Sayı

Tonga, Necati, “Ahmet Haşim’in Unutulmuş Bir Mektubu”, **Dergâh**, S.367, Eylül 2020, ss.20-21.

368. Sayı

Öztürk, Yakup, “Hikâyeci Tefik Fikret”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss. 3-4.

Çelik, Betül Yeşil, “Çocukça Bir Merak Şair Nasıl Biridir?”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.22-23.

Uçman, Abdullah, “Rıza Tefik’in “Fikret’in Necib Ruhuna Hususi Bir Ziyaret “ Şiiri Nasıl Yazıldı?” **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.26-28.

369. Sayı

Paşaoğlu, Nilda, “Ahmed Arif’in Bitki Dünyası”, **Dergâh**, S.369, Kasım 2020, ss.22-23,

370. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Birtakım Göksel Şeyler ya da Kuşlar Kitabı: Bir Gökyüzüne Önsöz”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.3-4.

Flood, Alıson (Çev. Zeynep Feyza Özdemir), “Louise Glück’e Edebiyat Ödülü”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.14-15.

Tuğluk, Abdulhakim, “Hüseyin Nihal Atsız’ın Unutulmuş Bir Şiiri: Liseli Kız”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.19.

371. Sayı

Uçman, Abdullah, “Bektaşî Şeyhlerinden Rıza Tevfik’e Beş Mektup”, **Dergâh**, S.371, Ocak 2021, ss.24-27.

372. Sayı

Biçer, Ayşe Nur, “Freud’un Göremediği Rüya”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.3-4.

Enginün, İnci, “Halide Edib’in Şiirleri Var Mı?”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.10.

Karlıtekin, Selim, (Çev. Öznur Karakaş), (İvan Repila ile Sohbet) “Sıklıkla Avrupa’dan Utanç Duyuyorum”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.16-17.

Süphandağı, İsmail, “Tanpınar, Gelenek ve Tenkit”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.26-28.

373. Sayı

Cinser, Feyza, “Çile” Şiirinin Doğuşu: Tanrım Diledi Ki”, **Dergâh**, S.373, Mart 2021, ss.20-21.

Çev. Sümer, Mehmet, “Hüseyin Daniş’in Kendi Kaleminden Özgeçmişi”, **Dergâh**, S.373, Mart 2021, ss. 24-26.

374. Sayı

Sarıtaş, Taner, “Bütün Ayrılıklar’ın Toplamı”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2023, ss.3-4.

Arkan, Zeynep, “İlk İnsandan Bu Yana Âdemin Duaları”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.11.

Koçoğlu, Seval, “Yalnızlık Risalesi Ne Anlatıyor?”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.18-19.

Biçer, Ayşe Nur, (Abdülhalik Aker ile Sohbet) “Şairler Suyu Daha da Bulandırırılar”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.21.

375. Sayı

Gökçe, Mert Mevlüt, (Can Acer ile Sohbet) “İnsanı Gerçek Görüntüsünde Yakalamak İstiyorum”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.21.

Uçman, Abdullah, “Milli Mücadele, Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.29-31.

376. Sayı

Gün, Hasene, “Babam ile Mercedes”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss. 5-6.

Güleç, İsmail, “Yanmaktan Kaçış Yok”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.14-15.

Gökçe, Mevlüt Mert, “Asla Kapanmaz Yüreğimdeki Çatlak”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.20.

Uçman, Abdullah, “Tevfik Fikret’in Trajedisi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.25-28.

Yeşilyurt, Yahya, “Sıcak İklim, Buzlu Su, Yemen: Tevfik Fikret’e Bir Mektup ve Bir Vefat Haberi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.30-31.

377. Sayı

Takcı, Hilal, “Cinayetler Kitabı’nın Son Cüzü: Amentü”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.12-15.

Enginün, İnci, “Yaşantıdan Eserlere Taşan Aşk; Mektuplarıyla Faruk Nafiz ve Şüküfe Nihal”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.18-20.

Dalar, Levent, “Salıverilen Geyikler”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.23.

378. Sayı

Arslan, Ahmet Duran, “Mecruh Bir Rüzgâr Misali Sabahattin Ali Şiiri”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.14-15.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Müsveddelerinden İki Şiir Daha”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.19.

Gökçe, Mert Mevlüt, (Kadir Korkut ile Sohbet) “İçinde Gökdelenler Var Diye O Şiir Yeni Şiir Sayılabilir Mi?”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.25.

379. Sayı

Gökçe, Mert Mevlüt, “Halkın ve Şairin Mutsuzluk Lekeleri”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.5-6.

Emin, Leyla Şerif, (Zeynel Beksaç ile Sohbet) “Bizler Anadilimizi Çok Sevdik”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss. 16-18.

Dalar, Levent, “Yunus Peygamberin Balığın Karnına Girmesi, Moğollar ve Dünyada Duramamak: Ahmet Murat Şiiri Üzerine”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.20-22.

Uçman, Abdullah, “Rıza Tevfik’in Yayınlanmamış Bir Şiiri: Benim Cevabım”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.30-31.

380. Sayı

Ayal, İhsan, “Rıza Nur’un Türk Şiirbiligi Adlı Eserine Dair”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.5-6.

Cox, Christopher, (Çev.Zeynep Feyza Özdemir), “Edebiyatın Unutulmaz Ağaçlarından Birkaçı”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss. 12-13.

Biçer, Ayşe Nur, (Melike Kılıç ile Sohbet),“Ben Şiiri Gücünü Edada Yeni Dilde Bulurum”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.19.

Kara, Mustafa, “Baba Kız Na’at Söylüyor”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.30-31.

381. Sayı

Dalar, Levent, “Atın Başını Şehre Tutmak”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.20-21.

Enginün, İnci, “Bir Asker-Şair: İdris Sabih”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.30-31.

382. Sayı

Yeşilyurt, Yahya, “Suat Derviş’in Kısa Bir Öyküsü ve İçtihad’da Yayımladığı Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.22-24.

Gökçe, Mert Mevlüt, (Hüseyin Karacalar ile Sohbet) Şiir Benim İçin Kintsugi Sanatı Gibi, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.25.

383. Sayı

Dalar, Levent, “Levent Sunal Şiirine Giriş: O Güteryüzlü Tayyare”, **Dergâh**, S.383, Ocak 2012, ss.23-24.

384. Sayı

G.R.H (Çev. Beyza Şen), “Ezra Pound’un Ölümü”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.15.

Celep, Ali, “Sezai Karakoç’un ‘Şehzadebaşı’nda Gün Doğmadan’ Adlı Şiiri Üzerine”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.20-21.

Yıldırım, Tahsin, “Doktor Vart Şigaher’den Yahya Kemal’in Son Günlerine Dair Bir Tanıklık”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.22.

Çeker, Alper, “Yahya Kemal’in Bilinmeyen Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.23.

2. 2. Yazar Adlarına Göre Yazılar

Ak, Nazlı Berivan, (Bahadır Cüneyt Yalçın ile Sohbet)“Mağlup Varsa Galip Değiliz: Bahadır Cüneyt Yalçın ile Söyleşi”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss.12-14.

Akbulut, Hatice Ebrar, “Ölüm ve Aynadan Yansıyanlar”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss. 5-6.

Aker, Abdulhâlik, “Ayağın Çobandır, Dilin Padişah”, **Dergâh**, S. 358, Aralık 2019, ss. 14-15.

Akgül, Ahmet, “Sezai Karakoç Şiirinin Olgusal Âlemden Mutlak Âleme Geçışı”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 24-27.

Akın, Hüseyin, Şairaneden Şirsele Ne Söylüyor?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss. 18-21.

Alı, Rozina (Çev. Bengisu Filiz), “Rumi’nin Şiirlerinden İslamiyet’in Çıkarılması”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.20-21.

Altıyaprak, Yakup, “Umut Edebiyatından Yenilgi Edebiyatına”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 28-29.

Altıyaprak, Yakup, “Şiir Şairlerden Artakalan Yalan Mı?”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss 5-6.

Arkan, Zeynep, (Bekir Tunga Uyar ile Sohbet) “Turgut Uyar’ın Bir Çalışma Odası Hatta Masası Bile Olmadı”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.12-16.

Arkan, Zeynep, “2000’li Yılların Şiir Ortamına 2015’ten Bakış”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.17.

Arkan, Zeynep, “Gençleri, Ustaları ve Vaatleriyle 2015’in Şiirleri”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.14.

Arkan, Zeynep, “Şiir Nasıl Okunur?”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.3-5.

Arkan, Zeynep, “Bir Kişi Ringde: Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.10-11.

Arkan, Zeynep, “Tahayyülat”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.12.

Arkan, Zeynep, “Borges”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.12.

Arkan, Zeynep, “Kötülük Çiçekleri Solar Mı?”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.4-5.

Arkan, Zeynep, “Garip ve İkinci Yeni Şiirinde İdeolojik Eğilimler”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016,ss. 10-11.

Arkan, Zeynep, “Dilek Kartal’ın Çifte Açmaz’ı”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017,ss. 9.

Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal’ın Hazırlığı”, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.23.

Arkan, Zeynep, “Her Şeyin, Hiçbir Şeyin Yolculuğu: Ülkü Tamer”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.11.

Arkan, Zeynep, “Şiir Ölüyor Mu?”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.5-6.

Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal ve Küçük Şiirler Üstüne”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.13.

Arkan, Zeynep, Bülent Keçeli’nin Anısına, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.20.

Arkan, Zeynep, “İlk İnsandan Bu Yana Âdemin Duaları”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.11.

Arslan, Ahmet Duran, “Turgut Uyar’ın ‘Çok Üşümek’ Şiirinde Beden, Ruh ve Zihin Üşümesi”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.25.

Arslan, Ahmet Duran, “Özdemir İnce’nin ‘ Gündönümü Gündönümü’nde Karşıtlık Estetiği ve Muhtelif Söylem Biçimleri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.30-31.

Arslan, Ahmet Duran, “Cahit Sıtkı Tarancı’dan Yaşam- Ölü/m Portreleri”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.20-21.

Arslan, Ahmet Duran, “Her Nisan Bir Yaş Daha Genç, Her Bahar Biraz Daha Âşık: Orhan Veli”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.22-23.

Arslan, Ahmet Duran, “Yalnızlığın İki Kıyısında Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.22.

Arslan, Ahmet Duran, “Kırgın Bir Türkü Yahut Cahit Külebi Şiiri”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.30-31.

Arslan, Ahmet Duran, “Mecruh Bir Rüzgâr Misali Sabahattin Ali Şiiri”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.14-15.

Arslan, Serdar, “Orada Merhamet Varmış”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 3-4.

Aslan, Mehmet, “Bir Masal İşçiliği”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.28-29.

Aşçı, Nadir, “Göç Defteri”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.6.

Atılğan, A. Samet, “Hece Şiiri Bitmeyecek!”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.3-4.

Atılğan, A. Samet, “Hece Şiirine Bir Bakış”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.14-15.

Atik, Necmi, “Kendi El Yazısıyla Mehmet Âkif Ersoy’un İki Cüzlük Meali”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss. 26-28.

Ayal, İhsan, “Rıza Nur’un Türk Şiirbiligi Adlı Eserine Dair”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.5-6.

Ayçıl, Ali, “Tanpınar’ın Mektubu Tartışmasına Son Noktayı Koyuyoruz”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.20.

Ayçıl, Ali, “Abdülhak Şinasi’den Turgut Uyar’a Bir İsim Armağanı: Dünyanın En Güzel Arabistanı”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.13.

Ayçıl, Ali, “Dünyanın Rengi”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.5-6.

Ayçil, Ali, (Yalçın Armağan ile Sohbet) “Cumhuriyet Şiirde Özgürleşmeyi Değil Bir Başka Kalıba Geçmeyi Önerdi: Yalçın Armağan ile Söyleşi”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.16-19.

Ayçil, Ali, “Edebiyatın Vazifesi”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.10-11.

Ayçil, Ali, (Taner Sarıtaş ile Sohbet) “Şiir Benden Bana Bir Yol Açar”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.16-17.

Aydın, Ertuğrul, “Yahya Kemal Beyatlı’nın İspanya Yılları”, **Dergâh**, S.344, Ekim 2018, ss.24-25.

Aydın, Feyza Betül, “Cahit’ten Mektuplar”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.3-4.

Aylar, Selçuk, “Sinan Paşa ve Tazarrunâme Nazıma Karşı Nesir”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.30-31.

Aytaç, Gürsel, “Beşir Ayvazoğlu ve Yunus Emre Yorumları”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.3-4.

Ayvazoğlu, Beşir, “Tanpınar, Mâhpeyker Hanım Sultan’a Niçin Mektup Yazdı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss. 19.

Ayvazoğlu, Beşir, “Edebiyat Âleminde Bir Muhavere”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.10-12

Biçer, Ayşe Nur, “Freud’un Göremediği Rüya”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.3-4.

Biçer, Ayşe Nur, (Abdülhalik Aker ile Sohbet) “Şairler Suyu Daha da Bulandırırılar”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.21.

Biçer, Ayşe Nur, (Melike Kılıç ile Sohbet), “Ben Şiiri Gücünü Edada Yeni Dilde Bulurum”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.19.

Bildirici, Galip, “Tanpınar Üzerine”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.10-11.

Birinci, Ali, “Necip Fazıl’ın Hayat Hikâyesi Etrafında Bazı Meseleler”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.20-21.

Birinci Ali, Günaydın Yusuf Turan, “Mehmet Akif’in Zeytin Ağacı”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss. 24-25.

Bollıg, Ben, (Çev. Merve Yalçın), “Neruda Bugün Hâlâ Okunmaya Değer Mi?”, **Dergâh**, S.344, Ekim 2018, ss.14-15.

Bozyer, Hazal, “Dört Şairin Dört Nedircik’i”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.24-26.

Can, Yaşar, “Biri Bir Biraz”, **Dergâh**, S.359, Ocak 2020, ss.5-6.

Celep, Ali, “Sezai Karakoç’un ‘Şehzadebaşı’nda Gün Doğmadan’ Adlı Şiiri Üzerine”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.20-21.

Cevdet, Abdullah, (Hz.Yakup Öztürk), “Doktor Rıza Tevfik Bey”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss. 28-29.

Cinser, Feyza, “Çile” Şiirinin Doğuşu: Tanrım Diledi Ki”, **Dergâh**, S.373, Mart 2021, ss.20-21.

Cox, Christopher, (Çev. Zeynep Feyza Özdemir), “Edebiyatın Unutulmaz Ağaçlarından Birkaçı”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss. 12-13.

Çeker, Alper, “Yahya Kemal’in Bilinmeyen Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.23.

Çelik, Betül Yeşil, “Bir Başına Kalanlar: Kuşlar ve Zaman”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.3-4.

Çelik, Betül Yeşil, “Çocukça Bir Merak Şair Nasıl Biridir?”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.22-23.

Çetin, Mehmet Akif, “Çeviriler ve Tanpınar’dan Çeviriler”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017, ss.3-4.

Çetin, Mehmet Akif, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bütün Eserlerine Doğru; Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.3-4.

Çetin, Mehmet Âkif, “Şark Karşısında Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.14-15.

Çodur, Fatih, “Hüseyin Akın Şiirinin ‘Hayat’ ile Bağı”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 4-6, 17.

Çorak, Reyhan, “Süleymaniye Kürsüsü’nde İki Vaiz: Abdürreşit İbrahim Efendi ve Mehmet Âkif Ersoy”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 20-21.

Dağ, İrfan, “Poetik Fiiller”, **Dergâh**, S.310, Aralık 2015, ss.5.6.

Dalar, Levent, “Salıverilen Geyikler”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.23.

Dalar, Levent, “Yunus Peygamberin Balığın Karnına Girmesi, Moğollar ve Dünyada Duramamak: Ahmet Murat Şiiri Üzerine”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.20-22.

Dalar, Levent, “Atın Başını Şehre Tutmak”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.20-21.

Dalar, Levent, “Levent Sunal Şiirine Giriş: O Güteryüzlü Tayyare”, **Dergâh**, S.383, Ocak 2012, ss.23-24.

Demirhan, Ahmet, “Şairler de Kırmızı Işıktadır”, **Dergâh**, S.337, Mart 2018, ss. 18-21.

Demirhan, Ahmet, “Şairler Muhalif de Mi Olmasın?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.23-25.

Demirhan, Ahmet, “Ötesini Siz Anlayıverin, Çocuklar!” **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.20-22.

Demirhan, Ahmet, “Güneş’in Altında Yeni Bir Şey Var!” **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.22-24.

Diri, Semih, “Kusursuz Talan”, **Dergâh**, S.324, Şubat 2017, ss.15.

Doğan, D. Mehmet, “Anadolu: Battalname, Rumeli: Saltukname”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.18-19.

Doğaner, Veysel, “Garip Kalan Bir Şair Biyografisi: Âsaf Hâlet Çelebi”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 5-6,11.

Durak, İbrahim Bilal, “Tanpınar’ın Türküsü”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.3-4.

Emin, Leyla Şerif, (Zeynel Beksaç ile Sohbet) “Bizler Anadilimizi Çok Sevdik”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss. 16-18.

Enginün, İnci, “Tanpınar’dan Son Derleme: Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.22-24.

Enginin İnci, “Gazete Kesikleri Arasında”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.9.

Enginün, İnci, “Burhaniye Anıları”, **Dergâh**, S.357, Kasım 2019, ss.19-21.

Enginün, İnci, “Halide Edib’in Şiirleri Var Mı?”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.10.

Enginün, İnci, “Yaşantıdan Eserlere Taşan Aşk; Mektuplarıyla Faruk Nafiz ve Şükûfe Nihal”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.18-20.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Müsveddelerinden İki Şiir Daha”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.19.

Enginün, İnci, “Bir Asker-Şair: İdris Sabih”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.30-31.

Erdoğan, Mehmet, “Hüseyin Cöntürk’ün Divan Şiiri Üstüne Denemeler i”, **Dergâh**, S.301, Mart 2015, ss.10-11,17-18.

Erdoğan, Mustafa Melih, “Cevapsız Aramalar ya da Ses Vermeyen Duvar”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.5-6.

Eskin, Şerif, “Dıranas’ın Hafıza Sarkacı”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 10-11.

Flood, Alıson (Çev. Zeynep Feyza Özdemir), “Louise Glück’e Edebiyat Ödülü”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.14-15.

G.R.H (Çev. Beyza Şen), “Ezra Pound’un Ölümü”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.15.

Genç, Erhan, (Bahtiyar Aslan ile Sohbet) “Hikâyeye Geçerken Şiire İhanet Ettiğim Duygusuna Kapılmadım”, **Dergâh**, S.348, Şubat 2019, ss.16-17.

Gökburun, İbrahim, “Serin Kuyularda Bir Şair: Murat Saldıray”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 4-6,21.

Gökburun, İbrahim, “Bir Şairin Dünya Hatırası”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.23.

Gökburun, İbrahim, “İstanbul’a Erdemli Bir Bakış”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.3-4.

Gökçe, Mert Mevlüt, (Can Acer ile Sohbet) “İnsanı Gerçek Görüntüsünde Yakalamak İstiyorum”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.21.

Gökçe, Mevlüt Mert, “Asla Kapanmaz Yüreğimdeki Çatlak”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.20.

Gökçe, Mevlüt Mert, “Asla Kapanmaz Yüreğimdeki Çatlak”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.20.

Gökçe, Mert Mevlüt, (Kadir Korkut ile Sohbet) “İçinde Gökdelenler Var Diye O Şiir Yeni Şiir Sayılabilir Mi?”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.25.

Gökçe, Mert Mevlüt, “Halkın ve Şairin Mutsuzluk Lekeleri”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.5-6.

Gökçe, Mert Mevlüt, (Hüseyin Karacalar ile Sohbet) Şiir Benim İçin Kintsugi Sanatı Gibi, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.25.

Gökşen, Erol, “Tanpınar’ın Kitaplarına Girmeyen Bir Yazısı”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 10-11.

Gözel, Özkan, “Çocuklar Yaralı Bir Kuştur Kalbimde”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.26.

Güleç, İsmail, “Melih Cevdet Anday’ın ‘Karacaoğlan’ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler’indeki Edebi Sanatlar”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.18-19.

Güleç, İsmail, “Victor Hugo Naat Yazabilir Mi?”, **Dergâh**, S.344, Aralık 2018, ss.12-13.

Güleç, İsmail, “Romeo’dan Mecnun Olur Mu?”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.19.

Güleç, İsmail, “Âsaf Halet Çelebi ve Mevlevilik”, **Dergâh**, S.354, Ağustos 2019, ss.26-27.

Güleç, İsmail, Necatigil ve Eski Türk Edebiyatı, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.

Güleç, İsmail, “Osmanlı Şiirinin Seattle’deki Uçbeyi: Walter G. Andrews”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.24-25.

Güleç, İsmail, “Yanmaktan Kaçış Yok”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.14-15.

Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.

Gün, Hasene, “Babam ile Mercedes”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021,ss. 5-6.

Günaydın, Yusuf Turan, “Hamdî-i Şakir Ma’rûf Be-nâm-ı Tanpınar’dan Mâhpeyker Sultan’a Mektup”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.16-17.

İhsan, Mehmet, “Attila İlhan’ın Kendi Kaleminden Biyografisi ve Mehmet Kaplan’a Serzenişi”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.20-22.

İsen, Mustafa, “Hikmet, İlaydın’a Mektuplar- 2”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.24-25.

Kaplan, Fahri, “Şiirin Şarabı”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.19-20.

Kara, İsmail, “Nurettin Topçu’dan Yeni Bir Mektup: Şiire ve Sanata Dair”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.19.

Kara, İsmail, “Yoktur Eleminden Şu Sağır Kubbede Bir İz”, **Dergâh**, S.358, Aralık 2019, ss.28-30.

Kara, İsmail, “Tapu Sicil Muhafızı Yahut Şeyh Hududi”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss. 26-31.

Kara, Mustafa, “Benzer Olan ve Olmayan Tevfik Fikret -Mehmet Âkif”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 14-16.

Kara, Mustafa, “Celal İçre Cemal Var Ömrümün Bereketi 1’e Zeyl Celal İçre Cemal Var”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.23.

Kara, Mustafa, “Âsaf Halet Çelebi’nin Üç Mektubu”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.22-23.

Kara, Mustafa, “Baba Kız Na’at Söylüyor”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.30-31.

Karabudak, Zümrüt, “Ariel ve Seçme Şiirler”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.14-15.

Karabulut, Mustafa, “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde Allah Algısı”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.20-22.

Karaca, Hüseyin, “Merhamet Oradaysa Hâlâ Bir Umut Vardır”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss.3-5.

Karacalar, Hüseyin, “Yürüyelim”, **Dergâh**, S.359, Ocak 2020, ss.3-4.

Karademir, M.Sadi, “Biçimden İçmek”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 22-23.

Karademir, M. Sadi, “Kendine Bakan Edebiyat”, **Dergâh**, S.325, Mart 2017, ss.3-4.

Karademir, M.Sadi, “Kuş Günlükleri”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss. 5-6.

Karakaş, Abdullah, “Gazel’in Kitabı Gazelden Gazele”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 3-5.

Karataş, Turan, “İyi ki Bilmiyor Kalabalıklar...”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.18-19.

Karlıtekin, Selim, (Çev. Öznur Karakaş), (İvan Repila ile Sohbet) “Sıklıkla Avrupa’dan Utanç Duyuyorum”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.16-17.

Kemikli, Bilal, “Hikmet Geleneğinin Mihveri Hakikat-ı Muhammediye”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.28-30.

Kıraç, Tuba, “Sesini Arayan Şair”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.

Kocabaş, Şadi, “Modern Türk Şiirinde Na’t”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.5-6.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Meçhul Kalmış Şiiri”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.23.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid-i -I”, **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.25-27.

Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid-i -II”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.26-28.

Koç, Mustafa, “Yahya Kemal’in İlk Mısraları, Yahya Kemal ve Şeyh Sa’deddin Efendi Arasında Müşaaare ve Üsküp Rifâ’î Dergâhı”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.28-31.

Koçoğlu, Seval, “Yalnızlık Risalesi Ne Anlatıyor?”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.18-19.

Korkmaz, Sakine, “Tanpınar’ın Resmi Biyografisine Bir Katkı”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.20-21.

Korkut, Kadir, (Yılmaz Daşcıoğlu ile Sohbet) “Genç Şair Geleneğe Hesap Vere Vere Kendini Kabul Ettirir”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.16-18.

Kök, Mustafa, “Necip Fazıl’ın Felsefeyle Hesaplaşması Üzerine”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 9-11.

Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz Anılara I”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.26-28.

Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz, Anılara II”, **Dergâh**, S.351, Mayıs 2019, ss.24-25.

Kuchma, Oleksandır, “Ukrayna Fikrinin Bayrağı: Taras Şevçenko”, **Dergâh**, S.336, Şubat 2018, ss. 13.

Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.

Lerner, Ben, (Çev. Handan Arıkan), “Şiir Nefreti”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.20-21.

Lerner, Ben, (Çev. Atakan Yavuz), “Zaman Dışından Bir Fısıltı: John Ashbery”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.23.

Olgun, Ayşe, “Cahit Zarifoğlu’nun Hiç Yayınlanmamış Aile Günlüğü”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.22-25.

Olgun, Ayşe, “Bir Şairin Mezuniyet Tezi “Erzurum’da Ahilik ve Yaşayan Ahi Gelenekleri”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.18-20.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Anlaşılmamanın Kıyısında Bir Şair: Cevdet Karal”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.14-15.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Poetik Art Alan ve Hayriye Ünal’ın Şiirlerinde Çok Seslilik”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.24-25.

Orhanoğlu, Hayrettin, “Hüseyin Akın’ın Şiirinde Tasvir ve Tasavvur”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.20-21.

Özbahçe, Osman, “Modern Şiir Süreç ve Kuram”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.15.

Özbahçe, Osman, “Kültürün Sınırı Şiir”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.19.

Özbahçe, Osman, “Müzik”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.23.

Özbahçe, Osman, “Anlaman Gereksizliği”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017, ss.13.

Özbahçe, Osman, “Tabu Kelime”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.13.

Özbahçe, Osman, “Şiir Bir Hitaptır”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.15.

Özbey, İmren Gece, “Ahmet Haşim’in Kitap Dergisi Hakkında İki Yazısı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.20-21.

Özcan, Ömer, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bir Raporu”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017, ss.20-21.

Özcan, Uğur Elif, “İki Armağan Hakkında”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 3-4.

Özdemir, Arzu, “Babanın Açtığı Yaralara Bir Peçete: Üstelik Sarışın”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.5-6.

Özel, Mustafa, “Roman ve Şiirin Medeniyeti”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.10-11.

Özel, Mustafa, “Şairleri Dehşete Düşürenler”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.14-15.

Özkaya, Fatma, “Soruşturma: Akif’in Yeni Bulunan ‘Allah’ Başlıklı Şiiri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.15.

Özkaya, Fatma, “Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.3-4.

Özkaya, Fatma, “Adil Bir Akşam”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.3-4.

Özkaya, Fatma, (Hüseyin Atlansoy ile Sohbet)“İstanbul Dışında Bulunman Bir Tercih ve Bir Şanstı”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.16-17.

Özkaya, Fatma, “Barışta Elverişsiz”, **Dergâh**, S.355, Eylül 2019, ss.5-6.

Özkaya, Fatma, “Tedirgin Kanatlar”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.3-4.

Öztürk, Yakup, “Nevsâl-i Milli ve Yahya Kemal’in Gözünden Nigâr Hanım”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.22.

Öztürk, Yakup, “Hikâyeci Tefvîk Fikret”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss. 3-4.

Paşaoğlu, Nilda, “Ahmed Arif’in Bitki Dünyası”, **Dergâh**, S.369, Kasım 2020, ss.22-23.

Payam, Nazım, “Güz Yapraklar Altında Üşüyedursun”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.21.

Pustu, Yunus, “Şemsi Kuseyri’den Yahya Kemal’e Geç Kalmış Bir Çelenk”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.3-4.

Sancak, Ahmet İlhan, “Ece Ayhan’ın ‘Bakışsız Bir Kedi Kara’ Şiirinde İkinci Yeni’nin Temel İzlekleri”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.28-29.

Sancak, Ahmet İlhan, “1980 Kuşağı Şairlerinden Adnan Özer ve İhsan Deniz’in Poetik Eğilimleri: Aynı Kuşak İçerisinde İki Farklı Serüven: Folkrolük Şiir ve Metafizik Şiir”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.26-27.

Sancak, Ahmet İlhan, “İkinci Yeni Şiirinde Ahmet Muhip Dıranas İzleri”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.22-23.

Sanin, Gülşah, “Al Çiçekle Korulanmak”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.3-4.

Sanin, Gülşah, (Emel Koşar ile Sohbet) Derinlik ve Ahenk İyi Şiirin Ayırt Edici Özellikleridir: Emel Koşar ile Söyleşi, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.16-17.

Sarıtaş, Taner, “Ağır Kapıyı Aralamak”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.5-6.

Sarıtaş, Taner, “Şiirin Derisine Sığmayan Acı: Büyük Yanık”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.3-4.

Sarıtaş, Taner, “Şiirin Ardındaki Huzursuz Ses: Her Şey İçin Çok Geç”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.5-6.

Sarıtaş, Taner, “Tanıyor Olabileceğin Kişiler Arasında Kendinde Var mısın?”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.3-4.

Sarıtaş, Taner, “Birtakım Göksel Şeyler ya da Kuşlar Kitabı: Bir Gökyüzüne Önsöz”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.3-4.

Sarıtaş, Taner, “Bütün Ayrılıklar’ın Toplamı”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2023, ss.3-4.

Searls, Damlan(Çev. Merve Yalçın), “Sıkı Yazmak”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018,ss.18-19.

Seyfeddin, Ömer, (Haz.Yakup Öztürk), “Ali Canib Bey ve Sanatı”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.28-31.

Sımcı, Charles, (Çev. Merve Yalçın), “Şairin Kurşun Kalem”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.19.

Stallings, E.A, (Çev. Atakan Yavuz), “Şiire Gerek Var Mı?”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.12.

Sümer, Mehmet, “Han Duvarları’ndan Zindan Duvarları’na Faruk Nafiz Çamlıbel”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.5-6.

Sümer, Mehmet, “Hüseyin Daniş’in Kendi Kaleminden Özgeçmişi”, **Dergâh**, S.373, Mart 2021,ss. 24-26.

Süphandağı, İsmail, “Şiir ve Oryantalizm”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.20-21.

Süphandağı, İsmail, “Tanpınar, Gelenek ve Tenkit”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.26-28.

Süzer, Fatma Şengil, “Kuşların İlahisi”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.3-4.

Şahinkoç, Mehmet, “Mu’tedil Rüya, Mu’teriz Şiir, Muhteris Sahir”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.18.

Takcı, Hilal, “Cinayetler Kitabı’nın Son Cüzü: Amentü”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.12-15.

Tamer, Ülkü, “Yirminci Yüzyılda İngiliz Şiiri”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.24-26.

Tepebaş, Orhan, “Teslim veya Özgürlüğün Kanatları”, **Dergâh**, S.364, Haziran 2020, ss.5-6.

Tonga, Necati, “Ahmet Haşim’in Unutulmuş Bir Mektubu”, **Dergâh**, S.367, Eylül 2020, ss.20-21.

Toprak, Remzi, “Görevimiz Tehlike”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.5-6.

Tuğluk, Abdulhakim, “Hüseyin Nihal Atsız’ın Unutulmuş Bir Şiiri: Liseli Kız”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.19.

Tüfek, Özgür Aras, “Şiirde Beklenmedik Etki: Yan Tesir”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.5-6.

Uçman, Abdullah, “Ölümünün 100. Yılı Dolayısıyla Tevfik Fikret Hakkında Soruşturmaya Cevaplar”, **Dergâh**, Sayı. 310, Aralık 2015, ss.20-21.

Uçman, Abdullah, “Doğumunun 100. Yılı Münasebetiyle Behçet Necatigil’in Şiir Dünyası”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.10-12.

Uçman, Abdullah, “Kendi Kalemile Alişanzâde İsmail Hakkı”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.18-19.

Uçman, Abdullah, “Bâbüâlî’den Rıza Tevfik’e Mektuplar”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017,ss.30-31.

Uçman, Abdullah, “Sâtı Bey’den Rıza Tevfik’e Mektuplar”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.30-31.

Uçman, Abdullah, “Yayınlanışından 120 Yıl Sonra Türkçe Şiirler”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss. 26-27.

Uçman, Abdullah, “İlhan Berk’in Acıklı Hayat Hikâyesi: Uzun Bir Adam”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss 20-22.

Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.

Uçman, Abdullah, “Rıza Tevfik’in “Fikret’in Necib Ruhuna Hususi Bir Ziyaret “ Şiiri Nasıl Yazıldı?” **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.26-28.

Uçman, Abdullah, “Bektaşî Şeyhlerinden Rıza Tevfik’e Beş Mektup”, **Dergâh**, S.371, Ocak 2021, ss.24-27.

Uçman, Abdullah, “Milli Mücadele, Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.29-31.

Uçman, Abdullah, “Tevfik Fikret’in Trajedisi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.25-28.

Uçman, Abdullah, “Rıza Tevfik’in Yayınlanmamış Bir Şiiri: Benim Cevabım”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.30-31.

Uçurum, Mustafa, “Şiir Üstüne Denemeler”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.3-4.

Uğurlu, İsa, “Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç’un Mevlid’i Yeniden Yazımına Bir Bakış”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss.17-19.

Ulaş, Raşit, “Hecede Yeni Bir Nefes: Abdülhâlik Aker”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.5-6.

Uzun, Mehmet Fatih, “Kaygusuz Abdal’ın Gülistân’ı”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.24-25.

Ünal, Hayriye, “Canım İzzet Yaşar”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2008, ss.27.

Yavuz, Atakan, “Ya Külden Başka Renk Kalmazsa Dünyada”, **Dergâh**, S.302, Nisan 2015, ss.3-5.

Yavuz, Atakan, “Eski Şiir Düşerken”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 10-11.

Yavuz, Atakan, “O Yarayı Seviniz”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss 22-23.

Yavuz, Atakan, “Şiirin İflası ve Dilin Vaadi”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.14.

Yavuz, Atakan, “Sirkeci’den Pera’ya Seyrek Yağmur”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.3-5.

Yavuz, Atakan, “Elsiz Eldiven”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.5-6.

Yavuz, Atakan, “Şair Olarak Muhammed Ali”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.10-11.

Yavuz, Atakan, “Otomatlar Marşı”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.13.

Yavuz, Atakan, “İkinci Yeninin Doğuşu”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.5-6.

Yavuz, Atakan, (Fatma Şengül Süzer ile Sohbet) “Benim Şiirim ‘Ya Eyyühennas!’ Hitabına Kulak Kesilmiştir”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.16-17.

Yavuz, Atakan, “Radikal Bir Zanaat Olarak Şiir”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.3-4.

Yazıcı, Âdem, “Yankısı Geri Dönem Öfkenin Şiiri”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2011, ss.5-6.

Yeşil, Kamil, “İnsan ve (N)isyan”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 4-5.

Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihani”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.

Yeşilyurt, Yahya, “Sıcak İklim, Buzlu Su, Yemen: Tevfik Fikret’e Bir Mektup ve Bir Vefat Haberi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.30-31.

Yeşilyurt, Yahya, “Suat Derviş’in Kısa Bir Öyküsü ve İçtihad’da Yayımladığı Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.22-24.

Yıldırım, Tahsin, “Doktor Vart Şigaher’den Yahya Kemal’in Son Günlerine Dair Bir Tanıklık”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.22.

Yılmaz, Ercan, “Görünmez’in Arısı Haşim’de ‘Güzel’”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss.20-22.

Yılmaz, Ercan, “Edip’in Lastik Topu”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.3-5.

Yılmaz, Ercan, “Biçimler ve Biçimlerimiz”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.3-4.

Yılmaz, Mehmet, “Şairin Epistemolojik Kaynakları ve Şiirin Bilgi Değeri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.24-25.

Yörük, Ali Âdem, “Bir Satır Yazı Yazmam, Necip Fazıl’ın İstanbul Hukuk Fakültesindeki Bilinmeyen Kaydı”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.18-19.

2. 3. Konuya/Hakkında Yazılana Göre Yazılar

Abdülhâlik Aker: *Şehrin Şarkısı* [Ulaş, Raşit, “Hecede Yeni Bir Nefes: Abdülhalik Aker”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.5-6.]

Abdülhâlik Aker [Biçer, Ayşe Nur, (Abdülhalik Aker ile Sohbet) “Şairler Suyu Daha da Bulandırırılar”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.21.]

Abdülhâk Hamid Tarhan [Yeşil, Kamil, “İnsan ve (N)isyan”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 4-5.]

Abdülhâk Hamit Tarhan [Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihani”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.]

Abdürreşid İbrahim Efendi [Çorak, Reyhan, “Süleymaniye Kürsüsü’nde İki Vaiz: Abdürreşid İbrahim Efendi ve Mehmet Âkif Ersoy”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 20-21.]

Adnan Özer [Sancak, Ahmet İlhan, “1980 Kuşağı Şairlerinden Adnan Özer ve İhsan Deniz’in Poetik Eğilimleri: Aynı Kuşak İçerisinde İki Farklı Serüven: Folkrolük Şiir ve Metafizik Şiir”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.26-27.]

Adile Sultan [Kara, Mustafa, “Baba Kız Na’at Söylüyor”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.30-31.]

Ahilik [Olgun, Ayşe, “Bir Şairin Mezuniyet Tezi “Erzurum’da Ahilik ve Yaşayan Ahi Gelenekleri”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.18-20.]

Ahmed Arif [Paşaoğlu, Nilda, “Ahmed Arif’in Bitki Dünyası”, **Dergâh**, S.369, Kasım 2020, ss.22-23.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Gökşen, Erol, “Tanpınar’ın Kitaplarına Girmeyen Bir Yazısı”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 10-11.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Günaydın, Yusuf Turan, “Hamdî-i Şakir Ma’rûf Be-nâm-ı Tanpınar’dan Mâhpeyker Sultan’a Mektup”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.16-17.]

Ahmet Hamdi Tanpınar: *Mücevherlerin Sırrı* [Ayvazoğlu, Beşir, “Tanpınar, Mâhpeyker Hanım Sultan’a Niçin Mektup Yazdı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss. 19.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Ayçıl, Ali, “Tanpınar’ın Mektubu Tartışmasına Son Noktayı Koyuyoruz”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.20.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Bildirici, Galip, “Tanpınar Üzerine”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.10-11.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Korkmaz, Sakine, “Tanpınar’ın Resmi Biyografisine Bir Katkı”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.20-21.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’dan Son Derleme: Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.22-24.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Durak, İbrahim Bilal, “Tanpınar’ın Türküsü”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.3-4.]

Ahmet Hamdi Tanpınar: *Hep Aynı Boşluk* [Çetin, Mehmet Akif, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bütün Eserlerine Doğru; Hep Aynı Boşluk”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.3-4.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Çetin, Mehmet Âkif, “Şark Karşısında Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.14-15.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Çetin, Mehmet Akif, “Çeviriler ve Tanpınar’dan Çeviriler”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017, ss.3-4.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Süphandağı, İsmail, “Tanpınar, Gelenek ve Tenkit”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.26-28.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Müsveddelerinden İki Şiir Daha”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.19.]

Ahmet Haşim [Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihanı”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.]

Ahmet Haşım [Yılmaz, Ercan, “Görünmez’in Arısı Haşım’de ‘Güzel”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss.20-22.]

Ahmet Haşım [Özbey, İmren Gece, “Ahmet Haşım’ın Kitap Dergisi Hakkında İki Yazısı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.20-21.]

Ahmet Haşım [Özbahçe, Osman, “Anlaman Gereksizliği”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.13.]

Ahmet Haşım [Özbahçe, Osman, “Tabu Kelime”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.13.]

Ahmet Haşım [Enginün, İnci, “Burhaniye Anıları”, **Dergâh**, S.357, Kasım 2019, ss.19-21.]

Ahmet Haşım [Tonga, Necati, “Ahmet Haşım’ın Unutulmuş Bir Mektubu”, **Dergâh**, S.367, Eylül 2020, ss.20-21.]

Ahmet Muhip Dıranas [Eskin, Şerif, “Dıranas’ın Hafıza Sarkacı”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 10-11.]

Ahmet Muhip Dıranas [Sancak, Ahmet İlhan, “İkinci Yeni Şiirinde Ahmet Muhip Dıranas İzleri”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.22-23.]

Ahmet Murat [Dalar, Levent, “Yunus Peygamberin Balığın Karnına Girmesi, Moğollar ve Dünyada Duramamak: Ahmet Murat Şiiri Üzerine”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.20-22.]

Ahmet Yesevi [Kemikli, Bilal, “Hikmet Geleneğinin Mihveri Hakikat-ı Muhammediye”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.28-30.]

Ali Ayçıl; *Bir Japon Nasıl Ölür* [Payam, Nazım, “Güz Yapraklar Altında Üşüyedursun”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.21.]

Ali Berkay [Arkan, Zeynep, “Tahayyülat”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.12.]

Ali Canib Yöntem [Seyfeddin, Ömer, (Haz.Yakup Öztürk), “Ali Canib Bey ve Sanatı”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.28-31.]

Alişanzâde İsmail Hakkı [Uçman, Abdullah, “Kendi Kalemîyle Alişanzâde İsmail Hakkı”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.18-19.]

Amil Çelebioğlu [Özcan, Uğur Elif, “İki Armağan Hakkında”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 3-4.]

Âsaf Halet Çelebi [Doğaner, Veysel, “Garip Kalan Bir Şair Biyografisi: Âsaf Hâlet Çelebi”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 5-6,11.]

Âsaf Halet Çelebi [Güleç, İsmail, “Âsaf Halet Çelebi ve Mevlevilik”, **Dergâh**, S.354, Ağustos 2019, ss.26-27.]

Âsaf Halet Çelebi [Kara, Mustafa, “Âsaf Halet Çelebi’nin Üç Mektubu”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.22-23.]

Atakan Yavuz; *Dünyanın Rengi* [Ayçıl, Ali, “Dünyanın Rengi”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.5-6.]

Atakan Yavuz; *Tanıyor Olabileceğin Kişiler* [Sarıtaş, Taner, “Tanıyor Olabileceğin Kişiler Arasında Kendinde Var mısın?”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.3-4.]

Attila İlhan [İhsan, Mehmet, “Attila İlhan’ın Kendi Kaleminden Biyografisi ve Mehmet Kaplan’a Serzenişi”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.20-22.]

Bahaeddin Karakoç; *Dolunay dergisi* [Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz Anılara I”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.26-28.]

Bahaeddin Karakoç; *Dolunay dergisi* [Kök, Mustafa, “Dolunay’dan Bahaeddin Karakoç Ağabeye: Karıştık, Karışıyoruz, Anılara II”, **Dergâh**, S.351, Mayıs 2019, ss.24-25.]

Bahtiyar Aslan [Genç, Erhan, (Bahtiyar Aslan ile Sohbet) “Hikâyeye Geçerken Şiire İhanet Ettiğim Duygusuna Kapılmadım”, **Dergâh**, S.348, Şubat 2019, ss.16-17.]

Barış Bıçakçı; *Seyrek Yağmur* [Yavuz, Atakan, “Sirkeci’den Pera’ya Seyrek Yağmur”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.3-5.]

Barış Ş. Çelik; *Barışta Elverişsiz* [Özkaya, Fatma, “Barışta Elverişsiz”, **Dergâh**, S.355, Eylül 2019, ss.5-6.]

Behçet Necatigil [Arkan, Zeynep, “Bir Kişi Ringde: Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.10-11.]

Behçet Necatigil [Uçman, Abdullah, “Doğumunun 100. Yılı Münasebetiyle Behçet Necatigil’in Şiir Dünyası”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.10-12.]

Behçet Necatigil [Güleç, İsmail, Necatigil ve Eski Türk Edebiyatı, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.]

Behçet Necatigil [Arslan, Ahmet Duran, “Yalnızlığın İki Kıyısında Behçet Necatigil”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.22.]

Borges [Arkan, Zeynep, “Borges Borges”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.12].

Bülent Keçeli [Arkan, Zeynep, Bülent Keçeli’nin Anısına, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.20.]

Bülent Parlak; *Her Şey için Çok Geç* [Saritaş, Taner, “Şiirin Ardındaki Huzursuz Ses: Her Şey İçin Çok Geç”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.5-6.]

Cahit Külebi [Arslan, Ahmet Duran, “Kırgın Bir Türkü Yahut Cahit Külebi Şiiri”, **Dergâh**, S.366, Ağustos 2020, ss.30-31.]

Cahit Sıtkı Tarancı [Aydın, Feyza Betül, “Cahit’ten Mektuplar”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.3-4.]

Cahit Sıtkı Tarancı [Arslan, Ahmet Duran, “Cahit Sıtkı Tarancı’dan Yaşam- Ölüm Portreleri”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.20-21.]

Cahit Sıtkı Tarancı [Güleç, İsmail, “Yanmaktan Kaçış Yok”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.14-15.]

Cahit Sıtkı Tarancı [Enginün, İnci, “Burhaniye Anıları”, **Dergâh**, S.357, Kasım 2019, ss.19-21.]

Cahit Zarifoğlu [Olgun, Ayşe, “Cahit Zarifoğlu’nun Hiç Yayınlanmamış Aile Günlüğü”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.22-25.]

Can Acer [Gökçe, Mert Mevlüt, (Can Acer ile Sohbet) “İnsanı Gerçek Görüntüsünde Yakalamak İstiyorum”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.21.]

Cemal Süreya [Gözel, Özkan, “Çocuklar Yaralı Bir Kuştur Kalbimde”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.26.]

Cenap Şahabettin [Yavuz, Atakan, “O Yarayı Seviniz”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss.22-23.]

Cengizhan Genç; *Üstelik Sarışın* [Özdemir, Arzu, “Babanın Açtığı Yaralara Bir Peçete: Üstelik Sarışın”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.5-6.]

Cevdet Karal [Orhanoğlu, Hayrettin, “Anlaşılmamanın Kıyısında Bir Şair: Cevdet Karal”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.14-15.]

Cevdet Karal [Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal’ın Hazırlığı”, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.23.]

Cevdet Karal [Arkan, Zeynep, “Cevdet Karal ve Küçük Şiirler Üstüne”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.13.]

Charles Baudelaire; *Kötülük Çiçekleri* [Arkan, Zeynep, “Kötülük Çiçekleri Solar Mı?”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.4-5.]

Charles Sımcı [Sımcı, Charles, (Çev. Merve Yalçın), “Şairin Kurşun Kalem”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.19.]

Dilek Kartal; *Çifte Açmaz* [Arkan, Zeynep, “Dilek Kartal’ın Çifte Açmaz’ı”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss. 9.]

Ece Ayhan; *Bakışsız Bir Kedi Kara* [Sancak, Ahmet İlhan, “Ece Ayhan’ın ‘Bakışsız Bir Kedi Kara’ Şiirinde İkinci Yeni’nin Temel İzlekleri”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.28-29.]

Edebiyat ve Şiir İlişkisi [Ayçil, Ali, “Edebiyatın Vazifesi”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.10-11.]

Edip Cansever [Yılmaz, Ercan, “Edip’in Lastik Topu”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.3-5.]

Emel Koşar [Sanin, Gülşah, (Emel Koşar ile Sohbet) Derinlik ve Ahenk İyi Şiirin Ayırt Edici Özellikleridir: Emel Koşar ile Söyleşi, **Dergâh**, S.334, Aralık 2017, ss.16-17.]

Ervanur Erdoğan; *Boz Atını Kaybeden Hızır* [Dalar, Levent, “Atın Başını Şehre Tutmak”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.20-21.]

Eski Şiir [Yavuz, Atakan, “Eski Şiir Düşerken”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 10-11.]

Ezra Pound [G.R.H (Çev. Beyza Şen), “Ezra Pound’un Ölümü”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.15.]

Faruk Nafiz Çamlıbel [Sümer, Mehmet, “Han Duvarları’ndan Zindan Duvarları’na Faruk Nafiz Çamlıbel”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.5-6.]

Faruk Nafiz Çamlıbel [Kıraç, Tuba, “Sesini Arayan Şair”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.5-6.]

Faruk Nafiz Çamlıbel [Enginün, İnci, “Yaşantıdan Eserlere Taşan Aşk; Mektuplarıyla Faruk Nafiz ve Şüküfe Nihal”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.18-20.]

Fatma Şengül [Yavuz, Atakan, (Fatma Şengül Süzer ile Sohbet) “Benim Şiirim ‘Ya Eyyühennas!’ Hitabına Kulak Kesilmiştir”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.16-17.]

Fûzuli [Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihani”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.]

Garip Şiiri [Karademir, M. Sadi, “Biçimden İçmek”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 22-23.]

Garip Şiiri [Arkan, Zeynep, “Garip ve İkinci Yeni Şiirinde İdeolojik Eğilimler”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016,ss. 10-11.]

Garip Şiiri [Demirhan, Ahmet, “Şairler de Kırmızı Işıktadır”, **Dergâh**, S.337, Mart 2018,ss. 18-21.]

Garip Şiiri [Demirhan, Ahmet, “Ötesini Siz Anlayıverin, Çocuklar!” **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.20-22.]

Gazel; *Gazelden Gazele* [Karakaş, Abdullah, “Gazel’in Kitabı Gazelden Gazele”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 3-5.]

Gökçe Özel; *Tık Etti Bir Şey Çöz Geyikleri* [Dalar, Levent, “Salıverilen Geyikler”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.23.]

Halide Edip Adıvar [Özel, Mustafa, “Roman ve Şiirin Medeniyeti”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.10-11.]

Halide Edib Adıvar [Enginün, İnci, “Halide Edib’in Şiirleri Var mı?”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.10.]

Halit Fahri Ozonsoy [Özcan, Ömer, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Bir Raporu”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.20-21.]

Halk Edebiyatının 1980 Sonrası Şiire Etkisi [Sanin, Gülşah, “Al Çiçekle Korulanmak”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.3-4.]

Hasan Bozdaş; *Adil Bir Akşam* [Özkaya, Fatma, “Adil Bir Akşam”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.3-4.]

Hasan Özlen; *Kusursuz Talan* [Diri, Semih, “Kusursuz Talan”, **Dergâh**, S.324, Şubat 2017, ss.15.]

Hasan Öztürk; *Kendine Bakan Edebiyat* [Karademir, M. Sadi, “Kendine Bakan Edebiyat”, **Dergâh**, S.325, Mart 2017,ss.3-4.]

Hayriye Ünal [Orhanoğlu, Hayrettin, “Poetik Art Alan ve Hayriye Ünal’ın Şiirlerinde Çok Seslilik”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.24-25.]

Hikmet İlaydın [İsen, Mustafa, “Hikmet, İlaydın’a Mektuplar- 2”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.24-25.]

Hüseyin Akın [Çodur, Fatih, “Hüseyin Akın Şiirinin Hayat ile Bağı”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 4-6, 17.]

Hüseyin Akın; *Yan Tesir* [Tüfek, Özgür Aras, “Şiirde Beklenmedik Etki: Yan Tesir”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.5-6.]

Hüseyin Akın [Orhanoğlu, Hayrettin, “Hüseyin Akın’ın Şiirinde Tasvir ve Tasavvur”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.20-21.]

Hüseyin Akın; *Babam ile Mercedes* [Gün, Hasene, “Babam ile Mercedes”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss. 5-6.]

Hüseyin Atlansoy; *Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem* [Özkaya, Fatma, “Ya Sinek Sekiz Ya Buhurumeryem”, **Dergâh**, S.345, Kasım 2018, ss.3-4.]

Hüseyin Atlansoy [Özkaya, Fatma, (Hüseyin Atlansoy ile Sohbet)“İstanbul Dışında Bulunman Bir Tercih ve Bir Şanstır”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.16-17.]

Hüseyin Cahit Yalçın [Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.]

Hüseyin Cöntürk; “*Hüseyin Cöntürk’ün Divan Şiiri Üstüne Denemeler’i* [Erdoğan, Mehmet, “Hüseyin Cöntürk’ün Divan Şiiri Üstüne Denemeler i”, **Dergâh**, S.301, Mart 2015, ss.10-11,17-18.]

Hüseyin Daniş [Çev. Sümer, Mehmet, “Hüseyin Daniş’in Kendi Kaleminden Özgeçmişi”, **Dergâh**, S.373, Mart 2021, ss. 24-26.]

Hüseyin Karaca; *Cevapsız Aramalar* [Erdoğan, Mustafa Melih, “Cevapsız Aramalar ya da Ses Vermeyen Duvar”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.5-6.]

Hüseyin Karacalar [Gökçe, Mert Mevlüt, (Hüseyin Karacalar ile Sohbet) Şiir Benim İçin Kintsugi Sanatı Gibi, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.25.]

Hüseyin Nihal Atsız; *Liseli Kız* [Tuğluk, Abdulkhakim, “Hüseyin Nihal Atsız’ın Unutulmuş Bir Şiiri: Liseli Kız”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.19.]

Hüsrev Hatemi; *Kuşlar ve Zaman’ı* [Çelik, Betül Yeşil, “Bir Başına Kalanlar: Kuşlar ve Zaman”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.3-4.]

Hüsrev Hatemi; *Eriyen Mumlar* [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Hüsrev Hatemi [Kara, İsmail, “Tapu Sicil Muhafızı Yahut Şeyh Hududi”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss. 26-31.]

İbrahim Yolalan; *Göç Defteri* [Aşçı, Nadir, “Göç Defteri”, **Dergâh**, S.316, Haziran 2016, ss.6.]

İbrahim Yolalan; *Teslim* [Tepebaş, Orhan, “Teslim veya Özgürlüğün Kanatları”, **Dergâh**, S.364, Haziran 2020, ss.5-6.]

İdris Ekinci; *Yürüyelim* [Karacalar, Hüseyin, “Yürüyelim”, **Dergâh**, S.359, Ocak 2020, ss.3-4.]

İdris Sabih [Enginün, İnci, “Bir Asker-Şair: İdris Sabih”, **Dergâh**, S.381, Kasım 2021, ss.30-31.]

İhsan Deniz [Sancak, Ahmet İlhan, “1980 Kuşağı Şairlerinden Adnan Özer ve İhsan Deniz’in Poetik Eğilimleri: Aynı Kuşak İçerisinde İki Farklı Serüven: Folkrolik Şiir ve Metafizik Şiir”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.26-27.]

İkinci Yeni [Arkan, Zeynep, “Garip ve İkinci Yeni Şiirinde İdeolojik Eğilimler”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016,ss. 10-11.]

İkinci Yeni [Demirhan, Ahmet, “Şairler de Kırmızı Işıktadır”, **Dergâh**, S.337, Mart 2018,ss. 18-21.]

İkinci Yeni [Demirhan, Ahmet, “Şairler Muhalif de Mi Olmasın?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.23-25.]

İkinci Yeni [Yavuz, Atakan, “İkinci Yeninin Doğuşu”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.5-6.]

İkinci Yeni [Sancak, Ahmet İlhan, “İkinci Yeni Şiirinde Ahmet Muhip Dıranas İzleri”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.22-23.]

İlhami Çiçek [Olgun, Ayşe, “Bir Şairin Mezuniyet Tezi “Erzurum’da Ahilik ve Yaşayan Ahi Gelenekleri”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.18-20.]

İlhan Berk [Uçman, Abdullah, “İlhan Berk’in Acıklı Hayat Hikâyesi: Uzun Bir Adam”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss 20-22.]

İngiliz Şiiri [Tamer, Ülkü, “Yirminci Yüzyılda İngiliz Şiiri”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.24-26.]

İslamcı Şiir [Altıyaprak, Yakup, “Umut Edebiyatından Yenilgi Edebiyatına”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 28-29.]

İsmet Özel; *Amentü* [Takcı, Hilal, “Cinayetler Kitabı’nın Son Cüzü: Amentü”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.12-15.]

İvan Repıla [Karlitekin, Selim, (Çev. Öznur Karakaş), (İvan Repıla ile Sohbet) “Sıklıkla Avrupa’dan Utanç Duyuyorum”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.16-17.]

İzzet Yaşar [Ünal, Hayriye, “Canım İzzet Yaşar”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2008, ss.27.]

John Ashbery [Lerner, Ben, (Çev. Atakan Yavuz), “Zaman Dışından Bir Fısıltı: John Ashbery”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.23.]

Kadir Korkut; *Büyük Yanık* [Sarıtaş, Taner, “Şiirin Derisine Sığmayan Acı: Büyük Yanık”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.3-4.]

Kadir Korkut [Gökçe, Mert Mevlüt, (Kadir Korkut ile Sohbet) “İçinde Gökdelenler Var Diye O Şiir Yeni Şiir Sayılabilir Mi?”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.25.]

Kaygusuz Abdal; *Gülistân* [Uzun, Mehmet Fatih, “Kaygusuz Abdal’ın Gülistân’ı”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.24-25.]

Levent Dalar; *Âdemin Duaları* [Arkan, Zeynep, “İlk İnsandan Bu Yana Âdemin Duaları”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.11.]

Levent Sunal [Dalar, Levent, “Levent Sunal Şiirine Giriş: O Güteryüzlü Tayyare”, **Dergâh**, S.383, Ocak 2012, ss.23-24.]

Louise Glück [Flood, Alison (Çev. Zeynep Feyza Özdemir), “Louise Glück’e Edebiyat Ödülü”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.14-15.]

M. Burak Çelik; *Halkın Mutsuzluk Lekeleri* [Gökçe, Mert Mevlüt, “Halkın ve Şairin Mutsuzluk Lekeleri”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.5-6.]

M. Fatih Andı; *Şiirin Ufku Peygamber Efendimizi Şiirle Sevmek*[Kocabaş, Şadi, “Modern Türk Şiirinde Na’t”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.5-6.]

M. Sadi Karademir; *Ters Akıntı* [Atılğan, A. Samet, “Hece Şiiri Bitmeyecek!”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.3-4.]

Mâhpeyker Sultan [Günaydın, Yusuf Turan, “Hamdî-i Şakir Ma’rûf Be-nâm-ı Tanpınar’dan Mâhpeyker Sultan’a Mektup”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2016, ss.16-17.]

Mâhpeyker Sultan [Ayvazoğlu, Beşir, “Tanpınar, Mâhpeyker Hanım Sultan’a Niçin Mektup Yazdı”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss. 19.]

Mâhpeyker Sultan [Ayçıl, Ali, “Tanpınar’ın Mektubu Tartışmasına Son Noktayı Koyuyoruz”, **Dergâh**, S.314, Nisan 2016, ss.20.]

Mantıkut Tayr [Süzer, Fatma Şengil, “Kuşların İlahisi”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.3-4.]

Mehmet Akif Ersoy [Kara, Mustafa, “Benzer Olan ve Olmayan Tefvîk Fikret -Mehmet Âkif”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 14-16.]

Mehmet Akif Ersoy [Çorak, Reyhan, “Süleymaniye Kürsüsü’nde İki Vaiz: Abdürreşit İbrahim Efendi ve Mehmet Âkif Ersoy”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 20-21.]

Mehmet Akif Ersoy [Atik, Necmi, “Kendi El Yazısıyla Mehmet Âkif Ersoy’un İki Cüzlük Meali”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss. 26-28.]

Mehmet Akif Ersoy [Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Meçhul Kalmış Şiiri”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018,ss.23.]

Mehmet Akif Ersoy [Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid’-i 1”, **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.25-27.]

Mehmet Akif Ersoy [Özkaya, Fatma, “Soruşturma: Akif’in Yeni Bulunan ‘Allah’ Başlıklı Şiiri Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.15.]

Mehmet Akif Ersoy [Koç, Mustafa, “Mehmet Âkif Ersoy’un Çocukluk ve Mektep Devresi, İlk Şiirleri, Babası İpekli Tahir Efendi’nin Mevlid-i –II, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.26-28.]

Mehmet Akif Ersoy [Kara, İsmail, “Yoktur Eleminden Şu Sağır Kubbede Bir İz”, **Dergâh**, S.358, Aralık 2019, ss.28-30.]

Mehmet Akif Ersoy; *İstiklal Marşı* [Uçman, Abdullah, “Milli Mücadele, Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, **Dergâh**, S.375, Mayıs 2021, ss.29-31.]

Mehmet Can Doğan; *Şiir Ölüyor Mu* [Arkan, Zeynep, “Şiir Ölüyor Mu?”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.5-6.]

Mehmet Emin Yurdakul; *Türkçe Şiirler* [Uçman, Abdullah, “Yayınlanışından 120 Yıl Sonra Türkçe Şiirler”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss. 26-27.]

Mehmet Erte; *Çatlak* [Gökçe, Mevlüt Mert, “Asla Kapanmaz Yüreğimdeki Çatlak”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.20.]

Mehmet Sümer; *Bir Gökyüzüne Önsöz* [Sarıtış, Taner, “Birtakım Göksel Şeyler, ya da Kuşlar Kitabı: Bir Gökyüzüne Önsöz”, **Dergâh**, S.370, Aralık 2020, ss.3-4.]

Melih Cevdet Anday; *Karacaoğlan'ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler* [Güleç, İsmail, “Melih Cevdet Anday’ın ‘Karacaoğlan’ın Bir Şiiri Üzerine Çeşitlemeler’indeki Edebi Sanatlar”, **Dergâh**, S.342, Ağustos 2018, ss.18-19.]

Melike Kılıç [Biçer, Ayşe Nur, (Melike Kılıç ile Sohbet) “Ben Şiiri Gücünü Edada Yeni Dilde Bulurum”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.19.]

Mevlana [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Mevlana [Alı, Rozina (Çev. Bengisu Filiz), “Rumi’nin Şiirlerinden İslamiyet’in Çıkarılması”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.20-21.]

Muhammed Ali [Yavuz, Atakan, “Şair Olarak Muhammed Ali”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.10-11.]

Murat Belge [Akın, Hüseyin, (Murat Belge ile Söyleşi)“Şairaneden Şirsele Ne Söylüyor?”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss. 18-21.]

Murat Saldıray; *Sakin Kuyular* [Gökburun, İbrahim, “Serin Kuyularda Bir Şair: Murat Saldıray”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 4-6,21.]

Mustafa Köneçoğlu; *Dünya Hatırası* [Gökburun, İbrahim, “Bir Şairin Dünya Hatırası”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.23.]

Mustafa Ruhi Şirin; *Elsiz Eldiven* [Yavuz, Atakan, “Elsiz Eldiven”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.5-6.]

Naili [Gökşen, Erol, “Tanpınar’ın Kitaplarına Girmeyen Bir Yazısı”, **Dergâh**, S.307, Eylül 2015, ss. 10-11.]

Nazım Hikmet [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Nazım Payam; *Yalnızlık Risalesi* [Koçoğlu, Seval, “Yalnızlık Risalesi Ne Anlatıyor?”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.18-19.]

Necip Fazıl Kısakürek [Kök, Mustafa, “Necip Fazıl’ın Felsefeyle Hesaplaşması Üzerine”, **Dergâh**, S.304, Haziran 2015, ss. 9-11.]

Necip Fazıl Kısakürek [Birinci, Ali, “Necip Fazıl’ın Hayat Hikâyesi Etrafında Bazı Meseleler”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss.20-21.]

Necip Fazıl Kısakürek [Yörük, Ali Âdem, “Bir Satır Yazı Yazmam, Necip Fazıl’ın İstanbul Hukuk Fakültesindeki Bilinmeyen Kaydı”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.18-19.]

Necip Fazıl Kısakürek [Karabulut, Mustafa, “Necip Fazıl Kısakürek’in Şiirlerinde Allah Algısı”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.20-22.]

Necip Fazıl Kısakürek [Aslan, Mehmet, “Bir Masal İşçiliği”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.28-29.]

Nedim [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Nergihan Yeşilyurt; *Otomatların Marşı* [Yavuz, Atakan, “Otomatlar Marşı”, **Dergâh**, S.319, Eylül 2016, ss.13.]

Nigar Hanım [Öztürk, Yakup, “Nevsâl-i Milli ve Yahya Kemal’in Gözünden Nigâr Hanım”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.22.]

Niyazi Mısri [Kara, Mustafa, “Celal İçre Cemal Var Ömrümün Bereketi 1’e Zeyl Celal İçre Cemal Var”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.23.]

Nurettin Topçu [Kara, İsmail, “Nurettin Topçu’dan Yeni Bir Mektup: Şiire ve Sanata Dair”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.19.]

Oktay Rifat Horozcu; *Perçemli Sokak* [Demirhan, Ahmet, “Güneş’in Altında Yeni Bir Şey Var!” **Dergâh**, S.340, Haziran 2018, ss.22-24.]

Orhan Bilgin [Özcan, Uğur Elif, “İki Armağan Hakkında”, **Dergâh**, S.303, Mayıs 2015, ss. 3-4.]

Orhan Seyfi Orhon [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Orhan Veli Kanık [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Orhan Veli Kanık [Arslan, Ahmet Duran, “Her Nisan Bir Yaş Daha Genç, Her Bahar Biraz Daha Âşık: Orhan Veli”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.22-23.]

Osman Özbahçe [Toprak, Remzi, “Görevimiz Tehlike”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.5-6.]

Ömer Erdem; *İstanbul’a* [Gökburun, İbrahim, “İstanbul’a Erdemli Bir Bakış”, **Dergâh**, S.353, Temmuz 2019, ss.3-4.]

Ömer Erdem; *Pas* [Yavuz, Atakan, “Ya Külden Başka Renk Kalmazsa Dünyada”, **Dergâh**, S.302, Nisan 2015, ss.3-5.]

Özdemir İnce; *Gündönümü Gündönümü* [Arslan, Ahmet Duran, “Özdemir İnce’nin ‘Gündönümü Gündönümü’nde Karşıtlık Estetiği ve Muhtelif Söylem Biçimleri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.30-31.]

Paul Eluard; *Poems* [Gözel, Özkan, “Çocuklar Yaralı Bir Kuştur Kalbimde”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.26.]

Recaizâde Mahmut Ekrem [Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.]

Refii Cevad [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Rıdvan Sözen; *Ağır Kapı* [Sarıtış, Taner, “Ağır Kapıyı Aralamak”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.5-6.]

Rıza Nur; *Türk Şiirbiligi* [Ayal, İhsan, “Rıza Nur’un Türk Şiirbiligi Adlı Eserine Dair”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.5-6.]

Rıza Tevfik [Uçman, Abdullah, “Bâbîâli’den Rıza Tevfik’e Mektuplar, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017,ss.30-31.]

Rıza Tevfik [Uçman, Abdullah, “Sâtı Bey’den Rıza Tevfik’e Mektuplar”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.30-31.]

Rıza Tevfik [Uçman, Abdullah, “Bektaşî Şeyhlerinden Rıza Tevfik’e Beş Mektup”, **Dergâh**, S.371, Ocak 2021, ss.24-27.]

Rıza Tevfik [Uçman, Abdullah, “Rıza Tevfik’in Yayınlanmamış Bir Şiiri: Benim Cevabım”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021, ss.30-31.]

Romeo-Mecnun [Güleç, İsmail, “Romeo’dan Mecnun Olur Mu?”, **Dergâh**, S.346, Aralık 2018, ss.19.]

Sabahattin Ali [Arslan, Ahmet Duran, “Mecruh Bir Rüzgâr Misali Sabahattin Ali Şiiri”, **Dergâh**, S.378, Ağustos 2021, ss.14-15.]

Samet Behrangî [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Servet-i Fünun [Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.]

Sezai Karakoç [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Sezai Karakoç [Uğurlu, İsa, “Metinlerarasılık Bağlamında Sezai Karakoç’un Mevlid’i Yeniden Yazımına Bir Bakış”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss.17-19.]

Sezai Karakoç [Akgül, Ahmet, “Sezai Karakoç Şiirinin Olgusal Âlemden Mutlak Âleme Geçişî”, **Dergâh**, S.318, Ağustos 2016, ss. 24-27.]

Sezai Karakoç; *Yağmur Duası* [Karataş, Turan, “İyi ki Bilmiyor Kalabalıklar...”, **Dergâh**, S.321, Kasım 2016, ss.18-19.]

Sezai Karakoç [Özel, Mustafa, “Roman ve Şiirin Medeniyeti”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.10-11.]

Sezai Karakoç [Aslan, Mehmet, “Bir Masal İşçiliği”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.28-29.]

Sinan Paşa; *Tazarrunâme* [Aylar, Selçuk, “Sinan Paşa ve Tazarrunâme Nazıma Karşı Nesir”, **Dergâh**, S.315, Mayıs 2016, ss.30-31.]

Suat Derviş [Yeşilyurt, Yahya, “Suat Derviş’in Kısa Bir Öyküsü ve İctihad’da Yayımladığı Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.382, Aralık 2021, ss.22-24.]

Suavi Kemal Yazgıç; *Bütün Ayrılıklar* [Sarıtaş, Taner, “Bütün Ayrılıklar’ın Toplamı”, **Dergâh**, S.374, Nisan 2021, ss.3-4.]

Sultan II. Mahmut [Kara, Mustafa, “Baba Kız Na’at Söylüyor”, **Dergâh**, S.380, Ekim 2021, ss.30-31.]

Süleyman Çobanoğlu; *Tamgalar* [Aker, Abdulhâlik, “Ayağın Çobandır, Dilin Padişah”, **Dergâh**, S. 358, Aralık 2019, ss. 14-15.]

Süleyman Nazif [Ayvazoğlu, Beşir, “Edebiyat Âleminde Bir Muhavere”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss.10-12.]

Süleyman Unutmaz; *Fena* [Yazıcı, Âdem, “Yankısı Geri Dönem Öfkenin Şiiri”, **Dergâh**, S.312, Şubat 2011, ss.5-6.]

Syvia Plath [Karabudak, Zümrüt, “Ariel ve Seçme Şiirler”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.14-15.]

Şadi Kocabaş; *Kuş Günlükleri* [Karademir, M.Sadi, “Kuş Günlükleri”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss. 5-6.]

Şahabettin Süleyman [Gülşen, Hacer, “II. Meşrutiyet Döneminin Sonuna Kadar Türk Edebiyatında Estetik ve Sanat”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 22.]

Şair-Şiir [Altıyaprak, Yakup, “Şiir Şairlerden Artakalan Yalan Mı?”, **Dergâh**, S.322, Aralık 2016, ss 5-6.]

Şair [Özel, Mustafa, “Şairleri Dehşete Düşürenler”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.14-15.]

Şair [Çelik, Betül Yeşil, “Çocukça Bir Merak Şair Nasıl Biridir?”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.22-23.]

Şakir Kurtulmuş; *Ölüm ve Ayna* [Akbulut, Hatice Ebrar, “Ölüm ve Aynadan Yansıyanlar”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss. 5-6.]

Şeyhi [Yeşil, Kamil, “Caize’den Borç İstemeye, Kasideden Mektupçuğa Yazarların Para ile İmtihani”, **Dergâh**, S.306, Ağustos 2015, ss. 14-17.]

Şiir [Dağ, İrfan, “Poetik Fiiller”, **Dergâh**, S.310, Aralık 2015, ss.5.6.]

Şiir [Arkan, Zeynep, “2000’li Yılların Şiir Ortamına 2015’ten Bakış”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.17.]

Şiir [Arkan, Zeynep, “Şiir Nasıl Okunur?”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.3-5.]

Şiir [Yavuz, Atakan, “Şiirin İflası ve Dilin Vaadi”, **Dergâh**, S.313, Mart 2016, ss.14.]

Şiir [Lerner, Ben, (Çev. Handan Arıkan), “Şiir Nefreti”, **Dergâh**, S.320, Ekim 2016, ss.20-21.]

Şiir ve Oryantalizm [Süphandağı, İsmail, “Şiir ve Oryantalizm”, **Dergâh**, S.326, Nisan 2017, ss.20-21.]

Şiir [Özbahçe, Osman, “Modern Şiir Süreç ve Kuram”, **Dergâh**, S.327, Mayıs 2017, ss.15.]

Şiir [Stallings, E.A, (Çev. Atakan Yavuz), “Şiire Gerek Var Mı?”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.12.]

Şiir [Özbahçe, Osman, “Kültürün Sınırı Şiir”, **Dergâh**, S.328, Haziran 2017, ss.19.]

Şiir ve Müzik [Özbahçe, Osman, “Müzik”, **Dergâh**, S.329, Temmuz 2017, ss.23.]

Şiir [Şahinkoç, Mehmet, “Mu’tedil Rüya, Mu’teriz Şiir, Muhteris Sahir”, **Dergâh**, S.330, Ağustos 2017,ss.18.]

Şiir [Yılmaz, Ercan, “Biçimler ve Biçimlerimiz”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.3-4.]

Şiir [Özbahçe, Osman, “Şiir Bir Hitaptır”, **Dergâh**, S.338, Nisan 2018, ss.15.]

Şiir [Searls, Damlan(Çev. Merve Yalçın), “Sıkı Yazmak”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018,ss.18-19.]

Şiir [Kaplan, Fahri, “Şiirin Şarabı”, **Dergâh**, S.349, Mart 2019, ss.19-20.]

Şiir [Yılmaz, Mehmet, “Şairin Epistemolojik Kaynakları ve Şiirin Bilgi Değeri”, **Dergâh**, S.350, Nisan 2019, ss.24-25.]

Şiir [Atılğan, A. Samet, “Hece Şiirine Bir Bakış”, **Dergâh**, S.352, Haziran 2019, ss.14-15.]

Şiir [Yavuz, Atakan, “Radikal Bir Zanaat Olarak Şiir”, **Dergâh**, S.356, Ekim 2019, ss.3-4.]

Şükûfe Nihal [Enginün, İnci, “Yaşantıdan Eserlere Taşan Aşk; Mektuplarıyla Faruk Nafiz ve Şükûfe Nihal”, **Dergâh**, S.377, Temmuz 2021, ss.18-20.]

Taha Toros [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Taner Sarıtaş [Ayçıl, Ali, (Taner Sarıtaş ile Sohbet) “Şiir Benden Bana Bir Yol Açar”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.16-17.]

Taner Sarıtaş; *Tedirgin Kanatlar* [Özkaya, Fatma, “Tedirgin Kanatlar”, **Dergâh**, S.363, Mayıs 2020, ss.3-4.]

Taras Şevçenko [Kuchma, Oleksandır, “Ukrayna Fikrinin Bayrağı: Taras Şevçenko”, **Dergâh**, S.336, Şubat 2018, ss. 13.]

Tevfik Fikret [Kara, Mustafa, “Benzer Olan ve Olmayan Tevfik Fikret-Mehmet Âkif”, **Dergâh**, S.305, Temmuz 2015, ss. 14-16.]

Tevfik Fikret [Uçman, Abdullah, “Ölümünün 100. Yılı Dolayısıyla Tevfik Fikret Hakkında Soruşturmayla Cevaplar”, **Dergâh**, S.310, Aralık 2015, ss.20-21.]

Tevfik Fikret [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Tevfik Fikret [Öztürk, Yakup, “Hikâyeci Tevfik Fikret”, **Dergâh**, S.368, Ekim 2020,ss. 3-4.]

Tevfik Fikret [Uçman, Abdullah, “Rıza Tevfik’in “Fikret’in Necib Ruhuna Hususi Bir Ziyaret “Şiiri Nasıl Yazıldı?” **Dergâh**, S.368, Ekim 2020, ss.26-28.]

Tevfik Fikret [Uçman, Abdullah, “Tevfik Fikret’in Trajedisi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.25-28.]

Tevfik Fikret [Yeşilyurt, Yahya, “Sıcak İklim, Buzlu Su, Yemen: Tevfik Fikret’e Bir Mektup ve Bir Vefat Haberi”, **Dergâh**, S.376, Haziran 2021, ss.30-31.]

Turgut Uyar [Arkan, Zeynep, (Bekir Tunga Uyar ile Sohbet) “Turgut Uyar’ın Bir Çalışma Odası Hatta Masası Bile Olmadı”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.12-16.]

Turgut Uyar [Ayçıl, Ali, “Abdülhak Şinasi’den Turgut Uyar’a Bir İsim Armağanı: Dünyanın En Güzel Arabistanı”, **Dergâh**, S.333, Kasım 2017, ss.13.]

Turgut Uyar [Arslan, Ahmet Duran, “Turgut Uyar’ın ‘Çok Üşümek’ Şiirinde Beden, Ruh ve Zihin Üşümesi”, **Dergâh**, S.347, Ocak 2019, ss.25.]

Uğur Derman [Kara, Mustafa, “Celal İçre Cemal Var Ömrümün Bereketi 1’e Zeyl Celal İçre Cemal Var”, **Dergâh**, S.311, Ocak 2016, ss.23.]

Ülkü Tamer [Arkan, Zeynep, “Her Şeyin, Hiçbir Şeyin Yolculuğu: Ülkü Tamer”, **Dergâh**, S.339, Mayıs 2018, ss.11.]

Victor Hugo [Güleç, İsmail, “Victor Hugo Naat Yazabilir Mi?”, **Dergâh**, S.344, Aralık 2018, ss.12-13.]

Walter G. Andrews [Güleç, İsmail, “Osmanlı Şiirinin Seattle’deki Uçbeyi: Walter G. Andrews”, **Dergâh**, S.365, Temmuz 2020, ss.24-25.]

Yağız Gönüler; *Freud’un Göremediği Rüya* [Biçer, Ayşe Nur, “Freud’un Göremediği Rüya”, **Dergâh**, S.372, Şubat 2021, ss.3-4.]

Yahya Kemal [Pustu, Yunus, “Şemsi Kuseyri’den Yahya Kemal’e Geç Kalmış Bir Çelenk”, **Dergâh**, S.317, Temmuz 2016, ss.3-4.]

Yahya Kemal [Özbahçe, Osman, “Tabu Kelime”, **Dergâh**, S.332, Ekim 2017, ss.13.]

Yahya Kemal [Enginin İnci, “Gazete Kesikleri Arasında”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.9.]

Yahya Kemal [Doğan, D. Mehmet, “Anadolu: Battalnâme, Rumeli: Saltuknâme”, **Dergâh**, S.341, Temmuz 2018, ss.18-19.]

Yahya Kemal [Koç, Mustafa, “Yahya Kemal’in İlk Mısraları, Yahya Kemal ve Şeyh Sa’deddin Efendi Arasında Müşaaare ve Üsküp Rifa’i Dergâhı”, **Dergâh**, S.343, Eylül 2018, ss.28-31.]

Yahya Kemal [Aydın, Ertuğrul, “Yahya Kemal Beyatlı’nın İspanya Yılları”, **Dergâh**, S.344, Ekim 2018, ss.24-25.]

Yahya Kemal [Enginün, İnci, “Burhaniye Anıları”, **Dergâh**, S.357, Kasım 2019, ss.19-21.]

Yahya Kemal [Uçman, Abdullah, “Hüsrev Hatemi’den Portreler Galerisi, Eriyen Mumlar”, **Dergâh**, S.360, Şubat 2020, ss.24-25.]

Yahya Kemal [Yıldırım, Tahsin, “Doktor Vart Şigaher’den Yahya Kemal’in Son Günlerine Dair Bir Tanıklık”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.22.]

Yahya Kemal [Çeker, Alper, “Yahya Kemal’in Bilinmeyen Bir Şiiri”, **Dergâh**, S.384, Şubat 2022, ss.23.]

Yalçın Armağan [Ayçıl, Ali, (Yalçın Armağan ile Sohbet) “Cumhuriyet Şiirde Özgürleşmeyi Değil Bir Başka Kalıba Geçmeyi Önerdi”, **Dergâh**, S.335, Ocak 2018, ss.16-19.]

Yılmaz Daşcıoğlu: [Korkut, Kadir, (Yılmaz Daşcıoğlu ile Sohbet) “Genç Şair Geleneğe Hesap Vere Vere Kendini Kabul Ettirir”, **Dergâh**, S.362, Nisan 2020, ss.16-18.]

Yılmaz Daşcıoğlu; *Bitmeyen Başlangıçlar* [Uçurum, Mustafa, “Şiir Üstüne Denemeler”, **Dergâh**, S.361, Mart 2020, ss.3-4.]

Yunus Emre [Kurnaz, Cemal, “Küçük Kırmızı Balık İçin”, **Dergâh**, S. 305, Temmuz 2015, ss.3-4.]

Yunus Emre [Sanin, Gülşah, “Al Çiçekle Korulanmak”, **Dergâh**, S.323, Ocak 2017, ss.3-4.]

Yunus Emre [Aytaç, Gürsel, “Beşir Ayvazoğlu ve Yunus Emre Yorumları”, **Dergâh**, S.331, Eylül 2017, ss.3-4.]

Zeynep Arkan; *Orada Merhamet Varmış* [Karaca, Hüseyin, “Merhamet Oradaysa Hala Bir Umut Vardır”, **Dergâh**, S.308, Ekim 2015, ss.3-5.]

Zeynep Arkan; *Orada Merhamet Varmış* [Arslan, Serdar, “Orada Merhamet Varmış”, **Dergâh**, S.309, Kasım 2015, ss. 3-4.]

Zeynel Beksaç [Emin, Leyla Şerif, (Zeynel Beksaç ile Sohbet) “Bizler Anadilimizi Çok Sevdik”, **Dergâh**, S.379, Eylül 2021,ss. 16-18.

KAYNAKÇA

Ana Kaynaklar

- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.301, Mart 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.302, Nisan 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 303, Mayıs 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.304, Haziran 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 305, Temmuz 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 306, Ağustos 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 307, Eylül 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 308, Ekim 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 309, Kasım 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 310, Aralık 2015.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 311, Ocak 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 312, Şubat 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 313, Mart 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 314, Nisan 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 315, Mayıs 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 316, Haziran 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 317, Temmuz 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 318, Ağustos 2016.
- Dergâh*, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 319, Eylül 2016.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 320, Ekim2016.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 321, Kasım 2016.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 322, Aralık 2016.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 323, Ocak 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 324, Şubat 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 325, Mart 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.326, Nisan 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 327, Mayıs 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 328, Haziran 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 329, Temmuz 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 330, Ağustos 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 331, Eylül 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 332, Ekim 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 333, Kasım 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 334, Aralık 2017.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 335, Ocak 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 336, Şubat 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 337, Mart 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 338, Nisan 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 339, Mayıs 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 340, Haziran 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 341, Temmuz 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 342, Ağustos 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 343, Eylül 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 344, Ekim 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 345, Kasım 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 346, Aralık 2018.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 347, Ocak 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 348, Şubat 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 349, Mart 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 350, Nisan 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 351, Mayıs 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 352, Haziran 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 353, Temmuz 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 354, Ağustos 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 355, Eylül 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 356, Ekim 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 357, Kasım 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 358, Aralık 2019.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 359, Ocak 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 360, Şubat 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 361, Mart 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.362, Nisan 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 363, Mayıs 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 364, Haziran 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S.365, Temmuz 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 366, Ağustos 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 367, Eylül 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 368, Ekim 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 369, Kasım 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 370, Aralık 2020.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 371, Ocak 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 372, Şubat 2021

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 373, Mart 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 374, Nisan 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 375, Mayıs 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 376, Haziran 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 377, Temmuz 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 378, Ağustos 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 379, Eylül 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 380, Ekim 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 381, Kasım 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 382, Aralık 2021.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 383, Ocak 2022.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 384, Şubat 2022.

Diğer Kaynaklar

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi (1990), “Dergâh Dergisi Kapak/Giriş Yazısı”, Mart, S.1, s.1.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi (1990/I), “Dergâh Dergisi, Okuyucuya Hitap Yazısı”, Mart, S.1, s. 2.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi (1990/II), “Dergâh Dergisi Sunuş Yazısı”, Nisan, S.2, s.1.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi (1998), (Mustafa Kutlu ve İsmail Kara ile Sohbet), “Dergâh’ın 100 Sayı Süren Macerası”, Haziran, S.100, ss. 24-25.

Erverdi, E. (2015). “Veda”, *Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi*, 26(310): 2.

Erverdi, E. (2022), *Sabahı Beklemeden* (1. Baskı), Dergâh Yayınları.

Gemici, M. (2020, 20 Mart). “Mustafa Kutlu’nun Dilinden İlk Sayının Hikâyesi”. <https://www.dunyabizim.com/dergi/mustafa-kutlunun-dilinden-ilk-sayinin-hikyesi-h40613.html> (Erişim Tarihi: 23.06.2023)

Kara, İ. (2016). “Dergâh’ın İlk Sayısı Çıkarken”, *Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi*, 26(311): 9-11.

Kutlu, M. (2015). “Veda”, *Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi*, 26(310): 2.

Mantu, U. (2020, 29 Haziran), “Mustafa Kutlu Röportajı”

<https://www.netyazi.com/mustafa-kutlu-roportaji/> (Erişim Tarihi: 26.06.2023)

Şimşek, E. (2023), “Dergâh Dergisi”, *Mecmua* (6. Bölüm), TRT2, Haziran 12.

Uçman, A. (1994). *TDV İslâm Ansiklopedisi*. “Dergâh” adı içinde (1. Baskı). TDV Yayınları.

EKLER

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

İsmet Özel

ÖZGÜRLÜK İÇİN ŞİİR

Şiirin özgürlüğe ihtiyacı yoktur ve fakat özgürlüğün şiire ihtiyacı vardır. Yani ortaya çıkan şiir yönelmişti eksen doğrultusunda bağlantısını kurmuşsa (şairin fırlattığı ipin ucundan birileri tutmuşsa) şiirin özgürlüğü tamdır. Şiire fazladan, şiirin dışındaki bir ortamdan özgürlük armağan edilmesine gerek yoktur. Zaten bunu yapmak mümkün de değildir. Kurtulmak için şiire girmeyiz, kurtuluş yolunu açmaz şiir. Kurtuluşa giden yola girme çabalarımız varsa, bu çabalarımız içinde şiirin bize kurtuluşa hangi anlamların saklı olduğunu verme gücünü taşıdığını görürüz. Demek ki şiir için özgürlük istemek beyhudedir; istenilecek olan özgürlük için şiirdir. Çünkü şiirin yeri ve işlevi insanların yapıtlarının muhteva kazanışındadır. Değerli olan eylemdir, ama eylemin hangi değerde olduğunu ve giderek değerli olup olmadığını öğreten şiirdir. Burjuvazi eylemlerini yürütürken şiire ihtiyacı duymadı, duymayacak. Çünkü Octavio Paz'ın dediği gibi "şiir burjuvazinin -bir sınıf olarak- sindirmede yetersiz kaldığını kanıtladığı bir besindir". Şiirle uyumlu bağlantıyı kurmada başarısız kalan eylem (ister burjuvaların eylemi olsun, ister işçilerin) insanlığın aleyhine eylemdir. Özgürlüğün özgürlük olduğunun anlaşılması için yapıtlarımızın, yöneltilerimizin şiirle bağlantısına bakarız.

Şiir yönelmişti eksen doğrultusunda eylemlerimizle bağlantısını ya ethos ağırlıklı olarak kurar veya pathos ağırlıklı olarak. Böylece kendi "arlığını" özgürlüğe açıp açmadığımızın ve eylemlerimizin özgürlüğe açılıp açılmadığının sağlamasını şiirde bulabiliriz. Eylemlerimizin şiirle bağlantısını kurmayı başarabilmişsek, bu işlem bizi ya mensubu bulunduğumuz camianın (communauté'nin) nabız vuruşuna ilgi duyanlardan biri kılar; veya bu işlem dolayısıyla aynı camiada tek insan olarak yerimizin neresi olduğunu arayanlardan biri olduğumuzu öğreniriz. Şairin suçsuz yanlışlığı şiiri ortaya çıkarır. Şair her zaman kendi sesinin değdiği kullar olduğu yanlışlığıyla harekete geçecektir. Ethos ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler milletin dinamizmine, pathos ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler de devletin dinamizmine güvendikleri için suçsuzluklarını ileri sürerler. Aldanışın sona erdiği yerde özgürlük için şiirin doğuşunu, yeniden doğuşunu görebiliriz.

Özgürlük için şiir doğacak mıdır? Bilmiyorum. Bildiğim bazı şeyler var. Önce şu: Türk şiiri Osmanlı düşünme tarzıyla kaim bir ritmi Batı dünyasıyla şöyle veya böyle ilişki kuran zihnin meşguliyet alanı içinde tüketti. Tanzimattan bugüne esrarçengiz temasın bütün inkânı, bütün hazzı, bütün azabı bitti. Şuara-yı Rûm yok. Roma'sız bir dünyaya hayıflanılan varsa hayıflanısın. Ben hayıflanmıyorum. Roma yıkıldı diye Albion, Galya, Judea, Kartaca sevinebilir. Ben sevinmiyorum. Sonra şu: Şiir dille düşünce arasındaki bağın biçimsel yükünü üzerinden atarak başarıya ulaşır. Ama önce bu yükün ağırlığının hissedilmiş olması gereklidir. Oysa Türkiye'deki yaklaşım bu bağdan bi-haber olmayı erdem sayan bir safdillikle meşbû. Ve nihayet: Şiir kendi biçiminin' bulmaz. Şiir kendi biçimini gösterir. Karakter=Karakter yani Biçim=Biçim'dir. Benim bildiklerim size anlaşılmasın gelebilir. Bu üzücü bir durum, ama daha üzücü olanı söylediklerimin size anlaşılır gelmesi halinde dahi şiirle bağlanımda değişen bir şeyin ortaya çıkmayıdır.

Şiir olsun olmasın yazılan her şeyin bir ihkak-ı hakk ve haksızlığa bir tepki olduğuna, en azından olması gerektiğine inanıyorum. Bu yüzden de kendimi kimin ne istediğini anlayamama boşluğunda hissediyorum. Bir özgürlük davası güttükleri için dilini paylaştıkları milletin sağladığı güvenlik payından yararlanan veya dinamizmine güvendikleri devletten güç devşiren şairleri farketmedeki acizimi itiraf ediyorum. Sonra şu da var: Özgürlük için şiir yoksa, şiir adına yazılanlar zalimlere birer ihşan yerine geçebilir.

BU DERGİ

Dergâh mecmuası ilk olarak 15 Nisan 1921 tarihinde yayın hayatına girdi. Milli mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde özellikle Yahya Kemal'in fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda yayımını sürdürdü. Dergi, büyük bir kısmını Dürâlfunûn Edebiyat Fakültesi'nde okuyan genç uydunların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih ve kültüre dayalı yeni bir kimlik anlayışını getiriyordu. Bu tarih, sanat ve kültür anlayışı, yerli ve millî kaynaklara dayanan, millî hayata yaşamakta olan zaman ile geçmişte arayan ve onu Türk tarih ve coğrafyasının içinde değerlendiren bir görüştü. Böylece kaybolmakta olan bütün bir şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmak isteniyordu.

Yahya Kemal'in temsil ettiği "şirde mükemmellik" ile, Ahmet Haşim'in "saf şir" fikri yeni Türk şiirinin estetiğini kuruyordu. Ayrıca dergi Anadolu'da sürdürülen ölüm-kalım savaşında başarının sırrını, ancak vassal olarak değer taşıyan sayı, ölçü, postitif ilim ve teknolojiye değil; kemiyete karşı keyfiyetin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zaferinde arıyordu.

Elitinde bulunan dergi 1921'de neşredilmiş olan *Dergâh* mecmuası ile aynı adı taşıyor. Bu ad esasen 1977 yılından itibaren yayın hayatımız içinde faaliyetini sürdüregelen *Dergâh* Yayınları a.ş. den gelmektedir; ki bu derginin yayımını da bu yayınevi yürütmektedir. Eski *Dergâh* mecmuasının uyardığı çağrışınlar, aynı adlı yeni bir dergi çıkarırken bizi rahatsız etmiyor; hatta yerli, millî ve bağsız olma bağlamında bir memnuluk bile uyandırıyor.

Yine de bizim çıkışımız aradan geçen bunca yılı da gözetenek yeni ve kendine has bir çıkıştır. Nasıl bir dergi hedeflediğimiz elinizdeki ilk sayı ile ilk örneğini vermiş bulunuyor. Gerisini zaman gösterecek.

Saygı ile.....

1

Türk edebiyatı tarihi yazmak mümkün müdür?...

Prof. Dr. Ömer Faruk Akün ile yapılan konuşma orta sayfada

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Nasyonal sosyalizm

MEHMET GENÇ

Dünyamızın çok büyük bir bölümünü altı yıl kan ve ateş içinde tutan İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden bu yana yirmi bir yıl geçti. Olay o kadar büyük, o kadar ıstıraplı ve sarsıcı olmayı, dünyamızın en ücra köşesine kadar, savaşa katılan veya katılmayan, herkesi öylesine etkilemiştir ki hâlâ bu savaşa "iyi" veya "kötü", "haklı" veya "haksız", "insani" veya "gayri insani" gibi hissi ikilemelerin ötesinde, objektif bir gözle bakılabilecek süküneti bulabilmiş değiliz. Objektif bir bakış ve yoruma erişinceye kadar yaptığımız ve yapacaklarımız ise tarihte eşi görülmemiş bu cehennemî boğuşmanın karmaşık manzaralarını tek tek ayıklayıp tahlil ettikten sonra yeniden terkip ederek zihnen anlaşılabilir bir bütün hâlinde tarihin akışı içindeki yerine koymak yerine, yeneni övmek ve yenileni suçlamaktan ya da tersini düşünmekten ıleriye geçemeyiz. Bu objektiviteye erişiminin, savaşın bir hâlâ "taraf" olarak tutan sonuçların ve kaynağındaki çatışmaların ortadan kalkması ile mümkün olacağına şüphe yoktur. Oysa savaş, bu anlamda, bitmemiştir. Savaş yalnız bu anlamda değil, kendi buukül anlamı ile de bitmemiştir. Sulh antlaşması imzalanmamıştır. Yenilenin toptekûn imhası, kayıtsız şartsız teslimi ile biten bir savaşta sulha erişilememesi insan aklına bir meydan okumadır ve sadece bir belirtidir. Altındaki mâna, yenilenlerin yenme iradesinden başka, fazla bir ortak yanlara sahip olmadıkları gerçeğidir. Bu kadar zıt kuvvetleri bir araya getiren savaşı anlamak kolay değildir. Bu zıt kuvvetlerin yakın kökü, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte kapitalizmin kaçınılmaz bir şekilde çökmenin eşiğine gelmesi ve ona kesin darbeyi indirmek üzere, gayrimüvafık olduğu şüpheli çocuğu Marksizm'in uygulama alanına çıkarak kendini belirtmesi olmuştur. Yürüyüşümüzün bugüne kadarki bölümünü kaplayan bu iki eğilim, iki savaş arası dönemde ortaya çıkan bir çeşit "uzlaştırma" denemelerini, "Faşizm" ve "Nazizm" adı altında aynileştirilerek boğmakta birleşmişlerdir. Aslında bu denemeler "uzlaştırma"yı her iki eğilimi de yok etmek anlamında almışlar veya eninde sonunda almaya mecbur olmuşlardır. Bu yok etmeyi kendi ülkelerinde başardıktan sonra, iş dışarıyı düzeltme ve "Yeni Nizam"a sokma devresine girince de savaş başlamıştır. Ve bildiğimiz veya bir türlü anlayamadığımız, kavrayamadığımız bir şekilde bitirilmiştir. Ama savaşın üstünde yükseldiği çatışma bitmemiştir. Kapitalizmin buhranı, bütün intibak çabalarına rağmen dünyamızın küçük bir bölümü dışında gereği gibi çözülmemiş. Sosyalizmin meydan okuması da olanca hızı ile devam ediyor. Çatışma Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki kadar -veya gibi- keskin hatlarıyla ortada görünmüyorsa da henüz taze ve diridir.

Devamı 24. sayfa...

BU SAYI

Bu sayımızda kapıda grisyörün yıl Mart ayında kaybettirildi; birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

Aşkın Rıyâk'ın sonu Tamas Dursak'ın kullandığı bir deşer-lerdenine kullandığı.

Yahya Kemal'in birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

Tamasın son birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

Bu sayımızda kapıda grisyörün yıl Mart ayında kaybettirildi; birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

Aşkın Rıyâk'ın sonu Tamas Dursak'ın kullandığı bir deşer-lerdenine kullandığı. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

Son sayımızda kapıda grisyörün yıl Mart ayında kaybettirildi; birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi. Mehmet Genç kapısından çıkardıkları son sayısında grisyörün birleşti Mehmet Genç'e ait bir derya bir menar yetiştirildi.

384

Meddah, Karagöz ve İbîş'teki söz sanatları Japonların geleneksel 'konuşma' tarzına benziyor

Yuzo Nagata ve Hikari Egawa ile yapılan konuşma orta sayfada

İ Ç İ N D E K İ L E R

Rumeli rüzgânı (şii)/Husrev Hâtemi	3
Son şiir (şii)/Nihat Hayri Azamat	3
Şiir kaç para eder	3
Burada kaldım (şii)/Mevlâna İdris	4
İşportacının şiirinden (şii)/Şaban Abak	4
Mürî (hikâye)/Mustafa Kutlu	5
Türk hikâyesinde yeni yönelişler	5
İntihar (şii)/Sefa Kaplan	7
Buddenbrook ve Cevdet Bey ailelerinde leşebbûs ruhu/Mustafa Özel	8
Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirinde ilk etkiler/ Necmettin Tuninay	10
Bir Türk edebiyatı tarihi yazmak mümkün müdür/ (Orta sayfa sohbeti)/Ömer Faruk Akün	12
Zill-i hayal'in esrarı/Mustafa Tahralı	14
Dil, mecaz, sembol/Beşir Ayvazoglu	16
Gazûb bir şairi anarak/D. Mehmet Doğan	17
Hoş Sadat'ın önsözü	19
Klasik masaldan sanat masalına/M. Ruhi Şirin	20
Ulusal sinemanın neresindeyiz/Halil Refik	21
Osmanlı devleti laiklik çemberinden geçer mi/ İsmail Kara	22
Hamdi Bey'i nasıl tanıdım	23

O K U Y U C U M E K T U P L A R I

Muhterem okuyucular,

Dergâh'ın bu köşesinde sizlerden gelen mektupları yayımlayacağız. Ancak bu ilk sayımızda affınıza sığınarak bazı açıklamalarda bulunmak üzere sütunlarınıza konuk olduk.

Dergâh, gördüğünüz üzere hacmi küçük, mütevazı bir dergi. Esas itibarı ile edebî verimleri (şiir, hikâye, deneme, tahlil vb.) öne almak istiyor. Biz bir edebiyat dergisinin öncelikle yayımlayacağı şiirler, hikâyeler vb.'nin kalitesi ile ayakta durabileceğine, bir varlık göstereceğine inanıyoruz.

Dergâh'ta yayımlanacak yazıların akademik üslupta olmaktan çok, edebî tat verebilen deneme tavrını sürdürmesini; açık ve anlaşılır bir ifade taşımasını arzu ediyoruz.

Bu derginin sayfaları herkese açıktır. Edebî verim ve yazıların seçiminde tek bir ölçümüz olacaktır: *Seviye*.

Yayımlanacak yazıların dergi sayfaları ile mütenezip bir hacimde olmasını diliyoruz. Böylece yazıların belli sayfalarda başlayıp ve bitmesi sağlanacaktır. Bunun bir okuma kolaylığı getireceğini, dergiye kendine has bir yapı kazandıracağını umuyoruz. Gerçi bu ilk sayımızda sayfalardan taşan yazılar olmadı değil. Bunu da ilk sayının bir nazarıyla olarak görmenizi rica ederiz.

Derkenar sütunları bir buçuk daktilo sayfası yazı almaktadır. Normal dergi sayfası ise iki buçuk, üç daktilo sayfası barındırıyor. Derginin belli bir yazı kadrosu olmasını istedik. Bu sayfalar ve sütunlar dergi ile sıcak bir ilişki kurabilen ve yazmak isteyen herkese açıktır.

Türkçesi sütunu dilimizin "Güzel Türkçe" kavranı çerçevesinde işlenmesini, dil tartışmalarına girmeksizin bu özelliğin yansıtılmasını amaçlıyor.

Satıraraları sütununu ilk sayıda açamadık. Bundan böyle yayımlanacak sayılarımızda böyle bir sütunumuz olacak. Burada kitap kurdu olan okurların "okuma notları" nı kısa tutulan paragraflar ve konular çerçevesinde yansıtmak istiyoruz.

Müzik sütunu ise İbnülemin Mahmut Kemal İnâl'ın ünlü "İloş sada" kitabının "önsöz" ü ile açıldı. Esasen burada kendi müziğimizin içinde bulunduğu durumu tartışmak istiyoruz. *Müzik* sütununda bundan böyle "Münir Nureddin" başlıklı bir yazı yer alabileceği gibi "Muazzaz Abacı" veya "Barış Manço" başlıklı bir yazı da yer alabilir; dahası "arabesk" meselesi işlenebilir.

Şehir, mimari, sinema, tiyatro, bilim, felsefe vb. gibi çeşitli konularda iki-üç sayfalık deneme yazılarına hemen her sayfada yer verebiliriz.

Bütün bu açıklamaları okuyucuların dergiye yazarak katılımını sağlamak için yapıyoruz.

Okuyucu mektupları, bu sütunlarda hacimleri ve getirdikleri meseleler gözönünde tutularak bütünü ile, bazan da kısmen yayımlanabilecektir. Getirilen tutarlı tenkidler bu sütunlardan dergi sayfalarına da sıçrayabilir.

Ayrıca burada bazı özel ilanlar yapabileceğimizi de duyuruyoruz. Bunlar özellikle kitap istek ilanları ile bilgi alış-verişini sağlayacak küçük ilanlar olacaktır.

Mesalâ: "Bir takım Kâmus-ı âlam arıyorum. Adres. Telefon numarası" veya "Gurur etme libâs-ı fahr ile ömrüm cihandır bu / Kabâ-yı cismîni kor bunda herkes câmekândır bu "beyti kimindir?" vb. gibi.

Son olarak gönderilen yazı ve mektupların yayımı için herhangi bir taahhüde giremeyeceğimizi belirtmek isteriz. Bunda hem sayfa adedimizin mahdud oluşu, hem de bunların büyük bir yekûna ulaşması engel teşkil etmektedir.

Yeni sayılarda yeniden buluşmak üzere Allah'a emanet olunuz.

DERGÂH

DERGÂH
EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Aylık
edebiyat, sanat, kültür
dergisi

Cilt: I ■ Sayı: 1

M A R T 1 9 9 0

Sahibi: Dergâh Yayınları a.ş. adına Ezel Erverdi Yazı İşleri: Mustafa Kutlu/Adare ve yazışma adresi: Peykhane cad. Cami sok. 57/1 34490 Çemberlitaş/İstanbul/ Tel: 5161262 5160047 / P.K. 1240 İstanbul/ Dizgi-baskı: Emek Gazete ve Matbaacılık Ltd. Şti.
Baskı tarihi: 27.2.1990

Abone ve satış yeri: Ülke Yayın Haber Tic. Ltd. Şti. Ankara cad. Uygur Han. Nu: 41 Dar sokak. Sirkeci/İstanbul/Posta çekti nu: Ülke 147184/Abone bedeli: Yıllık 30.000 TL. Yurt dışı 60.000 TL./İrtibat büroları: Ankara: Ülke Kitabevi (Fatih Gökdağ) Tuna cad. Türk-İş pasajı Nu: 3 Yenışehir Tel: 1324946/ Erzurum: Ülke Kitabevi (Muammer Çelik) Cumhuriyet cad. Nu: 14. Tel: 16710/Bursa: Dergâh Kitabevi (Cahit Çallak) Atatürk cad. 75/10 Osmanlı pasajı zemin kat.

* Dergiye gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.

2000'li yılların şiir ortamına 2015'ten bakış

ZEYNEP ARKAN

2000'li yılların şiirine ve şiir ortamına dair özellikle ilk on yılı esas alarak yapılmış eleştiriler ve yorumlar belki biraz düşündürücü fakat yeterli olmaktan uzaktır. Şiirin içine doğduğu toplum "milenyum" diye adlandırılan tarihsel gelişmeyi gündelik hayatta sıfır etkisiyle yaşarken; dilbilimcilerin ortaya attığı "milenyum" kelimesinin doğası gereği çok kısa ömürlü olacağı kehaneti gerçekleşmişti. 2000'li yıllar, ilk on yıl ve sonrası şeklinde değerlendirilecek olursak ilk on yılın son derece hareketli ve şiire dair yaklaşımların zenginliğiyle geçtiğini söyleyebiliriz. Şiire dair her türlü kullanışlı veya kullanışsız kavram, çeşitli saflara ayrılarak yerini buldu da denilebilir. Ortak bir söylemi yeniden ürettiyormuş gibi görünen ve üretilen şiirin yanı sıra konvansiyonel ve genel beğeni dayatmalarını içeren şiire "karşı duran" üretimler de bu dönemde açığa çıktı. Yenilik iddiasındaki her girişim gibi, eleştirel yanını güçlü tutmaya çalışan dergiler bu üretimlere hız kattı. Otoriter perdeden yayılan ve otoriter perdeyi yırtmaya çalışan olmak üzere iki tür refleks öne çıktı: 2000'li yılların şiirinde, ilk elden "geleneksel" ile "deneyisel", etraflıca bakıldığında 'Lirik, Epik, Deneyisel, Görsel şiir'in mücadelesi birçok sesin farklı yankılanışı biçiminde döngüye girdi. Hedef güderek bilinçli bir şiirsel çabaya dönüşmesi beklenen manifestolar da bu dönemde çeşitlilik kazandı. Şiirin ölmediğini hissetme imkânı olarak öncelikle dergiler, basılan şiir kitapları, dolaylı olarak yıllıklar ve daha sonra şiirin işaret fişiği olan manifestolar sıralanabilir. Şiir, yerine geçmek istediği şeye yaklaştığında şiir olmaktan çıkacağından şiirin dik-katlı tutumu zihnini açık ve uyanık, şiirini ise diri tutacaktır. Bir "icadın icadı" olarak manifestoların, gösterdiği itaatsizlik oranında ciddiye alabiliriz. Düzen karşısında itaatsizlik, yeni bir düzen önerisi gerektirdiğinde inandırıcılığı kaybeder. Şiir için de geçerli olan, "şiirsel baba" ile "tehditkâr oğul" arasındaki kavga'nın "taht" hakkında olup olmadığıdır. Şiirsel gelenek, ortak tecrübenin açtığı alan anlamına da geldiğinden şiirde yenilik bireyin (şairin) tecrübesinin açtığı alan biçiminde ifade edilebilir. Bu yönüyle manifestolar ilgi çekicidir. Şairin tecrübesi (vaadi) kadar adını da yaşatır. Şair manifestosunda şiir ortamının karışık ve karanlık anlarını suistimal de edebilir, bertaraf da. İhtişam ve Yarar arasındaki kadim savaşın tercih gerektiren acımasızlığında şair ihtişamı manifestosunda, umulan (manifesto sebebiyle umulan) yararı şiirinde açığa çıkarabilir. Bu yüzden manifesto ve şiir arasındaki mesafe yer yer ihtişam ile yarar arasındaki mesafe kadar büyüktür. Yeri gelmişken 2003'te Baki Ayhan T. tarafından *Budala* dergisinde yayımlanan "Soylu Yenilikçi Şiir'i, Yücel Kayıran'ın "Felsefi Şiir'i" (*Varlık*, 2004), Efe Murad-Cem Kurtuluş'a ait "Madde Akım Manifestosu" (2004), Ahmet Güntan'ın 2005 yılında *Kitaplık* dergisinde yayımlanan "Parçalı Ham Manifestosu", Hayriye Ünal'ın bugüne bir kitap halinde taşıdığı (*Eğitkeni Özgürlük*, Hece yay.) "Çok sesli Şiir'i" söylerken; biraz daha geriye bakınca Mustafa

Akar-İsmail Kılıçarslan'ın "Koma Şiir"ini, İbrahim Tenekeci'nin "Minör Şiir"ini analım. 1997'de tohumu atılıp günümüze kadar süreç halinde devam eden "Neo-Epik Şiir" de bu döneme dahil edilebilir. Şair şiirini kendi kontrolü dışında gelişen pek çok unsurun etkisi altında yazar. Bu sebeple şiirin ortaya çıktığı tarihsel ve sosyolojik yapıyı gözden kaçırmamak önem arz eder. Şiirin bir süreç içerisinde sıkışık kalma durumunu siyasi ve sosyolojik gelişmelerden ayrı değerlendirmek bu yüzden gereklidir. 2000'li yılların şiire hatta şiirsel bilgiye ulaşma yollarının çokluğu (sezgisel, saymaca, deney...) kanaatimizce nasıl destekleniyorsa, içinde bulunduğumuz dönem itibarıyla de bu bilgileri sabit kalma dürtüsü hâkimdir. Bu sabitlik muhakkak ki sınırlayıcıdır. Tereddütlü genç şair için düzenin ihtişamına son vermek imkânsız görünecektir. İşlevsel bulunan yönüyle bu düzen savunulacak ve genç şair için kabul salonunda böylece yer açılmış olacaktır.

2000 kuşağı ne söyledi, ne söylüyor?

Şiirde Kuşak meselesi şiir tarihi oyununun ham-maddelerinden biridir. Şairler şiir hakkında konuşurken "kuşak" kelimesi belirleyici olmaz, ekmeği yerken unu hissetmemek gibidir. Kuşak meselesi "şair"i belli kategorilerde değerlendirebilmeyi kolaylaştırdığı için bahis konusu edilir. T.S. Eliot her ne kadar şaire 20 yıl süre tanımış olsa da, şairi ilk on yılı içerisinde değerlendirmek ve kategorize bu şekilde dahil etmek, ustalık eserini bu on yıllık dilim içerisinde verdiğini kabul etmek yaygın bir kabuldür. 2000-2010 yıllarından söz etmek de 2000 Kuşağı etkisini 2005 yılında göstermeye başlamıştır. *Heves Dergisi* çatısında bir araya gelmiş şair ve eleştirmenler bu etkiye büyük payı olan isimlerdir. Mehmet Öztekin ve Ali Özgür Özkarar yönetiminde Adana merkezli yayımlanan dergi lirik, epik, deneyisel, görsel gibi şiirsel türlerle kapı açmıştır. Edebiyatın yaygın tanımında kullanılan "duvara kapı çizip sonra o kapıdan içeri girmek" cesaretini kapsayan bir kapı açmak şeklinde de yorumlanabilir. 2000 Kuşağı'nın belirgin özelliği bireysel özellikler taşımasıdır. Şiirinin sınırlarını kendisi çizmiş olan şairler şiirsel "başarı"nın ilk yolunun kabul edilip onaylanan şiir tarzı olduğu dayatmasını kabul etmemiş görünmektedir. Bu yönüyle 2000 Kuşağı şairleri şiirde bireyselliğin alanını genişlettiler. Bir tavrı ne kadar tutkulu görünürse o kadar hoşgörüsüzlük doğuracağı için bireyselliğini tutkuya sahiplenilen isimler bir süre köşesine çekilip susan isimler olacaktır zamanla. Tersi de mümkün. Mevcut fikir birliğine gösterilen uyum ve uyumsuzluğun belirlediği çeşitli onay mekanizmaları vardır. Şiirde genç şair, şiir yoluyla içine adım atacağı "dünya"ya öncelikle kabul için uyum, şiiri içimse uyumsuzluk göstermek zorunda kalabilir. Genç şair iki farklı ucu temsilen geleneksel ve deneyisel şekilde ayrabileceğimiz bu iki karşıt

görüşün çapraz ateşinde deneyelden bahsetmesi gerektiğinde "kendimi yakın bulsam da..." ifadesini gerekli görür. Geleneksel şiir yazdığında ise af dileyen bir tavır takınması gerektirecek ortamlardan uzak durması sağlanır. Bu ortamlar şiir dergileri dahi olsa. Bir süreç olarak ele alındığında şiirin, şairin karanlık tünele girmesine fırsat vermeyecek bir şiir ortamında olması idealize edilir. Fakat iletişim biçimini de egemen olan belirlediği için ferah, adil bir ortam, sürdürülebilir iyilik ve iyi ilişkiler sadece ideal olarak kalmaktadır.

2000'lerden Bugünlere Gelen Etkiler

- * Şiiriyet (Bu metinde Şiiriyet, *Kötü Lirik* şeklinde özetlenebilir) hükümlerini bitmiştir. Şiirin kitsch etkileyciliği sarılıp, sahih etkiler önem kazanmıştır. Tarihsel ortaklık, kültürel ortaklık durumunun biraz daha önüne geçmiştir. Bireysel, özgün ve yenilik hissi tazeleyen şairler şiir yazarken birbirlerine konu, biçim, bütünlük vb. meselelerde cesaret vermiştir. 2000 Kuşağı şairinin kendini ve kuşağını geliştirici girişimleri karşı cesur tavrı geçmiş içerisinde fark edilmese de günümüz itibarıyla anılmayı hak eder.
- * Sosyal Medya hükümlerini olmayan son kuşaktır 2000 Kuşağı şairleri. Editör-Şair, Şair-Şair ilişkilerini belirleyen kısıtlar e-mail gruplarında, blog'larda hatta daha minimal ölçüde imkânlarla daha yavaş yürümekteydi. Günümüzde bu yürüme her alanda olduğu gibi şiir merkezli iletişimde de çok hızlanmış durumda. Sosyal Medya'nın 2015 şiirine katkısı şahsiliğin içeren bir fikriyatla çok olumsuzdur. Öfkesini, reddiyesini, vakitini, aşkını, acısını sürekli farklı mecralara aktaran bir şairin şiiri örselenir, ayağı tokezler, hakiki şeyler yapmaya yönelik inancı ve şevki zarar görmüştür. Çünkü sürekli bir "algı"yı beslemektedir.
- * 2000'li yıllarda "Kadın Şair" meselesi o kadar çok konuşuldu ki 15 yıl sonra konuşulacak tek kelime kalmadı. Bu sebeple beş-on yıl öncesine ait söyleşilerde "Kadın Şair Olur mu?" şeklinde kurulmuş kadim soru tedavülden kaldırıldı. Hâlen bu soruyu sormaya devam edenlerin şiire ve 2000'li şiirine dair bir bilgiye sahip olmadıkları düşünülebilir.
- * Antolojiler 2000'ler öncesine nispetle daha etkili bir alan oluşturdular. Ortaya çıkan çeşitlilik birçok alanda bölünmeye yol açsa da genel eğilim: seçici şairi, editörü ve okuru mutlu etme amacını başarmış olması.
- * 80 Kuşağı'ndan bazı isimlerin (Ahmet Güntan, Osman Konuk, Necmi Zekâ gibi) şiire "şiirsel baba" ihtişamıyla dönüşlerinin, 2000 Kuşağı şairleri ile yani "tehditkâr çocuklar" ile uyum içinde kaldıkları yerden devam etmelerine imkân sağladığı görülmüştür.
- * Manifestolar: "Boş Çıkış Manifestoları" adlı bir dosya yapacak kadar boş çıkmış manifestolar içeriyor olması 2000'li şiirinin hareketliliğinin ispatıdır. Burası belki de başka bir yazının temel konusudur.

“Her nisan bir yaş daha genç, her bahar biraz daha âşık”

Orhan Veli

AHMET DURAN ARSLAN

Kimi zaman Mehmet Ali Sel oldu, kimi zaman Adil Hanlı, kimi zaman ise “Veli’nin oğlu bir fakir Orhan Veli”. Zaman herkes gibi onun da düşünce dünyasını, gündelik ve edebî hayata bakışını değiştirdi. Tanıklık ettiği, deneyimlediği şeyler tercihlerini şekillendirdi. Zira otuz altı yıllık kısa ömrüne (1914-1950) iki dünya savaşı sığdırdı. Edebi anlamda da tabiri caizse “pek yerinde durmadı”, sürekli arayış içindeydi, varmak değil yolda olmakta onu cezbeden!

1930’ların ortasında yazdığı ilk şiirlerinde Baudelaire, Verlaine, Rimbaud gibi Sembolist şairlerin etkisindeydi. Bu dönemlerde hece ölçüsüne dayanan, kafiye ve redifi gözetken şiirler kaleme aldı. Ardından Andre Breton, Paul Eluard gibi sürrealist şairleri izleyerek vezne, kafiye, söz sanatlarına sirtını döndü ve serbest şiire yöneldi. 1933’te Ankara Lisesi’nde tanıştığı Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile birlikte *Garip*’i (1941) çıkardı. Bir manifesto sayılabilecek önsözde okura şöyle seslendi: “Bu kitap sizi alışılmış şeylerden şüpheye davet edecektir” (2017a, s. 105). Şairin bahsettiği “alışılmış şeylerden” biri de muhtelif epistemik çevreler tarafından kabul edilen şiirsel normlardı. *Garip* “yapıtı temelinden değiştirmek” (2017b, s. 22) niyetindeydi. En başta müreffeh sınıfa, ardından geleneğe, vezne, kafiye, söz sanatlarına, şairaneliğe, türlerarasılığa, “mısracı zihniyet”e, parçalı yapıları karşı çıktı. Orhan Okay’ın belirttiği gibi “Orhan Veli şiir hakkında daha çok negatif tariflere gitti. Yani şiirin ne olduğunu değil ne olmadığını söyle[di]” (2018, s. 35). Bununla birlikte sıradan/gündelik insanı, anı, bütünlüğü, serbestliği/sınırsızlığı, bilinçaltını, otomatizmi, çocukluğu, oyunu, safiyeti, yalnlığı, içtenliği önemsemi. *Garip* mevcut şiirsel alışkanlıklara hiç benzemiyordu; farklıydı, tuhaftı, “garip”ti. Yalçın Armağan bahsi geçen “garip”liği şöyle betimler: “Garip’in ilk örneklerinin okurda şaşkınlık yaratması bir yana, ilk örneklerin şiir olup olmadığına dair kuşkuların dile getirilmesi, Garip’in Türkiye’de şiir adına kabul edilmiş bütün şiir anlayışlarının dışına çıktığının kanıtıdır” (2014, s. 110).

Garip şiirine yönelik birbirinden çok farklı değerlendirmeler ve eleştiriler söz konusudur. Nitekim Nurullah Ataç ve Sabahattin Eyüboğlu

gibi isimler Garip’e sahip çıkarken Selahattin Hilav onu “basit ve duygusal bir halkçılık eğitimi”, Behçet Necatigil ise “edebiyatsız edebiyat” olarak niteler. En sert eleştirilerden biri de Orhan Okay’dan gelir: “[Orhan Veli] zembem kuyusunu kirlenmenin yolunu aramıştır” (2018, s. 35). Cemal Süreya ise daha orta yolcu bir güzergâh izler: “Ahmet Muhip Dıranas, A. H. Tanpınar ortaya çok güzel yapıtlar koydular, ama ne kendi günlerinde ne de daha sonra bir işlevleri oldu. Buna karşılık Orhan Veli’nin büyük bir yapıtı yoktur, ama büyük bir işlevi vardır” (aktaran Erbaş, 2012, s. 205). Orhan Veli, manifestonun yayımlandığı dönemde daha nice eleştirilere göğüs gerer. Ancak zamanla manifestoda ateşli bir şekilde savunduğu kimi düşüncelerinden uzaklaşır. Bu durumu şöyle özetler: “Şiirdeki garip mefhumu üzerinde bugün bir yazı yazmağa kalksam herhâlde aynı şeyleri yazmam. Ama, bundan dolayı beni kim haksız bulabilir? Onları beş sene evvel yazmıştım. Beş sene sonra da aynı şeyleri söyleyecek olduktan sonra ne diye yaşadım? O günden ölseydim olmaz mıydı?” (2017b, s. 17-18). Kimilerine “garip” gelse de Orhan Veli çelişkiden çekinmeyen, hatta tam tersine ondan beslenen bir şairdir. Nitekim şiirinin çelişkiden doğduğunu düşünüp düşüncenin gelişimine ve evrimine inanır.

Orhan Veli’nin birçok şiiri hareketten, seyirden, yolculuktan yanadır. Nitekim “gitmek”, “çıkma” gibi eylemler onun şiirlerinde “özgürlük”ün gösterenleri olarak hüsnükabul görür:

“Şimdi evime girsem bile
Biraz sonra çıkabilirim
Mademki bu esvaplarla bu ayakta benim
Ve mademki sokaklar kimsenin değil.” (s. 51)

İsteddiği zaman evden çıkıp sokağa gidebilme özgürlüğü, daha doğrusu bu özgürlüğün düşüncesi bile cezbedicidir. Birkaç parça giysi, bir çift ayakkabı ve sokak belki de özgürlüğün en yalın ama aynı zamanda en güçlü tanımlarından biridir. Eve, içeriye dair olumsuz bir tavır takınılmasa da burada şiir öznesinin gönlünün dışarıdan, sokaktan yana olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan sokakların sahipsiz

olmasına yapılan vurgu da önemlidir. Çünkü mülkiyet, sınır çeker! İnsanla insan, insanla doğa arasına koyduğu mesafeyle onları birbirinden uzaklaştırır. Birçok mülkteki “GİRİLMEZ”, “YASAKTIR” gibi olumsuz emir cümleleri akla getirildiğinde şiirde bahsedilen “mülkiyetin sınırlayıcılığı meselesi” daha aşikâr hâle gelir. Şairin “Hürriyete Doğru” şiirindeki aşağıdaki dizeler de bu bağlamda dikkat çekicidir:

“Heeeey!
Ne duruyorsun be, at kendini denize;
Geride bekliyenin varmış, aldırma;
Görmüyor musun, her yanda hürriyet;
Yelken ol, kürek ol, dümen ol, balık ol, su ol;
Git gidebildiğin yere.” (s. 117)

Şiirin en vurucu dizesi sona saklanmış gibidir: “Git gidebildiğin yere”. Şiir öznesi okura tüm samimiyeti ve babacan tavrıyla seslenip ondan harekete geçmesini ister. Risk alıp yola çıkmadığı takdirde anlatacak hikâyesinin de olamayacağını ima eder. Tüm bağlayıcı, sınırlayıcı düşüncelerden sıyrılarak bir çılgınlık yapmasını ister adeta. Çünkü “[k]alıpları kırmanın ürktüğü de olsa insana hayatıyet :atan bir yanı vardır” (Geçtan 2016, s. 8). Bir önceki şiirde olduğu gibi özgürlüğü uzakta aramamak ya da onun bulunmaz olduğunu düşünmemek gerektiği burada da tekrarlanır. Görmeyi bilenler için özgürlük her yerdedir; önemli olan onu görmeye, onu bilmeye hevesli olmaktır. Yine “Gün Olur” şiiri de “gitmek” ile “özgürlük”ün eş değer görüldüğü metinlerden biridir:

“Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.
[...]
Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur, başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...” (s. 113)

“Alıp başını gitmek” konfor alanının, düzenin, normların dışına çıkmak demektir. Dolayısıyla biraz “delice” bir tarafı vardır ama insana yaşadığını duyursatır. Hayatın her evresini, yatma-kalkma-yemek yeme saatlerini dahi düzenleyen, hâliyle insanı “zincirleyerek” istediği gibi yaşamaktan alıkoyan tüm sistem-

lere başkaldırı vardır bu dizelerde. Şiir öznesi zincirleri kırıp özgürlüğe yelken açmak için doğayı işaret eder. Kuşları takip ederek denize, güneşe, adalara doğru hesapsızca yol almayı önerir. Ona göre "deli gibi" olmak gerekir bazen, yani tüm zihinsel kelepçeleri kırarak hayatın akışına kendini bırakmak. Bu yüzden özgürlüğü biraz da delilikte, çılgınlıkta, aylıklıkta görür. Şair için özgürlük, yaşama meftun olmaktır, doğanın sunduğu hazineler karşısında coşkuyla kendinden geçmektir: "Deli eder insanı bu dünya/Bu gece, bu yıldızlar, bu koku/Bu tepeden turnağa çiçek açmış ağaç" (s. 70) ya da "Ben ki her nisan bir yaş daha genç/Her bahar biraz daha aşığım" (s. 48). Hayata, tabiata duyulan hayranlığın, onun nimetleri karşısındaki büyülenmenin dile getirildiği bu dizeler, şairin "Açsam Rüzgâra" şiirindeki şu dizelerle akrabadır bir bakıma:

"Ne hoş, ey güzel Tanrım, ne hoş
Maviliklerde sefer etmek!
Bir sahilden çözülp gitmek
Düşünceler gibi başıboş.

Açsam rüzgâra yelkenimi;
Dolaşsam ben de deniz deniz
Ve bir sabah vakti, kimsesiz
Bir limanda bulsam kendimi.
[...]
Versem kendimi bütün bütün
Bir yelkenli olup engine;
Kansam bir an güzelliğine
Kuşlar gibi serseri ömrün." (s. 164-165)

Şiirdeki kelime tercihleri dikkat çekicidir: "kuşlar", "mavilikler", "deniz", "liman", "sahil", "rüzgâr", "yelken", "sefer etmek", "çözülp gitmek", "başıboş". Tüm bu kelime örgüsünün dile getirdiği, işaret ettiği şey son dizedeki "serseri ömür" tamlamasıdır. Şairin poetikasında geniş yer kaplayan bu tamlamada negatif bir estetik gizlidir. Sosyo-kültürel normlar açısından çok da parlak çağrışımları olmayan yersiz yurtsuzluk, başıboşluk, avarelik hâli ya da nam-ı diğer "serseri ömür", şair için özgürlük ve yaşama tutkusuna karşılık gelir. Şair bu anlamda doğanın çocukları olan kuşları ve balıkları kıskanır. Onların evlerine, yani gökyüzü ve denize her an konuk olmak ister. Hem de oturdukça oturması gelen, bir türlü kalkmak bilmeyen, delice bir konuk... Bu bağlamda şairin meşhur "Güzel Havalarda" şiirini de anmak gerekir:

"Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tüttüne böyle havada alıştım,
Böyle havada âşık oldum;

Kıtası: . I. Tb. IV. Bl.

Okur

Yaka No. :... 1245....

Adı ve Soyadı: . Orhan.

Kanık

Vesikanın verildiği

tarikh: 18.10.194

Amir'in imzası

Orhan

Eve eklemek ve tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti." (s. 57)

Şiir öznesinin aklını başından alan "güzel havalarda", özgürce yaşama tutkusunun naif bir portresi mahiyetindedir. Dışarıya, doğaya çıkıp havayı dilediğince teneffüs etmek, en kestirme özgürlük yollarından biri olarak betimlenir. "Eve eklemek ve tuz götürmeyi unutmak" ifadesi ise bir anlamda sorumluluklardan, sınırlardan soyutlanmak demektir. Ancak bu soyutlanma hâlinde âşıklık için zemin ve zaman müsait hâle gelir. Benzer şekilde şiirdeki memuriyet-edebiyat karşıtlığı da önemlidir. Buna göre memuriyet, edebî üretimin önünde büyük bir engel

teşkil eder; şiir ancak onunla bağları koparıncaya yeniden yeşermeye imkân bulur. Kendini doğanın sahibi değil bir parçası, bir çocuğu ya da en azından bir konuğu olarak gören, onunla temasa geçtiğinde adeta mest olan özgür bir ruhtur Orhan Veli. Bazen "aylak", bazen "çılgın", çoğunlukla da "delice" bir ruh... ■

* Ahmet Duran Arslan, Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
† Alıntı yapılan şiirler, Orhan Veli'nin *Bütün Şiirleri* (İstanbul: YKY, 2017) kitabında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

Armağan, Yalçın (2014). *İmkânsız Özerklik: Türk Şiirinde Modernizm*. İstanbul: İletişim.
Erbaş, Şükü (2012). *İnsanın Acısını İnsan Alır*. İstanbul: Kırmızı Kedi.
Geçtan, Engin (2016). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis.
Okay, M. Orhan (2018). *Poetika Dersleri*. İstanbul: Dergâh.
Orhan Veli (2017a). *Sakin Şaşırma*. İstanbul: YKY.
Orhan Veli (2017b). *Bütün Şiirleri*. İstanbul: YKY.

Muhammed Bircan

KALP KIRIĞI

Şimdilerde her an şuan gibi
Umudun kaynağını buldun
Solgun notalar çaldın orada
Uzak bile değildi uzaklar sana
Her yer hiçbir yer içindeydi
En sevdiğin yağmur yağıyor gökten
Gök eriyor, mavi damlalar akıtıyor
Bir çiçek gibi açıyor hava
Bir zambak gibi açıyor hava
Ölesiye ölüyorsun
Kalp kırığı kaynamaz
Biliyorsun

Şiir benden bana bir yol açar

Söyleşi: Ali Ayçil

■ Sevgili Taner Sarıtaş, ilk şiir kitabınız *'Tedirgin Kanatlar'* okuyucularla buluştu. Ama dergi takip eden okuyucular sizi uzun zamandır başta *'Dergâh'* olmak üzere dergilerde yayımlanan şiirlerinizden tanıyor. İsterseniz şiire başlama ve ilk şiirlerinizi yayımlama serüveninizden girelim sohbet. Nasıl oldu?

Şiir yazmaya başlamam, ilk şiirim yayımlanmasından çok önceye dayanır. Ortaokul yıllarımda yazdığım bir şiiri –ya da geriye dönüp baktığımda şiir sandığım şeyi mi demeliyim artık– epeyce bir süre cebimde taşıdığım bugün dahi iyi hatırlıyorum. Belki de Türkçe ders kitabında okuduğum şiirlerin etkisiyle böyle bir şey kalkmıştı. Biraz da mizacımdan kaynaklıdır. Arada bir durur, uzun uzun kendi içime bakarım. Çoğu defa anlattığım şey kendimedir. Hâlâ da böyledir. Şiir benden bana bir yol açar. Severim o yolda yürüyüşlere çıkmayı. Bu sevgidir ki beni şiirin peşine düşürmüştür. O gün bugündür şiirle yakınlığım artarak devam etmiştir. Şiirleri yayımlama serüvenimse öyle pek maceraleli değil. Tokat'ta doğmuş büyümüş, üniversiteyi Samsun'da okumuştum. Sonraki durağım İstanbul oldu. Taşradan İstanbul'a taşınma başlarda belki biraz bocaladım. Bu bocalamada büyük pay, taşradan İstanbul'a gelişim miydi yoksa yalnızlığım mıydı bilemiyorum. Bildiğim bir şey varsa bu durum beni ve dolayısıyla şiirimi etkilemiştir. Burada, edebiyat, ikinci bir yaşam alanı oldu benim için diyebilirim. Daha çok ve ciddi okudum, daha sıkı şekilde takip ettim dergileri. Yazdıklarımı da az çok şekillenmeye başladı ve onları bir dergiye göndermek istedim.

TANER SARITAŞ. 1991 yılında Tokat'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini doğduğu şehirde tamamladı. 19 Mayıs Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul'a Türkçe öğretmeni olarak atandı ve bu şehirde beş yıl görev yaptı. Şiir ve yazıları başta *Dergâh* dergisi olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. Arkadaşlarıyla birlikte on beş sayı devam eden *Tahrir* dergisini çıkardı. Hâlen memleketi Tokat'ta öğretmenliğe devam ediyor. **ESERLERİ:** *Tedirgin Kanatlar* (2019).

Böylece *Dergâh*'a gönderdim. Mustafa Kutlu, gönderdiğim şiirlerle ilgili olarak bana bir dönüş yaptı. Bu benim için çok önemliydi. Derginin 300. sayısında bir şiirim yayımlandı. Bir anlamda trafiğe çıkabilmek için eliye tırtım almıştım. *Dergâh* ile böylece bir ünsiyet kurdum. O ünsiyet sonrasında da şiirlerimi *Dergâh* dergisine göndermeye devam ettim. Mustafa Kutlu, dergiye Ali Ayçil'e devrettikten sonra da bu böyle sürüp gitti.

■ Kitabınız *'Tedirgin Kanatlar'* ismini verdiniz. Bana bir şiirin ilk şiir kitabını okurla buluşturmanın tedirginliği olarak mı kabul edelim yoksa başka çağrışımları da var mı sizde?

Bu, yalnızca bir şiirin ilk kitabını okurla buluşturmanın tedirginliği değil elbette. Genel bir tedirginlik hâli. Dünyada bulunmanın, gurbette yaşamın tedirginliği. Bu tedirginlik kitabın genel havasına da sinmiştir. Ahmet Murat'ın "Anlamli Tedirginlik" adında bir yazısı var. Orada şöyle diyor, çok hoşuma gittiği: "Ve elbette dünyanın bir gurbet olarak kabulünün yolu, dünyada tedirgin olmaktan geçer." Yine Hazreti Ebubekir'in şöyle söylediği nakledilir: "Gökten bir ses duysam ki 'tüm insanlar cennete olacak bir kişi cehennemde' diye, korkarım ki cehenneme gidecek o bir kişi ben miyim. Yine 'tüm insanlar cehennemde olacak bir kişi cennete' denilse, ümid ederim ki acaba cennete gidecek o bir kişi ben miyim..." Yani korku ve umut arasında olmak... Bu da bir tedirginlik hâlidir. Yolum sonunda biri, yine biz bekliyoruz. Kendimize nasıl bir kavuşum anımız olacak? Aynada kendimizi net bir biçimde görmeye katlanabilecek miyiz? Bunu ömründe bir defa olsun düşünen insanın kanatları tedirginler. Ayrıca kitap dosyasına çalışırken şiirlerin genel atmosferi içinde şunu fark ettim: Şiirlerde "yürümek" eylemi de sıkça geçiyor. Yürümek, benim için bir anlamda yaşamak demektir. Ömür yürüyüşü ve bu yürüyüş sırasındaki tedirginlik. Varacağın yerin, karşılaşacağın şeyin tedirginliği.

■ Bir şiirin şiirleri kitaplaşınca, şiirini de bitirinden görme şansı ortaya çıkıyor. *'Tedirgin Kanatlar'* da yer alan şiirlerin çoğunda "sen" var. Daha doğrusu şiir sürekli bir "sen"e hitap ediyor. "Sen" in yerine belli bir özneyi mi, şiir "ben" in muhatabı olan herkesi mi koyalıyız? Yoksa bu kendi kendine bir söyleyiş mi?

Bu sorunun cevabını da ilk soruyu cevaplarken bir anlamda vermiş oldum. Yeni bir dil arıyorum dünyadan bana doğru. Daha çok kendi kendine bir söyleyiş diyelim. Kendimle aramdaki mesafeyi biraz olsun kapatabilmek için yazıyorum. Tabii bu, söylediklerimi birilerinin duymasına engel değil. Yani şiirin, kendisine kulak verenlere söyleyeceği bir şeyler vardır mutlaka. En azından öyle umut ediyorum. Olaya böyle baktarsak şiir "ben" in muhatabı olan "sen" i de görebiliriz. Yazdıklarım yolun sonunda kendile karşılaşacağına inanan bir insanın şiirleridir. Bu yalnız benim değil, dünyaya yolu düşmüş herkesin, yani bir bakıma hepimizin hikâyesidir. Bir yandan da aklıma Öğüt Atay'ın *Tehlikeli Oyunlar*'ı geliyor: Hikmet Benol ile albayın konuşmaları. Hikmet Benol, albayla mı konuşuyor yoksa kendile mi? Onun yalnızca kendi kendine konuştuğunu iddia edemeyiz. Tıpkı yalnızca albayla konuştuğunu iddia edemediğimiz gibi.

■ "Önce İyiliğin Vardı Senin" şiirinde "nayıp birkaç yıl daha nazraydı o zamanlar" ve "büyük kentler birkaç yıl daha az kalabalık ve dar" şeklinde iki dize var. Şiirin isminin çağrışımını da katarak sorayım: Taner Sarıtaş, yaşadığı dönemi bir iyiden kötüye doğru gidiş, bir bozulma olarak mı görüyor? Bunun şiirinizdeki yansımaları hakkında neler söylemek istersiniz?

Dün yaşadığımız, gördüğümüz yer bugünküne benzemiyor. Yahut dinlediklerimizden hareketle bugüne nasıl vardığımızı bazen anlayamıyoruz. Bozulan veya kaybettığımız şeyler var, bu kesin. Geriye dönüş baktığımızda canımız sıkılıyor. Ancak sürekli aramızda kalanlara esellenerek yaşıyoruz. Hadi

A S O H B E T İ

yaşadık diyelim, ruh sağlığını koruyamayız. Bu durum, şiirinde bir tür gerilime sebep oluyor sanırım. Niteliği değişse de şiir daima bu çeşit gerilimlerden, çatışmalardan doğmuyor mu zaten? Şiir aracılığıyla bahsettiğim değişimin kaydını tutuyorum sanırım. Bunlar, illa bunları yazmalıyım diye yazdığım şeyler değil. Ama nihayetinde bu çağda yaşıyorum, bu değişimin dönüşümün şahitlerinden birisiyim. Gördüklerim, yaşadıklarım şiiri me bir şekilde sirayet ediyor. Sait Faik'in "Son Kuşlar"da dediği gibi: Dünya değişiyor dostlarım. Benden hikâyesi.

■ "Çağımız hız çağdır ve karşısın hatıra biriktirme-ye" diyorsunuz "Sen de Bilirsin" adlı şiirde. Modern zamanlar hatıra biriktirmeye neden karşıdır?

Çünkü hafızası olan şeyler kolay eskimez. Bir şeyin kolay eskimesi demek ömrünün uzaması demek- tir. Bu da modern zamanlarda geçer akçe bir şey değildir. İçinde bulunduğumuz çağ, hatıra biriktiren insanı sevmez. Akıllı cihazlarımız hariç hiçbir şeyin hafızasının iyi olmasını istemez hâle getirilmemiş boşuna değil. Çok çabuk sikiyoruz. Kısanın da kısasına talibiz. Çünkü ne kadar kısa ise o kadar çabuk tükenir ve değişir. Hafızası zayıf olan, kolay inanır, değişime ayak uydurur. Hafızası kuvvetli olan yadigar, karşı çıkar. Bir şeyleri ihtiyacımız olduğu için mi değiştiriyoruz yoksa birileri böyle istediği için mi? Yani birileri tarafından bize iyi ve güzel etiketleyle sürekli bir şeyler sunulduğu için mi elimizdeki şeye kolayca eski etiketini yapıstırıyoruz? Ahmet Hamdi Tanpınar, "Her Şey Yerli Yerinde" şiirinde "Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner" diyordu. Bugün ömrümüzün rüyasının sindiği kaç eşyama kaldı? Neye, o kadar tahammül edebiliyoruz? Bırakın eşyaları, insanlar bile artık kolay eskiyor. Ekranlardan sürekli yeni yüzler akıyor mu? Yeni modellere çok çabuk geçiş yapabiliyoruz. Zengini için de fakiri için de durum budur. En iyisini edinmek değil bahsettiğim şey, çabuk değiştirmektir. Aynı şiirde "bu çağda insanın geriye dönüp bakması vakit kaybıdır" dedikten sonra eklemiştim: "böyle diyerek işte semirtiler içimizdeki huzursuzluğu". Hâlimiz bana kalırsa budur.

■ Bir yanıyla da sanki kültürün-şehrin-medeniyetin karşısına tabiatı, gökyüzünü koyuyorsunuz? Şiirinizde bu ikisi arasında bir gerilim de var. Biraz önce kurlardan gelmiş, olup biteni görünce geriye dönme arzusuna kapılmış bir hâliniz var...

Ben dedemin bahçesinde ağaçlar arasında büyüdüm. Sonbahar ya da kış mevsiminde, ağacın yapraksız hâliyle onun ne ağacı olduğunu anlarım. Yani mesela hangisinin vişne hangisinin kiraz ağacı olduğunu anlamak için illaki meyvelerini görmem gerekmez. Bunu, şunun için diyorum: Kendimce bir bağ kur- dum tabiat ile. Hâlâ en sevdiğim şeylerden biridir bahçede vakit geçirmek.

Toprakla, ağaçlarla, çiçeklerle uğraşmak bana iyi geliyor. Dedemle birlikte bahçemize en son can erdiği, incir ve nar fidanları diktik. Bütün bunların şiirinde bir yeri var. Bir süre İstanbul'da yaşadım, hızlı ve hazzı gördüm. İnsanların durup düşünmeye, -Gülen Akın'dan alıntıyla- söylesek- "ince şeyleri anlamaya" vaktinin olmadığını fark ettim. Bu durum beni rahatsız etti. Belki bu sebeple içimde kırlara dönme isteği hep diri durdu. Şehirden tamamen kopma isteğim yoktu, kopmadım da zaten. Buna cesaret edemedim, hâlâ edemem. Ama memleketime döndüm ve kırlara daha yakınlam arttı. Daha kısa aralıklarla hasret giderebiliyoruz. Gökyüzünü görmek istediğimde öntümü binalar kesmiyor.

■ Sizi Hece şiiri içinde düşünebilir miyiz? Hem şiirimiz içinde hecenin yeri hem de hece şiirimiz içinde kendi yeriniz hakkında kafa yordunuz mu?

Kendi yazdığım şiir için hece şiiri diyebilir miyim emin değilim ama özellikle şiire başladığım dönem- lerde geometrik bir şiir yazmaya çalıştığım doğrudur. Geometrik şiir derken dizeleri aşağı yukarı aynı uzunlukta ve bentler hâlinde yazılan şiiri kastediyorum. Belki zaman zaman dizelerin hecelerinde bir eşitlik de söz konusu olabilir ama bunun beni hece şiiri yaptığı noktasında şüphelerim var. Üstelik bu duruma çok fazla odaklandığım da söylenemez. Hece şiirini hakkını vererek yazanlar var. Bugün an- cak modern şiiri kavramış bir şair hece şiiri yazarsa anlamı olabilir. Tekrar, ne bize ne Türk edebiyatına bir şey kazandırır. Bana gelince, şiiri önemsiyorum, yani şiirin kendisini. Biçimi elbette ondan ayrı düşün- nülemem ama şiiri daha büyük daha bütün bir şeydir. Bu sebeple şiir hakkında kafa yoruyorum. Elimden geldiğince okuyorum. Türk şiiri hangi duraklardan geçmiş, neler yaşamış, neler varmış, yönelimleri nelerdir... Bu soruların cevaplarını bulmaya, şiirimi- zi tanıtmaya ve anlamaya çalışıyorum. Gelenekten kopmadan ama ona yeni bir şeyler katarak kendi şiir yatağını oluşturmaya, özgün bir dili yakalamayı istiyorum. Bakalım ne olacak...

■ Şiirin tesiri, şiire olan talep gittikçe daha fazla tartışılıyor. Şiir kitapları fazla rağbet görmüyor açık- çastı. İlk kitabı yayımlanmış genç bir şair olarak bu durumu neye bağlıyorsunuz? Şiir mi kendini gün- celledemiyor artık yoksa modern uygarlığın şiirle kurduğu ilişkide bir tıkanma mı var?

Bu, uzun uzun düşünülmesi gereken bir konu. Hızla birtakım yargılara varıp bir şeyler söylersem hata edebilirim. Yine de yanıma payımı saklı tutarak fikir yürütmem gerekirse: Her şey tam da olması gerektiği gibi. Emek isteyen şeylerin yerini, her alanda, kolay hazmedilen ve tüketilen şeylerin aldığı bu çağda işin başka türlü olmasını bekleyemeyiz. Yani, evet, mo- dern uygarlığın şiirle ilişkili damarları daralıyor gibi. Yine de şiir kitaplarının az satması, en azından diğer türlerle oranla az satması yeni bir şey değil. Sadece

şimdilerde şiire ilgi duyan, onunla hakiki bağlar kuran insanların yaşayan insan sayısına oranında bir azalma olduğunu söyleyebiliriz. Ama bu şiirin etki gücünü düşüren bir şey mi acaba?

Öte yandan, yıllardan bu yana "Şiir ölüyor mu?" tü- ründen sorular muhatap oluyoruz. Ama ne hikmetse ölüp ölmediği konuşulan şiir hâlâ yaşıyor. Hâlâ sıkı şiirler yazılıyor. Hâlâ sıkıştırmamızda kendimizi şiirle ifade ediyoruz. Demek ki şiir, kendini bu tür hesap- ların, satış rakamlarının dışında konumlandırıyor. Tanrı, şiirin bir süre daha yaşamasını istiyor belli ki. Şiirin kendini güncelleme meselesine gelirsek... Bunu deniyor şiir. Birdenbire değil belki ama ni- hayetinde o da bir can taşıdığı için değişiyor; bu, dikkatle bakılınca fark ediliyor. Çünkü yediği içtiği şeyler değişiyor, soluduğu hava değişiyor. Bazen de -belki biraz iyimser bir bakış açısıyla- şöyle düşünüyorum: Bütün bu hakkında konuşmalarımız, yazıp çizmelerimiz şiirin yaşadığına en büyük kanıt değil mi?

■ İstanbul'da da yaşadınız İstanbul dışında da. Edebi muhitlere yakın olmanın sanatçı üzerindeki tesirini tecrübe etme imkânı buldunuz? Bir karşı- laştırma yaparsanız neler söylersiniz?

İstanbul'un bana bir şeyler kattığı kesin. Benden bir şeyler eksilttiği kesin olduğu gibi... İnsanın yaşadığı her yer için bunu söyleyebiliriz. İmkânlar bakımın- dan elbette zengindi. Hem yazarlarla etkileşim hem çeşitli kültür-sanat etkinliklerine katılım bakımından kendinden başka hiçbir şehirle kıyaslayamayız onu. Ama İstanbul'un sanatçıya bundan daha önemli bir tesiri vardır: Türkiye'de modern olan ne varsa en önce burada temayüz eder. Kadim kültürün kökleri de hâlâ burada görünür vaziyettedir. Yani İstanbul, İstanbul olmasıyla ve sanatçıya birçok şeyi ilk elden ve en önce yaşatmasıyla onu etkiler. Yine de çok zor bir tercih olmadı benim için İstanbul'dan ayrılmak. Mustafa Kutlu'nun bir söyleşisinde söylediği söz- ler bana oldukça anlamlı geliyor: "Esas itibarıyla hayat önemlidir. Hayat elle tutulur gözle görülür bir şeydir. Dolayısıyla ben daima yaşamaktan ya- nayım." Yaşamayı seçtim ve memleketime döndüm. Edebi muhitlerden uzak düştüm diyemem, çünkü İstanbul'da o muhitlerde beni fazla gören olma- mıştı zaten. Akif merhum, "Sessiz yaşadım, kim, beni nereden bilecektir?" diyordu. Biraz öyle sanki... Üstelik taşrada yaşamının edebiyat açısından kimi olumlu yanları da var. Mesela bazı anlamsız kavga- ların, birtakım ihtirasların oldukça dışındayız. Tabiri caizse işimizde gücümüzdeyiz. Orada burada çok fazla görünen kimselerin metinlerine yeterli kadar odaklanmakta sıkıntı yaşayacaklarına inanıyorum. Gün yirmi dört saat, yıl üç yüz altmış beş gün. Ne kadar çok dağılırsak metne topladığımız dikkat o oranda azalmaz mı? Burada dağılmaktan kastımın ne olduğu anlaşılmalıdır umarım. ■

Fotoğraf: İrep Figen Özkan

Handan Acar Yıldız

PİŞİYİ KİM PİŞİRDİ?

(Eksiklik Teoremi)

Elektrikler kesildi. İki haftada bir toplanan, çitlenmiş çekirdek ailenin elektrikle devam eden bütün işleri o an yarıda kaldı. Aile fertleri telefon ekranından kaldırdıkları gözlerini bir kez kapatıp açtılar. Karanlığın değişmediğini gördüler. İkinci kez açıp kapamayı gereksiz buldular. Sonra aile olmanın bir gereğiymiş gibi hep birlikte hayret nidası çıkardılar: "Aaaaaa!" İçlerinden biri, ailenin en çok okuyanı, hemen dışarı baktı. Hep böyle yapar, kesinti genel mi diye kontrol ederdi. En ufak aksaklığa dahi olgusal yaklaşma huyu damarlarına kadar işlemişti. Kesinti ne kadar genişse ışığın geri gelme ihtimali o kadar yüksekti. Sitedeki diğer pencerelerde ışık görünce morali bozuldu. Durumu aile fertlerine bildirdi. Sigorta kontrol edildi. Normal. Apartman? Hay Allah orada da elektrik vardı. Apartmanda elektriğin olmasına mı üzüldüler yoksa kendilerinde olmamasına mı o kısım biraz karıştı. Site güvenliğinden, birkaç dairede daha aynı sorunun yaşandığını öğrendiler. Böyle talih dostlar başına dedikten sonra erkeklerin en yaşlısıyla en genci birlikte aşağı indi. Her şeyi bütüncül değerlendiren aile ferdi çayın altının yandığını hatırladı. Ocağı kısarken düğmenin her zamankinden zor dönmesi dikkatini çektiyse de bu kez üzerinde durmadı. Bazen kendisinden kendi de yoruluyordu. Neyse ki elektrik fazla bekletmeden geldi. Yalnız karanlıktan sonraki bu aydınlanmayı gözlerinden çok burunlarında yaşadılar. Ailedeki herkes beslenmesine dikkat ederdi ve diyeteydi. Hamurun kızarmış yağ ile temas ettiği anda etrafa yaydığı iştah açıcı o kokuyu duymaya başladılar. Oyuncaklarıyla oynayan çocuk, lezzetin kokusu burnuna doldukça annesiyle göz göze geliyordu. Doğduğundan beri sağlıklı besleniyordu. Bir şey lezzetliyse ve iştah kabartıyorsa muhakkak sağlıklıysa ya da yasak olacağı şeklinde otomatik şartlanmaya sahipti. Ocakta bir şey mi var?

Yok.

Birisi pişi yapıyor.

Arzu çocuklara yapıyordu.

Bu saatte!

Demek bu saatte. Vaktin uygunsuzluğuna ilişkin bu vurgu kızarmış hamura duyulan iştahları dağıtacağına daha da kabarttı. İştah da vaksiz kabarın bir şey değil miydi zaten. Komşuya içten içe sitem edilirken belki bir tabak buraya da gönderir beklentisine girildi. İştahlar kabardıkça telefon ekranında devrilmeyen bloklara, haber metinlerine öfke arttı, atılan tivitlere beğeni azaldı. Gece vakti ulaşamayacak yiyeceğe duyulan hasretle orantılı olmasa da birkaç kişi takipten çıkarıldı. Küçükke annesi daha sık göz göze geldi. Yeniden elektrikler gitmesin mi! Aile olmanın gereğince, daha yüksek sesle hep beraber: "Aaaaaa!" Bu defa her yerde kesikti elektrik. Sigorta kontrol edilmedi. Site

D E R K E N A R

TESLİM VEYA ÖZGÜRLÜĞÜN KANATLARI

Daha önce *Göç Defteri* (Ülke Yayınları, 2016) ile okurunun karşısına ilk kez çıkan şair İbrahim Yolalan ikinci şiir kitabı *Teslim*'i yayımladı. İki kitap arasındaki yaklaşık dört yıl makul bir süre. "Menekşenin Kalbine Biriken Tarih", "Zimen Defterinin Eksik Sayfaları" ve "Bazı Şarkıların Açık Kalan Kapıları" bölümlerinden oluşan kitapta bizi ilkin "Yaprak Askıda" şiiri karşılıyor: "kellimelerin bile yoruldu/yengisi kayboldu sözlerinin/yoksun artık sessizlikte". Dizelerde şairin durduğu yerden geldiği yere bakışı, geçmişin hatırlanışı ve mevcut hâl iç içe hissedilir.

Bizler şiirle beraber şairin kişisel mitolojisi diyebileceğimiz bir duyguyu alanına gireriz. Bu alana okurun iştiraki hayli zordur. Bu zorluğun nedenlerinden biri kapalı imgelerin yoğunluğu, hatta yer yer kodlamalar ile şiirin örülmesi olabilir mi? "hazırım/kara külçemin tınaklarını yonttum/üstüme ağıdı her bulutun gölgesi/ çok kirlendim" Bazen şiire başkaları da girer "Kuşlar Uçuyor mu Şimdi Göğünde" şiirinde "ay çıkınca cezbelenirdi terini öpenler/gölgeni beklerdi/kararmış hurufat bezginleri/sen bilmezdin bunu" mısralarında anlatılan bir başkasıdır. Ancak bu başkasını anlatım, ya içten dışı ya dıştan içe ama her iki şekilde de şairin kendine temas ettiği, şairin yorumladığı hâliyle şiirleştirilir. Bu ilk bölümün en özgün şiirlerinden biri de "Kahkaha Tohumu" şiiridir sanırım. Şiirin üçüncü ve dördüncü bölümü olan "dağınık kalpler için kırık kapı/kısır erkekler için/kahkaha tohumu seçti bu eller/tedirgin etti/ovalara incek yağmuru/-yağmur pespaye bir kelime artık-" ve "Atlar ve atlıların kasıklarındaki ağır/dinmedi hiç/kar kalkmadı çatıdan/ çiğnenmeden kusulan nar/ve kirlenen şiirler/ile g e ç t i k i ş" bölümlerinde okur artık şair ile birlikte yürüyemez. Bir şairin ya yürüyüşüne eşlik ederiz ya da şairi sadece belli bir mesafeden izleriz. Bu mesafeyi belirleyen şairin imgeleri ve okura sunduğu olanaklardır. Bu anlamda İbrahim Yolalan şiiri, okurun şair ile yakın duygudaşlık kurabileceği bir şiirden çok şairlerin tercih edilebileceği bir şiir sanırım. Şiirdeki anlam örgüsü içinde birçok soru sorulabilir. Neden kahkaha tohumu seçildi? At ve atlıların kasıkları neden ağrıyor? Yağmur neden tedirgin oldu? Ancak şair bu soruların peşinde değildir. Aslolan yaşantı parçaları değil, yaşananların şairdeki etkileri, izdüşümleridir. Artık yolu yalnız yürür ve bir labirentin koridorlarında kaybolmamak için geçtiği yollara işaretler bırakan bir yolcu kaderini yaşar şair. "Zimen Defterinin Eksik Sayfaları" bölümü genel olarak şairin geçmişe olan borcunu ödeme çabasıdır. Bölümle aynı adı taşıyan şiirdeki müesses nizam kısmında "sen varsın diye/denize inen kurtlar ile girildi şehre/kasımdı-kıtlıkt/biraz elma/biraz yosun/vaktin neresinde/k u r u r s a k u r u s u n/ gürcü bir yaprak koydun cebime" mısraları, bir şiire çok iyi nasıl başlanır sorusunun cevabıdır. Zimen defterindeki borçlar ödenirken şairin kendi ve/veya etrafındaki kişiler şiirlerde çoğunlukla olduğu gibi verilir. "Ütünden parlamış takım elbisesini kuşanıp/ halka inerdi/garson olmayan Hakkı/ama köylüler/ ama yüzü toprağa düşenler/yürümezdi ardından/ Hakkı bin zahmet ile iç cebine ulaşıp/kırmızı siyah daktilo şeritlerini/koyardı/ masanın üstüne/ama kimseler üşümezdi/ama kimselerin b ü y ü t e c e k r ü y a s i

D E R K E N A R

yoktu/kızlar bırıyından tanırdı Turan'ı/onlar + biz değildi dünya/üstelik üşüme de bilmezdi/-Turan bu şüre niye girdi-” bölümleri de şairin çevresine ya da kendisine temas eden kişileri hatırladığı bölümler. Yine “Albay Şakir öldü mü/dava yerde kaldı mı/ ol korkaklar toy yapıp/şehri teslim aldı mı” bölümünde Alp Er Tunga ağıtına gönderme yapılır. Bu bölümlerde okur sadece şairin verdikleriyle yetinmek zorundadır. “ne kapı vardı/ne kapı tokmağı/ her mevsim bozardı saçlarımızı yağmur/akırmaz koşardık yine de/elden ele yıpranmış bir Mesele ile” bölümlerinde şairin geçmişte yaşadığı mekânlara şirleştirilmiş Marcel Proust, *Kayıp Zamanın İzinde* serisinde zamanın kayboluşuna dönüşmesinin çaresini uzun uzun yazmakta buldu ise İbrahim Yolalan da geçmişin kaybolmasına şirler yazarak izin vermiyor. Bu şirlerden anılar, imgeler, kişiler albümü yapıyor adeta. Kendini anlattığını sandığım “Üç Oğul Rüyası” şirinin “hep kızıl gonca’yı söyledin/sarışın sosyalistler/ve yeni yetme çağdaşlar için/iltiray incindi sesin” şeklinde başlayıp, ikinci bölümünde “yaşamayı her dereden sıçrayıp/koşmak zannettin/çettin her rengi üstüne/endaminin/ gölgesi/düştü/şüre” şeklinde devam etmesi, kendini tanımlama ve yorumlama denemesidir.

“Siyah Kaşmir Şali” şirinde ise şairin genellikle başvurduğu ışıksız bir dekor vardır. Kış, kar, siyah, beyaz, Nazım için yazılan bir no’lu balad, haşhaş tohumu, ayrılacaklar kavuşmuş, kavuşacaklar ayrılmış gibi gölgeli bir şir. Sanki bir fotoğrafın imgesi ve gölgeler hakim. Okurken en geniş çağrışımları yaşatabilecek bir şir. Kitabın üçüncü bölümü olan “Bazı Şarkıların Açık Kalan Kapıları” bölümünde şair daha çok kendine temas eden kişileri şirleştirmiş diyebiliriz. Kitapta genel olarak, şair, öteki ve diğerleri diyebileceğimiz bir kadro var. Bu kadrodakiler bir yönü ile her zaman şaire dönük hâldeler. Roland Barthes’in “Yazı ve Yorum” makalesinde ifade ettiği “Her şeyi sadece bir anlığına açığa çıkaran şimşek” tanımlaması İbrahim Yolalan şirini açıklamada bize bir flag aydınlığı sağlıyor. Aydınlanabilmemiz için öncelikle karanlıkta olmamız gerekiyor. Fırtınalı bir ormandayız. Flaşın bize bağışladığı bir anlık aydınlık ise maalesef okur için gölgelerle dolu. Bu yüzden özellikle *Teslim*, okurdan çok şairler için daha özel bir anlama sahiptir. “hangi şirde persona isem/kanasın o şairin kaibi/kanasın hep” diyen bir şair artık ana caddeden kopmuş ve kendi özgürlüğüne kanat çırpmaya niyetlenmiştir. Bir şairin kendi imge ülkesini oluşturmaya cesaret göstermesi bile takdir edilecek bir yöneliştir. Bu yüzden İbrahim Yolalan ortalama şir okurunun değil, şüre yakınlaşmış okurun, hatta şairlerin daha çok okuduğu bir şair olmuştur.

Şir yazan her şairin büyük Türkçeye vefa borcu vardır. Şairimiz bu borcunu anlaşılan o ki özgürlük ederek ödemek istemiş. Kendi adıma mevsimi kış, rengi mor ve kara, meyvesi nar, çiçeği menekşe, yaprağı gürcü, müziği Wagner, hayvanı at, hatırladığı arkadaşları kurt bayraklı gençler olan şairin imge zenginliği karşısında “Anlaşılmayacaksınız. Ey kanatsızlık” (Ece Ayhan) dizesinin karşılığı neden *Teslim* olmasın diye düşündüm. ■

* *Teslim*, İbrahim Yolalan, Dergâh Yayınları, 2020.

Orhan Tepebaş

güvenliğine bağlanılmadı. Herkesin başına geldiğine göre, kendiliğinden düzelir rahatlığıyla beklenildi. Nitekim geldi elektrikler. Evin kadınlarının en yaşlısı, salonun kapısını açarak analitik elemana sordu: “Ocağı sen mi açtın?”

“Kıstım.”

“Elektrikli ocağın düğmesini çevirmişsin. Üzerinde tava vardı.”

“Ne yapayım karanlıktı, ben çayı kismaya çalışıyordum.”

“Neyse ki yağ yanmamış.”

“Neyse ki. Baksana! Tavada en son pişi mi yapıydın?” ■

Burak S. Salih

HAYAT KIRIKLARI

Murat çoktan gelmişti. Nejla yine bedestenin arka kapısından girip bedestenin naftalin kokusunu içine çekerek Arasta'daki çınarlı bahçeye girdi. Murat'ın arkasından dolanıp masaya oturdu. Selam yok, soru yok. Murat, işaret parmağını çay karıştırır gibi garsona sallayarak iki çay söyledi. İkisi de birbirlerinin ne yapacağından emin, olacaklardan razı...

Nejla sigara paketini çıkardı, dudaklarına yerleştirdi, “İster misin?” diye sordu. “Cık” dedi Murat, “istemem.”

Omuzlarını yukarı kaldırıp indirdi Nejla, sen bilirsin, demek istedi, kırgın. ‘Cıktı’, sigarasını yaktı, derin bir nefes çekti, dudaklarını sağa doğru büküp serçe üfledi. Tütün yavaş yavaş yanıp sigarayı küçülttü. Duman savruldu. Başka insanların sesleri birbirine karıştı.

— Gidiyorum Murat.

— Yolun açık olsun, ne diyelim?

— Sağol, dedi ve ciğerlerinde kalan son sigarayı üfledi.

Bir süre çınarın altında oturdular, Nejla bir sigara daha yaktı, Murat bir çay daha söyledi. Çay kaşığı sesleri birbirine karıştı, şekerler eridi. Uzun uzun baktılar. Kimsenin bir şey daha söylemeye isteği yoktu, mecali de. İkisi de bunların yaşanması gerektiğini düşünüyordu, dünya yaşanması gereken şeylerin arkasından ağılanacak yer değildi.

İkinci rüzgâr başladı, güneş yavaşça el çekti Arasta'dan. Çınar yapraklarının hışırtısı işitildi. Murat sandalyesinden kalktı, çayları ödedi. Vedalaşmadan, sarılmadan bedestene doğru girdi. Nejla sigarasını küllüğe bastırırken, ciğerlerinde kalan dumanı dudaklarını Murat'a doğru eğerek üfledi. Kırıklarını, hayat kırıklarını da. ■

Bekir Şamil Potur

CEPHEYE KOLONYA

Ateş, titreme, bulantı; büyük salgın. Dar bir bölgede başladı ama kısa bir sürede çığından çıktı. Korku. Çırpınışlar. Ölüm. Akşam siperin gerisinde şezlonga uzanıp sigarasını yaktı subay. Başka zaman olsa karartmaya dikkat ederdi. Günlerce tek bir silah patlamadı. Revirde yüzlerce asker. Hepsi boş bir çuval. Büyük olasılıkla yarın öbür gün kendisi de orada olmaya yazgılı. Bu saatlerin keyfini çıkar, dedi kendi kendine. Gözleri sigara ışığına takıldı. İçinde bir ateş kıvılcımlandı. Hastalanıyor muydu? Her şeyi aklından çıkarmaya, yavanlığa ve gamsız olmaya çalıştı. İzmariti boş konserve kutusuna bastı. Düşünmeden edemedi ama. Ölüyoruz dedi, karşılıklı. İşaret parmağını ileriye uzatıp bir tetiğe basar gibi yaptı ve artık buna gerek kalmadı. Gökyüzüne kaldırıp karanlıkta görebildiği kadar ellerine baktı. Cılız bir ışık çevrelemişti. Onları sağır dilsizlere haber okur gibi eğip bükü. Hijyene dikkat edin diyordu karargâhtan gelen yönetmelik. Sık sık ellerinizi sabunlayın. Antiseptikler, kolonyalar kullanın; yetmiş derece, seksen derece...■

Atın başını şehre tutmak

LEVENT DALAR

Ervanur Erdoğan'ın "Boz Atını Kaybeden Hızır" şiiri, Shakespeare'in soneleri gibi on dört dize, ancak sone formundan farklı olarak üç dörtlük ve şiirin final bölümünü oluşturan bir ikiliden oluşuyor. Şiirin lirik dili ve dize sayısı sone çağrışımını besliyor olsa da kendine has bağımsız uyak örgüsü ferah bir dil sağlıyor şiire. Aslında bu bağımsızlık biraz da şiirin bence tek ve temel sorunu olan kopuk yapısının bir sonucu. Şiirin ikinci dörtlüğü şiirden çıkartılarak okunduğunda şiirin bütünlüğü bir kayba uğramıyor, diğer dörtlükler ve sonuç dizeleri birbirleriyle kafiyeye olmasa da ses benzeşimi ve anlam bütünlüğü içinde aynı imge evreninde yer alarak tamamlanıyorlar, ancak ikinci dörtlük başka iyi bir şiirin başlangıcı olabilir belki, ama burada yerinde değil. Biçim özelliklerinden başladık, oradan devam edelim. Şiir içeriğini ve anlam örgüsünü genişçe tartışmak için sona saklayalım.

Şiirin ilk dörtlüğünde geleneksel popüler söyleyişin tüm bileşenlerini görmek mümkün. Sürekli liste başında kalmayı başaran şarkılarda olduğu gibi, toplumsal hafızanın içine derinlemesine yerleşmiş, her bireyin hayal dünyasında kolayca karşılık bulabilecek "su, kuşlar, uzaklar", her ses geçişini kolaylaştıran "d" ve "n" ünsüzleriyle dizelerin birbirine yaslanması ve anlam örgüsünün buna uygun yapılması, şiirin kendisini kolayca okutmasını sağlıyor. Dilek-şart kipinde tekrarlanan fiiller kurlan lirizmin temel çatısı ve şiir bizi sonraki mesajın vurgusuna, ana duyguyu aktaracak gelecek dizelere kendi şiir mimarisi içinde hazırlıyor. İkinci dörtlük ilk dörtlüğü sonunda belirtilmiş olan "uzaklar" imgesi ile açılıyor ama devamı doğrudan ilk dörtlüğe bağlanamayacak imgelerle sürüyor. Kimi kolektif hafızada kolayca karşılık bulabilecek "üç uykuyu", "kırk puslu rüya", "kör bıçak", "kuyu", "gül ağacında kurşunlanma" gibi imaj ve söz öbekleri neden sıralandıklarını anlayamadığımız bir şekilde bir arada sunuluyorlar. Amaç ilk dörtlükte tanımlanan durumun nedenlerine inmek gibi görürse de maalesef kulağa güzel gelse de, dörtlük bu anlam derinliğini sağlamıyor. İlk dörtlüğü kendi içinde bütünsel heyecanlandırıcı ve beklenti yaratan yalın kurgusu bu dörtlükte bir karşılık bulamıyor.

Üçüncü dörtlükte ilk dörtlükte yaratılan imaj dünyasına geri dönüyoruz. Orada acıların ve ölümün karşısında zorlanan ama dik duran bireyin kendini takdimi vardı, burada takdim genişleyerek çözüm önerisine ya da çözümü bulunan durumunu ifade edişine ulaşıyor. Yine kolektif hafızanın sağlan

ERVANUR
ERDOĞAN

Boz Atını Kaybeden Hızır

Süleyman'ın emekli oluşuyla bu vadiden
Görmesem döne savrulma uçtuğunu kuşların
Suyun her izi örttüğünü insanda, bilmesem
İnanmazdım uzaklarına dünyanın

Kayıp atların sırtında götürdüğü
Kör bıçağın kuyuya atılma sesi
Üç uykuyu uyudum, kırk puslu rüya
Beni kurşunladılar bi gül ağacında

Hayır, çekip savuracak kılıcım yok
On bin oğlunu da getir gelirken
Çatlağından sızanı böyle iyi eder hayat
Tek başına değil seninle koşarak

Seyahat defterine bunları da ekle
Taş taş gezdim ölümü özleyince

unsurları kullanılmış: "kılıç, on bin oğul, çatlak, sızma". Erdoğan'ın içinde büyüdüğü toplumun hassas damar ağımı tanıdığını ve şiirin ya da sözün akışında, basıncı hangi noktalara basturarak artırıp azaltacağını bildiğini gösteriyor bize bu kelime tercihleri.

Sonuç dizeleri ise doğrudan Hızır'a dönük. İyi bir ses uyumu ve ritim duygusunu, hatırdaki kalınacak bir okuma vurgusuna dönüştürerek şiir tamamlanıyor. Erdoğan'ın diğer şiirlerinde de söyleyişinin temel unsurlardan biri bu. Sözelimi yine *Muhit*'te yayınlanan "Üzülerek Öğrendim" şiiri de "sen hiç öpülmemiş çoban/bir kez olsun iç suyun ağzından" dizeleri ile bitiyor. Yine "n" ünsüzü temel uyak sesi ve titreşen belirgin ritmi ve şiir okunup bittiğinde küçük yankıları ile etkinin uzamasını sağlıyor. Burada da "su" ve "çoban" gibi toplumsal hafızanın lirizme doğrudan bağlandığı imgeler var. İstediklerine ulaşamayan bireyin arzuları, başka bir tabirle kalp kırıklıkları, derinde şair ile okuyucuyu birbirine bağlayan temel kelepçe, "Hızır" şiirinde olduğu gibi.

Gelelim şiirin anlam örgüsüne. Başlık oldukça etkileyici ve çoğul çağrışımlara açık. "Boz Atını Kaybeden Hızır", Hızır adını taşımayı sürdüren ama onu kutsal olana bağlayan, aynı zamanda olağandışı yeteneklerini gerçekleştirmesini sağlayan temel bileşenini yitirmiş. Atı onun hızla zaman ve mekân değiştirmesini, göklere yükseltilmesini mümkün kılan aracı. Aynı zamanda Hızır olma gücünün, yani darda kalmış olana yardım edebilmesinin de ana unsurlarından. Bir örnek *Menakıb-ı Gazavât-ı Battal Gazi* den. Yolunu kaybederek çaresiz kalan Battal'ın yardımına Hızır, atıyla birlikte yetişir ve "Ciger kuşem, atın başını şehre tut" deyip atını ona vererek kahramana hangi yöne gideceğini gösterir. Bu sayede Battal Gazi şehre ulaşarak kurtulur. Diğer taraftan atın başka sembolik anlamları da var. Nordik mitolojide Tanrı Odin'in atı Sleipnir örneğinde olduğu gibi sembolik açılımı itibarıyla ölüm ve ölmüşlerin ruhlarının öbür dünyaya taşınması ile de ilişkili. Güneş ve güneşle ilişkili tanrılara yapılan kurbanlarda başlıca adak hayvanı. Birçok noktada kendisi de evreni var eden eril güç kaynağı ve yüce enerjinin sahibi olan yüce varlığın binek hayvanı olarak algılanır. Öyleyse burada Boz Atlı Hızır atını kaybetmiştir, yolda kalanlara, çaresizlere, dardakilere yardım edebilmesi çok güçlü ve rahmani özelliğinin esas bileşenini yitirecek dünyevilemiştir.

İlk dörtlük ritmi ve müziği, yuvarlak ve yumuşak seslerin tınısı ve fazlalıksız sözcük seçimi ile okuyucuyu hemen kavıyor. "Vadiden emekli olan Süleyman" şiir imgeleminin başlangıcı. Bir çok başka Süleyman'ın yanı sıra, bu hayvanlarla konuşabilen, cinlere hükmeden Hz. Süleyman olabilir, uzun süre saltanat süren ve devletini zirveye çıkaran Kanuni Sultan Süleyman olabilir ya da yaklaşık elli yıl politika içinde yer alıp cumhurbaşkanlığı, çok kez başbakanlık yapan artık aramızda olmayan Süleyman Demirel olabilir. Hangisi olarak okursak okuyalım belleğin katmanlarından süzülen çağrışımlar tek. Dünya denen acılar vadisini, en büyük iktidarı elinde tutan bile terk edecek ve geriye hiçbir şey kalmayacak. Ama bu acılar vadisinde umutla düşlenebilecek uzaklar var, kuşlar bunu coşkuyla uçuşları ile hatırlatıyor, su yıkayıp temizliyor ve deniz örneğinde olduğu gibi içi ne kadar çok şeyle dolu olursa olsun, pürüzsüz güzel bir yüzle seriliyor gözlerimizin önüne.

İkinci dörtlük kimi kulağa hoş gelen söz öbeklerinden oluşuyor ama, birinci ve üçüncü dörtlükle arasında güçlü bir anlamsal bağ kurmakta ben zorlanıyorum. Bu dörtlülüğü atlayarak okuduğumda şiir benim için daha bütünsel, anlam örgüsü daha sağlam oluyor. Ama elbette tercih Erdoğan'ın, biz anlamaya çalışalım. İlk dörtlükte acılar vadisinde uzakları düşleyen darda bir insan vardı. Bu dörtlükte onun acılarının nedenlerini ve başına gelenleri öğreniyoruz. Kayıp atlar giderken onun için çok önemli bir şeyi de götürerek yitmesine yol açmışlar (Hızır'ın boz atının sembolize ettiği tanrısalılık?), kör bıçak ile eziyet edilmiş ve şair bıçağın kuyuya düştüğünü duymuş. İşkence aleti artık ulaşılabilir değil, uyku ve karanlık rüyalar arasında güzel olana tutunmuşken onu kurşunlayıp katletmişler. Üçüncü dörtlük, kısmen sekteye uğrayan anlam çizgisini tekrar düzeltiyor. Acılar vadisinde uzakları düşlerken bıraktığımız şiir öznesi bize durumunu biraz daha açıyor. Mücadele edecek gücü kalmamış, silahu yok o yüzden zamanın tüm oğullarını çağırıyor ve bize kurtuluş reçetesini iletiyor. Hayatın olağan akışının dışında çatlağın sızan uzakları düşünüyorsan kutsal olanla koşman gerekir, kaybolan atlarla. Eğer yalnız koşmak dilersen şifa bulamazsın. Vurgulanması gereken diğer nokta "yol" kelimesinin bilinen anlamının dışında "şans, talih, kader, uğur" anlamlarına da geldiği. Yani Hızır yolda kalana yardım ederken kendi kaderine doğru biçim vermesi için elinden tutuyor onun, yüreğindeki niyete göre. Niyet iyi, kalp temiz ise, Battal örneğinde olduğu gibi, Hızır'ın atı ile şehre ulaşması mümkün oluyor.

Kapanış dizeleri Erdoğan'ın diğer şiirlerinin çoğunda olduğu gibi yalın ve vurucu. Uzaklara ulaşmak için kutsal olanın yanında ve üzerinde gitmelisin.

Her taş gezmek seni dardan kurtaracak olan Hızır'a borcunu ödemek bir taraftan. Son söylediklerimizi kısaca açalım. Boz Atlı Hızır'ın Orta Asya şaman geleneğinde yolları gözetken, yolculuğu koruyan Ala Atlı Yol İyesi'nden evrildiği düşünülür. Yolcular yol geçitlerinde, geçide girmeden İye'nin onları koruması için ödeme olarak bir taş bırakırlarmış. Yakutistan ve Moğolistan'da hâlâ bu taş öbeklerini görmek mümkün. O zaman taş taş gezmek hem bu acılar vadisinde sıkıntıyı çalışarak gidermek, hem de Hızır'a borcunu ödemek için iyilik yapmayı arzulamak olabilir. Ölümü arzu etmeyiniz diyor hadis-i şerif. Demek zor olanlar yapılacak ve ölüm unutulacak: Kutsal olana yaklaş, atı bul. Sonuç olarak, Ervanur Erdoğan, iyi bir şiir kumasına sahip. Kolektif hafızanın temel arketipleri,

okurun şiiri kolayca kabul etmesini sağlayan doğru müzikal tınıyı ve ritmi kendiliğinden seziyor. Ama kalıcı ve daha iyi olanı yapmak için bu ses ve anlam bilgisini derinleştirilmesi, şiirde farklı anlam katmanları yaratacak yeni söz öbekleri keşfetmesi ve kendi sözünün büyüüne kapılmaktan korunması gerek. Derin sularda yüzmek yerine, okurun her zaman mutlu olduğu sığ sularda eğlenmek, yüzmeyi unutmaya yol açabilir çünkü. ■

GÖNDERMELELER

- 1 "Boz Atın Kaybeden Hızır", Ervanur Erdoğan, *Muhit* Sayı 6 Haziran 2020.
- 2 "Üzülerek Öğrendim", Ervanur Erdoğan, *Muhit* Sayı 13 Ocak 2021.
- 3 "Bozkurtan Hızır'a Türk halk anlatmalarında kılavuz", Mustafa Derman, *Millî Folklor*, 2012, Yıl 24, Sayı 96.
- 4 Ala Atlı Yol Tanrılarından Boz Atlı Hızır, Bilgehan Altın Gökdag, Prof. Dr. Saim Sakaoglu'na Armağan içinde, Kömen Yay., 2006, s. 247-258.

Buse Akman

KİBRİTLERİNİ BİLERKEN ÇIKAN CIZIRTI

her şeyi yık ve beni bırak
bir ölünün hayaleti gibi yılışık
taze ölümün hatırası gibi berrak
ben senin şakaklarında gezinen ışık
önce doğurup sonra boğduklarının
arkasından ağlayanım
ihanetiyle barışık

önce gülünç trajedilerle başlar hayalin
sonra iki yamacında
yırılan kapkara bir anı defteri
mürekkep için
yüksek bir ateşle yandı sözlerin

kurgularının boğuk rutubetli göğü
bense çöllerde yangın çıkarmaktayım
yapıcılığın çirkin bir düş, kara bir büyü
terasa kurulmuş biçimsiz kamu mülkü
hepsine lanet okumaktayım

çok önemsenmekten yorgun yatır
toprağın altında huzur, üstünde cennet düşler
vazgeçemediklerinin kamburu ruhun
hafiflemek için bir kurtarıcı bekler
hayra yor kabuslarını, kibritlerini bile
yıkımlarını ayır bana
yaşamımdan güzel enkazlar geçer

Şairin epistemolojik kaynakları ve şiirin bilgi değeri

MEHMET YILMAZ

Şair için bilginin nesnesi, dış dünyanın gerçekliğinden ziyade kendi öznel dünyasını oluşturan zihinsel yapıda saklıdır. Bilgiyi insanın nasıl elde ettiği ile ilgili bilgilim alanında ileri sürülen realist ve idealist yaklaşımlardan hangisi şairin zihinsel yapısına daha uygundur denilse, şair gerçekliği kendi iç dünyasında yeniden kurarak işe başladığından, idealist bakış açısı tercih edilmeye daha yakındır denilebilir. Bunun temel sebebi şiirin muhayyile gücüyle, gerçekliğin ötesindeki unsurlarla doğrudan bağlantılı olmasıdır. Özne, öznel dünyasını kurarken gerçek dünyada var olmayan nesnelere de yönelebilir veya gerçek dünyadaki nesneleri değiştirerek, başkalaştırarak var eder. "Taklit edilmesi gereken doğal modelin" mahiyeti tam olarak bilinmesi de "şiirin objesi olan cazibeyi oluşturan şeyi" şair, hayal gücünün sınırsızlığı içinde yakalar. (Pascal 1998: 161) Şiirin bilgi değerini oluşturan da bu hayal dünyasıdır. İmgenin anlam zenginliği ve kavranamaz güzelliği şiirdeki bilginin sınırlarını çecektir. Gerçekliği belirleyen, insan zihninin sınırsız doğası olduğu için buna sınırsızlık demek daha yerinde olur. Burada şu husus özellikle vurgulanmalıdır: Şiirin objesi, şair tarafından cazibeli hale dönüştürülür. Tabiatı kendi doğal yapısı içinde var olan herhangi bir nesne, olay, durum, soyut veya somut oluşum; şairin algı alanına girdiği andan itibaren "kendi gerçekliğinden daha çekici daha güzel daha büyüleyici bir hâle, şekle bürünür. Şairin sıradan bir nesneyi veya fikri, olağanüstü güzelliğe dönüştürme gücündeki sırdaş bunu yapan. Bu sebeple "Özgün hallerine hiç hayranlık duymadığımız şeylere benzerlik yoluyla hayranlık uyandıran resimde nasıl bir kibir vardır?" diye soran sanatçı, haklı olarak görüneni görünenden daha güzel hale getirmenin gururunu dillendirir. (Todorov 2011: 22) Sanatsal yaratının kaynağı, çoğu zaman doğuştan getirilen bilgi ile ilişkilidir. Şair, doğrudan sonra gördüğü dış dünyanın kendisine sağladığı imkânlardan ziyade doğarken getirdiği bilginin zenginliği ile dış dünyayı yorumlar ve zenginleştirir. Buradan şiirde fikir, düşünce üretimi yoktur gibi bir anlam çıkmamalıdır. Şair hayal etmenin yanı sıra düşünmeyi de bilen insandır. Hayata ve varlığa karşı tavır geliştirirken bunu düşünce üretmek yapar. Ancak ondaki "düşünce algılanabilir imgeye dönüşme eğilimi gösterir." (Paz 1996: 64) Muhayyile gücüyle yeni bir boyut, anlam ve şekil kazanmış düşüncedir bahsedilen. Metafizik al-

nına giren bu yaklaşım şairin kâhin, büyücü gibi sıfatlar kazanmasına sebep olmuştur. İslamiyet öncesi Arap toplumunda "şairlerin tabiatüstü bir kaynaktan bilgi aldıklarına, hatta ilham veren karınların ve cinlerinin bulunduğu inanıl"ması söylemek istediğimizi tam anlamıyla karşılayacaktır. (Güleç 2018: 25) Hz. Peygamber'in bir cinin etkisine girmiş şair olarak nitelendirilmesi ve Kuran'da ısrarla Hz. Peygamber'in bir şair olmadığına söylenmesi vahiy ile ilhamı birbirine karıştıran yanlış anlayışı yıkmak içindir. Zira inanışa göre bu kadar güzel sözleri ancak bir cin insanın kulağına fısıldayabilir. Üstelik şairlerle ilgili bu yaklaşım sadece Arap toplumunu ile de sınırlı değildir. İlkçağ toplumlarının birçoğunda şairlerin tabiatüstü bir kaynaktan bilgi aldıklarına dair aynı kanaat hâkimdir.

Gerçekliği araştıran şair, öncelikle dış dünyanın duvarlarını yıkarak işe başlar. Bir yapboz tahtasının parçaları gibi gerçeklik şairin elinde şekilden şekle girecektir. Gerçekliğin ötesi bilinç için gizemini korurken şair bu gizemi biraz olsun aydınlatarak ışıltı damlalarının peşindedir. Arayışın kaynağında gerçekliğin sıkıcı tabiatının da etkisi vardır. Şair, somut ve soyut düzlemde bir sanat alanı yaratarak gerçekliğin çehresini değiştirecek ve böylece onu tahammül edilebilir hale getirecektir. Metafizik duyuş; şairin yaşadığı sosyal olaylara, genel anlamıyla onu var eden çevreye yeni bir pencereden bakmasını sağlar. Şairin bilinci sıradan insanda olmayan bir bilgiye sahiptir. Goethe hakiki şairin bilgisinden bahsederken "dünyaya dair bilginin gerçek şairde doğuştan var olduğunu, onu betimlemek için fazla tecrübeye ihtiyaç duymadığını" söyler. (Eckermann 2004: 71) Bu durumda şiirdeki bilginin boyutları zamanın ötesindedir veya şair kendi zamanını yaratabilen insandır. Dünya edebiyatına eserleriyle katkı sağlamış ve zamansızlığı yakalamış şairlerin şaheserlerini çok erken yaşlarda ürettikleri bir gerçektir. Bilincin dünya ile teması daha yepyeni iken ve doğuştan getirilen yetenekler henüz sıcak varlığını koruyor iken iki dünyanın temasa geçmesi büyük eserlerin ortaya çıkması için gerekli zemini hazırlar.

Yine de şair bir anda cebinden tavşan çıkaramaz; sahip olduğu özel/verili bilgiyle zamanın akışına bakar ve eserini dâhil olduğu dönemin süresi içinde maruz kalacağı etkilerle yaratır. Çevre, şair bilincinin kabı gibi görünür ama bu kabı kırmak kolaydır. Kültürel sürekliliğin meydana getirdiği

birikim ister istemez şairin bakışını etkisi altına alır. Şair, tarihin kültürel birikiminde kendini ekler, özgün bakışıyla insanın evrenini yeniler. O yaşadığı zaman diliminin ötesine geçmek zorundadır, bunu insanın iç hayatındaki gizemleri tasvir ederek, açıklayarak başları. Şiir tarihe, bireyin iç hayatını anlatarak katkı sağlar. Meydana gelen olayın birey üzerindeki etkisi ve bu etkinin yarattığı bilgi önemlidir. Yine Goethe'den hareketle ilerleyelim. Faust, bilgisever bir insandır. Dünyanın bilgisine sahip olmak ister ve bunun için:

"İşte, ah! Felsefe
Hukuk ve tıp
Ve ne yazık ki bir de ilahiyat
Okudum ateşli bir gayretle." (Goethe 2011: 34)

der. Ama bu okudukları kendi yorumuna göre cehaletini artırmaktan başka bir işe yaramaz. "Eskiden daha fazla bir bilgisi" yoktur. Üstelik herkes onu üstat, doktor diye çağırılmaktadır. Eskiden kast çocukluk mudur, dünyanın dış gerçekliğine dair öğrendiklerimizin bilgi değeri taşınması, bunları öğrenmeye gerek olmadığı gibi düşünceler midir? Yoksa insan dünya bilgisini artırdıkça öğrendiklerinin doğruluğundan şüpheye düştüğü için mi dünyaya dair bilgisi hiçtir... bilimez. Kesin olan Faust'un bütün bunların ötesindeki bilgiye ulaşma arzusudur:

"...kendimi büyüye adanmış istedim
Belki ruhun gücü ve diliyle
Bazı sırları öğrenebilirim diye
O zaman acı terler dökerek
Bilmediğimi söylemeye kalmaz gerek
Anlamak için evreni
En içinden oluşturan nedeni
Görüyorum etkili gücünü ve tohumunu
Ve bırakıyorum artık sözlerle uğraşmayı
...Ve sıyrılıp tüm bilgi dumanından..."
(Goethe 2011: 35)

Dünyanın dış gerçekliğine ve günlük hayattaki ihtiyaçlarımızı karşılamaya yaracak bilgiye "duman" gözüyle bakıp ulaşmak istediği evren bilgisine doğru arayışa geçer Faust; ancak bu yolda karşısına bilindiği üzere şeytan çıkacaktır. Bu yolda ilerlemek zordur. Değerli olan insandaki bilinçtir aslında. Evrenin neden var olduğunu merak eden, öğrenmek isteyen tek canlıdır insan. Ve bu insan türü içinde bu bilgiye en çok yaklaşımdır şair. Dünyanın mevcut gerçekliğine dair ne kadar çok ilim sahibi olsa da bu bizi var eden asıl gizemi çözmeye yeterli değildir.

Faust gibi bilimin, fennin bütün dallarında bilgi sahibi olmasına rağmen bunu yeterli görmeyen bilinç, ister istemez bu evrenin gizemi nedir diye soracaktır. Burada ilm-i ledundan bahsedebiliriz. Görünenin ardında görünmeyenin bilgisine vakıf olmak. Hz. Musa'nın Rabb'inden dilediği; bu vesile ile Hz. Hızır'la karşılaştığı kıssa...

Faust'ta dikkatimizi çeken bir diğer husus ise hukuk, tıp gibi ilimleri öğrendikten sonra evrenin bilgisine ulaşmak için Faust'un kendini büyüye adanması. Büyü burada genel geçer anlamıyla büyüculük olarak düşünülebileceği gibi gerçeküstü bir olay meydana getirme şeklinde de değerlendirilebilir. Büyünün temelinde olağan, olağandışı çıkmaması vardır. Bilimin sınırları içinde aklıyla gerçekliği/hakikati algılayamayacağının bilgisine ulaşan Faust, -en azından bunu anlayabilmiş- aklın ötesine sıçramak ister. Akıl sınırlıdır, oysa fizik ötesi gizemli bir alandır. Bunun için de gizemli bir araca ihtiyaç vardır. İlkçağlarda, sözlü kültür içinde şairlerin kâhin, büyücü olarak adlandırıldığı hep söylenegelmiştir. (Kris, Kurz 2013: 69-99) Şair, dünyaya dair bildiklerimizin aslında bilgi değeri taşımadığının şuuruna varan kişidir ya da bu gerçekliğe ait bilgiden daha önemli bir gerçeklik bilgisinin varlığını hisseden insandır.

Günlük hayatın sıradan ilişkileri içinde algıladığımız gerçeklikten daha önemli bir gerçeklik vardır. Proust'un *Kayıp Zamanın İçinde* isimli eserinde geçen bir olay söylemek istediğimiz düşüncüyü somutlaştırmak bakımından önemlidir. Kahramanımız Berma'nın başrol aldığı iki perdelik Phaidra'yı izlemeyi, Berma'nın onu büyüleyen oyunculuğunu görmeyi çok istemektedir. Ancak kronik alerji hastalığından dolayı doktoru seyahat etmesini yasaklamıştır. Eğer tiyatroya giderse daha sonra çekeceği ıstırap oyundan alacağı zevkten çok daha şiddetli olabilecektir. Anlatıcının doktorun bu sözlerine verdiği tepki, sanatın gerçekliğindeki değeri bütün yönleriyle izah eder niteliktedir:

"Oysa benim bu matineden beklemediğim, zevkten bambaşka bir şeydi; benim yaşadığım dünyadan daha gerçek bir dünyaya ait gerçekleri göstermesini bekliyordum. Bu gerçeklere bir kez ulaştıktan sonra benim boş hayatımın önemsiz olayları, bedenime acı verseler bile onları elimden alamazdım." (Proust 2018: 18)

Bu bakış açısını ancak sanatın kendine has dünyasını ve bu dünyanın gerçekliğini uzaktan da olsa tatmış, algılayabilmiş biri dillendirebilir. Şair bu çerçevede sanat dünyasına ait gerçekliğin şuuruyla dünyaya gelir. İlginci olan ise bu şuur halini ortaya çıkarabilmek için şairin belli düzeyde bir şuur kaybı yaşamaması, bilinçsizlik haline geçmesinin gerekliliğidir. Sarhoşluk, esrlik gibi eş anlamlı kelimelerle tarif edilen bu hal, gerçekle bağını koparan şairin kendi iç gerçekliğine ulaşmasını sağlar. Sokrates,

lon diyalogunda bu sebeple "Kozibantler nasıl ancak kendilerinden geçtikten sonra dans edebilirlerse duygu şairleri de bildiğimiz o güzel eserleri yaratırken kendilerinde değillerdir... Akılları başlarında iken değil ama kendilerini kaptırınca ırmaklardan silt akıtan, bal akıtan Bakkhalara benzerler." der. (Platon 2011: 267) Çelişki gibi görünen bu durum aslında şairin dış gerçekliğe karşı bir akıl tutulması yaşaduktan sonra tabiatındaki bilgiyi iç dünyasından çıkarabildiğini gösterir. Bu yönüyle çelişki değil, şiirsel bilginin bir bilinç kaybıyla gün yüzüne çıkmıştır. İlahi esinle der Sokrates, "ilhamı duymadan, kendinden ve aklından öteye geçmeden yaratamaz şiirini." (2011: 268) Şiirin bir yetenek olarak doğuştan verilen bir bilgi olması onun ilahi vergi olduğu görüşünü kuvvetlendirir.

Evrenin derin bilgisine talip olan şair, ötelet haklarında kehanetlerde bulunur, varlığını özüne yaklaştırmaya ona vakıf olmaya çalışırken hep hayret makamından dünyaya bakmaktadır. Onun için bir çiçeğin açılması, kuşun gagasını suya batırması... hangi yaşta olursa olsun şaşılabilir bir durum olmak zorundadır. Dünyaya alışmamak, tabiatı/dış gerçekliğe ait meydana gelen her olayı hayretle karşılamaktır. O bir gezgindir:

"Yeryüzünde/hiçbir yerinde
Yerleşecek/bir yer bulamadım/kendime
Gittiğim her yeni iklimde
Oraya alıştığımı hissedince
Bıkmaya başlıyorum
Ve oradan
Bir yabancı olarak uzaklaşıyorum"
(Ungaretti 2013: 86)

Dünyaya alışmak, şair şuurunu köreltir. Yani şairin bilgisi bir çocuğun dünyaya attığı ilk bakışlardaki merakta aranmalıdır. Ya da bir çocuğun sahip olduğu bilgi düzeyinde. Çocuk için dünya yeni bir şeydir. Karşılaştığı her eşya, durum onda hayret duygusu uyandırır. Çocukluk, hayret makamıdır. Yeni bir gözle bakar her şeye. Şair bu bilinci ayakta tutabilmek için çocuk kalmalıdır. Melih Cevdet Anday, *Şiir Yaşamı*'nda altı yaşındaki oğlunun yıldızlar ile ilgili kendisine sorduğu sorulara doğru dürüst cevap veremeyince oğlunun çocuk bakış açısı ile yıldızlar hakkında "Sakin bu bir şaka olmasın baba." dediğini anlatır ve şairin bu gözle dünyaya, evrene bakmasının şiirin temel bilgisini ve yapısını kurabileceğini sözlerine ekler. (Anday 2015: 24) Gerçeği masala dönüştürebilen kişi, bu raya ait değildir:

"Buraya mı ait o? Hayır, her iki
Dünyadan kaynakları onun geniş doğası
Daha ustaca bükebilir söğütlerin dallarını
Kim tanıyorsa söğüt ağacının köklerini daha iyi."
(Rilke 2009: 30)

Ya da bir şair evrenin ilk halini bu kadar derin duyumsuyorsa kulağına bilimeyen bir âlem den gelen fısıltılar var demektir:

"Uyandım, evrende kimseler yoktu
Turnaklarını kestim, kahvaltı yaptım
Ey başlangıç, ben hep böyle mi yalnızdım

Çocuk sesleri düşlerdim ben eskiden
Yeryüzünde ilk çilekler toplanırken
Ya ben olsaydım Âdem? Ben, Âdem
Toprağı yeşertmez, taş yarar da kanım
İssiz kahrı ne yapsam evren" (Kartal 2017: 22)

Gece, sadece mesafeleri kısaltan karanlık değildir. Sıradan hayatın akışı içinde geceyi farklı gören binlerce gözü vardır şairin. Gerçekliğin dönüştürülmesini, muhayyilenin sınırsızlığını geceye yeni bir yorum katarak zenginleştirir Novalis:

Senin de/İnsanca bir yüreğin mi var/Ey karanlık güç?
Ne gizliyorsun öyle/Paltonun altında
Görünmeksizin bunca güçlü/Etikleyen ruhunu
Korkunç olan görünüşün yalnızca
Değerli bir merhem/Damlamakta ellerinden
Ayrılmış demetinden/Tatlı bir sarhoşluk içerisinde
Açmaktasın ruhun ağır kanatlarını."

Bir delinin bilgelik içeren sözleriyle bitirelim. Hölderlin, şiirin bilgi değeri, dünya ve evren hakkında ortaya koyduğu gerçeklikle ilgili yorumunda "insanlığın öğretmeni" ifadesini kullanır. (Hölderlin 2012: 26) Şiirin gerçeklik ve gerçekdışlıkla ilgili sezindikleri o kadar geniş bir alanı kapsar ki felsefenin, tarihin, bütün bilim ve sanat dallarının yok olduğu bir ortamda şiir tek başına ayakta kalmayı başaracaktır. ■

KAYNAKLAR

- Anday, Melih Cevdet, *Şiir Yaşamı*, haz. Yalçın Armağan, İstanbul: Everest Yayınları, 2015.
Eckermann, J. Peter, *Goethe ile Konuşmalar I*, çev. Erdiğ Yücel, Ankara: Hece Yayınları, 2004.
Ernst, Kris; Otto, Kurz, "Büyücü Olarak Sanatçı", çev. Sabri Gürses, *Sanatçı İmgesinin Oluşunu -Efsane Mit Büyü-*, İstanbul: İtahi Yayınları, 2013, s. 69-99.
Goethe, J. W., *Faust*, çev. İclal Cankorel, Ankara: Hece Yayınları, 2011.
Gölek, İsmail, *Şiir, Şair ve Peygamber'e Dair*, İstanbul: Ötügen Yayınları, 2018.
Hölderlin, Friedrich, *Şiir ve Tragedi Kuramı*, çev. Mehmet Barış Albayrak, İstanbul: Notos Kitap, 2012.
Kartal, Cevdet, *Uzun Sürdü Hazırlığı*, İstanbul: Everest Yayınları, 2017.
Pascal, Blaise, *Düşünceler*, çev. Metin Karabaşoğlu, İstanbul: Kalkınış Yayınları, 1998.
Platon, "İon -Şiir Üstüne-", *Diyaloglar*, çev. Tacettin Ünlü, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.
Proust, Marcel, *Kayıp Zamanın İçinde -Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde-*, İstanbul: YKY, 2018.
Rilke, Rainer Maria, *Orpheus'a Soneler*, çev. Yüksel Özoğuz, İstanbul: YKY, 2009.
Todorov, Tzvetan, "Resimde Bireyin Gösterimi", çev. Esra Özdoğan, *Sanatta Bireyin Doğuşu*, İstanbul: YKY, 2011, s. 11-24.
Ungaretti, Giuseppe, *Bankı Liman ve Başka Şiirler*, çev. Cevat Çapan, İstanbul: Can Yayınları, 2013.

İÇİNDEKİLER

Nasyonal sosyalizm / Mehmet Genç	1
Hakkında kaç yemin edilmiştir? (şir) Mert Mevlüt Göke	3
"Yadigar"ın Bahçesi / Mustafa Bağcınar	3
Kırık kovan (şir) / Ayşe Nur Bıçer	4
Ertesi sabah (şir) / Aynur Taran	4
Rüya tamini (şir) / Zümrüt Karabudak	5
Sesini korkar gibisi (şir) / Eda Fırat	5
Bak bahar gelmiş / Erhan Genç	5
Ve uludu bir kadın aya karşı (hikâye) Dilara Ayşe Akdeniz	6
Hiçler için bir hiç (hikâye) / Yunus Moşe	7
Ayna (hikâye) / Münire Eslem Bozkurt	8
İstisnâ benî yağmurun (şir) / Hasene Gün	9
Kutsalı kalmamış şehrin (şir) / Sümeyye Özdemir	9
Babam her gece rüyamda (hikâye) Fatma Ayer	10
Bu da Böyledir (hikâye) / Yavuz Ahmet	11
Son ışıklar (şir) / Zekiye Demir	12
Çökmeye yüz tutsa omzun kuglardan (şir) Emirhan Eder	12
Yüzler / Mustafa Atıkebaş	13
Teoman Durulı 1947-2021 / Ayhan Bıçak	14
Ezra Pound'un ölümü / G.R.H.	15
Meddah Karagöz ve İbrikli söz sanatları Japonların geleneksel "konuşma" tarzına benziyor (sohbet) Yuzo Nagata ve Hikan Egawa	16
Ablamın yasaları mı kahkahanın vergilendirilmesi mi? Mert Mevlüt Göke	18
"Meçhul Kuşvetlere Kurban" / İnci Enginün	19
Sezai Karakoç'un "Şehzadebaşı"nda Gün Doğmadan" adlı şiir üzerine / Ali Çelep	20
İçimde kestikçe uzayan bir orman başladı (şir) Bayram Tayyip Yavuz	21
Autumnus (şir) / M. Tuğrul Çolak	21
Doktor Vart Şişağar'den Yahya Kemal'in son günlerine dair bir tanıklık / Tahsin Yıldırım	22
Yahya Kemal'in bilinmeyen bir şiiri Hazırlayan: Aiper Çeker	23
Montzburgt'a oyulmuş taşlara yazılı bir adamın adı nasıl anılır (şir) / Neslihan Magunacı	23
Genellikle yeşil (şir) / Göke Özel	26
Sızca yüzleşmek kolay mıdır? (söyleşi) Merve Çarı	27
Semavi Eyice menakibına mukaddime İsmail Kara	28
Savaşın son günü öldürülen asker gibi Mehmet Akif Öztürk	29
Göğüs kafesi toplayan çocuklar Hasan Enes Gündüz	29
Mösyö Strauss'a açık mektup / Rıza Tevfik	30
Kapı satıcısı / Dilara Akyazı	31
Bir tahta kaşık hikâyesi / Mustafa Kutlu	32

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT HABERLERİ

KURUKAHVECİ MEHMET EFENDİ MAHDUMLARI'NIN 150 YILI

150 yıldır İstanbul Eminönü'nde kahve satan Kurukahveci Mehmet Efendi dükkânının hikâyesi kitaplaştı. *Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları'nın 150 Yılı* kitabı, ilk kez yayımlanan tarihi belge ve fotoğraflar eşliğinde Türkiye'nin en eski kahve markasının ilginç hikâyesine şahitlik ediyor. Kahvenin tarihine ilişkin bir yolculuğa çıkaran kitap Suna Altan editörlüğünde hazırlandı.

Türk kahvesini kavrulmuş, öğütülmüş ve paketlenmiş olarak tüketime hazır şekilde sunan ilk müessese olmasıyla Kurukahveci Mehmet Efendi öne çıkıyor. Aslında kitap, Türkiye'nin 100 yılı aşkın nadir şirketlerinden birinin tarihi ile birlikte geçmişimize de ışık tutuyor. Ayrıca İstanbul Ticaret Odası'na kayıtlı ilk şirketlerden biri Kurukahveci Mehmet Efendi. Kitap sadece içeriği ile değil görseleliğiyle de son derece ilgi çekici. Ünlü fotoğraf sanatçısı Manuel Çıtak'ın günümüz kurum çalışanlarıyla gerçekleştirdiği çarpıcı fotoğraf çekimleri ile Kerem Yaman'ın etkileyici grafik tasarımı da dikkat çekiyor.

1871 yılından bu yana kesintisiz olarak faaliyet gösteren Kurukahveci Mehmet Efendi, ülkemizde Türk kahvesi denilince akla ilk gelen marka olmasının yanı sıra, dünya çapında da yaşayan en eski kahve markaları arasında. Kurulduğu günden bugüne, Kurukahveci Mehmet Efendi, bu zanaatı beraberindeki ustalık, bilgi, tecrübe ve inceliklerle babadan oğula, ustadan çırığa aktarmaya devam ediyor. Türklerin dünyaya armağan ettiği Türk kahvesini, gelecek nesillerle buluşturma bilincini de taşıyor.

Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan kitap, yerli ve yabancı kahve tutkunlarına hitap edeceği gibi, kahveyle iç içe geçmiş olan bir ailenin ve kurumun hikâyesini merak eden herkes için ilgi çekici bir okuma ve görsellik sunuyor.

Hüsnühat sanatı, UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kaydedildi. Türkiye'nin somut olmayan kültürel miras listelerindeki unsurlarının sayısı 21'e ulaştı.

Bursa'da tasavvuf tarihi uzmanları Prof. Dr. Süleyman Uludağ ve Prof. Dr. Mustafa Kara'nın başkanlığı on bin civarında kitapla, Türkiye'de bir ilk olan Tasavvuf Tarihi ve Edebiyatı Kütüphanesi kuruldu.

Klasik Türk müziği sanatçısı, icracı ve bestekâr Prof. Dr. Alaeddin Yavaşca, 95 yaşında hayatını kaybetti.

2 aylık düşünce dergisi *Teklif*, "İnsan, insana ancak tekli eder" mottosuyla yayın hayatına başladı.

Aleksandr Bestujev-Marinski'nin *Molla Nur* adlı kitabı, Nebi Mehdiye'ye çevirisiyle VakıfBank Kültür Yayınları tarafından yayımlandı. Türkiye'ye ilk kez çevrilen *Molla Nur*, gerçek bir olaydan esinlenerek kurgulanmış hikâyesi ile edebiyatseverlere Azerbaycan folklorunu daha yakından inceleme fırsatı veriyor.

Anadolulu'daki Türk mimari eserlerini dünyaya tanıtan Fransız mimar ve sanat tarihçisi Prof. Dr. Albert Louis Gabriel'in ofisinden Türkiye fotoğrafları, Fransız Kültür Bakanlığı internet sitesinde erişime açıldı.

Küçükçekmece Belediyesi ev sahipliğinde "Son Fasılda Bir Ömür - Yahya Kemal Beyatlı" sergisi açıldı. Sergi: Yahya Kemal'in yaşamı, çalışmaları, görevleri, dostlukları, şiirleri, Yahya Kemal'in İstanbul'u (semaları ve mekânları), İstanbul şiirleri ve sevgisi üzerine bölümlerden oluşuyor. Usta şairin, Pakistan Büyükelçiliği yıllarında hiç yayımlanmamış fotoğraflarının yanı sıra ilk kez görülecek el yazması ile şiirleri, notları ve belgeleri de sergide yer alıyor. "Son Fasılda Bir Ömür - Yahya Kemal Beyatlı" adlı sergi, 20 Şubat'a dek CKSM'de ziyarete açık olacak.

Hollandalı ressam Rembrandt'ın *Göz Derişisi* isimli tablosu "dünyanın en büyük fotoğrafı"na dönüştürüldü. Hollanda'daki Rijik Müzesi'nde yer alan tablo, binlerce kare çekilerek yüksek çözünürlükte fotoğrafa aktarıldı.

Tarih öncesi dönemlerde bolluğun ve bereketin sembolü, koruyucusu olduğuna inanılan "ana tanrıça" 1700 yaşındaki Kybele heykeli, Afyonkarahisar Müzesi'ne getirildi.

Hazırlayan: Nurtan Yalçın

DERGÂH

Aylık
edebiyat, sanat, kültür dergisi
ISSN: 1300-5375

Cilt: XXXII • Sayı: 384

ŞUBAT 2022

2

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Dergâh Yayınları A.Ş. adına Asım Onur Erverdi
Genel Yayın Yönetmeni: Ali Ayçıl
İdare ve yazışma adresi: Kıldızlar Cad. Altan İş
Merkezi No: 3/20 34122 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [0212] 518 95 79-80
Faks: [0212] 518 95 81

e-posta adresi: bilgi@dergahyayinlari.com
internet adresi: www.dergah.com.tr

Baskı tarihi: 31 Ocak 2022

* Yayıncı türü: Yerel Süreli Yayın
* Dergiye gönderilen yazılar basılırsa, basılmamaı iade edilmez.

Abone ve satış yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Molla Fenari Sok. No: 28 Yıldız Han Giriş Kat Çarşolu / İstanbul
Tel: [0212] 526 99 42-43 Faks: [0212] 519 04 21
Posta çekili nu: 6115869 Abone bedeli: Yıllık 150 TL. Öğretmen ve öğrenciler için: 130 TL. Kurumlar 250 TL. Yurt dışı 60 \$, 45 €.

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devrekaldırı Cad. 2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar / İstanbul

Güven Mücellit Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Devrekaldırı Cad. Gelincik Sok. Güven İşhanı No: 6
Mahmutbey - Bağcılar / İstanbul

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

ISSN 1300-5375

BU SAYI

Bu sayımızla birlikte dergimiz XXVI. cildin yayımına başlamıştır. Bizi bugünlere getiren siz okurların desteğidir. Bu desteğin süreceğine inanıyoruz. Dolayısıyla abonesi bütenerinin yenilemelerini ayrıca dergiye abone kaydetmelerini rica ediyoruz. Gayret bizden tevfik Allah'tan.

Taner Sarıtaş, Evliya Çelik, Gökhan Akçiçek, Hüseyin Akın, Serdar Arslan, Oğuz Kaan Ekşi, Uğur Cumaoglu, Nazım Payam ve Cihat Şit bu sayının şairleri.

Ali Ekecik ile Abdullah Seydi Özçal 'derkenar' sütunlarında yazdı.

Bu dergide temayüz eden Mukadder Gemici, lakdyesini her geçen gün ileriye taşıyan Emine Batar ile İlker Aslan'ın eserlerini okuyacaksınız.

Mehmet Erdoğan, eleştirmen yokluğundan olacak herhalde üzerinde çokça durulan Hüseyin Cöntürk'ün Divan şiirimize nasıl baktığını indeliyor.

Bu sayının orta sayfa sohbetini Mehmet Erdoğan gerçekleştirdi. Televizyoncu ve yazar Muhsin Mete, günümüzde hükümlan olan görsel ve sosyal medya üzerinde duruyor. Mete'nin tahlillerini günümüz iletişim dünyasını anlamak için ilgi ile okuyacağınızı umuyoruz.

Hasan Öztürk eleştiri alanında temayüz eden bir arkadaşımızı, **Havvaana Karadeniz** yazarın "Kurmaca ve gerçeklik" adlı eserini tanıtıyor. Müslüman-Türk kültür dünyasına paraşütle inen "Öteki" kavramı her kapıyı açan bir anahtar sanki. Öyle mi, değil mi **Ahmet Faruk Çağlar** bu sayıdaki yazısında işin aslını anlatıyor. Daha güzel sayılarda buluşmak umuduyla.

Taner Sarıtaş

BİR KIRGINLIĞIN ŞİİRİ OLSUN İSTERDİM

Nerden bilebilirdik Galileo'nun şiirimize bir yerden dâhil olacağını Çatık kaşlarıyla bize bir şeyler anlatan bir dostun varlığını nerden Uzun bir yolu yürüdük onunla ve bunları hiç hesaba katmamıştık Çünkü kadim bir kavrayışla biliyorduk kalbin hesap kaldırmadığını Biliyorduk ve bazı şeyleri bilmemek de haberdardık bazı şeylerden

Günler uzundu o zamanlar biz gençtik ve heyecanlıydı yaşamak Kitapların içinden geçerken hayatın püf noktalarını arardık daima Bir ırmak akardı sağ yanımızdan sol yanımız gürültülü kalabalıklar Mahcuptuk nasibimizi beklerken ve umursamaz görünürdük oysa İşte böylece öğrenmiştik her şeyin görüldüğü gibi olmadığını da

Akşamları kaldırım kenarlarındaki bahçe duvarlarına siperlenirdik Babalar evlerine dönerdi ve çocukların ellerinden tutardı anneler İstirahata çekilirdi güneş ve gün yüzüne çıkardı direşken karanlık Yoksulluklara çare olmazdı ama yorgunlukları örterdi bir müddet Dünya bu marşı tekrarları durmadan sonrası yalnızca unutkanlık

Unutkanlık ah sahi bazı şeyleri hiç unutmamıştık unutmayacağız Bir dostluğu anıları yazları kitapları kırgınlıkları ve bütün bunları Hiç unutmayacağız ömrümüzün sonuna taşıyacağız heybemizde Son kibrit çöpüne denk düşecek ölüm ve biz vademiz yettiğince Sağalmayan yaranın tazeleneyeceğini her fırsatta haykıracağız

301

Görsel ve sosyal medyanın
önlenemez yükselişi

Muhsin Mete
ile yapılan konuşma orta sayfada

Fotoğraf: Arzu Ünal

Bir tahta kaşık hikâyesi

MUSTAFA KUTLU

Bugün sizlere kadim dostum *İsmail Kara*'nın anlattığı bir çocukluk hatırasını nakledeceğim.

İsmail, Rize'nin Güneyce beldesinden.

Pek çok Karadenizli gibi onların da köylerinden yüksekte, mezraları daha yükseklerde yaylaları var.

Altmışlı yılların başlarında, ilk yazın tabiata saldığı o haşmetli yeşillik ve çiçek denizi ortasında aile mutad olarak mezraya (Anbet'e) çıkıyor.

Orada barınak olarak kullandıkları bir evleri var. Mahalli tabiriyle korop.

Bu defa değişik bir görüntü ile karşılaşıyorlar.

Evde kış aylarında birileri kalmış.

Ocağın bir yanında yontulmuş ağaç parçaları ve yongalar-dan oluşan, neredeyse tavana çıkacak bir yığıntı duruyor.

Kutuz Hoca (İsmail'in babası, köyün imamı) tebessüm ederek, "Kaşıkçılar burada misafir olmuş anlaşılır" diyor...

Aile eve yerleşiyor.

Ocağı tutuşturduktan sonra o kurumuş yonga yığını yakmaya başlıyorlar.

Onları orada tatlı bir sürpriz bekliyor.

Bir zaman sonra yonga yığınlarının içinden komar, şimşir ve kızılgağaçtan yapılmış birkaç dizi (her dizide on iki adet olmak üzere) iyi cins tahta kaşık ve birkaç tane de iri tahta kepçe çıkıyor.

Kutuz Hoca kaşıklara bakarken, "Bu adamlar iyi bir ustanın yanında yetmişmiş" diyor.

İsmail bana bunları anlatırken "O kaşıkları yıllarca kullandık, bir kısmını komşulara verdik" diye ilave ediyor ve ekliyor: Koropun hakkını vermeyi unutmamışlar.

O Tokatlı mı, Bayburtlu mu olduğunu bilmediğimiz (İsmail'in dediğine göre kaşıkçılar buralardan geliyormuş) güzel insanlar, kimin neslinden, ahlâk ve inancından, âdet ve töresinden geliyorlar dersiniz?

Öyle ki bir süre barındığı, ağacından yararlandığı mekânın, o küçük kulübesinin hatırasına, yongalar arasında birkaç dizi kaşık bırakarak armağan veriyor, selam gönderiyor. Onlar kimdir?

Onlar senin deden, benim babam, ötekinin amcası, dayısı...

Onlar bizim insanlarımız...

Allah'ın ipi, işte bu insanların, bu tutumun, bu tavrın elinde.

Bizim de bir ucundan tutacağımız ip.

Zahirde olup bitenler bizi aldatmasın. Bizler bātına bakmasını da bilen bir gelenekten geliyoruz.

Ben, değişim rüzgârlarının toza-dumana buladığı, yolsuzluk ve ahlâksızlığın öne çıktığı, at izinin it izine karıştığı bu hengâmede; sessiz yığınların bir vakur bekleyiş ve bir güzel sabır ile bizi biz yapan değerleri savunduğuna, onları "bozkırdaki çekirdek" misali sakladığına inanıyorum.